

RADU ROSETTI

CU PALOSUL

R 741/944

ROMAN ISTORIC

EDICULESCO

EDITURA GEORGESCU DELTA S. A.

CU PALOȘUL
VOLUMUL II

RADU ROSETTI

Inv. 80353

CU PALOȘUL

**POVESTE VITEJEASCĂ DIN VREMEA
DESCĂLECATULUI MOLDOVEI**

EDIȚIA a III-a

VOLUMUL II

CU UN CUVÂNT ÎNAINTE

DE

GENERALUL R. ROSETTI

CUGETAREA - GEORGESCU DELAFRAS S. A.

BUCUREȘTI IV. — STR. POPA NAN, 21

XXXII

Au dat Tătarii !

Era încă mult până în ziua când Miha părași casa lui Pogan și apucă pe Tutova în sus. La răsaritul soarelui se afla dincolo de Bârlăzel pe culmea care desparte acest pârău de apele care se aruncă în Siret, între Bacău și Roman.

Aice descălecă, desprinse chingile lui Fulger, îi scoase zăbala din gură și-l lăsă să pască iarba deasă a poenii în care se afla. El se așeză la câțiva pași și rămase gânditor, cu ochii țintiți spre Miază-Noapte, spre locul în care știa că se află Poiana și așezarea kneazului Baloș. Căci icoana Ilenei rămăsese nedeslipită de dinaintea ochilor lui de când o părăsise, erau acum aproape trei luni. Se simțea cuprins de un dor nemărginit, de o nerăbdare cumplită să mai vadă încă odată, nu năluca ei dar chipul ei cel viu.

Nu avea nici o treabă la Smirodava, părăsise pe moșu-său și pe Stroici numai spre a avea prilej să se apropie de Ileana și, cine știe, poate s'o vadă, să-i vorbească.

Da, voia s'o vadă pentru cea de pe urmă oară, și apoi era hotărât să nu mai vină pe la Poiană, să nu se mai încerce s'o vadă căci dragostea lui era fără de nădejde Ileana era fiica kneazului celui mai bogat, celui mai fudul din țară, de neam

străvechiu și, frumoasă cum era, putea să nădăjduiască că va fi soție de Voevod.

În cât îl privea pe dânsul, știa că este un copil fără tată, crescut din mila moșului său, a Părintelui Isaia, că departe de a avea bani sau sate nu avea măcar o casă ce o putea numi a lui. Nu, el nu putea să îndrăznească a năzui până la Ileana. Era să încerce s'o mai vadă astăzi încă odată și apoi să caute s'o uite.

Și, de odată, chipul Vidrei se arată dinaintea ochilor lui, desbrăcată, cu părul pe umere, cu sânul, brațele și picioarele goale, cum o lăsase în rateșul de la Ciortolom, erau acum mai bine de șase luni. Dar acum îl apuca o silă cumplită de Vidra, de frumuseța ei, de desmierdările ei pline de patimă.

Era sătul de ele, Vidra îi îmbăta simțurile dar nu vorbea de loc inimii lui care rămânea rece și, acum, inima vorbea nu simțurile. Și iarăși icoana dulce a Ilenei venea să gonească pe cea a Vidrei și Mihu simțea cum îi este cald la inimă.

Simțea că de acum nu-i mai era cu puțință să sufere atingerea și desmierdările Vidrei. Trebuia să-i spuie că nu o mai iubește, că nu-i mai este cu puțință s'o vadă. Nu putea să fugă de dânsa fără ca s'o vestească, n'ar fi fost faptă de bărbat cinsteș, și Mihu fusese învățat din copilărie să se poarte cinsteș cu femeile.

Fusese crescut de la vârsta de șase până la cea de șapte-spre-zece ani, în Cetatea Albă, de Genovezul Landi care era și cavaler fără seamăn și oștean viteaz și negustor de frunte și cărturar mare.

Landi, în vreme de două-zeci de ani fusese cavalerul cel mai iubit de femei în Genova. El atinsese de tânăr cele mai înalte direcții ale Republicii, dar fusese silit să vie să se așeze la

Cetatea Albă, unde el și fratele său aveau o însemnată casă de negoț.

În urma unei boli crude, de care fusese lovit frate-său averea întregii familii era în joc și el trebui să se mute pe aceste locuri depărtate fără nădejde de întoarcere în mândra Genovă.

În cursul unei șederi prelungite la Țarigrad, făcu cunoștință și prietenie cu călugărul Isaia, care se afla atunce în acel oraș și se pregătea să plece la Roma. Călugărul avea cu dânsul un nepot, un băiețel de șase ani. Copilul fiind frumos și deștept, îi plăcea lui Landi care nu avea copii; ceru lui Isaia să i-l încredințeze ca să-l crească. Călugărul primi să i-l lese până la vrâsta de șaptesprezece ani și Mihă fu dus de Landi la Cetatea Albă. Nepoții Genovezului plecaseră tocmai atunce la învățătură, la Genova, și Mihă era singurul copil în casa pe care o înveselea prin vioiciunea lui. Învăță delă Landi aproape tot ce știa Genovezul: a ceti, a scrie, a socoti, a mânui spada și a călări, a cânta, a zice viersurile lui Ariosto dar, mai cu seamă, învăță a fi bărbat cu cugetul curat, drept, viteaz, iubitor de adevăr, mândru față cu cei mari, plecat cătră bătrâni și blând pentru cei mici. Învăță să privească femeia ca pe o ființă căreia orice bărbat vrednic de acest nume îi datorește cinste, plecare și ocrotire, a cărei slujbă nu înjosește ci cinstește.

Și Mihă se ținu cu sfințenie de învățăturile bătrânului său prieten. El se purtase cinstit cu femeile cu care avusese până atunce legături de dragoste. Iubea pe Ileana din tot sufletul, nu putea să se mai întoarcă la Vidra de care îi era silă; nu știa cum s'o rupă cu dânsa.

Un nechez al calului îl trezi din gânduri. Se uită la soare, care era sus, strinse chingile lui Fulger, îi puse zăbala în gură, încălecă și plecă înainte.

Pe la amiază când se apropia de Poiană, văzu un nor gros de fum care se ridica spre Miază-Noapte și altul spre Apus. Grăbi mersul calului și ajunsese la Piscul Ciolacului care este deasupra Poienii. De aici ochii lui văzură o priveliște îngrozitoare : satul ardea, curtea lui Baloș, cu toate clădirile, ardeau.

Se răpezi cu calul la vale : în marginea de la vale a unui pâlc de pădure, la două bătaii de arc de sat, dădu peste o tabără de oameni, bărbați, femei, copii, cu vite și cu care. Mihi opri calul și întrebă :

— Ce faceți aici ? De ce arde satul ?

— Au dat Tătarii ! fu răspunsul.

— Când ?

— Astăzi, pe la prânzul cel mic.

— Kneazul vostru ?

— O scăpat, era dus la Bacău.

— Dar fiică-sa ?

— Au răpit-o Tătarii după ce au ucis toate slugile.

Mihu rămase îngrozit, unul din țărani urmă :

— Tătarii veneau despre Ștefănești și mergeau spre Bacău. La Sabaoani, le-o ieșit Balc înainte aseară și i-o risipit. Parte din ei au apucat în fugă la vale, spre Siret, parte s'au rupt în mai multe drâmbe. Una din ele s'o ascuns astă noapte în pădurile de sub dealul Mărului și ne-o lovit azi dimineață. Noroc că un om de ai noștri care dăduse peste ei în pădure, o venit în goana calului să ne deie de știre cu un ceas înainte de sosirea lor. Am scăpat prin păduri ; satul era pustiu când au venit Tătarii și i-au dat foc. Numai kneghina rămăsese cu slugile, căci vatamanul n'o vrut să creadă pe omul cu vestea și o făcut pe stăpână-sa să rămâie. Tătarii au ucis tot ce au găsit afară de kneghină pe care au luat-o cu dăn-

șii și de un băiet care s'o furișat cum o putut și o venit la noi. Noi, când am văzut că Tătarii au plecat, ne-am apropiat de sat și am tăbărât aice în pădure. Așteptăm să se stângă focul căci tot numai avem nimica de scăpat în sat.

Tocmai atunce se văzu un om călare care venea în goană despre Apus. Când ajunse la o bătaie de arc, Poienarii tăbărâți în pădure îl recunoscură și-l strigară pe nume. Omul îi zări și veni la ei.

— Cum este la voi, la Crăiești ? îl întrebară.

— Rău de tot, satul ars, o mulțime de oameni uciși. N'au robit pe nime, au culcat sub sabie tot ce le-o ieșit înainte, oameni sau vite.

Atunce numai Mihu, mai desmeticindu-se, întrebă :

— Incotro au apucat ?

— Spre Bârlad, răspunse omul din Crăiești.

— Au robi mulți cu dânșii ?

— Numai pe fata kneazului Baloș ; am văzut-o cu ochii mei cum era legată pe un cal fără șea. Tătarii au trecut numai la o prăjină de tușișul în care scăpasem.

Fără a mai zice un cuvânt, Mihu întoarse calul și-l răpezi spre Chilizii iar de acolo, trecând sub Piscul Ursului, goni spre Bârlăzel.

XXXIII

Din gura lupului

Tătarii trecuse peste Bârlăzel și apucase pe drumul numit al Scaunelor.

Pe la asfințitul soarelui, Mihu, tot ținându-se pe urma lor, ajunsese sub Dealul Racovei. Aice se opri ca o jumătate de ceas pentru a lăsa pe Ful-

ger să mai răsufle. Când încălecă din nou, greutatea locului îl sili să meargă aproape necontenit la pas. Vreme de mai bine de două ceasuri urmă pârtea lăsată de Tătari care apucase curmeziș peste văi, îndreptându-se spre obârșiile Lipovei. Mihu cunoaștea aceste locuri foarte bine. Luna nu ieșise încă, dar noaptea fiind senină, urmele Tătarilor nu se puteau pierde. La un loc acele urme cârneau în dreapta, aproape drept la deal, prin codru. Aice urma fiind mai grea de urmat, Mihu, temându-se s'o piardă, se văzu silit să se oprească din când în când pentru a se încredința că nu s'a abătut de ea. După una din aceste opriri, găsind loc mai drept, pusese calul la umblet, când de o dată, auzi de trei ori strigătul cucuveicii urmat de două șuierături, cea de întâi trăgănată și cea de a doua foarte scurtă.

Pentru tovarășii Păunașului Codrilor aceasta însemna :

— Primejdie ! Stai !

Mirat, opri calul pe loc. Printre copaci, se văzură înaintând fără sgomot spre el, două umbre, una mare și cealaltă mică.

— Bună seara, Căpitane, ziseră ei când ajunseră lângă Mihu care recunoscu pe vechile noastre cunoștinți, Andrușca și Timofei.

Aducându-și aminte de chipul în care se despărțise de ei, întâia mișcare a lui Mihu fu să caute cu dreapta mânerul paloșului, adunând tot o dată dârlogii în stânga și înțepenindu-se în scări spre a fi gata la orice întâmplare. Dar Rușii, văzând mișcarea și pricepându-l, căzură în genunchi înaintea lui și piticul Andrușca îi zise :

— Să nu ai nici o grijă de noi, Căpitane, căci noi nu păstrăm inimă rea pentru pedeapsa cuvenită ce ne-ai dat-o astă primăvară și ne aducem aminte numai de binele ce ni l-ai făcut altădată.

Te-am oprit ca să nu cazi în mijlocul străjilor Tătarilor.

— Ei sunt în apropiere ? întrebă Mihiu.

— Străjile lor umblă la trei bătaii de arc de aice, iar grosul este tăbărât într'o poiană, ceva mai la vale, aproape de pă râul Lipovei, răspunse Andrușca.

— Ați văzut otacul lor ?

— Am scăpat din mijlocul lui.

— Văzut-ați robi cu dânșii ?

— Am văzut numai o fată de boier, tânără și frumoasă ca un înger. Ea se află sub un cort așezat la o parte și păzit de doi Tătari.

— Cum, strigă Mihiu descălecând, cortul ei este la o parte ? La ce depărtare de dânșul sunt corturile Tătarilor ?

— Tătarii sunt la vre-o trei-zeci de stânjani de cort, dar n'au întins de cât acel sub care stă fata.

— Și ea este păzită numai de doi Tătari, văzut-ați bine ?

— Cum să nu fi văzut bine când am stat mai bine de două ceasuri ascunși în crengile unui stejar, lângă locul unde au întins cortul pentru fată și așteptând să înopteze bine ca să putem fugi.

Mihu rămase gânditor apoi, așezându-se jos, zise lui Andrușca :

— Spune-mi toată întâmplarea.

— De când ți-am greșit și ne-ai gonit dintre credincioșii Dumitale, începu să povestească Rusul, ducem o viață rătăcitoare și ne câștigăm cu greu traiul. După ce am pribegit prin mai multe locuri, întâmplarea ne-o adus în Țara Bârladului unde am lucrat cu alții, până mai dăunăzi, la facerea unei iezături a kneazului din Corodu. Isprăvindu-se iezătura, ni s'o dat drumul ieri seara și noi am apucat-o îndată peste dealuri cu gândul

de a merge la Smirodava. În astă seară, după asfințitul soarelui, ajunseseam într'o poiană unde voiam să mânem și începusem a stringe uscături pentru foc când auzirăm un tropot de cai. Ne-am dat îndată în dosul unui stejar bătrân care face parte dintr'o limbă de pădure ce desparte poiana de o boboică lungă. Văzând că intră în poiană mai mulți Tătari călări, ne-am grăbit să ne suim în stejarul lângă care ne aflam și să ne ascundem în crengile lui. Tătarii nu mai încetau de a curge în poiană, de toți trebuie să fie între patru și cinci sute.

Au descălecat și au deslegat de pe un cal o fată care părea leșinată, au întins-o cu îngrijire pe pământ, apoi au și început să întindă la vre-o zece stânjăni de la piciorul copacului în care eram, cortul unde au dus-o îndată, punând și doi oameni de pază.

Noi atunci am priceput că Tătarii au de gând să măie în acea poiană și ne-am îngrijit foarte mult. Ei au scos șălele de pe cai și i-au dus tocmai în partea de la vale a poienii, lângă pârâu, unde ea se lărgește mult. Au aprins un singur foc pentru mărzac, la care au pus să frigă o oaie, iar acei de rând au mâncat ce au avut în trăistele lor. Apoi câți n'au fost rânduiți de strajă s'au întins pe pământ sub copaci, în marginea despre răsărit a poienii, împrejurul mărzacului. Am mai văzut cum au dus fetei mâncare și apă de băut.

După ce s'au liniștit, noi ne-am dat binișor jos din copac, cu mare grijă din pricina celor doi Tătari de la cortul fetei, căci ne aflam foarte aproape de ei. Noroc că tocmai atunci vântul sufla tare.

— În vremea cât ați sat în copac, bagat-ați samă dacă s'au schimbat păzitorii de la cort?

— Nu s'au schimbat deși am stat mai bine de

două ceasuri. Se vede că sunt rânduți pe toată noaptea.

— Ce lărgime are limba de pădure care desparte poiana de bobecică.

— Vre-o zece stânjăni.

— O desparte până de vale ?

— Da.

— Putut-ați să înțelegeți dacă Tătarii se temeau să fie urmăriți.

— Nu cred, căci altfel ar fi făcut mai puțin sgomot și ar fi priponit caii.

Mihu rămase câtăva vreme în tăcere. Când se pusese pe urma Tătarilor își propusese să-i ajungă și să se încredințeze de calea ce avea de gând s'o apuce, spre a se întoarce în țara lor apoi, bizuindu-se pe repeziciunea lui Fulger, era hotărât să-i întreacă, să ridice satele bârlădene din calea lor și să ație cu dânșii calea păgânilor. Dar în urmă, întâlnirea lui cu Rușii și amănunțimile culese de la ei făcură să se nască în gândul lui hotărârea îndrăzneată de a scăpa încă în acea noapte pe Ileana din mâna răpitorilor.

Hotărârea era de o îndrăzneală nebună și Mihu înțelegea foarte bine greutatea ei dar, dacă întreprinderea izbutea, Ileana scăpa de primejdia unei lupte în care se putea ca ea să fie rănită sau chiar ucisă. După o scurtă chibzuială el zise Rușilor :

— Vreu să încerc să scăp fata din mâna Tătarilor chiar în astă noapte, pot oare să mă bizui pe ajutorul vostru ?

Rușii încremeniți se uitară unul la altul fără a răspunde.

— Vă temeți ? îi mai întrebă Mihu cu oareșicare despreț în glas.

— De, Căpitane ! zise Andrușca scărpinându-se pe cap, dacă crezi că sunt sorți de izbândă.

— Eu sunt încredințat că voi izbuti. Dar

pentru voi primejdia este mică, căci vă cer numai să mergeți înaintea mea până la marginea bobei-cii ca să mă înștiințați când va trece straja, ș'apoi să-mi țineți pe Fulger până ce mă voiu întoarce. Vă puteți ascunde cu calul în pădure și când veți auzi strigătul huhurezului veți răspunde. Neieșind la loc deschis și rămânând în desime, puțină grijă aveți, căci în întuneric, printre copaci, cu greu vă vor putea prinde călăreții.

Andrușca și cu Timofei se uitară unul la altul, sfătuindu-se din ochi; în sfârșit piticul răspunse:

— Fie pe voia Dumitale, dar și Dumneta să ne încuviințezi o cerere.

— Spune!

— De vom scăpa teferi cu toții, să ne primești iar printre cetașii Dumitale și-ți jurăm că vom fi oameni de treabă.

— Cererea este încuviințată, răspunse Mih.

Rușii se închină înaintea lui până la pământ.

— Suntem robii Dumitale. Poroncește! zise Timofei care până atunci nu deschisese gura.

Mihu le mai lămuri încă odată ceia ce aștepta de la dânșii apoi, trimitându-i înainte, încălecă și îi urmă la pas.

Ajunseră în curând în zarea dealului și începură să se scoboare, tot prin codru, pe celălalt preval. De odată, răsună de trei ori strigătul cucuveicii, întâiași dată tare, a doua și a treia oară mai încet ceia ce însemna: dușmanul este aici. Mihu se opri. După o bucată de vreme același sunet răsună din nou, de două ori încet, a treia oară tare: Rușii îl înștiințau că calea era slobodă.

Când Mihu îi ajunse, Andrușca zise:

— Ai noroc, chiar acuma au trecut în sus, poți să intri în bobeiică fără grijă.

După ce Mihu descălecă, ei luară calul ca să se ascundă cu dânsul în pădurea de la marginea bobecii, din fața pâlcului care o despărțea de poiana cea mare.

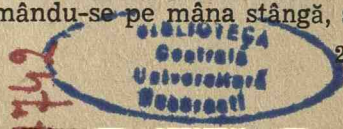
— Noroc bun, Căpitane, să-ți ajute Dumnezeu! șoptiră ei.

Mihu, pe brânci, începu să se scoboare de a lungul bobecii, până ce zări lumina unui foc. Ajuns drept foc, intră, tot pe brânci, în limba de pădure, o străbătu, și când ajunse lângă un copac gros, se ridică în picioare și se uită spre foc.

Tăcerea cea mai adâncă domnea în otacul întreg; în depărtare se auzea numai câte un cal nechezând. La câțiva stânjani de el văzu cortul și la gardul că Ileana zăcea sub dânsul, inima începu să-i bată cu putere. Ochii lui, deprinși cu întunericul, deosebira în curând chipurile celor doi Tătari de strajă care ședea jos, unul de la deal și celălalt de la vale de cort. Erau într'o nemîșcare desăvârșită și Mihu pricepu că, dacă nu dormeau, erau cel puțin ațipiți.

Fără a mai sta pe gânduri, se întinse iar la pământ și se îndreptă, pe brânci și cu o nemărginită băgare de seamă, spre cort, cu junghierul în mâna dreaptă și cu cea stângă stringând teaca paloșului ca să nu facă vuiet atingând vre-o piatră sau vre-un vreasc. Părea un șarpe urieș și în calea lui nu făcea nici un zgomot

Ajunse în sfârșit la spinarea Tătarului care ședea de la deal de cort: n'avea de cât să întindă mâna pentru a-l atinge. Tătarul dormea, Mihu auzea cum își trăgea sufletul. Stătu o clipă nehotărît: până atunce lovise pe dușmanii săi numai în față, îi venea greu să deie, chiar în păgân, pe dinapoi și tocmai când era adormit. Dar, amintindu-și că este în joc cinstea și viața Ilenei, nehotărîrea lui pieri. Răzămându-se pe mâna stângă, se

ridică puțin și vârî junghierul până la mănunchiu între umerile Tătarului care se întinse la pământ ca lovit de trăsnet, fără a scoate un oftat. Dar în căderea lui paloșul se lovi de o piatră, făcând astfel o mică pocnitură.

Mihu se tupi îndată la pământ iar celalt Tătar se sculă răpede în picioare și, cu sulița în mână, se îndreptă spre locul unde era tovarășul lui. Nevăzându-l, crezu că doarme în iarbă și se plecă ca să-l trezească ; atuncea Mihu se ridică de o dată, îi cuprinse grumazul cu amândouă mâinile și strinse cu toată puterea lui uriașă, trăgându-l spre pământ. Tătarul se zbatu câțva dar fără a putea scoate nici un sunet. Mihu desprinse mâna dreaptă apoi, urmând a-l stringe cu stânga, luă junghierul ce-l ținea în dinți și-l înfipse de mai multe ori în pieptul Tătarului.

Când se încredință că este mort, se târi până la cort, intră într'insul cu capul și cu umerile, pipăi cu mâinile și dădu de brațul Ilenei. Apăsă ușor pe dânsul, zicând tot odată încet :

— Kneghină, nu te spărie. Eu sunt, Mihu, am venit să te scap din mâna păgânilor. Scoală, kneghină, pune-te pe brânci și mă urmează fără a face nici un sgomot căci primejdia este mare. Răspunde kneghină ! ești trează ?

Teama cea mai mare a lui Mihu era acuma ca Ileana ,trezită din somn, să nu se spărie și să nu deie vre-un țipet care ar fi trezit pe toți Tătarii.

Dar Ileana nu dormea : se îngrozi când simți o mână apăsând pe brațul ei, dar auzind cuvintele lui Mihu, își dădu îndată seamă că ajutorul ce nu-l mai nădăjduia venise.

— Sunt trează, șopti ea ușor. Te urmez.

Mihu ieși din cort urmat de fată ,amândoi pe brânci.

— Ține-te aproape de mine, îi zise el la ureche, nu te teme, Tătarii dorm. De vom trece teferi peste limba asta de pădure suntem ca și scăpați.

Incet și ferindu-se cu îngrijire de vreascuri, străbătură pâlcul de copaci și ajunseră în bobeaică.

— Incă puțină răbdare, zise Mihul, și nu vom mai avea nici o grijă.

În sfârșit străbătură și bobeaica : ajunși aproape de capătul ei de la deal, Mihul cârni spre pădure. Când se aflară într'însa, se ridică în picioare și Ileana auzi cu mirare strigătul huhurezului ieșind din gura lui Mihul. Alt strigăt în apropiere răspunse și Mihul, luând fata de mână, se îndreptă spre locul de unde pornise strigătul. Andrușca și cu Timofei care așteptau ținând pe Fulger de frâu, de abie înnăbușiră un strigăt de bucurie când îi văzură. Se aruncară în genunchi, luară mâinile lui Mihul și le sărutară de nenumărate ori.

— Vă mulțumesc, le zise Mihul, fără de voi nu știu dacă aș fi izbutit ; nu voi uita nici o dată ajutorul ce mi l-ați dat.

Apoi încălecând, luă pe Ileana de sub suoară, o ridică ca pe un copil și o așeză dinaintea lui, cuprinzându-i mijlocul cu brațul drept.

— Să ne vedem cu bine, mai zise el Rușilor și plecă încet la deal.

Când ajunse la poteca care încunjura capul bobeaicii și a poienii, dădu pinteni lui Fulger care se răpezi înnainte dar, în acea clipă, se auzi un trotot de copite și luna sculându-se, îi arătă în urma lui mai mulți Tătari care veneau spre dânsul în fugă ; ei îl zărise, dădură niște țipete sălbatece și vreo două săgeți zburară deasupra capetelor lor.

Mihul înfipse pintenii în pânțelele calului care se răpezi urmat de Tătari, dar fuga printre copacii și trunchii căzuți era din cale afară anevo-

ioasă. Tot odată, de la otac, se auziră urlete îngrozitoare, semn că Tătarii deșteptați de țipetele străjii, descoperise fuga roabei lor și se pregăteau să se puie pe urma fugarilor.

Norocul acestora fu că dădură în curând de un drum bătut pe care Mihiu putu să întindă pe Fulger la fugă. Dar fiind obosit de lunga cale făcută în ajun, se mai resimțea și de îndoita sarcină purtată de el, astfel că depărtarea între el și păgâni era mică; din când în când Mihiu auzea văjiitul unei săgeți. În curând înțelese, după tropotul cailor, că numărul celor ce-l goneau crescuse. Ajuns în sfârșit pe opicina Dealului Scaunelor, apucă în spre stânga și aice locul fiind neted și cu un suiș foarte ușor, izbuti să mărească depărtarea între el și Tătari.

Fulger păstră aceiași iuțeală mai bine de un ceas, tropotul păgânilor se auzea numai în depărtare; cu vremea însă mersul calului se domoli în chip simțitor, începu să potihnească. Mihiu îl opri la piciorul unui suiș răpede, acoperit cu un alunși des.

Ileana care în tot timpul rămăsese nemișcată, strinsă la pieptul tânărului de brațul său puternic, înțelese că calul nu mai poate de oboseală și întrebă:

— Nu mai este nici o nădejde de scăpare?

— Dacă putem ajunge înaintea păgânilor în vârful acestui suiș suntem scăpați dacă nu...

— Imi poți da un cuțit? întrebă ea, nu vreau să cad vie în mâinile lor.

Fără a răspunde, Mihiu scoase junghierul de la brâu și i-l puse în mână.

— Ți mulțămesc, zise ea, uitându-se în ochii lui cu un surâs, mi-ai dat un prieten care nădăjduiesc că îmi va fi credincios.

Strigăte de fiară, izbucnind atunce în urma lor,

le arătară că Tătarii se apropiau și-i zărise. Pintenii lui Mihiu dispărură până la călcâie în deșerturile lui Fulger care, după această clipă de odihnă, zbură la deal. Dar acest foc nu ținu mult, suișul era foarte anevoios, numai cu greu ajunseră în vârful lui. Se aflau acuma pe un fel de tapșan îngust, drumul era săpat în piatră și se îngustează, strins de amândouă părțile, între niște pereți de piatră năsiptoasă, nalți de un stat de om și apoi se scobora iar la vale, aproape drept.

Mihu sări de pe cal, depunând tot odată pe Ileana la pământ, puse mâna în brâu, scoase răpede o piatră, un amnar și o bucată de iască. Iasca se aprinsese la cea de întâi scăpărătură și Mihiu, luând-o între două degete cu stânga, puse dreapta încet pe capul lui Fulger; calul nu se mișcă. Apoi după ce suflă pe iască, i-o vâri răpede în fundul nării. Calul, simțind arsura, sări odată în sus, nebun se răpezi înaintea pe scoboriș.

— Urmează-mă, strigă Mihiu Ilenei și, apropiindu-se de perețele de piatră din dreapta, dădu în lături niște curpeni de mure care-l acopereau.

Apoi, pipăind întâiu cu mâinile fața stâncii, apăsă ușor cu dreapta și cu călcâiul și, de odată perețele se deschise, lăsând o deschizătură prin care putea trece un om cu capul plecat. Tropotul Tătarilor se auzeau în aluniș, aproape de tot. Mihiu luă pe Ileana de mijloc, o împinse înaintea lui, întră și el după ea, apoi ușa se închise fără zgomot, cum se deschisese.

Era vreme: de abie închisese ușa și se auziră copitele cailor răsunând pe piatră, dar Tătarii trecură înaintea fără a se opri.

— Suntem scăpați, zise Mihiu.

— Dar dacă se vor întoarce și ne vor urmări? zise Ileana.

— Mai întâiu că cu greu ar putea să ne urmărească ș'apoi chiar de ar ști că suntem aice, n'ar putea pătrunde la noi de cât după multe zile de muncă grea, cu unelte ce ar trebui să le aducă de departe, răspunse Mihu scăpărând din nou și aprinzând o opaiță pe care o luă dela părete.

La lumina ei, Ileana se văzu într'un fel de săliță, lată de două palme și lungă cel mult de cinci, a cărei păreți păreau ciopliți în piatră iar de deșupt podeala era de lemn. Mihu trecu înaintea ei, se opri în fața păretelui, apăsă cu mânilor și cu piciorul în același chip în care apăsase în păretele de afară și îndată se deschise o nouă ușă.

Până acuma, zise el, am fost în tindă, acuma intrăm în casă și înaintă făcându-i semn să-l urmeze.

După ce Ileana intră, Mihu, împinse după dânsul ușa care se închise fără a face cel mai mic sgomot apoi, întinzând opaița spre părete, de o dată se făcu o lumină vie, provenind de la o făclie mare, făcută din crengi de mesteacăn unse cu păcură ce o aprinsese cu opaița.

XXXIV

Peștera

Ileana văzu că se află într'o peșteră mare care mergea îngustându-se și scoborându-se în pământ dinaintea lor.

— Aice, zise Mihu, ești mai teafără decât într'o cetate Această peșteră o adăpostit în multe rânduri, altă dată, sute de creștini retrași într'însa pentru a scăpa de năvălirile păgânilor și dușmanii

nici o dată n'au putut să pășească peste pragul ei.

Apoi, băgând de seamă că fata, care fusese răpită fără de manta, era cuprinsă de frig și tremura, zise :

— Ți-i frig și trebuie să fii ostenită. După ce te vei odihni ne vom pune pe drum și nădăjduiesc să te pot duce teafără acasă.

Ileana de abie se ținea pe picioare în urma ostenitei și a groazelor îndurate în ziua și în noaptea trecută. Ea urmă pe Mihu spre fundul peșterii care, precum am zis, mergea tot îngustându-se. Mihu se opri înaintea unei deschizături la stânga, a cărei intrare era închisă prin o rogojină. Ajuns aice, el zise, dând opaița în mâna fetei :

— În dosul acestei rogojini vei găsi un pat care cred că nu-ți va părea prea vârtos și cergi calde pentru a te învăli. Somn ușor ! Apoi se depărtă întorcându-se înapoi, spre intrare !

Ileana dădu rogojina în lături, văzu că din dosul ei, pe piei de lup, era întinsă o saltea mare și groasă, acoperită cu mai multe cergi de lână roșie pe care erau așezate perine de deosebite mărimi. Fără a se mai desbrăca, ea se întinse pe saltea și se acoperi cu o cergă. Se simțea amorțită. Icoanele împrejurărilor prin care trecuse îi veneau în minte, dar încurcate, șterse și fără șir : se părea că ele se ciocneau în capul ei. Singur chipul lui Mihu îi rămânea dinaintea ochilor, statornic, viu și strălucitor. Invinsă de trudă, ea adormi în curând, dar chipul voinicului nu se depărtă de dânsa căci urmă să-l vadă în vis.

Când, după un somn adânc și lung, Ileana se trezi, cu greu își putu da seamă de locul în care se afla. De odată, șirul împrejurărilor cumplite prin care trecuse în câteva ceasuri, se infățișă înaintea minții ei și-i pricinui un fior de groază, care se schimbă răpede într'un fior de fericire

când își aminti că datorea scăparea ei lui Mihi și că Mihi era lângă dansa. Și își amintea cu bucurie că chiar în clipa în care se văzuse în puterea Tătarilor, tot chipul lui Mihi se arătase dinaintea ochilor ei și că o presimțire tainică și ne tălmăcită dăduse naștere în inima ei nădejzii că Mihi o va scăpa. Această nădejde nu o părăsise nici o clipă și când ea, sub cortul sub care era închisă de Tătari, simțise o mână atingând-o, știa că este mâna lui Mihi chiar înainte de a fi auzit glasul lui. Credința ce o avea într'însul nu fusese înșelată : pentru a doua oară el îi apărea în ceasul primejdiei ca un arhanghel mântuitor ? Putea oare Mihi să fie o ființă omenească ? Care bărbat pe lume putea să i-se asemene în vitejie, în putere, în frumuseță ? Și câtă blândeță să unea la dansul cu vitejia și cu puterea ! Și această fericire o făcea să uite spaima prin care trecuse și primejdia grozavă de care scăpase. Mai mult chiar : își aducea aminte de nespusa dulceață a simțirii de care se văzuse cuprinsă când brațul puternic al lui Mihi o stringea la piept ; în fuga lor ar fi fost în stare să dorească a trece încă odată prin aceeași spaimă, să mai înfrunte aceiași primejdie. Ileana, acea copilă iubitoare, uita acum casa părintească și durerea grozavă de care trebuia să fie cuprins bătrânul kneaz pentru a simți numai o fericire fără mărgini că se afla lângă Mihi, sub paza și ocrotirea lui. Până a doua zi n'avea să se depărteze de el, putându-și însfârșit sătura ochii privindu-l și desmierda urechile auzindu-l.

Acuma era negreșit treaz de mult, o aștepta poate, și la acest gând Ileana tresări din pat. Când aruncă ochii asupra hainelor, le văzu rupte, stricate de ploaie, pline de colb și de noroiu, își simți părul despletit și nepieptănat iar mâinile

ei, obișnuit atât de albe și îngrijite, erau negre de murdărie. Cum era ea să se arate lui Mihiu în asemenea stare ?

Se încercă să scoată noroiul de pe haine, începu să le scuture, dar cu ce era să le dreagă, cu ce era să se pieptene, cu ce să-și prindă părul bogat când acele toate îi căzuse ?

De o dată inima-i tresări căci auzi pasul lui Mihiu în dosul rogojinei.

— Bună ziua, kneghină, zise el cu un glas vesel. Auzindu-te mișcând am priceput că te-ai sculat. Odihnitu-te-ai bine ?

Cu greu găsi puterea să răspundă :

— Foarte bine, îți mulțămesc.

— M'am gândit, urmă el, că hainele de pe Dumneta trebuie să fie rupte și feștelite, ș'apoi pentru călătoria ce avem s'o facem ele nu ar fi potrivite. Trebuie să le lepezi și să îmbraci altele, țărănești. Un om de ai mei care trăiește la o prisacă, nu departe de aici, are o fată cam de făptura Dumitale. El o pregătit din vreme zestrea fetei și temându-se s'o ție la prisacă o adus-o aici, într'o ladă. Nu-i va fi cu supărare de vei lua o parte din acele lucruri, căci cu despăgubirea ce-i vei da-o, va putea să facă altele și mai frumoase și mai multe. Am dus lada deschisă la un șipot ce se află în fundul aceste peșteri. Il vei nemeri dacă vei apuca la stânga și vei merge drept înaintea. Vei găsi aici o lumânare pentru a aprinde niște facle ce sunt puse la perete, deasupra șipotului. Eu te aștept cu masa și, zicând aceste cuvinte, Mihiu se depărtă răpede.

Indată ce nu mai auzi pașii lui, Ileana dădu rogojina în lături, luă în mână lumânarea lăsată de Mihiu și se scoborî în chioarca lată de un stânjăn care ducea în fundul peșterii.

De abie făcuse zece pași când auzi în dreapta

zgomotul ușor făcut de șipot și când îndreptă lumina în acea parte, văzu o înfundătură destul de mare, boltită de mână de om, având chipul unei jumătăți de cerc, în mijlocul căreia curgea printr'un uluc, din părete și cădea într'o troacă de piatră, un izvor de apă străvezie. Iar de asupra șipotului se vedeau, înfipte în boltă, două facle mari de coajă de mestecăn, unse cu păcură. Când le aprinse, toată fundătura fu luminată. Pe o poliță săpată în boltă, văzu o oglindă de oțel și mai mulți piepteni de tisă și de os, iar la picioarele ei un șipet deschis.

Sipetul era plin de ștergare, de cămeși de pânză de in și de cânepă, unele cusute, altele fără cusuturi, fuste, fote, bonde și tulpane.

După ce se spală și se pieptănă, Ileana alege o cămeșă de in fără cusuturi, o fotă albastră cu dungi albe, o bătă albastră, o bondă ușoară de aceiași culoare și un tulpan roș. Ar fi vrut să schimbe și papucii roși ce-i purta, a cărei talpă subțire nu era potrivită pentru drum, dar în șipet se găseau numai două părechi de cisme, mult prea mari pentru picioarele ei.

Indată ce fu gata se îndreptă spre intrarea peșterii unde găsi pe Mihule care o aștepta lângă o măsuță rătăndă acoperită cu un șervet alb pe care se vedeau osebite merinde.

Fata kneazului Baloș în port de țărancă nu era mai puțin frumoasă decât când purta hainele scumpe potrivite cu nașterea și cu averea ei. Ochii lui Mihule, setoși de dansa, se luminau când dădură de ea. El luă de la părete una din cele două facle care ardeau, o apropie de Ileana, o privi lung, cu lăcomie, și zise :

— Ai pus haine de țărancă, tot kneghină ai rămas.

— Kneghină sau țărancă, răspuse Ileana uitându-se la rîndul ei la dînsul și văzînd că își schimbase hainele acum ca un țăran de rînd, cu cămeșă de cânepă, ițari de lână, și opinci, nu sunt vrednică să-ți mulțumesc pentru mărinimia cu care ai venit în ajutorul meu, vîrîndu-te singur în mijlocul mai multor sute de vrăjmași spre a-mi scăpa cîntea și viitorul!

— Kneghină, răspuse Mihul, am dormit și am mîncat în casa părintelui Dumitale, el este prietenul aceluia ce m'oi crescut, el este un boier vestit prin vrednicia lui și un stîlp adevărat și neclătit al pricinei pentru care luptăm cu toții. Era de datoria mea să alerg în ajutorul fetei lui, nu mi-am făcut decât datoria. Dar, adaoase el schimbînd vorba, masa te așteaptă. Ea nu este cea la care ești obișnuită, dar te rog să-i faci cînte căci drumul nostru fiind lung și greu, trebuie să aduni putere înainte de a-l începe.

Ileana, uitându-se la masă, văzu lîngă ea un singur scăuieș.

— Dar Dumneta n'ai să mîncînci cu mine? întrebă ea cu mîhnire în glas.

— Dacă-mi faci cîntea să mă primești la masa Dumitale, primesc această cînte cu fericire, răspuse Mihul și luînd dintr'un colț un al doilea scăuieș, îl apropie de masa unde amîndoi luară loc.

Prînzul era alcătuit din brînză de burduf, brînză de coșciug, mușchiu de porc afumat și bujenită de cerb, iar în mijlocul mesei era un ulcior cu vin vechiu de Nicorești. Ileana mîncă din toate cu pofta tinereții, ascuțită încă prin faptul că de mai bine de două zeci și patru de ceasuri nu pusese nimica în gură și, mai ales, prin fericirea de a se găsi singură, față în față cu Mihul.

Stând alătura cu Ileana la masă, Mihi îi făcea o mulțime de mici slujbe la care nu fusese deprinsă de boierii ce veneau în casa părintelui său, crescuți departe de obiceiurile cavaleresti ale Apusului și pentru care femeia nu era decât o unealtă de plăcere sau o slugă. Aceste mici îngrijiri ale lui Mihi, până atunce necunoscute Ileanei, aveau pentru ea, pe lângă farmecul nouității și acel cu mult mai mare de a veni de la dânsul, măbind astfel în ochii ei dulceața lor. Iar el, stăpânit de fericirea de a se găsi lângă dânsa, de a o privi, de a o auzi, de a ghici micile ei dorinți, ar fi voit s'o slujească în genunchi, și uita foamea cu care se pusese la masă. Trebui ca ea, mirată de cumpătarea lui, să-l îndemne pentru ca, din când în când, să îmbuce câte ceva.

După ce isprăviră prânzul și merșeră de-și spălară mâinile la șipot, Ileana îl rugă ca înaintea de plecare să-i arate toată peștera și Mihi îi împlini cererea cu bucurie, primblând-o prin toate unghiurile ei. Intâi o duse la ușa prin care intrase, o deschise și-i arătă din nou sălița care ducea la ușa de din afară.

— Aceste uși, zise el, nu sunt de cât bucăți din stâncă rupte dintr'înșă fără a fi cioplite și păstrând pe muchiile lor toate colțurile pricinuite prin ruperea din stâncă. Pentru a nu se cunoaște că este aice o ușă, s'au făcut, în perețele de din afară a stâncii, o mulțime de crăpături cu totul asemănate acelor pricinuite prin desprinderea acestei bucăți de piatră care este de patru palme. Precum vezi la mărginile feței despre peșteră, sunt douăsprezece zăvoare, late de câte trei degete și aceste zăvoare, când se închid, intră de șase degete în stânca care încunjură ușa astfel, că izbînd într'înșă chiar cu cea mai mare putere, ea nu se poate mișca câtuși de puțin.

Vezi în mijloc acest capac de fer ; sub dânsul se află broasca. Această broască a fost făurită acum trei ani de un meșter vestit, din Țarigrad, fugit aice de teama unei morți de om ce o făptuise din răsbunare. Eu i-am făcut bine iar el, vroind să mi-l răsplătească și întrebându-mă ce ar putea să facă pentru mine, i-am cerut să-mi făurească o broască pentru această peșteră. Coarda acestei broaște se îndoaie și zăvoarele se deschid numai când apeși pe șapte piroane, a căror capete străbat aproape toată lărgimea ușii și se opresc la două degete de fața ei din afară, iar degetele le ating prin niște borte ce se văd în acea față. Dar nu sunt numai șapte borte, ci peste douăzeci numai în ușă, pe lângă că tot păretele de stâncă pe din afară este plin cu sute de asemenea borte, așa că dacă nu știi care anume sunt bortele ce trebuie să le atingi, chiar de ai ști că este aice o ușă, poți să te încerci ani întregi s'o deschizi și tot nu vei izbuti. Și acele borte, pe care trebuie să apeși sunt puse la astfel de depărtare între ele încât trebuie să apeși cu amândouă mâinile și pe toate bortele odată pentru ca ușa să se deschidă. A doua ușă este tocmai ca cea dintâi, tot atât de puternică, broasca ei nu se deosebește de broasca celeilalte, numai bortele în care trebuie să vâri degetele pentru a o deschide sunt așezate în alt chip. Ar trebui, spre a pătrunde în peșteră ca dușmanii să bată zile întregi cu capră puternică, întâiu într'o ușă și pe urmă în cealaltă, iar când ar intra înăuntru ar vedea că munca lor o fost zadarnică.

— Cum zadarnică ? întrebă Ileana.

— Da, zadarnică căci cei închiși în peșteră ar fi fugit de mult.

— Dar pe unde ?

— Pe lângă această intrare mai sunt încă două,

închise în același fel : ele dau în niște râpi sălbatece în mijlocul codrului : printr'una din ele avem să ieșim.

Apoi Mihu o purtă prin toată peștera arătându-i mai multe înfundături și tainiți în care se ținneau arme, merinde, haine și unelte.

— Și de când îți este cunoscută ființa acestei peșteri, întrebă Ileana.

— Precum ți-am spus-o, peștera o slujit, în vremile de demult, ca adăpost pentru locuitorii acestor părți în potriva năvălirilor păgâne. Dar, de la o vreme încoace, deși se spunea de bătrâni că au auzit de la părinții lor că este o asemîne peșteră în codrii Bârladului, totuși nime nu știa unde anume se află. Prisacarul despre care ți-am vorbit o descoperit din întâmplare una din gurile ei de devale, singurele în ființă atunce și fiind un om al meu, mi-o vorbit de dânsa. Am venit cu el aice și cercetând toată peștera, mi-am dat samă că îmi va putea fi de trebuință. Am închis gurile de devale, tot cu uși de piatră și am pus de s'o săpat intrarea ce ai văzut-o.

— Nu te temi ca oamenii care au lucrat aice să arăte altora locul unde se află peștera.

— Nu, răspunse Mihu zâmbind, cei patru cioplitori de piatră care au făcut deschiderea din deal au fost aduși tocmai din Kiov. De la Smirodava până aice au venit noaptea cu ochii legați și după ce și-au isprăvit lucrarea, tot astfel i-am trimis înapoi sub paza unor credincioși, neîngăduindu-i să vorbească cu nime în trecerea lor prin țară, atât la dus cât și la întors. Iar fierarul țarigrădean care o făcut broaștele este un om de toată încrederea și n'am nici o grijă de el.

Zicând aceste cuvinte, se duse spre un colț al peșterii de unde se întoarse în curând cu două mantale, una de suman prost și alta de aba

ușoară pentru Ileana. După ce umplu o traistă cu merinde, puse în spinare traista, o tolbă cu săgeți și un arc, luă mantalele pe umăr, vâri o secure în brâu, luă un băț în mâna stângă apoi, dând altul Ilenei, stinse faclele și ținând o opaiță în mâna dreaptă, începu să se scoboare în fundul peșterei urmat de fată.

Chioarca se făcea din ce în ce mai îngustă, la un loc Mihi se opri și arătă Ilenei cum se despărțea acolo în doi craci, unul spre dreapta și celalt spre stânga. Apucară cracul spre stânga care mai departe devenea atât de îngustă în cât fură siliți să meargă vre-o câțiva stânjăni în genunchi. Mai departe însă, se lărgea din ce în ce și, după un mers de un sfert de ceas, ajunseră în capăt, unde se aflară într'o peșteră aproape tot atât de mare ca cea din deal.

Fără a se opri, Mihi păși spre un colț în care se vedea acoperișul de fier al unei broaște, apăsă pe dânsa și îndată perețele se deschise. Intrară într'o săliță; Mihi apăsă din nou în perete, iar se deschise o ușă și amândoi fură orbiti de lumina zilei care pătrunse în peșteră. Mihi făcu semn Ilenei să iasă și, urmând-o trase ușa care se închise fără șgomot.

Se aflau într'o râpă sălbatecă și adâncă, plină de copaci căzuți, cu malurile drepte și înalte.

— Ceasurile sunt aproape de toacă, zise Mihi după ce se uită la soare, trebuie să mergem rapide pentru a ajunge la locul popasului de noapte. Dar, adaoase el, zărind papucii subțiri de iuft roșu purtați de Ileana, cu asemenea încălțăminte pornești la drum prin codri? N'ai găsit în ladă cisme mai trainice?

— Ba da, am găsit ciobute, dar îmi erau prea mari, răspuse Ileana.

— Mă tem că papucii au să fie rupți înainte

de noapte, zise MiHu. De-ar ținea numai până la popas, bine ar fi, căci n'am pierde vreme pe drum, iar acolo mă însărcinez eu să-ți dau altă încălțăminte de toată nădejdea.

Incepu a sui dealul cu un pas ușor și sigur, urmat de aproape de Ileana, sprintenă de firea ei și odihnită prin somnul îndelungat de care avusesese parte în peșteră.

Toată calea lor nu era decât un șir neîntrerupt de dealuri și de văi. Pe la asfințitul soarelui făcură un mic popas și MiHu se încredință că papucii Ilenei erau ruși în mai multe locuri iar tălpile de abie se mai țineau de căpute. Pentru a le pune în stare să mai ție până la locul unde erau să mâie, le legă cu niște gânji, dar mersul fetei deveni din ce în ce mai greu, pe lângă trudă să mai adăogea și durerea pricinuită de atingerea vreascurilor și a pietrelor de pe jos. Pentru a o face să uite oboseala, MiHu îi vorbea despre feliuri de lucruri, întreținând-o mai ales despre obiceiurile cavaleriei din apus și povestindu-i cum petreceau cavalerii și damele în acele țări, lucruri ce el le auzise din gura lui Landi.

MiHu îi propusese de mai multe ori s'o ieie în brațe dar Ileana îl tot încredințase că este în stare să mai meargă, însă pasul ei se făcea tot mai încet și opririle lor din ce în ce mai dese. Noaptea căzuse cu totul când, în sfârșit, ajunseră în vârful unei culmi sub care era o ruptură adâncă.

— Sub această râpă, zise MiHu, este locul unde avem să petrecem noaptea; dar scoborișul, mai ales noaptea, este nu numai greu dar și primejdios. Mă tem că obosită cum ești și cu picioarele stâlcite să luneci de pe cărare și te rog să-mi dai voie să te ieu în brațe până deval și fără a mai aștepta un răspuns o ridică de la pământ ca pe un copil și, ținând-o pe brațe, păși cu hotă-

rîre dar tot o dată cu băgare de seamă pe cărarea îngustă ce se scobora șerpuind prin mijlocul rupturii.

Ajuns în vale, o puse cu îngrijire pe pământ.

— Am dat la spate partea cea mai grea a drumului nostru, zise el voios, de aice înaintea avem de suit numai un deal, mare dar trăgănat ș'apoi mergem tot la vale, până în Giosăni.

Ileana era atât de ostenită în cât de abia se putea mișca, tot trupul o durea și picioarele, mai ales o usturau rău. În vremea scoborișului gâjurile se desfăcuse și papucii, căzuse talpa într-o parte și căputele în alta, așa că acum era cu totul desculță.

XXXV

Opincile de coajă de mesteacăn

Mihu strinsese răpede lemne uscate și, făcând din ele o stivă înaltă, aprinsese focul. La lumina lui, Ileana văzu că să află lângă un șipot din care isvorea un mic părăuț. Fără a se scula își puse picioarele strălucite în apa limpede și rece a părăuțului și, în curând, fu mântuită de usturimea și de focul dintr'însele.

Mihu scoase din traistă mâncarea, o așeză lângă Ileana se puse și el în fața ei și amândoi făcură cinste merindelor și vinului.

După isprăvirea cinei, Mihu mai puse lemne pe foc apoi, de odată, se făcu nevăzut, Ileana începea să fie îngrijată de lipsa lui, când îl văzu că se întoarce aducând în brațe o legătură de coajă de mesteacăn.

— Vrei să faci făclii ? întrebă ea.

— Nu ,răspunse el, vreau să-ți fac o păreche de opinci.

— Opinci de coajă ! Dar oare putea-voiu merge cu ele ?

— Foarte bine ,răspunse Mihă, să vezi ce îndemnatece și moi sunt ele. Țăranii ruși le poartă și iarna și vara. Am învățat a le face când slujeam în oștile leșești și mi-au prins chiar bine într'o iarnă. Urmăream niște lotri prin munți, când mi s'au rupt ciubotele și nu știu cum aș fi dus-o de n'ar fi pățit ca și mine un slujitor rus dar într'un ceas el și-o făcut o păreche de opinci de coajă de mesteacăn și eu văzând că par a fi bune, l-am rugat să-mi facă și mie o păreche și după ce le-am pus le-am găsit atât de îndemnatece în cât i-am plătit de m'o învățat să le fac și eu. Să vezi, îndată sunt gata.

Și, punându-se jos, Mihă începu să țese o împletitură deasă, în patru muchii.

Noaptea era întunecoasă, din fundătura în care se găseau, puteau zări numai vre-o câteva stele. De jur împrejur domnea o tăcere adâncă întreruptă numai de șoptetul lin al apei care cădea din ulucul șipotului, iar în fața lor se vedea un plop urieș al cărui frunzet des, argintit ziua, era acum aurit prin bătaia luminii focului asupra lui. De o bucată de vreme tinerii amândoi amuțise, el lucra la opinci iar ea privea la dânsul.

Când văzu încălțămintele isprăvite, Mihă zise Ilenei :

— Opincile sunt gata, să le potrivim acum pe picior și, apropiindu-se de dânsa, îngenunchiă înaintea ei.

Fata, în nevinovăția ei, întinse fără sfială lui Mihă piciorul drept și Mihă îl luă în mână. Dar când el simți în mâna lui acest picior mic, îngust,

cu pielea albă ca spuma laptelui, sub care se vedea rețeaua vinelor albastre, cu talpa fragedă și rumenă, cu degetele gingașe, juvaer viu săpat de meșterul cel mare, ispita fu prea puternică : se plecă și lipi pe dânsul buzele lui, într'o sărutare fierbinte.

Un fior străbătu trupul întreg al fetei ; ea sări în picioare, spăimântată ca de o mușcare, tulburată de această întâie atingere asupra trupului ei fecioresc, apoi rămase nemișcată cu brațele întinse, ca în apărare, cu ochii plini de groază.

Mihu care își dobândise iar îndată sângele rece, rămase în genunchi, rușinat de fapta lui necugetată și mâhnit la vederea spaimei și a durerii înțipărită pe fața Ilenei.

— Iartă-mă, kneghină, zise el cu glasul tulburat, iartă-mă ; nu m'am putut stăpâni și am descoperit taina ce trebuia să rămâie pe veci ascunsă în inima mea. Iartă-mă, kneghină, dacă pentru o clipă ți-am atins piciorul cu buzele, când nu sunt măcar vrednic să sărut locul pe unde ai călcat. Dar nu-mi retrage încrederea Dumitale, nu te feri de mine ca de un dușman, căci supărarea și spaima ce ți le văd scrise pe față sunt o pedeapsă care, deși dreaptă, este prea grozavă și prea dureroasă pentru inima mea. Iartă-mă, kneghină, căci n'am fost împins la fapta mea necugetată de vre-o patimă rușinoasă și de care ai avea să te ferești.

Sunt acum silit să vorbesc, urmă el cu mai multă căldură, căci nu pot să te las să crezi că Mihu este un năvrednic, în stare să te pângărească măcar cu gândul. Te iubesc, kneghină, cu toată puterea inimii mele, dar cu o iubire fără nădejde și curată. Ești stăpână pe inima și pe mintea mea, ele zi și noapte sunt pline de Dumneata. Ființa Dumitale este pentru ochii mei lumina soarelui, ea este pentru inima mea roua care

dă viață floarei uscată de arșița lui Cuptor. De când sunt pe lume n'am gustat fericire mai mare decât cea de care am parte de aseară, când întâmplarea ți-o legat vremelnice soarta de mine. De atunci mi s'o tot părut că porțile raiului sunt deschise pentru mine, și ochii mei nu se satură privind la Dumneta. Dar nici o dată, nici măcar prin gând, eu cutezătorul, a cărui chemare pe lume este să cutez orice, eu îndrăznețul pentru care toate au fost cu puțință, n'am năzuit să nădăduiesc ca, o dată, ai putea să fii pentru mine altceva decât o icoană a tot ce este mai frumos și mai ales în lume, căci am măsurat prăpastia ce ne desparte pe amândoi ; știu cât de departe ești de mine prin naștere, prin stare, prin creștere, prin nume. Eu sunt un fântat ce mila unui călugăr l-o cules de pe drumuri ; soarta o făcut din mine un haiduc în primejdie de a-și găsi, în orice ceas, sfârșitul prin ștreang sau pe roată ! Haiduc numai cu numele, căci nici o dată brațul meu n'o vărsat sânge nevinovat și, adesea, al meu o curs în apărarea nevinovăției. Haiduc cu numele, căci am luat numai de la bogății nedrepti și nu este sărac căruia să nu-i fi dat. Da, haiduc cu numele, pe când în adevăr sunt numai un oștean ce se luptă pentru desrobirea neamului său. Știu că la iubirea Dumitale nu pot să mă gândesc, deși, kneghină, numai pentru a auzi cuvânt din gura Dumitale, n'ar fi pentru mine sarcină prea grea de îndeplinit.

Pentru aceste cuvinte m'aș simți în stare să-ți cuceresc, eu singur, o țară după ce voi dezrobi pe a mea, și să te așez crăiasă pe scaunul acelei țări cucerite. Ți-aș aduce roabe, ca să te slujească, fete de crai și de împărați și ți-aș pune la picioare comorile lumii întregi. Și după ce ți-ar cădea de pe buze cuvintele dorite, să fii supus la

eaznele cele mai grozave, ce călăul cel mai iscusit ar fi în stare să le iscodească, lasă de mi-ar scoate măcar un singur țipet de durere, lasă de ar pieri surâsul de pe buzele mele. Fericirea de a fi auzit că mă iubești nu m'ar îngădui să simt durerea și aș muri fără a avea cunoștință de chinurile mele. Dar eu îți cer numai un cuvânt de iertare; te rog, spune-l, kneghină, fă-mi parte de ori ce caznă afară de cea a mâhnirii Dumitale.

Ileana își venise în fire, brațele le lăsase în jos, spaima de care fusese cuprinsă pierise pentru a face, cu încetul, loc în inima ei unei simțiri de nemărginită fericire la auzul cuvintelor de iubire pătimașă ce le rostea Mihul.

O iubea! El, acel voinic care de două ori, când cinstea și viitorul ei erau în primejdie, îi apăruse pentru a o mântui. Acel viteaz vestit despre a cărui fapte strălucite o lume întreagă vorbea, o iubea pe dânsa! Ea era stăpână pe inima și pe mintea lui și el nu cuteza să nădăjduiască iubirea ei. El, care o scăpase de robie și de necinste prin o minune de îndrăzneală și de agerime! El un haiduc. El apărătorul întregii sărăcimii a țării și apărătorul tuturor celor mici și slabi! Și el o iubise de la întâia lor întâlnire.

Mihul care aștepta răspunsul ei, tot în genunchi, mai zise odată cu glasul rugător:

— Iartă-mă, kneghină.

Atunci Ileana făcu un pas spre el și punându-i încet mâna pe umăr, îi zise cu glasul ei dușios:

— Scoală.

Dar Mihul răspunse:

— Nu mă voi scula până ce nu mă vei ierta.

— Scoală, zise fata și în glasul ei era o rugămintă.

Mihul se sculă în picioare.

— Mă ierți ? mai întrebă el.

— Dar oare, zise ea după o scurtă tăcere, cuvintele ieșindu-i cu greu din gură și fiind rostite cu un tremur, cum poate să încapă de la mine vorba de iertare cătră acel ce de două ori cu primejdia zilelor lui, mi-o scăpat cinstea și viața ? Cătră omul cel mai viteaz, cel mai mărinimos din lume, cătră acel...

Glasul i se opri dar, de odată, împinsă de o putere necunoscută, adăogi cu patimă :

— Cătră acel ce îmi este mai drag decât orice pe lume.

De abie scăpase aceste cuvinte din gură și își ascunsese fața cu mânilor, spărietă și rușinată de mărturisirea făcută.

— O, Doamne ! strigă Mihi, căzând în genunchi înaintea ei, îți mulțamesc, mi-ai dat ceea ce n'aș fi îndrăznit să visez : mi-ai hărăzit iubirea Ilenei ! Te rog, mai spune-mi odată acele cuvinte ca să fiu încredințat că nu visez că nu sunt prada unei vrăji, că am auzit bine că mă iubești.

În glasul lui era o rugăminte fierbinte, unită cu o patimă puternică care învinseseră simțirea de rușine ce pusese stăpânire pe Ileana. Luă mânilor de la față și răspunse cu hotărîre :

— Da, te iubesc ! și de astă dată mărturisirea îi păru dulce.

Mihu luă mânilor ei în mânilor lui și le acoperi cu sărutări. Ileana nu se mai împotriva dar văzând că rămâne în genunchi, se încercă cu slabele ei puteri să-l ridice, zicându-i :

— Scoală, nu se cade ca mântuitorul să steie în genunchi dinaintea mântuitorului, scoală, te rog.

— Mântuitorul ești Dumneta, zise Mihi sculându-se, căci iubirea unui înger nu poate să fie decât mântuitoare. Și ce aș putea face eu oare ca să mă arăt vrednic de această iubire ?

— O dragul meu, zise Ileana făcând un pas spre el și punând mâna dreaptă pe umărul stâng a lui Mișu, bun, viteaz, mărinimos cum ești, care este oare iubirea vrednică de Dumneta? Oare care împărăteasă n'ar fi fericită s'o îngădui să te iubească și să știe că în această inimă este un loc ales pentru dânsa. Și fata răzămă capul pe pieptul lui Mișu, iar el o sărută întâi pe frunte, pe urmă pe amândoi ochii și, în sfârșit, înbărbătându-se, lipi buzele lui de buzele ei.

Ea răspunse desmierdării și la această lungă sărutare luară parte, nu numai buzele dar și inimile lor, aprinse de aceiași iubire fierbinte, tânără și curată.

Și în acea fundătură îngustă și întunecoasă din fundul codrilor, în fața copacilor urieși ce de abie lăsau să se vadă peteci din bolta cerului, uitând primejdia grozavă din care de abie ieșise, Păunașul Codrilor și kneghina Ileana se legară să împartă pe viață zilele bune și zilele rele. Șezând lângă foc, el cu brațul împrejurul mijlocului ei, ea cu capul răzămat pe umărul lui, își cântară lungul cântec al iubirii tinere și curate, cântec vechiu cât lumea dar veșnic tânăr și veșnic dulce pentru acel ce-l ascultă ca și pentru acel ce-l cântă.

Mișu era îngrijit de chipul în care era să fie primită de kneazul Baloș mărturisirea fetei lui. El știa mândru de numele lui străvechiu, de bogăția, de cinstea lui, dârj și îndărătnic și nu-și ascundea teama că kneazul se va opune la căsătoria singurei lui fete, floarea frumuseții moldovene, cu un fărțat fără avere, cu un căpitan de haiduci. Știa că era lucru ușor să se dovedească kneazului că acel căpitan de haiduci avea inimă și mâni mai curate decât mulți viteji vestiți slujind prin oștile străine ce i-ar fi primit de gineri

cu bucurie, dar numele de fost căpitan de haiduci tot era să apese asupra întregii lui vieți, răsplată amară pentru că se jertfise, trup și suflet, izbânzii pricinii românești

Dar Ileana era încredințată că kneazul nu va face nici o greutate. Ea privea pe Mihu cu ochii iubirii: pentru dânsa el era cinstea, mărinimia, puterea și vitejia întrupate într'un trup de zeu și nu-i putea trece prin minte ca cineva și, mai ales, tatăl ei, cuminte și iubitor cum îl știa, să poată privi pe Mihu altfel de cât cum îl privea ea după ce, pentru a doua oară, o scăpase de pierire.

— O femeie, o țară, un nume, zise ea, se cuceresc numai odată, pe când pe mine m'ai cucerit de două ori. Ești de două ori stăpân pe mine! Cine oare ar putea să-ți tăgăduiască un drept de stăpânire dobândit într'acest chip?

Trecuse de miezul nopții când Mihu își aduse aminte că mai aveau o cale lungă de străbătut și că dacă pentru el câteva nopți fără somn erau un lucru fără seamă, gingașa ființă pentru a cărei fericire era hotărît să-și întrebuițeze viața, era nedepinsă cu drumurile lungi pe jos și avea neapărată trebuință de odihnă.

Aduse câteva brațe de frunze uscate și, așezându-le cu îngrijire pe pământ, așternu sumanul peste ele și așază gluga ca căpătâiu.

După ce Ileana se întinse pe acest pat de vânător, el o acoperi cu mantaua ei și dându-i încă un lung sărut, voi să se depărteze.

— Dar unde și pe ce ai să dormi? întrebă ea.

— Fii fără grijă, zise Mihu zâmbind, voiu pe-trece o noapte mai dulce decât cele mai dulci ce le-am petrecut până astăzi.

— Dar unde și cum? mai întrebă ea.

— Am să veghez, răspuse el. De multe ori ve-

gheat-am până astăzi ; sarcini mari și scumpe au fost încredințate neadormirii mele, dar niciodată n'am păzit încă o sarcină atât de dulce și atât de scumpă și nici o veghiere încă nu mi-a pricinuit atâta fericire. Dormi, iubito, și lasă pe Mihu să vegheze și să te privească dormind.

Ileana adormi surizând, iar Mihu, răzămându-se cu spinarea de plop, rămase în picioare cu arcul în mâna stângă și cu dreapta pe coada securii. Ochii lui strălucitori, când se opreau pe fața dulce a Ilenei adormite și când dădeau o roată de jur împrejur, cercetând întunericul pentru a se încredința că nu o amenință nici o primejdie.

Ceasurile nopții trecură, parc'ar fi fost numai o clipală. Soarele răsărea când, părăsind plopul, Mihu după ce își spală obrazul și mânila la pârâu și își pieptănă părul cu un pieptene de lemn ce-l scoase din chimir, îngenunchiă lângă Ileana și o trezi cu o sărutare a cărei răspuns nu întârziă.

Fata își răcori și ea mânila și obrazul la șipot și își pieptănă părul negru și greu cu pieptenul lui Mihu.

XXXVI

O întâlnire nenorocită

Dacă calea ce o străbătură acuma tinerii fu lungă, în schimb ea fu mult mai ușoară decât în ajun : dealurile erau mai trăgănate și mai puțin nalte.

Când atinseră opcina Siretului, pe la prânz, se opriră într'o poiană unde făcură un mic popas și isprăviră merindele din traista lui Mihu.

Pe la amiază intrară în Tamași, străbătură satul și se opriră la o casă neîngrădită, în capătul lui, nu departe de care era o fântână. Căldura era apăsătoare și Ileana jăluindu-se de sete, Miha rugă pe stăpâna casei să le aducă puțină apă de la fântână. Femeia însă neputând părăsi un copil pe care îl legăna chiar atunce fără a putea să-l adoarmă, dădu lui Miha o cofă cu care el se duse la fântână, iar Ileana se așeză pe prispă.

Deodată se auzi sunetul unei trâmbiți, urmat de un tropot de cai și se văzu o ceată de slujitori care venea la treapăd. În fruntea lor mergea un călăreț nalt și sprinten, cu ochii albaștri, balan la păr și la barbă, a cărui față era de o frumuseță deosebită. Purta pe cap un coif de oțel cu pene roșii și albastre, iar sub cămeșa de zale se vedea o haină veche împodobită cu fir de aur. Toată ceata se opri dinaintea fântânei iar călărețul care mergea în frunte descălecă și aruncă frâul unui copil de casă, care sărise răpede de pe cal și venise să-i ție scara.

Călărețul care părea a fi un boier mare, puse din întâmplare ochii pe Ileana și se îndreptă țintă spre dânsa. Cum ședea fata pe prispă, catrința i se ridicase puțin și lăsa descoperite gleznele gingașe și albe. Când văzu că oșteanul se apropie de dânsa, ea se sculă în picioare, îngrijată. Dar el, oprindu-se în fața ei, îi spuse zâmbind și uitându-se drept la dânsa cu niște ochi ce păreau înzestrați cu o putere stranie și tulburătoare:

— Bucuros de întâlnire, copilă! Oare toate fețele de pe aceste locuri au glezne albe și gingașe ca a tale?

Ileana, spărietă și tulburată, se uită răpede spre fântână ca să vadă dacă nu mai vine Miha, când oșteanul, fără de veste, o cuprinse în brațe și-i dădu o sărutare.

Dar nu trecu o clipă, brațele i se desprinseră și căzu lungit la pământ de pumnul lui Mihi care apăruse deodată lângă el.

Oșteanul doborât de Mihi nu era altcineva decât Balc, fiul Voevodului Moldovei, Sas. El, după ce risipise pe Tătari la Sabaoani, urmărise cea mai numeroasă din drâmbele lor care, în zăpăceală, apucase valea Siretului în jos, o ajunsese la Ploscuțeni unde o nimicise cu desăvârșire. Se întorcea acum spre Bacău după ce dăduse oștenilor adunați împrejurul lui o zi de odihnă. Lăsase grosul oștirii în urmă și o luase înainte însoțit numai de un steag de slujitori unguri de ai Curții Domnești.

Când slujitorii văzură pe stăpânul lor întins la pământ, ei săriră de pe cai și se răpeziră la Mihi cu săbiile goale, căutând să-l încunjure. Mihi luă pe Ileana de mijloc, dintr'o săritură ajunse lângă perețele casei, apoi se puse dinaintea ei cu paloșul ce-l scoase din ȋtari gol în mâna lui.

Cei dintâi slujitori care îndrăzniră să se apropie de el căzură cu grumazul sau pieptul străpuns, cu capul spart sau cu brațul tăiet. Ei se dădură acum îndărăt și, tocmindu-se, erau să năvălească asupra lui cu sulilele când, deodată, se auzi glasul lui Balc care fusese ridicat de la pământ și care striga :

— Nu-l ucideți, prindeți-l viu !

Slujitorii se opriră pe loc făcând un semi cerc împrejurul lui Mihi, apoi se auzi ceva vâjâind prin văzduh : un laț se abătu pe gâtul și pe ume-rile Păunașului și, în urma unei zmucituri puternice, funia se întinse. În zadar făcu Mihi opin-tiri desnădăjduite pentru ca să-și desprindă brațele : o nouă zmucitură îl trânti jos. Fusese prins cu arcanul.

— Bine ai ochit, Talpane ,strigă Balc, cinci

zloți ai la mine. Acuma, urmă el cătră slujitori, legați-mi-l burduf.

Intr'o clipală Mihu, pe jumătate găduit de laș, fu legat de mâni și de picioare cu curele, în așa chip că cea mai mică mișcare îi fu cu neputință. Ileana înspăimântată, rămăsese răzămată de părțile casei, aproape fără cunoștință.

— Talpane, poronci Balc, vei lua fata pe cal cu tine, îmi răspunzi de dânsa cu viața ta. Pe hotoman legați-l pe un cal slobod. Se plecăm! și îndreptându-se spre calul lui încălecă.

Se aduse un cal slobod pe care Mihu fu pus și legat, apoi Talpan, un hotnog spătos, cu musteți negre lungi, purtând coif de oțel cu pene și cămeșă de zale, se îndreptă spre Ileana.

Fata, văzând că el voiește să puie mâna pe dânsa, sări în lături, voind să fugă, dar fu încunjurată îndată de oșteni din toate părțile.

— Fii cuminte, puiculiță, zise Talpan, vină în brațe la tata, căci altfel poroncesc flăcăilor să te umfle! și se apropie din nou de ea.

Dar Ileana își mai revenise în fire sub amenințarea acestei noi primejdii. Făcu doi pași îndărăt și, cu glas hotărît, zise:

— Luați sama, eu nu sunt ceia ce par a fi, veți avea de a face cu tata.

Un răs îi răspunse.

— Și cine este cinstit părintele Dumitale? o întrebă Talpan. Vre-un boier mare, zii pe nume ca să-l cert că lasă o fată atât de frumoasă să umble în catrință proastă și în opinci de coajă de mesteacăn.

— Sunt kneghina Ileana, fata kneazului Baloș de la Poiana, răspunse fata cu mândrie Voinicul ce l-ati legat m'o scăpat din mâna Tătarilor și...

— Nu mai sta de vorbă, Talpane, strigă Balc, umflați-o numai decât și pe drum!

Slujitorii cărora Voevodul le făcuse semn, luară pe Ileana în brațe cu toată împotrivirea ei, o legară de mâni și de picioare și o duseră la calul lui Talpan. După ce acesta încălecă, slujitorii legară fata de șea și de brâul lui.

— Nu ți-am spus, puicuță, să fii cuminte, zise Talpan după ce porniră. Vezi ce ai pățit : în loc să șezi frumușel în brațele tatei, iată-te legată atârnată de spinarea mea parc' ai fi o traistă !

Ileana nu răspunse căci pierduse cunoștința. După un mers de un ceas, pe o căldură obositoare, ceata ajunsese pe malul Bistriței, în fața Bacăului.

Bacăul, pe acea vreme, nu se afla ca astăzi, întreg pe malul drept al Bistriței ci cea mai mare parte a orașului era clădită pe un ostrov al râului, la gura Bărnatului și numai câteva case se aflau pe malul drept. Ostrovul era încunjurat de un zid de bolovani și era legat de amândouă malurile prin poduri de lemn, puse în fața celor două porți ale orașului care erau păzite de o strajă de orășeni. Trâmbițele lui Balc începuse a suna de departe și când el ajunsese la poarta așezată în dreptul malului stâng al Bistriței, găsi straja sub arme.

De abie trecuse printr'însa și intrase într'o uliță strimță cu case mici, cu un singur rând, unele de zid dar cele mai multe de lemn, acoperite cu șândrilă, când se văzu venindu-i înainte o ceată de târgoveți în capul cărora mergea un om de statură mijlocie gras, bălan și roșu la față, purtând haine nemțești.

Acest om era Iohan Mayer, șoltuzul orașului și împrejurul lui erau vre-o câțiva părgari, unii îmbrăcați în haine nemțești, alții în haine ungurești. Căci în Bacău cea mai mare parte a negustorilor fiind pe acea vreme Sași și Unguri, bi-

ne văzuți de Voievod, sfatul orașului se alcătuia numai dintr'înșii, căci negustorii români erau puțini la număr iar acei armeni nu se bucurau de nici o vază.

Balc își opri calul pe loc la vederea târgoveților. Ei ajunseră lângă dânsul și îl salutară închinându-se până la pământ. Șoltuzul îi urmă bună sosire și arătă părerea sa de rău pentru că nefiind vestit la vreme, nu putuse să facă fiului Domnului primirea ce i se cuvenea, mai ales acum când vitejia lui izbutise să ferească orașul și împrejurmările de pustiirea păgânilor.

Balc îi răspunse mulțămindu-se pentru urări și laudând atât credința cunoscută a Sașilor și a Ungurilor din Bacău cât și vitejia strălucită arătată de feciorii de oaste trimiși de oraș pentru a-l ajuta să răspingă năvălirea Tătarilor.

Cuvântarea lui Balc fu întreruptă prin sosirea unui oștean care venea în fuga calului și se opri în fața lui.

— Ce este Mândrilă, de vii cu atâta grabă? S'o întâmplat ceva Voevodului? întrebă Balc cunoscând pe un oștean al Curții Domnești.

— Să trăiești, Măria Ta, zise oșteanul sărind de pe cal și închinându-se ostășește. Sunt trimis de Măria Sa Vodă cu poroncă să gonesc zi și noapte până ce te voi găsi pentru ca să-ți înmânez această carte a Măriei Sale, și luând din sân o scrisoare pecetluită o dădu lui Balc.

Acesta rupse pecetea și luă cunoștință de cuprins în grabă: o vie nemulțumire se arătă pe fața lui

Sas vestea pe Balc că fusese încunoștințat de cătră locțiitorul Voevodului Ardealului că trimete pe un credincios al său la Cetatea Neamțului spre a împărtăși Voevodului Moldovei știri de cea mai mare greutate pentru el. Ungurul îi scria

să se ducă de sârg la Cetate spre a se întâlni cu acel credincios sau, dacă nu putea merge însuși, să trimită pe Balc. Sas se temea ca trimiterea acelui credincios să nu fi fost din poronca Craiului, în urma vre-unei jalbe dată de unul din acei nenorociți, jertfe a lăcomiei și a nedreptăților lui. Ne putând, din pricina sănătății zdruncinate, să se puie pe drum, porunca lui Balc ca, fără a pierde un ceas, să pornească la Cetatea Neamțului spre a întâmpina acolo pe trimisul unguresc înainte ca el să se fi putut întâlni cu vre-un dușman de ai lor. Ii mai zicea că îndată ce va fi aflat de la el pricina adevărată a trimiterii lui, să i-o împărtășească de sârg la Suceava.

Balc era un bărbat prea ager și prea priceput pentru ca să fi stat câtuși le puțin la îndoială dacă trebuie să plece sau nu.

Știa cât de mare era ura țării asupra lui, știa că datoreau toată puterea ocrotirii Ungurilor și mai ales Voevozilor Ardealului, ocrotire cumpărată cu bani storși din țară. Știa că jalbele date de țară altă dată dăduse Ungurilor prilej să amenințe pe Sas cu scoaterea din scaun, spre a se lăsa pe urmă ademeniți prin daruri scumpe să-l menție în scaun.

Dar această plecare îl supăra căci își propusese să rămâie cel puțin o zi în Bacău spre a pedepsi în chip strașnic pe acel care avusese cutezanța să-l lovească. Ii era lucru ușor să puie să-l omoare, acuma pe loc, dar sufletul lui trufaș și crud găsea că moartea era o pedeapsă prea ușoară pentru acel mojić îndrăzneț: voia ca ea să vie numai în urma unor chinuri strașnice, pentru ca să arăte astfel poporului la ce soartă s'ar expune acei care ar îndrăzni să urmeze pilda acelui cutezător, iar frumuseța Ilenei îl făcea nerăbdător să se găsească singur cu ea pentru ca să-și mulțu-

mească cât mai curând pofta asupra ei. După o scurtă tăcere zise lui Mândrilă :

— Indată ce te vei fi odihnit, du-te înapoi și spune lui Vodă că eu plec numai decât și în astă noapte voi fi la Cetate, iar de acolo îi voi trimete veste despre ce voi fi auzit și făcut. Meștere Mayer, zise el întorcându-se cătră șoltuz, mergem la casa Dumitale și, mult peste un ceas, Dumneta și cu Berdilă, arătând cu mâna pe namestnicul Bacăului care îi însoțise, veți îngriji ca trei zeci și cinci de cai buni să fie pregătiți pentru mine și pentru oștenii ce vor veni cu mine la Cetate.

Mayer și Berdilă închinându-se, îl încredințară că îi vor aduce cai care nu vor lăsa nimic de dorit, apoi se puseră cu toții în mișcare și porniră spre casa șoltuzului. Pe drum Mayer și cu namestnicul se sfătuiră și trimiseră la toate locurile pe unde știau că se găesc cai buni.

După ce Balc descălecă, el zise lui Mayer :

— Avem doi prinși cu noi. Unul este un hoțoman care o îndrăznit să mă lovească. Aveam de gând să-l cercetez și să-l judec eu însumi, dar poronca neașteptată ce mi-o trimes-o Vodă să plec la Cetate mă silește să ți-l încredințez Dumitale și lui Berdilă. Vi-l dau în primire ca să-l puneți bine : înainte de plecare voi mai vorbi despre dânsul. Cellalt este o fată care era cu el și asupra căreia am prepusuri vajnice ; n'o pot lăsa cu ochii, trebuie s'o ieu cu mine. Ingrijește să fie adusă într'o odaie din casă și să i se deie ceva de mâncare, ținând-o însă sub paza cea mai aspră în tot timpul popasului nostru aice, și zicând aceste cuvinte Balc intră în casă.

Mayer chemă pe unul din pângari și îi dădu pe seamă pe Mihu care rămăsese legat pe cal, poroncindu-i să ieie patru oameni aleși din straja

orășănească și să ducă pe prins, cu cal cu tot, la temnița orașului unde să-l deslege de pe cal, să-i puie fiare la mâini și la picioare și să-l încredințeze păzitorului temniții spre a-l scobori în fundul ei, având totodată grija să îndoiască numărul străjilor. După ce pângarul se depărtă cu Mihu, Talpan puse să desfacă legăturile care legau pe Ileana de dânsul și de șea, apoi ea fu luată în brațe de un oștean, dusă într'o odăiță din curtea șoltuzului și pusă pe un pat de scânduri acoperit cu o rogojină, iar el se așeză pe pragul ușii.

Deși sosirea lui Balc fusese cu totul neașteptată, șoltuzul fiind om cuprins și soția lui o gospodină de frunte, îndată ce Voevodul isprăvi să se spele și după ce colbul de pe armele și hainele lui fu curățit, i se dădu un prânz bogat și gustos la care făcu cinste cu pofta omului care a stat călare din zori de ziuă.

După ce-și potoli foamea și setea, Mayer care era de față și îndeplinea însuși slujba de stolnic, îi zise :

— Am auzit că oștenii ce au să însoțască pe Măria Ta au mâncat și ei, iar caii sunt la poartă.

— Iți mulțănesc, meștere Mayer, răspuse Balc, dar înainte de a pleca, am să vorbesc două cuvinte în taină cu Dumneta și cu Berdilă. Te rog trimite să-l cheme.

Șoltuzul trimise după namestnic care sosi numai decât, căci casa îi era în apropiere.

Balc poronci ca să se închidă ușile, apoi zise cătră Mayer și cătră Perdilă, după ce le făcu semn să șadă :

— Mojicul care vi l-am dat pe samă o cutezat să mă lovească cu pumnul. Știți că dușmanii noștri se mișcă și că niște necunoscuți caută să stârnească în norod nemulțămiri și simțiri ne-

bune împotriva Domniei. Sub îndemnul acestor ațătări, moșicimea o început a pierde supunerea datorită poroncilor ce pornesc de la scaunul domnesc și dela namestnicii lui. Din toate părțile ne sosesc știri care ne arată că nu numai se țin cuvântări dușmănoase împotriva lui Sas, dar chiar că oameni puși de dânsul ca să ocârmuiască țara sunt adesea nesocotiți și chiar batjocuriți de prostime. Cunoașteți faptele îndrăznețe săvârșite de Păunașul Codrilor. Acest lotru, de mai bine de doi ani nu numai o izbutit să prăde nepedepsit țara întregă, bătându-și joc de Domnie, dar o cutezat să se măsoare de două ori cu slujitorii domnești, duși de feciori domnești, să puie mâna pe bani crăiești și aceste fapte cumplite au rămas până azi nepedepsite. Când prostimea o văzut neputința noastră față de un lotru, s'o încuibat într'insa credința că ajunge să fii îndrăzneț pentru a te pune mai presus de orice poroncă a ocârmuirii. Obrăznicia ei crește din zi în zi, dacă va rămâne încă multă vreme nepedepsită s'ar putea ca în curând să avem o răscoală a întregii moșicimi, căreia s'ar alătura toți knejii nemulțămiiți pentru că Vodă o smerit semeția lor. Știți ca și mine că necunoscuții care lucrează prin norod se dau de prieteni ai neamului românesc și că ei zic că Vodă este un Domnitor vândut Ungurilor și asupritor al Românilor. Ținta lor este de a scăpa de Sas, slugă credincioasă a sfintei coroane ungurești și ocrotitor adevărat al străinilor așezați în țară. La întâmplare de răscoală, adaoase el uitându-se țintă în ochii lui Mayer, urgia poporului se va îndrepta cu bună samă mai întâiu asupra negustorimii străine ale cărei averi însemnate, adunate prin o muncă stăruitoare, o stârnit de mult lăcomia lor. Primejdia ce amenință Domnia este tot atât de vajnică pentru negustorii Sași și Un-

guri ; se cade deci ca credința lor cătră scaunul domnesc, dovedită în atâtea împrejurări, să nu slăbească. Prostimea nu se poate astâmpăra și cuminți prin blândeță și îngăduire, ea se pleacă numai înaintea asprimei și a groazei. Faptele ei îndrăznețe au rămas în vremile din urmă totdeauna nepedepsite sporindu-și astfel semeția. Astăzi avem un prilej să pedepsim pe unul din acești îndrăzneți și să-i dăm o pedeapsă care, vârând spaima în sufletul semenilor săi, să gonească dintr'înșii dorința de a-i urma pilda. Mojicul care m'o lovit trebuie să piară în chinurile cele mai cumplite, în fața unui norod numeros, adunat din toate împrejurimile. Imi era în gând să mă opresc astăzi și mâne aice și să fiu însumi față la cercetarea, judecata și pedepsirea lui. Poronca lui Vodă mă silește să plec fără întârziere, dar pe vinovat vi-l las și voi veți îngriji ca nu cumva, prin neființa mea, caznele ce va trebui să le îndure, să fie cătuși de puțin micșorate.

— Măria Ta, poți să fii incredințat că noi, slugile Măriei Tale, suntem și mai supărați decât Măria Ta de batjocura ce ai suferit de la dânsul. Firea miloasă a Măriei Tale s'ar fi putut îndupleca de țipetele și de vaitele lui, dar noi vom fi neînduplecați și-l vom osândi să piară în caznele cele mai grele, răspunse Mayer.

— Vor vorbi și copiii copiilor celor de față de grozăvia pedepsei acelu cutezător, adaoase Berdila plecându-se adânc.

— Nu mă îndoiesc de credința voastră, răspunse Balc. Dar acei care ocârmuiesc oamenii trebuie totdeauna să caute să se folosească de oricare împrejurare pentru a-și mări puterea și vaza asupra turmei supusă lor. Pilda ce se va da prin osânda acestui cutezător ne va fi fără îndoială folositoare. Dar folosul ar fi mai mare și mai ve-

derat dacă s'ar putea stoarce vinovatului mărturisirea că el este un cetaș de ai Păunașului Codrilor. S'ar putea astfel știrbi renumele acestuia arătându-se norodului că tovărășia cu acel lotru nu mai ajunge pentru a fi apărat de pedeapsă. Înainte de toate însă este neapărată nevoie de o pază bună ca să nu se mai întâmple ca astă primăvară, când ați scăpat din temnița de aice pe unul din cetașii lui după ce fusese cunoscut și dat pe față.

— Fii liniștit, Măria-Ta, zise Berdilă, ceiace s'o întâmplat nu se va mai întâmpla și ori cât de tare de înger ar fi acest hoțoman, vom ști să-i scoatem din gură cuvintele dorite.

— Astăzi este Vineri, urmă Balc, Duminecă este zi de târg și s'adună mulțimea din toate împrejurimile : vin chiar mulți din locuri mai depărtate. Cred deci că Duminică, pe la prânzul cel mic, ar fi ceasul nemerit pentru cercetarea lui în fața mulțimii. Călău cred că aveți iscusit ?

— Ferent Lojă, călăul nostru, este bărbat meșter în meseria lui, unelte are multe și deosebite, răspunse Mayer.

— Mă las pe nădejdea voastră și plec fără grijă. Vodă va afla din gura mea vitejia arătată de Bacăoani în lupta cu păgânii și voi ști să dau mărturie bună despre credința șoltuzului și a namestnicului său de aice. Pentru paza rânduielii las aice slujitorii ce au venit cu mine, afară de trei-zeci și doi care mă vor însoți la Cetate. Veți trimite pe ceilalți acolo îndată după ce lotrul își va lua pedeapsa.

Apoi Balc făcu semn lui Berdilă să deschidă ușa și poronci să i se aducă zaua și armele. Când ieși la scară pentru a încăleca, găsi trei-zeci și doi de slujitori aleși în șea, având în capul lor pe Talpan, de spetele căruia era legată Ileana.

Balc se închină cătră mulțimea adunată pe uliță cu capetele descoperite apoi, după ce încălecă, toată ceata sa se puse în mișcare, înaintând la pas prin ulițele înțesate de lume. Ajunși la poarta opusă acelei prin care intrase în Bacău, trecură podul care era la dreapta și se depărtară în umbletul cel mare, în sus, pe șesul Bistriței.

XXXVII

**In care Balc se înțelege cu alt mișel dar se ceartă
cu un om de inimă**

Caii lor erau toți aleși, umblători buni, deprinși cu drumurile ; până la Podoleni nu se opriră, acolo făcură numai un scurt popas și, pe la asfințitul soarelui, erau în Piatra.

Namestnicul și cu șoltuzul aceluia oraș, vestiți de cătră un călăreț trimis de la Bacău înaintea plecării Voevodului, așteptau la poartă cu pargarii, slujitorii domnești și un alt rând de cai aleși. Zăboviră numai vremea trebuitoare pentru a pune șălile lor pe caii care-i așteptau și Balc schimbă numai câteva cuvinte cu dregătorii înainte de a porni din nou spre Neamțu. Ceasurile erau aproape de zece când ajunseră la poarta Cetății.

Podul mișcător era ridicat dar, îndată ce se auzi numele lui Balc, păzitorii îl scoboriră și când fiul Domnului intră în curtea Cetății, Cavalerul Albrecht, vestit tocmai când era să se culce, îi eși înainte și-i ură bună venire.

Cavalerul Albrecht era un bărbat de statură mijlocie și sprintenă. Fața îi era luminată de

ochi negri mari, adânci, pătrunzători și buni ; nasul era drept, gura frumoasă, cu buzele pline, încă rumene ; purta barba, căruntă ca și părul, lungă până la piept. Era îmbrăcat în haine nemțești de lână neagră, fără gaitan sau șireturi și purta ciubote de iuft negru. Singura podoabă care se vedea pe el era un lanț de aur care îi atârna pe piept.

Balc, după ce descălecă, îi mulțami și amândoi se îndreptară spre sala cea mare, unde cavalerul Ulrich și Părintele Anselm se grăbiră să vie și ei să se înfățoseze oaspelui.

Balc află că trimisul Vice-Voevodului Transilvaniei sosise cu câteva ceasuri mai înainte, după ce tăiasse deadreptul prin munți și că se retrăsese spre a se odihni. Voevodul mărturisind că este flămând, Cavalerul Albrecht se grăbi să meargă să se înțeleagă cu soția lui pentru pregătirea cinei lui Balc, iar acesta rămase în convorbire cu cavalerul Ulrich și cu Anselm.

De abie apucase Cavalerul să spuie Mariei câteva cuvinte, când ușa se deschise și Hertha galbână și tulburată intră în odaie.

— Ah ! Dumnezeule, milostivă Doamnă, strigă ea, ce nenorocire ! Voevodul a adus cu dânsul o fată tânără de o frumuseță minunată, legată de spetele unui oștean. Când au dat-o jos de pe cal, văzând că este leșinată, au dus-o în odaia unde șed Conrad Müller și Hans Biedermann, au întins-o pe patul lui Conrad și m'au chemat ca s'o fac să-și vie în fire. M'am încercat dar în zadar, fața îi este galbână ca ceara și trupul înghețat. Am întrebat cine este ea, de unde o aduc și ce au de gând să facă cu ea și ei mi-au răspuns cu un răs selbatec că n'a vrut să se lese s'o sărute Voevodul și că el a luat-o cu dânsul ca s'o îmblânzească.

— Albrecht, zise Maria, aceasta trebuie să fie

vre-o nouă fără de lege a lui Balc, nu vei îngădui să se întâmple fetei vre-un neajuns câtă vreme va sta sub umbra steagului tău.

— Înainte de toate, răspunse Albrecht, trebuie să se deie de știre Părintelui Anselm ca să caute să aducă pe fată în firea ei. Tu, grăbește de pune la cale pentru cină : până atunci sau în timpul ei, voi găsi eu mijloc să aflu de la Balc cine este fata și ce gânduri are asupra ei. Ori care ar fi ele, câtă vreme se va afla în zidurile noastre, ea este la adăpost de ori ce neajuns. Mă duc și vă trimit pe Părintele Anselm aice, ca să-i spuneți întâmplarea.

Cavalerul se întoarse în sala unde se afla Balc căruia slugile îi scoteau atunci zaua și armele. Trăgând pe Anselm de o parte, îl rugă să se ducă la Maria de oarece aceasta are neapărată nevoie de el. Până se găti cina, amândoi cavalerii întruținură pe Balc cu amănunte asupra mersului războiului din Italia, aduse de trimisul din Ardeal.

În curând se aduse cina și Cavalerii se puseră și ei la masă lângă Balc pentru a-i face cinste și a-i ține de urât. După câțeva vreme se întoarse și Părintele Anselm și fu poftit să se puie la masă ; el se așeză lângă cavalerul Albrecht.

— Cum îi este fetei ? întrebă el încet pe Minorit.

— Și-a revenit în fire, nu are nimic : leșinase mai mult din spaimă decât din obosală, răspunse Anselm pe același ton.

— Cine este ea ?

Părintele era să răspundă când cavalerul Albrecht, văzând ochii lui Balc ațintiți asupra lor, zise Voevodului :

— Părintele Anselm îmi spune că o fată, adusă aice fără cunoștință de oștenii Dumitale, se află mai bine mulțămită îngrijirilor lui.

— Ah, da, răspunse Balc, cu un răs cam silit, am uitat să te previn de frumosul oaspe ce ți l-am adus și de împrejurarile în care l-am întâlnit. Inchipuieșteți că azi dimineață, oprindu-ne la satul Tamași pentru a lăsa caii să răsuflă, un țaran necunoscut s'o aruncat asupra mea și o voit să îmi deie o lovitură de cuțit dar eu, făcând o mișcare grabnică, am fost lovit numai de brațul lui și mărturisesc că lovitura o fost atât de puternică încât am căzut la pământ. Vrând oștenii mei să-l prinză, el s'o apărat ca un turbat scoțând din ȋtari un paloș și rănindu-mi mai mulți oameni. În sfârșit Talpan, hotnogul de slujitori o izbutit să-l prindă cu arcanul. L-am dus la Bacău unde l-am dat pe mâna șoltuzului Mayer și a lui Berdilă, namestnicul, ca să-l cerceteze și să-l judece. Fata era cu dânsul și i-aș fi dat drumul dar ea, pe de o parte o început să strige că este fiica kneazului Baloș de la Poiana iar, pe de altă parte, din graiu vrednic de credință, am aflat că țaranul cu care se afla este unul din căpeteniile cetei acelui lotru vestit ce se numește Păunașul Codrilor. Dacă, într'adevăr, nu se laudă că ar fi fata kneazului Baloș care știm că este un dușman ne împăcat al Domniei, apoi faptul că ea însoțea pe unul din tovarășii tălharului ar fi un început de dovadă că kneazul este în oarecare înțelegere cu el și este vrednic de mai aproape cercetare. Iar chiar de nu o grăit adevărul și este o fată din prostime totuși, ca ibovnică a unui hoț, trebuie să cunoască multe taine de a lui și prin ea vom putea afla amănunțimi folositoare pentru noi. Pe dânsa n'am vrut s'o dau pe mâna lui Mayer și a lui Berdilă căci ei, cum știi, sunt oameni aspri. M'am hotărît să umblu cu ea cu binișorul spre a afla ceea ce vreau să știu. Mi-am pus de gând să încep s'o cercetez chiar mâne de

dimineață, între patru ochi și de aceia ți-aș fi îndatorit dacă ai pune-o într'o odaie lângă acea în care am să șed eu ca să-mi fie cercetarea mai cu îndemână. Te-aș ruga chiar să poroncești ca fata să fie adusă îndată acolo, căci n'aș vrea să poată vorbi cu altcineva înainte de a da ochii cu mine.

Chipul firesc în care Balc spusese această povestire ar fi putut face pe un om care nu l-ar fi cunoscut să creadă că el zicea numai curatul adevăr, dar Cavalerul Albrecht îl știa de mult și în multe împrejurări fusese în stare să-și deie seamă de meșterea cu care fiul lui Sas mânuia minciuna. Se îndoi din capul locului că împrejurările întâlnirii lui cu fata să se fi petrecut așa cum le povestea Balc și cererea de la sfârșit îl încredință că el urmărește scopuri necurate. De aceia răspunse scurt :

— Singura odaie în care te pot pune are, în stânga, pe acea în care doarme trimisul unguresc, iar în dreapta odaia mea de culcare, prin urmare nu-ți pot îndeplini cererea. Dacă dorești ca fata să nu poată vorbi cu nimeni, lucrul este ușor : avem aici mai multe încăperi pentru opreală și pot poronci ca ea să fie dusă într'una dintr'insele și să nu meargă nimeni la dânsa fără știrea mea.

— Dacă nu se poate altfel, răspunse Balc, încercându-se în zadar să ascundă nemulțămirea ce o simțea văzându-se dejucat, te-aș ruga să dai poroncile cuvenite. Cred că nu te vei împotrivi ca cheia temniții în care va fi pusă să-mi fie adusă și ca un slujitor de ai mei să steie de pază înaintea ușei.

— Ostașii mei sunt de toată credința, răspunse Cavalerul, dar dacă nu ai încredere, va fi precum dorești. Să vie Hans aici, poronci el unui servitor.

Vechea noastră cunoștință de la rateșul din Ciortolom sosi în curând și se opri la trei pași de masă, făcând salutul oștenesc.

— Hans, zise Cavalerul, ie fata adusă de Voevod și o du în temnița cea de sub capelă. Ingrijește-te ca Hertha să trimită acolo un așternut curat, lumânare și ce va mai fi de trebuință. Apoi închide-o și adă cheia aice după ce vei spune hotnogului de slujitori domnești să puie de pază, la ușa temniții, pe un oștean de încredere de ai lui. Mergi!

Hans, salutând din nou, ieși pe ușă. Balc vărșându-și un pahar de vin, începu să povestească despre izbânda lui asupra Tătarilor, făcându-se că nu mai gândește la cele întâmpilate.

După o jumătate de ceas, Hans apăru din nou, urmat de Talpan, și dând în mâna Cavalerului o cheie mare, de aramă, pe care acesta o înmână Voevodului, spuse că poroncile ce i-au fost date sunt îndeplinite iar Talpan spuse lui Balc numele oșteanului pus de strajă la ușa temniții. După ce mai schimbară câteva cuvinte, Balc se sculă, rugă pe gazda lui să-i arăte unde este odaia pregătită pentru el, apoi își luă noapte bună de la Cavalerul Ulrich și dela Părintele Anselm.

De oarece în odaia în care zăcuse Ștefan Stroici se afla trimisul unguesc, Cavalerul Albrecht duse pe Voevod în acea de alături, din partea dreaptă, unde găsiră pe Talpan și pe o slugă a lui Balc, apoi Cavalerul se retrase, dorind oaspelui său somn ușor.

Dupa ce dădu câteva poronci prin curte, merse în odaia lui unde Maria îl aștepta vorbind cu Părintele Anselm și cu Hertha.

— O, Albrecht, zise Maria, trebuie să faci toate chipurile ca să scăpi biata fată de atingerea acestui neom. Părintele mi-o poveștit basmul isco-

dit de Balc ; este o minciună de la început până la sfârșit, chiar oștenii lui au spus că el o sărutat-o cu de a sila și că voinicul care o însoțea o lovit pe Balc cu pumnul pentru a o feri de această batjocură. Ea este pe jumătate moartă de groază. Când și-o venit în fire și o zărit pe Părintele Anselm, s'o aruncat în genunchi, la picioarele lui, rugându-l s'o mântuie și o spus că o scăpat din mâna Tătarilor numai pentru a intra într'o primejdie și mai grozavă. Mai mult n'am putut afla căci Hertha care i-o dus cele de trebuință în temniță, o putut să rămâie prea puțin singură cu dânsa din pricina hotnogului care cu toate încercările lui Conrad Müller să-l facă să mai zăbăvească pe afară, o intrat în întru și o zis că are poroncă aspră de la Voevod să nu lase pe nime să vorbească cu ea. Nu putem s'o lăsăm în mâinile lui Balc, ar fi un păcat.

— Așa-i de tânără și de frumoasă ! zise Hertha. Fără îndoială este o fată de neam mare, mâinile ei sânt albe și gingașe ca mâinile stăpânei mele, se vede că ele nu au fost nici odată întrebuițate la muncă.

— Balc are cheia temniții și poate intra la dânsa la orice ceas din zi și din noapte ; o are în puterea lui, zise Maria. Albrecht, trebuie să iei măsuri de ocrotire pentru această nenorocită.

— Să n'aveți nici o grijă în această privință, zise Cavalerul zâmbind. Am dat poroncă lui Hans să puie de strajă, la ușa de din afară a temnițelor, doi oșteni de ai noștri, cu lozincă să nu lese pe nime să intre fără de a-l striga pe dânsul. El va veghea toată noaptea, iar jos, la scara ce duce la ușa odăii Voevodului, mai sunt doi oșteni de ai noștri care au poroncă să-mi deie de știre îndată ce ar vedea pe Balc scoborându-se pe scară. Fiți deci pe pace, fata astănoapte nu este amenințată

de nici o primejdie și tot atât de teafără va rămânea câtă vreme va sta în această cetate. Mâne vom vorbi și ne vom gândi la ce este de făcut pentru a o scăpa din ghiarele lui Balc. Dar miezul nopții a trecut de mult, ar fi vreme să ne odihnim.

Părintele Anselm dori prietenilor lui noapte bună și ieși din odaie, urmat în curând de Hertha și peste puțin toate luminile câte mai ardeau în cetate se stinseră.

Balc se trezi de dimineață și grija lui cea dintâiu fu să se întâlnească cu trimisul unguresc. Acesta, un nemeș de rând de la curtea Voevodului Transilvaniei, se numea Bela Somossy, era un ungar oacheș, gros, mustecios, greoiu la minte, îngâmfat, lăudăros, necioplit, dar pintenat și plin peste măsură de șireturi și de fir.

Balc îl primi în sala cea mare. Indată ce Ungurul intră pe ușă, Voevodul veni grabnic înaintea lui și-l salută cu o plecăciune care ajungea până la slugărnice. Ai fi zis că Somossy era un fiu de Domn primind pe un mic diregător străin. Deși era foarte nerăbdător să afle pricina venirii lui, Balc puse pe Ungur să șadă pe un jilț iar el se așeză pe un scaun în stânga lui și începu convorbirea, care să făcea în limba ungurească, prin fel de fel de întrebări asupra sănătății mărinimosului său stăpân și binefăcător, Voevodul Ardealului, zicând că arde de nerăbdare să afle cum îi merge la Napoli. Apoi, după ce Somossy îi împărtăși puținul cât știa și el în această privință, Balc începu alt șir de întrebări asupra sănătății ocrotitorului său, Vice-Voevodul Transilvaniei. Pe urmă, arată toată bucuria ce o simțea auzind că Vice-Voevodul binevoise să trimită către smeriții săi prieteni, Sas și Balc, pe un sol ales ca Bela Somossy, a cărui vitejii la oaste și dibăcii

în sfaturi îi erau de mult cunoscute. Toate aceste erau amestecate cu încredințări de nemărginită credință cătră strălucita și falnica coroană ungrească, singurul sprijin, singura dar puternica pavăză a Domniei moldovenești. Ungurul asculta și se umfla din ce în ce mai tare în pene.

— Ai dreptate să te bizui pe sprijinul Vice-Voevodului, zise în sfârșit Somossy, el îți-este binevoitor: venirea mea aici este o dovadă de prietenia lui. Sunt trimes să vă dovedesc că erați amenințați de o mare primejdie, Dumneta și cu părintele Dumitale. Un număr de nemulțămîti de aici au alcătuit o lungă și amănunțită jalbă asupra voastră, pe care o trimisese printr'un credincios tocmai la Vișegrad, pentru ca de acolo să fie trimisă Craiului. O întâmplare fericită a făcut ca acel trimis să fie oprit tocmai dincolo de Cluj și să fie adus Vice-Voevodului cu hârtiile ce s'au găsit asupra lui. Vice-Voevodul a deschis cărțile și s'au găsit, înșirate într'insele, o mulțime de fapte nelegiuite care ar fi fost săvârșite de Dumneta și de Sas asupra locuitorilor acestei țări a Craiului, Moldova.

— Nu mă îndoiesc, îl întrerupse Balc, că Vice-Voevodul care ne cunoaște nu le-a dat niciun crezământ. El știe că credința noastră cătră Crăie și așgerimea cu care împlinim toate poroncile ce ne vin de peste munți ne-au făcut dușmani nenumărați care nu se dau îndărăt de la nici o scoritură, de la nici o mișelie spre a scăpa de noi și a aduce în locul nostru stăpânitori cu mai multă îngăduială pentru ei, dar cu mai puțină râvnă pentru trebile Crăiei.

— Toate aceste le știm, zise Somossy, dar știi că această țară atârnă de Voevodul Transilvaniei, și că el este oareși cum răspunzător de buna ei ocârmuire, mai ales când totdeauna s'a pus pen-

tru Sas și l-a apărat de toate pârile venite asupra lui, neconținut, de ani. Dar plângerile în po-triva voastră se înmulțesc din zi în zi și dacă în-tâmplarea n'ar fi făcut ca această de pe urmă jalbă să cadă în mâinile noastre, dacă ea ar fi ajuns la Vișegrad, nu încape îndoială că palatinul, în neființa Craului, ar fi deschis-o și că ar fi trimis în cercetarea faptelor pe vre un om de ai lui. Noi nu ne îndoim că acele arătate sunt min-ciuni, dar mai știi ce soiuri de oameni trimite Pala-tinul în asemenea împrejurări? Curtenii sunt la-comi și dacă dușmanii voștri ar fi izbutit să câș-tige pe omul palatinului în partea lor, era rău de Sas și mai aveam și noi neplăceri, sub cuvânt că nu vă privighem destul. Vice-Voevodul ar fi ars bucuros hârtiile și ar fi trimis pe purtătorul lor să înfunde vre-o ocnă, dar s'a temut să nu se fi făcut două rânduri de hârtii, trimise pe două căi deosebite și atunci ar fi putut să fie rău de el. Ne-am chibzuit împreună și el m'a trimis pe mine aice ca să fac eu cercetarea și să-i dau de știre dacă jalbele sunt adevărate sau nu.

— Cărțile prinse le ai cu Dumneta? întrebă Balc.

— Nu, răspuse Somossy, Vice-Voevodul a pus de le-a tălmăcit pe latinește și mi-a dat mie acele tălmăciri, dar cărțile care sunt scrise pe sârbie au rămas la el.

Balc acum înțelesese pe deplin scopul Unguri-lor. Vice-Voevodul Transilvaniei voia să să folo-sească de aceste jalbe pentru a storce bani de la Sas; dar faptul că se încredințase lui Somossy numai tălmăciri de pe acele plângeri îl făcea să se teamă că dobândirea originalelor îl va ținea scump.

— Dacă vrei, urmă Ungurul, îți pot arăta căr-țile.

— Nu mi-ar folosi mult căci nu știu latinește, răspuse Balc.

— Dar capelanul acestei cetăți ți le-ar putea tâlmăci ușor pe românește, sau pe nemțește, zise Somossy. Eu n'am avut vreme să învăț carte și Vice-Voevodul mi-a spus să cer, în cercetarea mea, ajutorul acestui călugăr.

— Dar, zise Balc, căruia propunerea de a pune pe Părintele Anselm în cunoștința unor asemenea lucruri nu-i surâdea de loc, nu-ți aduci aminte de cele ce sunt rostite în acele cărți?

— Imi amintesc pe unele dintr'însele.

— N'ai putea să mi le spui pe scurt.

— Cum nu.

Și Ungurul începu să înșire lui Balc un șir întreg de fapte neomenoase și nelegiuite săvârșite de Sas, de el, de frații lui și de oamenii lor. Toate erau adevărate și Balc, ascultându-le, era silit să-și mărturisească că dacă ele veneau la cunoștința palatinului ar fi trebuit ca Sas, pe lângă neșfârșite osteneli și umiliri, să cheltuiască o parte însemnată din câștigul adus prin săvârșirea lor pentru a izbuti să scape Domnia.

— Și de cine sunt iscălite jalbele? întrebă el intrerupând pe Ungur.

— Tălmăcirile mele nu poartă iscălituri, răspuse acesta, și nu țin minte numele jăluitoarelor, după cât știu însă sunt mulți și tot oameni de seamă.

Balc, sculându-se de pe scaun, începu să se plimble prin sală. Scopul Ungurilor era vederat: voiau bani și bani mulți. Dacă nu-i multămea îndată, Voevodul Moldovei era în primejdie să deie și mai mult oamenilor trimiși de palatin. Cerețile Vice-Voevodului puteau fi micșorate în urma unor tocmeli, prelungind tratările cu Somossy, dar dacă jăluitoarii făcuse două sau și mai multe

rânduri de scrisori, ele puteau ajunge, dacă nu ajunsese în mânilor palatinului. De unde putea să știe dacă nu cumva trimișii palatinului, însărcinați să cerceteze faptele arătate, nu erau pe drum? Era deci neapărat trebuință să capete curând originalele jalbelor pentru că, văzând iscăliturile, să poată să puie mâna pe jăluitoari și să-i predeie călăului. Iar la sosirea trimișilor Palatinului nu s'ar fi găsit cine să susție acele cuprinse în jalbe, căci iscălitorii lor n'ar mai fi trăit, iar ceilalți dușmani ai Domniei ar fi fost prea îngroziți pentru ca să îndrăznească să înfrunte pe Vodă. Și dacă rândul de hârtii prins de Vice-Voevod era singurul ieșit din țară, ce lovitură cumplită dădea dușmanilor lui prin osândirea acelor îndrăzneți care cutezase să-l pârască, ce liniște și ce groază ar fi domnit în țară, după o pildă atât de strașnică. Bănuia cine erau jăluitoarii, era încredințat că printre dânșii trebuiau să se afle cei mai cu vază din knejii care, în multe rânduri, îndrăznise să-i steie în potrivă, silindu-l uneori să deie îndărăt de la vre-o împilare. Avea un prilej minunat pentru a trage o răsbunare groaznică. Oprindu-se pe loc în fața Ungurului, a cărui privire îl urmărea neconținut, îi zise cu un glas nepăsător:

— Toate câte mi le-ai spus sunt numai născociri de ale neprietenilor noștri, care sunt și neprietenii Craiului. Poți să faci cercetarea, vei vedea că nimic nu se va putea dovedi. S'apoi chiar dacă urzelile acestor pârători ar fi atât de bine ticluite încât unele din faptele arătate de ei ar putea, prin mărturii mincinoase, să pară adevărate, Voevodul și cu mine nu ne temem de nimic, căci pe lângă curățenia cugetului și credința noastră bine dovedită cătră Coroană, mai avem sprijin puternic pe lângă Craiu. Tatăl meu o avut norocul să poată ajuta la vreme de nevoie magnați care vor-

besc zilnic cu Craiul și au un loc de frunte printre sfetnicii lui. Ei vor ști să-l apere și să ne ferască de orice rău.

La auzul acestor cuvinte, fața până atunci veselă a Ungurului începu să se întunece.

— Dar, urmă Balc, pentru ce să te supui la un zdruncin zadarnic, colindând țara pentru a asculta niște spuse ce ți le voiu dovedi de mincinoase cu înlesnire și care la urma urmei nu ne-ar putea pricinui nici un rău. Scrie îndată Vice-Voevodului să-ți trimită jalbele ca să mi le înmănezi spre a mă pune în stare să aflu numele părătorilor și noi vom fi gata să vă arătăm amândurora recunoștința noastră, iar pedeapsa ce o vor lua-o bârfitorii de la noi va fi cea mai bună cheazășie de liniște pentru viitor.

Întâiu Ungurul se apără pe temeiul poroncilor primite de la Vice-Voevod și primejdia la care s'ar expune dacă împrejurarea ar veni la cunoștința palatinului dar, la urma urmei, căzură la tocmală. Se învoiră ca Vice-Voevodul să primească o mie de galbeni și Somossy trei sute ; se mai hotărî să se scrie lui Sas, la Suceava, pentru a-l înștiința despre această înțelegere și a-i cere să trimită banii. Iar Somossy, din partea lui, urma să răpadă pe unul din slujitorii cu care venise, la Cluj, spre a lua jalbele de la Vice-Voevod și a le aduce la Cetate unde Balc urma să rămâie până la sosirea răspunsului lui Sas și Somossy până al aceea a cărților.

Această de pe urmă măsură fusese luată de cătră Balc căci, ținând pe Somossy la Cetate, nu era în primejdie ca acesta să se întâlnească cu dușmanii Domniei și din vorbele lor să-și deie seamă de mărimea nemulțămirii care domnea în țară, ceia ce ar fi putut să-l facă să strice târ-

gul făcut și să-și mărească cererile. Somossy se duse să caute pe unul din oamenii lui care era cu știință de carte pentru a face scrisorile către Vice-Voevod iar Balc, fiind cărturar bun, ceru cele trebuitoare pentru a scrie Voevodului.

Incepuse să pecetluiască cărțile când ușa se deschise, Talpan intră și ceru cheia chilii în care era închisă Ileana pentru a-i duce mâncarea de dimineață. Înștiință tot odată pe Voevod că soția Cavalerului celui bătrân trimisese prin o slujnică a ei, haine și alte lucruri pentru fată și venea să ceară deslușire dacă poate s'o lese să intre la dânsa.

— Poți s'o lași să intre, răspunse Balc, după oareși care gândire, dar nu vei îngădui ca ele să vorbească împreună și vei cerceta cu deamănuntul lucrurile ce-i sunt trimise ca să nu cumva să se afle printr'insele unelte ce i-ar putea înlesni fuga. Mergi și te întoarce în curând cu cheia căci am nevoie de tine.

După ieșirea lui Talpan, Balc isprăvi pecetluirea cărților și când hotnogul se întoarse, îl întrebă cum se află fata și dacă nu cumva a vorbit cu slujnica.

— Se află bine, răspunse Talpan. Nu le-am auzit schimbând nici un cuvânt iar în lucrurile trimise nu se află nimic ce ar putea să deie de bănuț.

— Talpane, zise Balc, iată niște cărți către Vodă și către frații mei. Incalecă pe calul pe care am venit eu ieri și pleacă la Suceava unde va trebui să fii la noapte fără zăbavă. Luni vei pleca înapoi cu răspunsul lui Vodă și vei fi negreșit seara aice, căci numai până Marți pot să stau.

Talpan se închină, luă cărțile și plecă tocmai când intrau amândoi Cavalerii care veneau să deie lui Balc buna dimineața. În curând Somossy, care isprăvisese alcătuirea cărților către Vice-Voe-

vod și le pornise cu un credincios, veni și el. Șezură cu toții întreținându-se de deosebite lucruri până la vremea prânzului care avu loc în sala unde se aflau și la care luă parte și Maria.

Cu toată greața ce o simțea pentru Balc, datorită ei de gazdă și faptul că el era fiul Voievodului Moldovei o sili să se facă că îl vede cu plăcere, să asculte vorbele lui cu surâsul pe buze și, la masă, să-l puie în dreapta ei.

Vinul Cavalerilor era bun și Balc, dar mai ales Somossy, îi făcură cinste. Văzând că acest din urmă devenea din ce în ce mai zgomotos, Maria se retrase cu Părintele Anselm, rămânând la masă, numai cei doi cavaleri cu oaspeții lor. Se aduseră alte ulcioare pline cu un busuioc vechiu de la Odobești care fusese cu deosebire laudat de Ungur. Cavalerii beau cu cumpăneală și de la o vreme Balc urmă pilda lor dar Somossy deșertă pahar după pahar. Se făcuse cumplit de vorbăreț și nu mai înceta să-și cânte izbânzile la războiu, la masă sau pe lângă femeii dar, de la o vreme, limba începu să i se îngreueze și, la urmă, căzu adormit, cu coatele pe masă, făcând să răsună sala cu horcăiturile lui. Faptul stârni veselie celorlalți meseni și îi făcu să părăsească masa și să se retragă fiecare în odaia lui spre a se odihni. Somossy însă, nefiind în stare să se scoale de pe scaun, fu dus pe brațe de doi oșteni și depus pe patul lui.

După o jumătate de ceas domnea în Cetate liniștea cea mai desăvârșită când Balc ieși din odaia lui, scoborî scările fără zgomot și se îndreptă spre partea unde se aflau temnițele. Însă, când ajunse la ușa lor, un oștean de la Cetate se puse înaintea ei, încrucișând sulița și-i spuse că are poronca să nu lese pe nimeni să intre fără învoirea castelanului. Balc își spuse numele și se încercă

întâiu să-l facă cu bine să-i deie drumul, dar Neamțul răspundea că nu este voie și rămânea neclintit la locul lui. Voevodul, supărat, începuse să strige și să-l amenințe când auzi în curte un zgomot de pași și, când se întoarse, văzu pe Cavalerul Albrecht care se apropiase de el.

— Bine că ai venit, zise Balc, închipuieșteți că acest încăpăținat nu voia să mă lese să intru în temniță.

— El și-a făcut datoria, răspunse Cavalerul, căci rânduiala Cetății este ca nimeni să nu intre în temniți fără învoirea mea!

— Vreu să merg să văd ce voi putea afla de la prinsa mea. Te rog să-i dai poroncă să mă lese să intru, zise Balc.

— Te voiu însoți eu însumi, zise castelanul și făcând oșteanului un semn, acesta se dădu în lături.

Apoi, Cavalerul, împingând ușa grea de stejar, întărită cu șine groase de fier, Balc intră într'o sală strimță în care se vedea o scară cu câteva trepte. Scoborâră treptele și se găsiră într'o altă sală, luminată prin niște răsufători și în care se vedeau ușile mai multor chilii. Dinaintea celei din capătul din dreapta al sălii, se ținea un slujitor domnesc cu sulița în mână.

— Iți mulțumesc, Domnule Cavaler, zise Balc când ajunse înaintea acelei uși, de acum nu mai am trebuință de Dumneta.

— Dar eu, zise Albrecht, am temeuri care mă silesc să te însoțesc în chilii acestei fete.

— Glumești? întrebă Balc răstit și înroșindu-se. Nu înțelegi că am trebuința să rămân singur cu ea?

— Tocmai fiindcă bănuiesc care sunt acele temeuri, răspunse liniștit Cavalerul, sunt hotărât să nu te las singur cu dânsa.

— Mi se pare, Domnule Cavaler, zise Balc, ridicând glasul, că Dumneta uiți că fata este prinsa mea și că eu am temeuri pentru a bănuî că ea stă în legătură cu dușmanii Domniei ce sunt și acei ai Crăiei și uiți, în sfârșit, că eu sunt fiul Domnului acestei țări.

— Și eu, răspunse Cavalerul cu cea mai mare liniște, Castelanul acestei Cetăți a Craiului Ungariei, nu stau nici sub ascultarea Voevodului Moldovei nici sub acea a fiului său. Banderiul meu fâlfâie pe zidurile Cetății alături cu acel al Craiului și nu voiu îngădui ca în lăcașurile adăpostite de umbra lui cineva, cât de fiu de Voevod ar fi el, să-și facă răs de o femeie, ori cât de vinovată ar fie ea.

— Și cum îndrăznești, strigă Balc, punând mâna pe paloș, să bănuiești gândurile mele. Cine-ți dă voie să presupui că vreu să intru la dânsa pentru altceva decât pentru a o cerceta.

Cavalerul, fără a se arăta cătuși de puțin mișcat de mânia lui Balc, îi răspunse liniștit, uitându-se drept în ochii lui :

— Trăiesc de prea multă vreme pe aceste locuri, am văzut și-am auzit prea multe pentru ca să nu știu cu cine am de a face. Lasă paloșul în pace, căci dacă este vorba să ne arătăm puterea, n'am de spus decât un cuvânt și atât Dumneta cât și slujitorii Dumitale vă veți trezi dincolo de podul mișcător al Cetății mai curând decât do-rești.

Tot odată, în capul scării, se arătară Cavalerul Ulrich și Hans urmați de mai mulți Nemți înarmați.

Balc, cu toată vitejia lui, recunoscută chiar de dușmanii săi cei mai ne împăcați, era un bărbat prea chizbuit și prea stăpân pe sine pentru ca

să-l fi putut târi mânia într'o luptă din care n'ar fi putut ieși decât cu rușine.

— Nu mă sparie oștenii Dumitale, răspuse el. Apoi urmă cu un glas mai domol : Cetatea fiind a Craiului nu vreu să fac gâlceavă într'însa, dar să știi că voiu înștiința pe tatăl meu și că el, la rândul lui, va aduce la cunoștința Curții crăiești purtarea Dumitale.

— Voiu și să-mi arăt îndreptările cătră Curtea crăiască, răspuse Cavalerul. Ii voiu putea chiar arăta multe lucruri ce-i sunt necunoscute și care, de ar fi cunoscute, ar putea face ca niște oameni până astăzi mai sus decât li se cuvine să cadă pe urmă jos de tot.

Aceste de pe urmă cuvinte ale Cavalerului schimbară mânia lui Balc în teamă, căci cunoștea vaza de care se bucura Cavalerul, atât pe lângă Voevodul Transilvaniei cât și pe lângă Curtea crăiască. După ce rămase câtva în tăcere, zise cu un glas cu totul schimbat :

— Nu trebuie să te miri, Domnule Cavaler, dacă bănuielile Dumitale m'au jignit. La urma urmei dacă nu vrei să mă lași să vorbesc singur cu fata, pabuga nu este mare, căci Marți gândesc că plec de aice și, odată ajuns la Suceava, voiu putea să aflu de la ea tot ce doresc să aflu.

— Indată ce vei ieși din Cetate vei putea face cu dânsa ce vei dori și ceia ce te va ierta cugețul, răspuse Cavalerul, apoi amândoi părăsiră temnița și se îndreptară fiecare spre locuința lui. Cavalerii, în acea zi, nu mai văzură pe oaspeții lor până la cină, căci Somossy nu se trezi decât seara târziu, iar Balc rămase închis în odaia lui.

La cină însă, Balc vorbi cu toată lumea ca și când nu i s'ar fi întâmplat nimic neplăcut în cursul zilei, iar Somossy mîncă și, mai ales, bău cât patru. Pe lângă bosiocul de la Odobești, Ca-

valerul poroncise să se aducă și niște Nicorești roș, vechiu de zece ani, iar trimisul Vice-Voevodului, neștiind căruia să-i deie cununa, bău dintr'amândouă până când își pierdu tot cumpătul. După ce laudele îi curseră din gură cu mai multă ușurință decât la prânz, începu să se plângă că Balc nu a știut să prețuiască îndestul cinstea ce-i făcuse Vice-Voevodul trimițându-i pe acel mai bun prieten al său și-i mulțamea pentru ostenele lui numai cu trei sute de galbeni, când el îi dădea prilej să se mântuie de odată de cei mai vajnici neprieteni ai lui.

Iar Balc nu știa ce să facă ca să-i închidă gura. La urmă, Somossy jură că nu-i dă jalbele până ce nu-i va da, peste banii juruiți, și câte două polo-boace din fiecare din vinațurile ce erau pe masă.

Balc se grăbi să i le făgăduiască, nădăjduind că îl va astâmpăra, dar Ungurul începu să ceară altele pentru Vice-Voevod, destăinuind în beția lui toate amănunțimile afacerii pentru care fusese trimis. Balc vedea zâmbetul ironic pe buzele Cavalerului Albrecht, hazul ce făcea în urma destăinuirii lui Somossy și nu mai putea de supărare. În sfârșit alese mijlocul cel mai nemerit pentru a pune capăt acestei batjocuri. Începu să verse Ungurului pahar peste pahar și grăbi astfel sosirea clipei în care bețivul, doborât în sfârșit de puterea vinului, se prăbuși sub masă în desăvârșită nesimțire.

— Cred, zise atunce Balc Cavalerilor, că sunteți oameni prea cumiți pentru a da credință vorbelor nesocotite ieșite din gura acestui bețiv.

— Noi credem numai ceea ce vedem, răspunse Cavalerul Albrecht. Știm că dacă adesea se întâmplă să găsești adevărul în vin, altă dată el aduce numai minciuni și cu aceste cuvinte, duse pe Balc în odaia lui.

XXXVIII

In care aflăm cine era Vidra

Am văzut că Anton Guercy, sluga lui Ștefan Stroici rămăsese la Cetatea Neamțului fiind încă prea slab pentru a urma pe stăpânul său când acesta plecase cu Isaia și cu Mihul.

Ingrijirile Părintelui Anselm, o hrană bună și odihna îl îndreptară în scurtă vreme pe deplin. Anton ar fi fost fericit la Cetate dacă ar fi avut ce să facă. Harnic și iute din firea lui, trândăvia îi era nesuferită. Iși trecea vremea cu vânatul, meșteșug în care era neîntrecut și niciodată masa Cavalerilor nu fusese atât de bogată în vânaturi de tot soiul. Nedibăcia Nemților în mânăuirea spezei stârnise de la început mirarea lui. Ei știau să întrebuițeze numai tăișul armei. Anton lua în fiecare zi câte cincini din ei și le arăta, vreme de un ceas, cum se întrebuițează vârful armei. Toți, când era vreme rea ori, dintr'un prilej oarecare, nu putea să meargă la vânat, bătrânul oștean nu mai putea de urât.

Era acuma pe la sfârșitul lui August, întoarcerea lui Stroici nu putea să mai întârzie și Anton o aștepta cu nerăbdare când, într'o seară, un oștean veni să-l cheme din partea Părintelui Anselm. Anton se grăbi să se ducă la Minorit.

— Ai putea, îi zise acesta, să-mi faci o slujbă pentru care ți-aș rămânea recunoscător.

— Cu cea mai mare plăcere, Părinte, zise Anton, poroncește.

— Am de trimis la Târgul-Trotușului niște cărți care nu le pot încredința decât unui om de toată

nădejdea. Hans Biedermann, care de obicei duce cărțile de aice părinților de acolo, este dus la Suceava și se va întoarce numai peste câteva zile. M'am gândit să te rog pe Dumneta să-mi faci această slujbă. Ești om cuminte și viteaz, știi românește bine și-ți voi da un cal bun.

— Sunt prea ferecit, Părinte, că-ți pot fi de trebuință. Când dorești să plec ?

— Astă noapte, aș dori ca cel mai târziu poimăine de amiază cărțile să fie în mâna Părintelui Gerivasie.

— Fii încredințat că voi face precum dorești.

Anton plecă cu două ceasuri înainte de răsăritul soarelui : calul ce i se dăduse avea un umblet minunat, la prânzul cel mic era la Piatră unde se odihni două ceasuri, la toacă sosea în Bacău. Nemții de la Cetate îl sfătuiseră, că dacă ajunge de vreme în Bacău și calul nu-i este din cale afară obosit, să nu măie acolo dar, după un scurt popas, s'apuce pe la Călugăra, de a dreptul peste deal și să steie peste noapte la rateșul jupânesei Sandei, în Ciortolom, unde va găsi vin bun și adăpost curat. Văzând în Bacău că calul mai poate merge mai departe, îl odihni un ceas și plecă înainte. Drumeții pe care îi întâlni îl îndreptară spre rateșul cunoscut de toți și unde ajuseseră cu vreo două ceasuri după aprinsul lumânărilor.

Indată ce sosi, văzu de cal, puse să-l frece, să-l săcele, să-l perie și să-l adăpe față cu dânsul, părându-l numai după ce-l văzu legat înaintea unei iesle pline de grăunțe, a unei corlăți umplute cu fân mirositor și cu un așternut de paie care-i venea până la pantece.

Bătrânul oștean se îndreptă spre crâșmă pentru a-și mângâia și el stomacul cu ceva mâncare și cu vinul ce-i fusese atât de lăudat de Nemții de la Cetate când, ajuns în fața unei uși deschise,

rămase încremenit, cu ochii holbați. În odaie era lumină și pe prag sta o tânără femeie care nu era alta decât Vidra.

Văzând că străinul o stat de odată pe loc, se uită și ea la dânsul. Deveni galbână ca ceara și nu putu să înăbușească un strigăt :

— Anton.

Iar el răspunse :

— Kneghina Domnica ! Dumnezeuule ! Ea trăiește !

Și bătrânul, îngenunchind înaintea ei, îi luă mâinile și le acoperi cu sărutări. Lacrimile isbucniră din ochii Vidrei.

— Da, Antoane, zise ea mângâind capul și fața lui, eu sunt Domnica și tare mă bucur că te văd ! Ah ! ce vremuri îmi amintești ,și Vidra își acoperi ochii cu mâinile.

Dar aducându-și aminte că împrejurul lor, pe lângă carele trase în răteș, mai sunt și străini, zise lui Anton, silindu-l să se scoale și luându-l de mână :

— Vină în odaia mea, ca să vorbim în liniște.

Nu voiu osteni pe cititor cu cele rostite de Vidra și de Anton dar voiu da aice pe scurt povestirea vieții tinerii și frumoasei femei, lăsându-l să ghicească de ce fel au trebuit să fie voroavele lor.

Vidra era fiica kneazului Stan de la Comănești pe Soloneț, vestit atât prin nemărginita-i bogăție cât și prin vitejiile făcute în nenumărate războaie.

Knezatul lui cuprindea satele Comănești, Băieșești și Pârtești, cu peste opt sute de gospodari bogați ; cu mori, crășme și brudini de poduri, cu heleșteie și prisăci de mii de stupi, cu codri întinși și cu pășuni pe care pășteau nenumărate turme de oi și herghelii de cai.

Rămas orfan când abia ieșise din copilărie, firea-i neastâmpărată și un dor nemărginit de voinicii îl făcură să leze îngrijirea averii credinciosului vătăman Mincu iar el, urmat de o ceată mare de voinici din satele lui, bine înarmați și bine pregătiți, intră în slujba Impărăției de la Răsărit. Luă parte la multe războaie împotriva Turcilor și a lefegiilor catalani care, răscolându-se și punând mâna pe o parte din satele Impărătești, înfruntară vreme îndelungată toată puterea Impăratului. Din slujba împărătească, trecu în cea a Craiului Ungariei și susținu pentru el lupte crunte cu Venețianii în Dalmația și cu Cehii în Boemia. Neputându-se împăca cu trufia Ungurilor, intră în slujba lui Vladislav, Craiul Țării Leșești. Dacă ceata lui se împrăștia după fiecare bătălie, ea își întregea iar numărul în curând, căci lefegiii români mișunau pe acea vreme prin oștirile Domnitorilor megieși cu țările noastre și fiecare din ei alerga bucuros sub steagul lui Stan, căci el izbutise să-și facă pretutindeni un nume mare de oștean viteaz și înțelept. Slujbele îi erau bine plătite de craii la care se tocmea în leafă și, nu numai că nu trăgea bani de a casă dar punea de o parte, pe fiecare an, sume destul de însemnate.

Frumuseța îi fusese vestită în tinerețe și nu câștigase mai puține izbânzi pe calea iubirii decât pe câmpul de bătaie. Frumosul Român aprinse mari și numeroase focuri în albele sânuri a damelor bizantine, se vorbea că fusese chiar iubit de femei șezând pe treptele scaunului împărătesc. Mai pe urmă, atât frumoasele Venețiane cât și Maghiarele aprinse și galeșele fete ale Lehiei numai crude nu se arătară către el. Deși adesea ar fi avut prilejul să se căsătorească în chip strălucit, rămase burlac până la vrâsta de cinci-

zeci de ani trecuți, când fu cuprins de dragoste pentru o tânără și frumoasă Polonă de neam mare.

El era acuma bărbat cărunt, trupul lui de urieș începuse a se îngreua și era ciuruit de răni. Spada unui cavaler teuton îi tăiese obrazul drept în două, de-a curmezișul, lăsându-i o dungă adâncă și lată ; piatra unui prăștinaș dalmațian îi pusese în mijlocul frunții o pecete albă și jumătate din urechea stângă îi fusese ruptă de o sulită litvană. Dar era vestit și bogat ; fata era tânără, frumoasă și gingașă iar părinții ei erau săraci și cu casa plină de copii. Căsătoria fu răpede hotărîtă și îndată după nuntă, Stan, obosit de războaiele purtate în timp de aproape patru zeci de ani, părăsi slujba leșască și se întoarse acasă.

Mincu ocârmuise knezatul cu vrednicie și cu credință : el dădu pe seamă lui Stan, la întoarcere, o avere cu mult mai însemnată decât aceea ce-i fusese încredințată la plecarea stăpânului său.

Cei trei ani ce urmau întoarcerea kneazului la Comănești fură, cei mai fericiți din toată viața lui. Vanda, așa se numea soția lui Stan, era o ființă blândă și supusă, ea intra în toate voiele kneazului care, din partea lui, o iubea la nebunie. Dar această fericire nu ținu mult căci, în al patrulea an al căsniciei lor, Vanda muri dând naștere unei fetițe.

Lovitura fu cu atât mai dureroasă pentru Stan cu cât era neașteptată ; rămase timp de mai multe luni ca tâmpit. Inchis în casă, nu voia să vadă pe nimeni, afară de bătrânul Mincu și de vreo două slugi mai credincioase. Când își reveni în fire și începu să iasă iar în lume, acei care îl știau de mai nainte îl recunoscuseră cu greu ; îmbătrânise cu zece ani : părul și barba i se făcuse albe ca zăpada. Cu vremea firea lui voinică se trezi

din nou și își reluă traiul obișnuit dar jalea îi rămase tot atât de mare ca în ziua în care Vanda îi fusese răpită.

Vânatul era acuma singura lui plăcere, rămânea adesea săptămâni întregi prin munți urmărind zimbrii și urșii.

Domnica, așa se numea copila, fu crescută de slugi, căci Stan nici nu voia s'o vadă și dăduse poronci strașnice ca, sub nici un cuvânt, să nu fie adusă înaintea lui. Inșă, când era de cinci ani, o întâmplare făcu ca kneazul să se găsească față în față cu ea și atunci frumusețea fetiței și asemănarea ei uimitoare cu Vanda aduseră o schimbare desăvârșită în simțirile lui. De unde până atunci nu voia s'o vadă, acuma se simțea fericit numai când o avea lângă el ; în scurt timp oșteanul vajnic, la numele căruia tremurau odinioară oștiri întregi, deveni robul copilei.

Domnica luase de la frumoasa ei mamă numai trăsăturile obrazului, moștenise însă de la Stan o fire pornită, un duh neastâmpărat și o îndrăzneală fără seamăn ; ea din copilărie arată cel mai desăvârșit desgust pentru toate îndeletnicirile femeiești, îi plăceau numai caii și armele.

Când kneazul o întrebă pentru întâia oară dacă are vreo dorință, ea îi răspunse rugându-l s'o învețe a călări. Nici o cerere nu putea să fie mai plăcută bătrânului oștean, iubitor patimaș de cai, care fusese și era încă un călăreț neîntrecut. Sub povățuirea lui, Domnica fu în curând în stare să călărească caii cei mai nebuni din grajdurile kneazului, făcându-l, prin îndrăzneala arătată de dânsa, să tremure pentru întâia oară în viața lui. Ca să nu se despartă de ea, Stan rărise din ce în ce vânătorile prin munți, vânând în schimb, împreună cu copila, iepuri și pasări cu ogarii și cu copoi. Când vremea era din cale afară de urâtă,

silindu-i să steie în casă, Domnica, așezându-se pe un scăuieș, la picioarele tătâne-său, îl ruga să-i povestească faptele războinice săvârșite sau văzute de el și le asculta ceasuri întregi. Multe războaie văzuse kneazul și multe avea el de povestit dar toate lucrurile au un sfârșit și, cu vremea, Domnica ajunse să le cunoască toate. Atunce ea îl puse să i le zică din nou; la urmă le știa pe de rost dar tot le asculta cu plăcere. La povestirea vre unui fapt mai îndrăzneț, inima îi bătea tot atât de tare ca la întâiul auz. Acuma nu se mai mulțamea cu călăria. Kneazul trebui s'o învețe a mănui paloșul și sulița, a trage din arc și, pentru toate, ea arăta o agerime uimitoare.

Sili pe Stan s'o ducă la vânătoare de zimbri și de urși; în fața fiarelor dădu dovadă de o îndrăzneală și de un sânge-rece de care s'ar fi putut făli un vânător bătrân.

Dar, pe când creștea într'însa patima vânatului, puterile kneazului slăbeau cu vrâsta, vânătorile și chiar primblările călări se răreau din ce în ce. Povestirile bătrânului urmau într'adevăr a curge neconținut, dar acuma nu mai puteau aduce Dominicăi decât umbra plăcerii simțită când se afla în fața fiarelor sălbatece, sau când supunea vreun cal neînvățat. Era atât de deprinsă cu viața la câmp sau la pădure în cât, după o scurtă vreme de ședere neîntreruptă în casă, obrajii ei rumeni începură să se îngălbenească, pofta de mâncare îi scăzu și prinse a slăbi. Atunce Stan, spăriet, se hotărî s'o lese să meargă la vânat fără dânsul, sub privigherea lui Anton Guercy, prinsul lui de rășboiu în urma unei lupte cu cavalerii teutoni, care rămăsese pe lângă el ca slugă și-l urmase în Moldova când părăsi serviciul leșesc.

Obrajii Dominicăi se făcură iar rumeni, pofta de mâncare și somnul liniștit se întoarseră, dar viața

începu să se facă din zi în zi mai amară pentru bietul Stan, căci soarele la care își încălzea bătrânețile începu să lucească din ce în ce mai rar pentru el : Domnica își petrecea toată viața călare sau vânând prin munți.

După o vreme, privigherea lui Anton îi păru nesuferită și începu să meargă la primblare sau la vânat singură, ceea ce îi atrase certări din partea kneazului. Dar el era acuma prea bătrân și prea stăpânit de slăbiciunea lui cătră dânsa pentru a pune în chip hotărît capăt acestei purtări a Dominicăi. Se mulțami să facă pe Anton răspunzător de orice s'ar putea întâmpla fetei.

Domnica atinsese acuma vrâsta de șapte-sprezece ani, frumuseța îi era uimitoare și Stan începu să se gândească la căsătoria ei. Știa că, dacă fiind atât frumuseța fetei cât și însemnata lui bogăție, pețitorii nu vor lipsi ; se mai mângâia cu nădejdea că căsătoria va schimba pornirile bărbătești ale Dominicăi și că după nuntă ea va trăi cu soțul ei în casa părintească.

Incepu deci să adune la dânsul nu numai tineretul Moldovei și acel din țările române megieșe, dar și tineri de neam din Lehia și din Țara Ruscă. Toți rămăsese fărâncăți de frumuseța ei, toți, privind-o ,treceau cu ușurință peste firea ei pornită și peste aplecările ei bărbătești. Averele ce trebuia s'o moștenească, atârna în cumpănă, pentru ochii a câtorva dintr'înșii, poate mai greu de cât frumuseța, dar în cele mai multe inimi, la vederea ei, se deștepta o iubire adevărată. Inșă Domnica întâmpina toate cererile lor cu cel mai desăvârșit despreț. De multe ori, deși știa că casa este plină de oaspeți, i se întâmpla să încalece în zori de ziuă pentru a se întoarce numai după căderea nopții. Când vremea urâtă sau vre-un cuvânt mai hotărît al kneazului o silea să ieie parte

la petreceri și la ospete, ea răspundea la măgulirile puse la picioarele ei, luându-le în răs. Nu ascundea nici ura ei pentru căsătorie nici credința ce o avea că curtea lor țintește mai cu seamă la zestrea ei. În curând această purtare sili până și pe cei mai cutezători sau mai îndrăgostiți să părăsească orice nădejde că o vor putea lua de soție.

În primăvara anului 1344, Stan fu silit să trimită pe Anton la Bârlad pentru trei grabnice, dar toată lumea era acuma obișnuită să vadă pe Domnica mergând singură la vânat și plecarea lui nu schimbă întru nimic chipul în care ea își petrecea vremea.

XXXIX

In care se vede cât este de primejdios pentru o fată ca să vâneze singură

Intr'o frumoasă zi a începutului lui Mai, fiind vestită că un zimbru a fost văzut în fundul Bucovățului, Domnica porni de dimineață, însoțită de Vifor și de Pârjor, copiii ei cei mai buni. Când ajunse aproape de locul unde credea că va găsi fiara, priponi calul într'o poiană și apucă, prin codru, la deal. Însă deși bătu cu deamănuntul fețele dealurilor din dreapta și din stânga părăului, nu putu să deie de nici o urmă. După o scurtă odihnă se puse din nou în urmărirea zimbrului, însă tot în zadar și era acuma să se întoarcă înspre poiana unde lăsase calul când auzi un câne gonind în depărtare. Vifor și Pârjol începură îndată a bate și ei și se repeziră în partea în care se

auzea glasul cânelui străin iar Domnica se luă după dânșii.

Gura cânelui străin se auzea din ce în ce mai bine și, după bătaia lui Vifor și a lui Pârjol, ea înțelese că au dat și ei de urmă și mână împreună. Incepu să urce la deal spre a ajunge înaintea zimbrului la curmătura spre care mânau câinii. Era aproape să ajungă la ea când auzi câinii bătând pe loc vre-o cinci-zeci de pași în dreapta ei. Se sui răpede pe un dâmb ce o despărțea de copoi și, când ajunsese în vârful lui, văzu pe un picior de plaiu sub dânsa, un zimbru urieș care purta o săgeată înfiptă în coastă și făcea față celor trei câni iar, mai la deal, la vre-o zece pași, un vânător care ținea o țapă ferecată în mână. Deodată zimbrul se răpezi cu capul în jos asupra vânătorului, cu o iuțală atât de mare în cât acesta fu silit să sară în lături spre a-l putea lovi cu îndemânare. Dar piciorul alunecându-i pe frunzele uscate și lucii, căzu pe spinare. Zimbrul care în răpegiune trecuse de dânsul, se întoarse pentru a se arunca din nou asupra lui dar, tocmai când era să-l străpungă cu coarnele, Domnica, care în două sărituri ajunsese lângă fiară, cu o mână hotărâtă îi înfipse țapa în mijlocul cefii. Zimbrul se prăbuși mort la pământ, iar vânătorul necunoscut sări răpede în picioare strigând :

— Mulțămesc, voinice, mi-ai scăpat viața. Dar, adaoase el privind cu uimire pe Domnica, pe legea mea, voinicul este o voinică !

Domnica, fără a răspunde, se uită lung la el. Necunoscutul era un bărbat de vre-o trei-zeci de ani, de statură înaltă, de făptură puternică dar totodată sprintenă. Pletele și mustețile îi erau bălăi ; în ochii mari, albaștri, strălucea un foc straniu iar trăsăturile feții erau de o frumuseță neobișnuită.

Purta o haină strimță, de postav sur, cu șireturi verzi, cioreci de aceeași materie și de aceeași culoare care intrau, la genunchi, în ciubote de iuft rusesc ; capul îi era acoperit cu o căciuliță de postav verde, împodobită cu o pană de bătlan. De brâu de piele galbenă era prins un cuțit lung, cu mânerul de os și o tolbă cu săgeți îi atârna pe spate.

El privea acuma pe Domnica în tăcere, fărâncat de frumuseța acestei ființe, pe jumătate bărbat și pe jumătate femeie. Ea purta un mintean bărbătesc de lână verde cu șireturi negre și desprins la piept ; mânecile minteanului spintecate de la cot în jos, erau desbumbiete și descopereau mânecile cămeșii de in, împodobite cu betiți albastre. Fusta, de aceeași materie dar mai închisă decât minteanul, acoperea în parte turetcile ciubotelor de piele galbenă și era strinsă într'o cingătoare lată, de piele neagră, cusută cu flori de aur, de care era atârnat un cuțit cu mânerul de fildeș săpat. Părul era adunat într'o singură pleată, groasă de un lat de mână, care atârna până la brâu și apoi era îndoită și adusă înapoi pe cap, sub o căciuliță de catifea sură în care era înfiptă o pană de cucoș de munte. In spinare purta un arc și o tolbă cu săgeți.

Vroi să-și ieie ochii de pe ochii străinului, dar în zadar, privirea îi era pironită de privirea lui, se simțea ca sub puterea unei vrăji. In sfârșit necunoscutul, luând ochii de pe ea, rupse farmecul întrebând-o :

— Spune-mi, cui datoresc viața, unei fete sau unei zine ?

— O trecut vremea în care trăiau zinele, răspunse ea simțindu-se acuma ușurată, nu sunt decât fiica kneazului Stan de la Comănești și mă numesc Domnica. Dar Dumneta cine ești ?

Necunoscutul, făcându-se că nu aude această întrebare, zise închinându-se :

— Văd că toate câte le-am auzit despre frumuseța și agerimea fiicei kneazului Stan erau sub adevăr și îmi vine a crede că ne întoarcem la vremea zinelor.

— Dar Dumneta cine ești ? mai întrebă Domnica.

Necunoscutul își aținti iar privirea asupra ochilor ei, făcând-o să resimtă din nou o tulburare necunoscută, apoi zise :

— N'aș răspunde la această întrebare dacă mi-ar fi pusă de altcineva, dar nu-mi este ertat să las fără răspuns pe acea care mi-o scăpat zilele. Sunt un kneaz român de peste munți, gonit de dușmani puternici din casa părintească și desbrăcat de averea-mi legiuită. Potrivnicii mă urmăresc și astăzi, silindu-mă să trăiesc pribeag, prin munți și prin păduri : am găsit un adăpost vremelnic la călugării unui schit din vecinătate și-mi trec vremea cu vânatul.

— Casa tatălui meu este deschisă tuturor nedreptăților, răspunse Domnica ; oricât de puternici ar putea să fie dușmanii dumitale, deși kneazul este acuma slăbit de bătrânețe, nimeni n'ar îndrăzni să se stingă de oaspele lui.

— Ai o inimă pe cât de vitează pe atât de bună, răspunse necunoscutul, îți sunt recunoscător pentru propunerea ce mi-o faci, dar temeiori vajnice mă împiedecă să mă folosesc de ea. Mai mult chiar : dacă ai vorbi kneazului Stan despre întâlnirea noastră, m'aș vedea silit să părăsesc adăpostul găsit cu atâta greutate.

— Cum, oare kneazul îți-este dușman ? întrebă Domnica cu bănuială, căci străinul își luase iar ochii de pe ea.

— Nu, el nu mă cunoaște și nici eu nu-l cu-

nosc, răspunse el, îmi pare rău că nu-ți pot descoperi taina ce apasă asupra mea, dar împrejurările mă silesc să tac. Indrăznesc chiar să te rog să nu vorbești kneazului de mine, căci m'ai pune în mare zdruncin.

Glasul era blând și rugător, iar privirea i se făcuse poroncitoare și Domnica, sub stăpânirea ei, nu putu decât să răspundă :

— Fie după cum dorești, îți făgăduesc că nu voi vorbi nimărui de întâlnirea noastră.

Fața necunoscutului se luminează la auzul acestor cuvinte, privirea din poroncitoare deveni nespuse de dulce, din ochii lui ieșea o lucire care făcea să pătrundă în inima Domnicăi o căldură ce era o desmierdare.

— Îți mulțămesc, mă îndatorești din nou, zise el, închinându-se încă odată înaintea ei.

— Calea mea este lungă, zise Domnica după o clipă de tăcere, trebuie să mă grăbesc dacă voiesc să ajung acasă înainte de noapte. Să știi că, dacă cumva îți vei schimba mai târziu gândul și vei voi să te folosești de găzduirea tatei, poarta lui este totdeauna deschisă pentru acei ce caută adăpost. Acuma ajută-mă, te rog, să leg pe Vifor și pe Pârjol, adaose ea desprinzând o curea de la brâu, căci ei nu vor părăsi zimbrul de bună voie, ar mânca din el până în ziuă și ți l-ar strica rău.

— Cum, zise străinul, după ce l-ai ucis, ai de gând să mi-l lași mie ?

— I-am dat într'adevăr lovitura de moarte, răspunse Domnica, dar Dumneta l-ai stârnit, cănele Dumitale l-o mânat și l-ai fi ucis singur dacă întâmplarea nu te-ar fi făcut să luneci pe frunze.

— Sunt recunoscător acestei întâmplări, căci fără de dânsa n'aș avea fericirea să-ți datoresc viața, zise străinul, dar ar trebui să iei măcar

coarnele ca amintire a acestei izbânzi de care ar putea să fie mândru orice vânător.

— Casa noastră este plină de coarne de zimbru și de piei de urși uciși de mine, răspuse Domnica care izbutise să lege pe Pârjol.

Străinul prinse pe Vifor și-l ținu până ce fata îl legă, zicându-i în aceeași vreme :

— Vestea despre îndrăzneala Dumitale o trecut munții și o ajuns până la noi, dar ceia ce am văzut o întrecut toate așteptările mele. Și se întâmplă oare des să vânezi singură prin acești codri ?

— Aproape în toate zilele, răspuse Domnica, vânatul este singura mea plăcere.

— Nădăjduiesc dar că voi mai avea fericirea să te întâlnesc dacă dușmanii nu-mi vor descoperi adăpostul în curând și nu mă vor alunga dintr'însul, zise străinul, căci cu vânatul îmi trec vremea și eu. Dar cum se face oare că kneazul te lasă să umbli singură prin munți ?

— Imi place primejdia, zise Domnica cu mândrie, fiindcă-mi dă prilejul s'o înving ; și mulțămirea mea este deplină numai când izbutesc s'o înving singură. Tata știe că sunt în stare să mă apăr singură împotriva oricărui fel de dușmani. Acuma, rămâi sănătos ! și închinând capul ușor, plecă cu un pas sprinten spre poiana unde își lăsase calul.

Străinul rămase pe loc urmând-o cu ochii până ce se făcu nevăzută în codru, apoi zise cătră sine, zâmbind și cu jumătate de glas :

— Ți place primejdia și-ți place s'o învingi singură ? Vom vedea cum vei ieși din acea în care ai căzut fără să-ți dai seamă, apoi prinzându-și copoiul, îl legă de un lanț și porni în partea opusă acelei în care plecase Domnica.

Fata se ținu de cuvânt și nu vorbi acasă de

loc de întâlnirea ei cu străinul, dar îi fu greu s'a-doarmă în acea noapte și când, în sfârșit, spre ziua, somnul veni să-i închidă pleoapele, s'întâlni cu necunoscutul și în vis.

În potriva obiceiului ei, dormi târziu și când se sculă, simțindu-se obosită, se hotărî să rămâie toată ziua acasă. Dar gândul ei nu se putea despărți de chipul străinului, ochii îi erau plini de dânsul, i se părea că se află sub farmecul privirii lui, că tot mai simte acea căldură ce-i desmierdase inima când se uitase atât de dulce la ea.

Ce om frumos era acel necunoscut! Ce bărbătească era înfățișarea lui. În urechile ei răsuna încă acel glas plin și cald care o pătrunsesse până în fundul inimii. Se simțea apăsată sub puterea unui farmec necunoscut.

Voi să-l scuture. Poronci să-i aducă pe Iad, calul cei mai nebun din grajd; un armăsar negru prins din herghelie cu arcanul numai de vre-o câteva zile și care nu cunoștea încă șaua și frâul. Când sări pe el fără a atinge scara cu piciorul, calul sări drept în două picioare și slugile spăriete crezură că are să se răstoarne pe spate, dar coada harapnicului Domnicăi îl lovi cu atâta putere în cap, în cât dobitocul amețit fu silit să aducă iarăși picioarele la pământ. Incepu să asvârle nebunește cu picioarele de dinapoi și atunci Domnica, rămasă neclintită în șea, îi înfipse pîntenii în deșerturi, și calul, nebun de durere, fu silit s'o ieie din loc. Sări de două ori înainte, apoi iar se ridică în sus dar, primind o nouă lovitură în cap, nu putu de cât să-și sprijine din nou picioarele de dinainte de pământ. Iar începu să asvârle și iar simți pîntenii ascuțiți rupându-i pân-tecele; sări în dreapta, sări în stânga, dar Domnica rămânea înfaptă în șea. În sfârșit, armăsarul se răpezi înainte și ieși pe poarta deschisă. După

o alergare nebună de două ceasuri, peste dealuri și peste văi, calul se opri, alb de spumă și tremurând pe picioare : se simțea învins și se supunea. Când, pe înserate, Domnica îl aduse înapoi la scară, Iad era blând ca un miel. Dar îndată ce aprinderea luptei fu trecută, chipul străinului apăru din nou înaintea ochilor Domnicăi.

După cină, ea rugă pe kneaz să-i mai povestească o dată luptele lui cu Catalanii, lupte purtate în tinerețe, când era stăpânit de un dor nebun de vitejie, lupte cu prilejul cărora împlinise în fiecare zi fapte de o îndrăzneală ne mai pomenită și înfruntase moartea de zece ori pe ceas. Obişnuit ea tresărea la auzul lor, se părea că întreaga-i ființă este animată de buzele bătrânului, iar ochii ei vedeau, desfășurându-se înaintea lor, șirul acestor falnice întâmplări. Dar, de astă dată, deși își încorda voința pentru a nu pierde nici un cuvânt, gândirea ei rătăcea într'una spre păraul Lipovățului și, pe dinaintea ochilor ei, trecea neconținut chipul aceluia adus de întâmplare în fața ei.

A doua zi porni, înainte de revărsatul zorilor, spre locul în care-l întâlnise, dar în zadar, cutreieră codrii până în seară, nu auzi glasul copoiului pribeagului, nu-l întâlni nicăiere. Trei zile de a-rândul bătu munții fără a da de el și dorul de a-l vedea încă odată creștea neconținut într'însa. În dimineața zilei a patra se găsi, fără de veste, față în față cu el pe un colnic de deal și, când îl zări, deveni galbenă ca ceara, inima-i încetă de a bate și numai cu greu putu să răspundă închinării lui.

Ii ceru voie să vâneze împreună cu dânsa, voie ce-i fu lesne hărăzită ; ziua întreagă o petrecură împreună dar, atât pentru unul cât și pentru celălalt, vânatul era numai un cuvânt. Pentru ea

era un mijloc spre a-și desfăta ochii privindu-l și a auzi desmierdarea glasului său; pentru el prilejul de a pune, prin vorbe meșteșugite, stăpânire desăvârșită pe mintea și pe inima ei. Ii fu un lucru ușor să cunoască firea și chipul de traiu al fetei, căci ea răspundea fără sfială la întrebările lui și se simțea fericită văzându-l atât de doritor de a cunoaște tot ce s'atinge de ea. Apoi el, la rândul lui, îi povesti pe lung cum se trage dintr'un neam vechiu și strălucit, cum și-a petrecut tinerețile în răsboaie, câștigându-și un nume falnic și cum, acuma, niște neamuri lacome și viclene, prin urzeli meșteșugite, izbutise să arunce în sarcina lui o faptă tâlhărească săvârșită de ei. Il pârâse cătră Voevodul Ardealului și-l silise să fugă spre a-și scăpa viața, iar ei pusese stăpânire pe averea lui. Mai adăogi că urgia lor îl urmărise până în Moldova și că oamenii lui Sas îl căutau în toate părțile, nevoindu-l să ducă prin codri o viață rătăcitoare.

Această povestire care înfățișoasă pe necunoscut ca pe jertfa unor urzeli viclene, mări încă în inima Dominicăi simțirea deșteptată la întâia lor întâlnire.

Deși când se despărțită nu schimbase încă nici un singur cuvânt de dragoste, inima fetei era întregă a lui, ferecată de el prin lanțurile unei patimi puternice. Se întâlniră din nou în fiecare din zilele următoare și, atunci, el rosti cuvinte de iubire care măriri tulburarea Dominicăi și aduseră patima ei la culme.

Până atunci dragostea fusese o simțire ce o cunoștea numai prin auz și o făcea să zâmbească. Dorul de iubire ce zace în orice inimă femeiască, dormise până atunci într'însa, dar acuma se trezise de o dată și, cu nespusă putere, pusese stăpânire pe această fire sălbatecă dar bogată, ale

cărei îndemnuri nu cunoșteau nici frâu nici stavilă. De abie trecuse zece zile de când se cunoșteau și pribeagul nu mai avea nimic de cerut de la Domnica, ea îi hărăzise tot ce o femeie care iubește poate hărăzi bărbatului iubit de dânsa.

Petrecură o lună plină de încântări. O peșteră părăsită, pe malul unei scursuri, fu cuibul unde adăpostiră dragostea și fericirea lor. Se întâlneau într'însa de dimineață și se despărțeau seara într'amurg, părăsind-o peste zi numai pe puține ceasuri pentru a vâna câte un șoim, căci Domnica se temeă să nu deștepte vre-un prepus de s'ar fi întors totdeauna acasă cu mânilor goale.

Din zi în zi îi creștea patima. Cu cât sorbea mai mult din cupa iubirii, cu atât era mai însetată. Vlad, așa îi zisese necunoscutul că se numește, părea că și-a uitat toate nenorocirile și toate grijile și că nu se mai satură de frumusețea minunată a iubitei lui și de dragostea ei aprinsă. Dar, într'o zi, Domnica, când ajunsese la locul lor de întâlnire, nu numai că nu văzu pe Vlad ieșindu-i înainte ca de obicei, dar, când intră în peșteră, o găsi deșartă. Trecu mai bine de un ceas până la sosirea lui, iar când, în sfârșit, sosi și ea voi să i se arunce în brațe, se opri pe loc încremenită văzându-i privirea plină de grijă.

— Ce ai, întrebă ea, ce s'o întâmplat de te văd atât de supărat.

Fără a-i răspunde, o luă în brațe și o sărută lung, dar ea, după ce îi înapoiă desmierdările, îl întrebă din nou :

— Te rog spune-mi ce ți s'o întâmplat ! Găsit-au cumva dușmanii urma ta ? Ești oare amenințat de o nouă primejdie ?

— Am primit astăzi o veste care m'ar fi umplut de bucurie dacă aş fi primit-o cu câteva săptămâni mai înainte și sunt fericit că n'am pri-

mit-o atunce, căci altfel n'aş fi avut fericirea să te cunosc. Află că în urma unor întâmplări neaşteptate s'o descoperit nevinovăția mea. Sunt rechemat acuma de sârg acasă pentru a da cele de pe urmă dovezi, dar mă chinuieşte amar gândul că trebuie să te părăsesc.

— Cum, să mă părăseşti...

— O, pe scurtă vreme : numai atâta cât va trebui pentru ca să desăvârşesc înfundarea ticăloşilor care m'au viclenit. Crezi tu că traiul departe de tine, mi-ar fi cu putinţă ? Indată ce nevinovăția îmi va fi recunoscută, mă întorc fără a pierde măcar o clipă şi vin să te cer tatălui tău. Fericirea este în faţa noastră, o fericire fără margini şi fără sfârşit cât vom trăi, căci toate stavilele sunt înlăturate, dar inima îmi este grea căci pentru câţiva vreme ochii nu mi se vor putea răsfaţa privindu-te şi buzele mele nu-şi vor putea potoli setea sărutându-te.

Domnica, la gândul acestei despărţiri, simţea că inima i se rupe ; ea se deprinsese acuma cu fericirea ei zilnică, cu desmierdările lui. Dar această despărţire era să fie scurtă, cel mult peste şase săptămâni, Vlad trebuia să se întoarcă pentru a nu se mai deslipi de ea. Având într'însul o credinţă nemărginită, se supuse fără împotrivire.

Petrecură ziua întreagă fără a ieşi din peşteră şi, printre desmierdări, croiră planul vieţii lor viitoare, un lung vis de dragoste şi de fericire ; când se despărţiră stelele luceau.

XL

Răzbunare și fuga

În zilele următoare Domnica nu ieși din casă, își petrecu vremea cu kneazul care se mira mult de această schimbare în felul de traiu al fetei. Rămânea gânditoare ceasuri întregi; în loc de a cere lui Stan să-i povestească vitezii, îl rugă acuma, pentru întâia oară, să-i vorbească despre mama ei și despre dragostea lui pentru dânsa. Bătrânul cu lacrimile în ochi, îi spunea cât de frumoasă fusese Vanda și cât o iubise, iar Domnica asculta toate amănunțimile cu aceeași ațintire a întregii ei băgări de seamă cu care asculta odinioară faptele lui de voinicie.

Din când în când numai făcea câte o primblare călare pe Iad dar, în loc de a-l goni nebunește, cum ar fi făcut altă dată, îl silea la un mers liniștit spre a nu fi tulburată în visuri, când pe dinaintea ochilor îi treceau atât icoanele fericii trăite cât și acele, mai încântătoare, ale fericii viitoare. În ziua de Sân Petru era hramul bisericii de la Olovăț și kneazul care nu încălecase acuma mai bine de un an, propuse Dominicăi să meargă amândoi călări spre a privi lumea adunată la hram. Ea primi cu bucurie și după amiază plecară la Olovăț însoțită de un număr de slugi călări. După ce stătură acolo aproape de un ceas, Stan se simți obosit și se hotărî să se întoarcă acasă.

Pe la jumătate de cale zăriră deodată, venind spre ei în goana cailor, o ceată mare de călăreți. În fruntea lor era un bărbat înalt la stat, îmbrăcat în

haine de mătăasă vișinie, împodobite cu șireturi de fir, călare pe un cal pag de toată frumuseța, iar alătură venea, pe o iapă albă, o femeie purtând o rochie de mătăasă verde, cusută cu fir și având pe cap o pălărie sură cu pene negre. În urma lor veneau vre-o treizeci de slujitori îmbrăcați în roș și albastru, cu coifuri de oțel în cap și ținând în mână sulii lungi, în capătul cărora fâl-fâiau flamuri albastre și roșii.

Cu tot colbul ridicat de cai, Domnica putu să vadă fața femeii care era tânără și frumoasă, dar acea a bărbatului îi fu ascunsă până ce ajunse drept mica ceată a kneazului, oprită în loc și înșirată pe marginea drumului. Atunce Domnica recunoscă în acel bărbat pe Vlad pribeagul, iar el trecu răpede pe dinaintea lor, fără a se uita la ea, răspunzând închinăciunii kneazului printr'o aplecare ușoară a capului.

— Cine era acel boier? întrebă ea pe Stan cu glasul răgușit.

— Balc, fiul Voevodului Sas, răspunse kneazul.

— Și... femeia de lângă el? mai întrebă ea.

— Soția lui, Margareta, dar, adăose kneazul văzând-o albă ca varul, ce ai? Nu-ți este bine?

Numai încordându-și toate puterile Domnica izbuti să răspundă:

— Căldura și colbul m'au obosit, nu-i nimica. Până acasă nu descleşță dinții iar îndată ce ajunse, merse de se închise în odaia ei, unde căzu pe un scaun și rămase ca nimicită. Mîntea-i era amețită de un vârtej de gânduri, înaintea ochilor îi treceau răpede vedenii arătând toate întâmplările iubirii sale cu Vlad, icoanele fericirii visate, apoi, de odată, Vlad era schimbat în Balc și lângă dânsul era altă femeie.

Cu încetul însă mîntea i se limpezi, vedeniile

pieriră și numai atunci își putu da seamă de trădarea mișelească a cărei jertfă fusese.

Ea, Domnica, fiica kneazului Stan, ea, urmașa celui mai falnic neam din Moldova, ea a cărei frumuseță ar fi făcut podoaba unui scaun crăiesc, ea a cărei mână fusese cerșită în genunchi, nu numai de tinerii cei mai de seamă ai Moldovei și ai țărilor române, dar și de floarea tinerimii leșești și rusești! Ea uitase tată, nume și cinste, ea își jertfise fericirea și frumuseța minunată pentru mulțămirea poftii unui mișel! Și acel căruia ea se dăduse cu tot trupul și cu tot sufletul era Balc! Balc, acel desfrânat, la numele căruia fugeau înspăimântate toate femeile din țară, căci din ochii lui ieșea o lucire vrăjitoare, o putere netălmăcită care le lăsa fără voință față de el. Pe urma lui nu rămăsese decât jale și rușine! Balc, acel neom crud și lacom asupra căruia apăsa ura și blăstămii unei țări întregi. El îndrăznise, mișelul, să-și facă răs de dânsa, să se joace cu cinstea și cu iubirea ei, s'o întrebuițeze ca pe o unealtă de plăcere și apoi, odată sătul, s'o lepede ca pe un lucru de nimic. Dar ce ar fi zis oare bătrânul kneaz, a cărui ură și despreț pentru Sas și pentru tot neamul Voievodului erau fără margini, dacă ar fi știut că cinstea fetei lui mult iubită, că podoaba sfântă a acelei de care era mai mândru decât de fala lui războinică, decât de numele lui cel străvechiu, că aceea ce-i era de o mie de ori mai scumpă de cât toată bogăția lui, ajunsese o jucărie vremelnică în brațele lui Balc?

Și pe inima ei, în locul dragostei moarte, deveni stăpână o ură cumplită și neîmpăcată, un dor nemărginit de răsbunare. Balc, căruia ea îi scăpase viața, îi răpise cinstea: Balc trebuia să moară fără răgaz și de mâna ei. Chipul în care

era să-și îndeplinească hotărârea fu răpede găsit.

A treia zi era Duminecă. Sas, fii săi precum și toată curtea mersese de dimineață la biserica domnească din năuntru Cetății Sucevei pentru a asculta sfânta liturghie. După săvârșirea slujbei, Voevodul ieși din biserică, urmat de feciorii domnești, cu soțiile lor și de ceata curtenilor : un îndoit rând de slujitori era înșirat de la ușa bisericii la scara Curții. De odată, se văzu un cal negru gonind, pe poartă, drept spre biserică și, la câțiva pași de slujitori, se opri Domnica. În mână ținea aceiași țapă cu care ucisese zimbrul, iar ochii ei de departe găsise pe Balc și rămăsese ațintiți pe el. Înainte ca cineva să fi putut face o mișcare spre a o împiedeca, ea răpezi cu putere brațul înainte și țapa, vâjâind prin văzduh, merse de se înfipse în pieptul lui Balc și-l trânti la pământ, scaldat în sânge.

— Mi-ai luat cinstea, ea nu este plătită cu viața ta, strigă Domnica și, întorcându-și calul, o luă la fugă și ieși pe poartă înainte ca slujitorii înmărmuriți să fi avut vreme să s'arunce pe dânsa.

Păzitorii de strajă la poarta orașului voră s'oprească dar Iad, sărind peste dânsii, trecu ca fulgerul prin poarta deschisă și apucă pe drumul care duce din valea Sucevei în acea a Moldovei. Străbătu cu iuțeala fulgerului șirul dealurilor ce desparte aceste două văi. Când ajunse la apa Moldovei, apucă de a lungul ei, spre Miază-noapte, gonind în fugă nebună peste câmpii și peste părae, prin sate și prin păduri. Era aproape de amiază când își opri calul într'un ariniș des, la gura Moldaviței.

Nu alesese partea în care fugea în urma vreunei hotărâri chibzuite : odată fapta săvârșită, apucase pe cel dintâiu drum de care dăduse,

fără ca să știe încotro fuge, numai când intră în valea Moldovei recunoscă locurile, căci cu doi ani înainte fusese cu kneazul la Vama Câmpulungului. Până atunce gândise numai la răsbunarea ei, acum începu să se întrebe unde s'ar putea ascunde.

Acasă nu se mai putea întoarce, căci pe lângă că știa bine că luând calea în spre Comănești era în primejdie să fie prinsă de slujitorii trimiși în urmărirea ei, apoi n'ar fi îndrăznit să se găsească față în față cu kneazul și să-i mărturisească păcatul ei. Cunoștea destul de bine starea Moldovei pentru a ști că cei nemulțumiți de ocârmuirea lui Sas se numărau cu miile și că kneazul avea mulți prieteni pe lângă care ar fi putut găsi un adăpost vremelnic.

Dar acești prieteni locuiau, parte în jos de Suceava și parte împrejurul Rădăuțului și ar fi fost prinsă de oamenii Voevodului înainte de a fi putut ajunge la casele lor. Ș'apoi chiar de ar fi putut străbate teafără până la dânșii, gândul de a le mărturisi rușinea ei îi era nesuferit. Fuga pe ste hotarele țării era deci singura cale ce-i rămânea deschisă. Știa că granița leșască trecea nu departe de obârșiile Moldovei, cunoștea drumul până la Vatra Moldaviței. Se hotărî să apuce pe vale în sus, până la Vatra și acolo să ieie un călăuz care s'o scoată la graniță prin munți. După ce dădu lui Iad puțină odihnă, porni din nou având grijă să încunjure numeroasele locuinți de pe vale și, pe la toacă, ajunsese la satulețul Vatra. Cunoștea pe un bătrân, așezat în acel sat după ce urmase steagul kneazului în Țara Leșască și care văzuse mult bine, atât dela kneaz cât chiar și de la dânsa.

Trase de-adreptul la el și, luându-l de o parte, îi spuse că viața îi este în primejdie și-i ceru să

plece numai decât cu dânsa și s'o ducă, prin munți, la hotarul leșesc. Bătrânul oștean, fără a-i mai pune vreo întrebare, o încredință că este gata s'o însoțească și începu îndată să facă pregătirile de plecare. Văzând că Iad este foarte obosit, puse șaoa Dumnicăi pe un cal al său, iar el încălecă pe altul și porniră pe la asfințitul soarelui, luând pe Iad cu sloboda după dânsii. După o călătorie de două zile prin munți, pe poteci cunoscută lui, bătrânul o scoase teafără la un sat rusesc, pe Ceremușul alb.

Aice Domnica se despărți de moșneag și, după ce luă un călăuz care vorbea românește, străbătu, după o nouă călătorie obositoare de trei zile, munții și pădurile dintre Ceremuș și Prut, ieșind în valea acestui de pe urmă râu, la satul Deletin. De aice se îndreptă singură spre Nadworna pentru a ajunge pe valea Bistriței, la Stanislau.

Era acum afară de orice primejdie să fie prinsă de trimișii lui Sas, dar se întreba cu îngrijire ce era să facă și cum avea să trăiască în țară străină. Luase cu dânsa, la plecarea de-acasă, o pungă cu două sute de zloți tătarești, sumă foarte însemnată pentru acea vreme și cheltuisese până atuncia numai vr'o patru. Avea cu ce trăi mai mulți ani, dar nu știa unde să se așeze și era înspăimântată văzându-se pierdută într'atâta străinătate.

De la Nadworna, drumul spre Stanislau era foarte umblat. Infăptoșarea ciudată a acestei finți de o frumuseță neobișnuită, cu haina pe jumătate bărbătească, cu arcul și tolba de săgeți în spinare și cu cuțitul atârnat de brâu, atrăgea privirile tuturor drumetilor. Incepu să se teamă ca nu cumva să fie oprită și întrebată despre îndreptările ei. La Nadworna, oamenii la care trăsese în gazdă o sfătuisă să măie în noaptea următoare la o vădană, într'un sat, la jumătatea căii spre Sta-

nislau. Ii spusese că acea vădană vorbea bine românește și o învățase cum să nemerească la dânsa, așa că Domnicăi îi fu ușor să găsească casa ei.

Vădana o găzdui în schimbul unei plăți neînsemnate dar o supără mult prin întrebările de tot felul ce i le puse, la care Domnica răspunse în chipul cel mai scurt, spre marele năcaz al bătrânei. A doua zi, era gata de plecare când, din întâmplare, o cergă spânzurată la părete căzu și lăsă descoperite niște haine ostășești atârinate de un cuier de lemn.

Ele cuprindeau un coif de oțel, un pieptar de piele roșie cu mâneci, o cămeșă de zale, cioareci verzi, o păreche de ciubote de iuft galben, o manta de aba roșie cu șireturi galbene. După dânsesele se vedea, răzâmată de părete, o sulită, un paloș lung cu brâul lui și un scut de piele groasă, întărit cu platoșe de oțel.

Când Domnica întrebă pe gazdă a cui erau acele haine și arme, aceasta îi zise că fratele său, care trăia cu dânsa dar era acum dus la Halici, le cumpărase de la un slujitor român. Apoi, bucurată că a găsit prilej de vorbă, începu să povestească Domnicăi că, înainte de cucerirea leșească, țara Haliciului era cutreierată de cete de tâlhari și că de răul lor negustorii nu mai puteau aduce marfă de nicăiurea. Dar îndată ce Craiul Cazimir adusese țara sub stăpânirea lui, tâlharii fusese stârpiți de slujitorii trimeși în urmărirea lor, iar pentru ca să nu se poată ivi din nou alte cete Craiul ținea cu cheltuiala lui, în toate orașele, steaguri de slujitori tocmiți cu leafă. La Stanislau erau două steaguri de Litvani, la Colomea și la Przemysl câte unul de Nemți, iar la Liov patru steaguri, unul de Leși, unul de Ruși și două de Români. Domnica ascultă de astă dată vorbele bătrânei cu cea mai mare băgare de seamă

și, spunându-i că are și ea un frate la Lioy, îi mai puse diferite întrebări asupra traiului acestor slujitori români. După ce bătrâna îi împărtăși tot ce știa în această privință, Domnica îi spuse că dacă hainele sunt încă în stare bună, ar dori să le cumpere pentru fratele său care este cam de aceeași statură ca și ea. Bătrâna le luă îndată din cuier și fata își putu da seama că erau aproape noi și păreau a se potrivi pe dânsa. După o scurtă tocmală, le cumpără cu doi zloți, adică cu cel puțin întreit prețul dat poate de fratele bătrânei. După ce se făcu o legătură din haine și din arme, Domnica plecă cu ele.

După o cale de un ceas, intrând într'o pădure deasă, se depărtă de la drum, descălecă într'o poiană prin care curgea un pârâu și priponi pe lad după ce îl adăpă. Apoi desbracă hainele ei, puse pe acele cumpărate și văzu cu bucurie că păreau făcute pentru trupul ei. Ciubotele slujitorului, singure, îi erau din cale afară de mari, dar acele ce le purta erau aproape de aceeași făptură și se potriveau destul de bine cu noua ei îmbrăcăminte. Când voi să puie coiful în cap se gândi la pletele ei cele frumoase ; ele trebuiau să fie neapărat jertfite și se întreba cu grijă cum să le taie, neavând foarfeci la dânsa. În sfârșit, neputând să rămâie cu ele fără a-și zădărnici tot meșteșugul, scoase cuțitul ascuțit ce-l purta la brâu și, luând o șuviță după alta, își scurtă tot părul, lăsându-l numai până deasupra umerilor. Apoi puse coiful în cap, se încinse cu paloșul , luă într'o mână su-lița, iar în cealaltă pavăza, se duse la pârâu și privi chipul ei în apa limpede ce curgea pe o matcă de stâncă neagră. Icoana care se înfătoșă ochilor ei fu un chip de fecior de oaste mândru cum nu mai văzuse încă altul până atunci.

Ascunse cu îngrijire hainele cele lepădate în-

tr'o tufă, puse frâul în capul lui Iad și își reluă calea spre Stanislau. Dar acuma bărbații nu se mai opreau în cale ca s'o privească cu uimire; ei de departe se dădeau în lături ca să facă loc slujitorului crăiesc, numai femeile o urmau lung cu ochii și cele tinere îi surâdeau dulce.

XLI.

Slujitorii români ai Craiului Cazimir

Domnica trecu fără nici o piedecă prin Stanislau și prin Halici, o zi de drum o mai despărțea de Liov. Când, în acea seară, intră în satul unde trebuia să rămâie peste noapte și se opri înaintea unei crâșme mari, așezată pe un fel de piață, văzu că iese dintr'însa cinci ostași care purtau aceeași haină ca și ea. Nu apucase bine să descălece și ei o și încunjurase :

— Bun sosit printre noi, voinice !strigă pe românește un flăcău nalt, cu musteți și plete bălăi, mlădios și subțire ca o trestie, mândru ca un Făt-Frumos.

— Bun sosit ! strigară și ceilalți în cor.

— Ai venit fără îndoială se legi frăție de arme cu noi, zise slujitorul care vorbise cel dintâiu, luând mâna fetei în mâna lui voinică și scuturând-o cu putere. Văd că ai de gând să intri în steagul nostru, căci ai și îmbrăcat haina lui. Ești de la noi, din jos ? In steagul nostru sunt numai Codreni și Bârlădeni.

— Dar Moldoveni nu se primesc ? întrebă Domnica.

— De ce nu, răspunse slujitorul, până acuma

avem numai pe unul, dar am fi mulțămiți să fie mulți ca dânsul.

— Dar, zise Domnica, mi s'o spus că sunteți două steaguri românești la Liov ; în celalt nu sunt mai mulți Moldoveni ?

— În celalt sunt numai Orheieni și Hotineni, răspunse slujitorul. Ascultă-mă pe mine, semeni a fi flăcău de neam, nu te vâri printre dânșii, căci steagul lor este alcătuit mai cu seamă din prostime. La noi sunt numai flăcăi de neam și cu dare de mână: avem argați pentru îngrijirea cailor și ședem fiecare la gazda noastră.

Domnica se bucură când auzi că în amândouă steagurile se află un singur Moldovean, dar se temea ca el să nu fie vreun tânăr din vecinătatea Comăneștilor, care ar fi putut s'o cunoască ; se grăbi deci să întrebe :

— Și cum se chiamă Moldovanul care este în steagul vostru și de unde este el de loc ?

— Poate să-ți fie cunoscut, răspunse slujitorul, el îmi este frate de cruce : se numește Mihu și este nepotul unui călugăr de lângă Cetatea Neamțului. Dar acuma spune-mi și Dumneta cine ești și cum te numești.

— Eu sunt Dan, nepotul kneazului Corlat, de pe Homor, răspunse Domnica.

— Și eu sunt Gheorghe Bantaș, zis Gheorghită a Șalgăi, după mama mea, Șalga, văduva kneazului Voicu, care o murit Căpitan de Codru. Și iată tovarășii mei : Ion Dobrin, Andrei și Gheorghe Făgău, Codreni ca și mine ; Vasile Decusară și Toader Cap-de-Bou sunt Bârlădeni, cel dintâiu de pe Simila și celalalt de pe Tutova. Dar să dăm calul Dumitale pe sama argaților ș'apoi să mergem să te cinstim.

Cinstea fu încercarea cea mai grea pentru Domnica, căci se făcea cu rachiu, vinul fiind un lu-

cru necunoscut în satele din Galiția și ea, care de obicei bea numai apă, se temea să nu-și piardă mințile în urma unor ciocniri prea dese. Minte ei isteță o scăpă de această primejdie, căci după ce duse la gură cea dintâiu ulcică, zise slujitorilor :

— Inchin în sănătatea voastră și pentru frăția noastră de arme ! Nădăjduiesc că în curând veți fi încredințați că ați găsit în mine un tovarăș vrednic de voi, la luptă hărțăgos, dar trebuie să vă mărturisesc de la început un cusur ce-l am și care șede rău unui slujitor : la masă sunt rușinos, căci așa m'am legat.

— Și cui făcut-ai acest jurământ ciudat ? întrebă Gheorghită mirat.

— L-am făcut inimii mele, unei fete de la noi, cu care ne-am legat să fim soți îndată ce mă voi întoarce în țară. Ea s'o jurat că nu va șugui cu altul în lipsa mea și eu, în schimb, m'am prins să nu desmierd pe alta și, ca să nu-mi uit cumva jurământul sub stăpânirea beții, m'am mai legat ca nici o dată, nici la ospăț nici la cinste, să nu beu mai mult de un pahar de vin sau de o ulcică mică de rachiu.

— Ciudat jurământ ! zise Gheorghită. Cu băutul va merge cum va merge, dar cu desmierdatul sau, mai bine zis, cu nedesmierdatul are să-ți vie greu de tot. Liovencile, pe lângă că sunt frumoase, mai sunt și miloase tare pentru slujitori dar ori cum ar fi, un jurământ este un lucru sfânt și trebuie ținut cu sfințenie... dar tare mă tem că nu va trece luna și-l vei călca pe al Dumitale.

Toți slujitorii începură să râdă și din gurile lor începură să iasă cuvinte din ce în ce mai sărate, cum Vidra încă nu auzise și care o făcură să se înroșască până la ochi, deși putea înțelege numai parte din ele.

Nouii ei tovarăși erau toți tineri în floare, plăcuți la privit și nu încapă îndoială că trebuiau să fie bine văzuți de fete și de neveste, dar ei, în acea seară, se lăudară cu atâtea izbânzi în cât chiar Vidrei îi fu ușor să priceapă că cele multe aveau ființă numai în închipuirea lor. Totuși vorbele lor o tulburară adânc, căci o făcură să se întrebe cu grijă cum îi va fi cu putință să împărtășască vreme îndelungată o viață ca aceea ce i-o zugrăveau și să asculte zilnic asemenea vorbe fără a se înroși. Pentru a pune capăt acestei voroave, începu să puie lui Gheorghită fel de fel de întrebări asupra traiului, a slujbei și a lefei slujitorilor. Din răspunsurile sale se îndreptă că lefa era destul de bună și că slujba se mărginea la străjuire în oraș și, mai ales, pe drumurile mari. Gheorghită și cu tovarășii lui erau trimiși atunci tocmai pentru străjuirea drumului spre Halici și trebuiau să se întâlnească a doua zi, încă de cu noapte, în satul unde se aflau, cu straja care venea din Halici spre Liov. Slujitorii în schimb erau datori să se îmbrace, să se hrănească și să se găzduiască pe socoteala lor, ei ședeau în oraș pe la deosebite gazde. Fiecare slujitor trebuia să aibă un cal bun, al său, care era hrănit pe socoteala craiului, în grajdurile steagului și îngrijit de cătră argați plătiți de oșteni.

Nouii veniți învățau, la intrarea lor în steag, mânuirea armelor și facerea deosebitelor mișcări călări sub privigherea căpitanului. Steagul lui Gheorghită era sub ascultarea unui Ungur, Andrei Farkaș, pe care nu-l iubeau de loc fiindcă era betiv, mojić, și din cale afară de aspru. În steag trebuiau să fie șaptezeci și cinci de călăreți, dar se întâmplase tocmai atunci că vreo câțiva slujitori împlinise anii lor de slujbă și căpitanul era

foarte doritor să-și întregească numărul legiut de oșteni, căci primea dela craiu o sumă anumită pentru fiecare slujitor sub arme. Ceasurile fiind acum înaintate, Gheorghită sub poronca căruia era pusă straja, propuse să meargă cu toții să se culce. Crâșmarul îi duse într'o odaie unde erau trei paturi de scândură, acoperite cu rogojini și cu câte un mindir subțire de paie. Slujorii se întinseră pe ele îmbrăcați și fără a-și scoate zalele, căci nu știau când avea să sosească straja care venea din Halici și nu vroiau să fie surprinși de dânsa neîmbrăcați.

Gheorghită oferi Domnicăi jumătate din patul lui și biata fată fu silită să se așeze lângă el. Era cuprinsă de o cumplită tulburare, atât în urma celor întâmplate și auzite cât și la gândul de a dormi alături cu acel tânăr, apoi de grija vieții ei viitoare. Dar lui Gheorghită nici nu-i trecu prin minte că frumosul flăcău care doarme lângă el, aproape în brațele lui, este o fată și, că sub acea îmbrăcămintă oștenească, se ascunde un trup de zină. El adormise cu ușurința omului cu cuget curat și lipsit de grijă. Cu încetul, Domnica se liniști și dormea dusă când, în zori de ziuă, mâna voinică a tovarășului ei de pat o trezi, scuturând-o cu putere.

— Scoală leneșule, zicea el, Nemții trebuie să sosească numai de cât și nu ne-ar șede bine dacă ne-ar găsi nepregătiți pentru întâlnire. Tovarășii noștri sunt la grajd și, zicând aceste cuvinte, Gheorghită ieși și el.

Domnica se sculă răpede, se spală pe obraz și pe mâni și după ce își descâlci părul cu un pieptene de tisă ce-l purta la dânsa, se duse la grajd, unde găsi pe Iad adăpat, hrănit și îngrijit de argații slujitorilor.

Tocmai atunce se auzi și trâmbița Nemților :

încălecară cu toții și se împreună cu ei în fața crâșmei. Aice Gheorghită schimbă cu slujitorul pus peste Nemți științele cerute de slujbă și după ce mai convorbiră puțin împreună, Români pleacă spre Liov.

Domnica nu putuse să schimbe aproape nici o vorbă cu nime de când ieșise din țară și simțea acuma o mare bucurie auzindu-și limba și văzându-se încunjurată de oameni de neamul ei. Slujitorii erau toți tineri, nepăsători și veseli, o duceau într'o șagă și într'un răs, amintindu-și voios întâmplările vieții plăcute dusă de dânșii în Liov.

Pe buzele lor venea neconținut numele lui Mihi și când Domnica ceru amănunte asupra lui, Gheorghită se grăbi să-i răspundă.

— Precum ți-am spus, Mihi este fratele meu de cruce : el mi-o scăpat viața într'o gâlceavă ce am avut-o anul trecut la Colomea când, într'o noapte, se năpustise asupra mea șase Litvani, din pricina unei fete și erau să mă omoare când el, venindu-mi în ajutor, o ucis pe doi din ei apoi, împreună, am pus pe ceilalți patru pe fugă. De atunci am legat frăție. El este stegarul nostru. Este cu un cap mai nalt decât cel mai nalt dintre noi și până astăzi o fost fără îndoială cel mai frumos slujitor din toate steagurile câte stau în Liov, dar mă tem că în această privință ai să-l întreci Dumneta de acum înainte. Indrăzneala lui este fără margini, nimic nu-i place ca primejdia ; călăreț ca dânșul nu s'o mai văzut. Are puterea unui urieș și nime nu se poate măsura cu el în cât privește mănuierea paloșului și a suliții, iar cu arcul nu greșește nici odată paserea în zbor. Și Mihi este nu numai oștean fără seamăn, dar și cărturar de frunte, cetește ca un popă și scrie ca un piser. Vorbește rusește, leșește și chiar italie-

nește mai bine decât vorbim noi românește. Cu toate aceste însușiri el nu știe ce este fudulia, este bun la inimă, îndatoritor pentru toată lumea, totdeauna gata să se jertfească pentru prietenii lui și darnic peste măsură. Când îl vei cunoaște te vei încredința că însușirile lui sunt cu mult mai presus decât tot ce ți-aș putea spune: nu-i așa băieți? întrebă el pe ceilalți slujitori.

— Așa este, răspunseră cu toții într'un glas, apoi se întrecură care pe care povestind Domnicăi câte un fapt de îndrăzneală nebună sau de mărinimie a tovarășului lor.

Pe la înserate ajunseră în Liov și Domnica însoți pe slujitori la cancelaria steagului, unde erau și grajdurile. La sosirea lor găsiră în ogradă vreo două zeci de oșteni adunați împrejurul unui tânăr care-i întrecea pe toți prin statură, purtând haine ce se deosebeau de acele purtate de ceilalți numai prin faptul că gulerul și mânecile erau cusute cu fir.

— Iată Mihule, zise Gheorghită și, sărind de pe cal, se îndreptă răpede spre el.

Cei doi prieteni își strinseră mâna cu căldură apoi, după ce mai schimbară câteva cuvinte, se apropiară de Domnica, care descălecuse și ea.

— Iată Dan, noul tovarăș ce ne-o venit, zise Gheorghită.

— Bun sosit printre noi, voinice! zise Mihule luând mâna Vidrei și scuturând-o. Ai pribegit departe de casă, dar aici vei găsi șapte zeci de frați în locul celor lăsați acasă. Judecând după înfățișare, ne vei face cinste atât la harță cât și la dragoste. Frumos cal mai ai! Dar lasă-l pe sama argaților, nu te teme, va fi bine îngrijit și haideți la cancelarie ca să nu scăpăm pe Căpitan. Un argat luă pe Iad pentru a-l duce în grajd, iar Domnica, cu Mihule și cu Gheorghită, se

îndreptară spre cancelarie. Căpitanul Farkaș era un om de vre-o cincizeci de ani, uscăcios, și de statură mijlocie. Pierduse ochiul stâng, iar cel drept, negru, mic și crunt, era veșnic în mișcare și, împreună cu nasul scurt și roșu, cu fălcile puternice și cu gura mare cu buzele vinete, acoperite de o păreche de musteți negre, atât de lungi în cât treceau de urechi, îi dădeau o înfățișare din cele mai fioroase.

Tinerii îl salutară purtând mâna la coif și Gheorghită își dădu seama, pe scurt, despre chipul în care își îndeplinise însărcinarea.

— Bine, răspunse Căpitanul care vorbea românește fără nicio greutate, dar cine este tânărul care vă însoțește ?

— El este un flăcău din Moldova care dorește să intre în steagul nostru, răspunse Mihul. Are un cal foarte frumos și este fecior de neam bun.

— Are fața unei fete, răspunse Căpitanul apropiindu-se de Domnica care, la auzul acestor cuvinte, se înroși și fu cuprinsă de un tremur.

— Este cam mic la stat, adăose Ungurul, deși el era mai scurt decât dânsa cu vre-o trei degete, și-mi pare foarte tânăr. De câți ani ești băiete ?

— Sunt de douăzeci de ani, să trăiți, Căpitane, răspunse Domnica cu mâna la coif.

— De călărit, călărește tot atât de bine ca ori care din noi, zise atunce Gheorghită.

— Îl primesc, dar pe răspunderea voastră, zise Căpitanul. Ți-l dau pe seamă Dumitale, adăose el, întorcându-se către Mihul, peste o lună trebuie să-i fie învățătura desăvârșită. Mâne dimineață va jura credință Craiului : puteți merge.

Lucrul de căpetenie pentru Domnica era găsierea unei gazde ; când întrebă pe Mihul și pe Gheorghită dacă nu cunosc vreuna, cel dintâiu îi răs-

punse că, aproape de casa unde șede el, este o femeie bătrână care va fi bucuroasă să găzduiască pe un slujitor. Se duseră îndată la dânsa și toc-mala fu răpede făcută.

XLII

Frumosul slujitor

Domnica își învăță slujba cu o răpegiune uimitoare : nu trecuse luna de la sosirea ei în Liov și era un oștean deplin. Își îndeplinea slujba arătând în toate amănunțimele, o râvnă și o conștiință cu totul neobișnuite la tinerii recruți care intrau în steag. Pe când prea adesea ei se lăsau să fie ademeniți de nebunia tinereții la fel de fel de petreceri, a căror prilej cei mulți din ei îl găseau pentru întâia oară în acel oraș, noul venit nu numai că nu căuta asemenea petreceri, dar chiar fugea de ele și ducea o vieță de o curățenie ce umplea de mirare pe tovarășii săi.

Domnica sosise de o lună în Liov când, ieșind într'o seară de acasă, se întâlni pe uliță cu Mihu și cu Gheorghită.

— Știi una, îi zise Mihu, un negustor din Suceava o adus veste că Balc, fiul Voevodului Moldovei, o fost greu rănit de fata unui kneaz pe care o necinstise.

— Ce ? N'o murit ? strigă Domnica îngălbenindu-se.

— Nu, răspunse Mihu, vracii ar fi spus că viața nu-i este în primejdie. Trebuie să cunoști fata. Ci că-i una Domnica, fiica kneazului Stan dela Comănești, pe Soloneț.

— Da, îngână Domnica, o cunosc... Suntem megieși.

— Ci că-i o fată ciudată : frumoasă ca ziua dar mai mult bărbat decât fată ; călărește ca un slujitor și trage din arc ca cel mai bun vânător de munte.

— Da, răspuse Vidra, tulburată, călărește bine și trage bine cu arcul.

— Păcat că n'o ucis pe mișelul de Balc, că-i s'ar fi căzut, urmă Mihule. L'o lovit cu țăpușul la ieșirea din biserica domnească, în mijlocul curții și a slujitorilor și n'au putut s'o prindă. Se presupune că ar fi fugit în Țara Ungurească. Ticălosul de Sas o trimes slujitori să caute pe fată la casa kneazului, iar kneazul, când o auzit despre această întâmplare, o căzut mort, ca lovit de trăsnet și Vodă o pus să-i dărâme casa și o pus mâna pe toată averea lui. Dar ce-ți este ? zise el răpezându-se la dânsa și luând-o sub suoară, îți vine rău ?

Domnica ,albă ca varul, simți că picioarele i se taie și s'apucă de stâlpul unei porți ca să nu cadă.

— Nu-i nimic..... kneazul era prieten bun... cu tatăl meu... m'o cuprins o amețală... vă rog duceți-mă acasă. Tinerii o sprijiniră cu brațele lor și o duseră până la poarta ei.

— Vă rog... lasați-mă... să.. mă liniștesc, le zise ea când ajunse acolo.

Adâncă fu durerea Domnicăi ; acuma își aducea aminte cu câtă dragoste bătrânul kneaz încunjurase copilăria ei.

Amintirea acelei vremi fericite făcea să se desfășure înaintea ochilor ei, în șir nesfârșit, icoana trecutului și stârnea în inima ei un dor nemărginit, o jale adâncă. Și durerea ei era încă mărită prin gândul că nebunia ei dăduse kneazului lovitura cea de moarte. Gândul că nu-i va

mai auzi glasul o chinuia amar, se simțea singură de tot pe lume. Jalnice și amare fură pentru dânsa săptămânile următoare. Numai cu încetul vremea și tinerețele, acești vraci aproape atot puternici, izbutiră s'o aducă iar în firea ei.

Slujba care o făcea acuma ca oricare alt oștean o ajută să-și învingă durerea. În curând începu să ieie parte și ea la străjuirea drumurilor și întâmplarea îi dădu prilej, în două sau trei împrejurări, să arăte o îndrăzneală și un sânge rece, care îi atraseră laudele tuturor tovarășilor ei. Aceștia erau toți tineri și nici unul nu era fără vre-o legătură de dragoste, unii aveau chiar mai multe. Ei se așteptau, văzând frumuseța noului tovarăș, la numeroase și mari izbânzi pe această cale din partea lui. Văzură deci cu o mirare ce creștea în fiecare zi că Dan, departe de a se folosi de trecerea vădită cu care fusese privit de femei, chiar din întâia zi a sosirii lui în Liiov, nu ținea și nici nu se uita la ele. Această nesimțire cătră sexul frumos dădu loc la fel de fel de glume și de presupuneri, dar Dan, deși era adesea silit să înroșească la auzul lor, le asculta mulțămindu-se să răspundă că logodnica lui era mai frumoasă din toate fetele care le văzuse până atunci și că el îi va rămânea credincios cel puțin până ce va găsi altă fată, mai frumoasă decât dânsa. În curând liniștea cu care glumele lor erau primite îi făcu să le puie capăt. Vestea despre nepăsarea lui se lățise în oraș și-i mărise încă farmecul în ochii Liiovencelor care-l poreclise: Frumosul slujitor.

Dan făcuse prietenie mare cu Gheorghită și, mai ales, cu Mih. Acesta se simțise, de la început, atras cătră noul venit prin un nu știu ce straniu, neobișnuit la alții și pe care nu-l putea tălmăci, căci Domnica, deși născută cu aple-

cări bărbătești și dedată de copilă la îndeletniciri bărbătești, era totuși o femeie tânără și frumoasă. Ea resimțise dragostea, acea patimă ce moaie firile cele mai aspre; nenorocirea o atinsese și, fără voia și știrea frumosului slujitor, un farmec gingaș și dulce plutea împrejurul ei.

Pe lângă știința de carte, atât de neobișnuită la un oștean de pe acele vremuri, toată purtarea lui Mihu, prietenoasă și veselă cătră frații săi de arme dar tot odată mândră, liniștită și demnă, făceau dintr'însul în ochii fetei o ființă cu totul deosebită. Mihu lua parte la petrecerile și plăcerile tovarășilor săi dar cu măsură și fără zgomot. Se zicea că izbânzile lui pe lângă femei fusese numeroase, dar el departe pe a se lăuda, se ferea să vorbească de ele. Prietenia lor crescuse în urma unei întâmplări petrecută la începutul iernei.

Niște negustori armeni fusese prădați între Liov și Halici; Farkaș trimisese în urmărire hoților pe Mihu cu zece slujitori între care era și Dan. Erau pe urma hoților când Mihu, care se depărtase de tovarăși, fu încunjurat fără veste de patru tâlhari înarmați cu topoare și cu măciuci. Cel mai îndrăzneț nu întârziă să cadă sub sabia lui, dar calul lunecă de odată pe ghețuș și căzu jos prinzând sub dânsul piciorul drept al călărețului. Hoții năvăliră pe el și erau să-l ucidă când un vârtej se abătu peste dânsii: sabia lui Dan se văzu ridicându-se în sus apoi scoborându-se în jos de trei ori și tâlharii zăceau tus trei la pământ, doi cu capetele despicate, al treilea cu grumazul deschis.

Mihu fu scos de sub cal cu fluierul rupt și petrecu aproape toată iarna în pat: de abie în primăvară se văzu vindecat. Toti slujitorii veneau să-i ție de urât dar Gheorghită și Dan erau ne-

despărțiți de el. Dan, mai cu seamă, îi fu de mare ajutor. Nime nu știa ca el să întoarcă pe bolnav în pat cu atâta iscusință, fără ca el să resimtă cea mai mică durere : nime nu știa să-i desfacă înfășurătura și să i-o puie la loc atât de răpede și de ușor : nime, în sfârșit, nu știa să-i ghi-cească, numai uitându-se în ochii lui, toate dorințele fără ca el să aibă nevoie să vorbească. Când începu să se îndrepte, Mihu ținu pe prietenii lui nopți întregi povestind din câte le cetise în cărțile italiene ale lui Andrei Landi : despre cruciate și despre cavalerii rățăcitori, precum și din câte le auzise de la bătrânul Genovez și de la prietenii lui, despre minunile țărilor de la Apus și dela Răsărit. Le mai povesti cele auzite de la moșul său, de la călugărul Isaia, despre orașul Roma, despre stăpânirea Romanilor pe lumea întreagă și cum acei Romani erau strămoșii Românilor. Iubirea de neam, întipărită de călugăr în inima pornită spre însuflețire a tânărului, se vădea atuncea și vorbele lui calde stârneau acea simțire și în inimile prietenilor lui. Le împărtăși cuvintele călugărului, cuvinte în care credea ca într'o proorocie : că în curând va sosi timpul în care neamul românesc va fi deșteptat la o viață nouă și chemat a reînvia fala străbună. La auzul lor, ceilalți se înflăcărau la rândul lor și se gândeau acum cu dor la primejdiile ce vor avea prilej să înfrunte, la vitejiile ce vor putea să îndeplinească.

De Paști, Mihu putu să iasă din casă și să-și reînceapă slujba : legăturile lui de prietenie cu Domnica rămaseră aceleași dar prilejurile de a fi singuri împreună se făcură mai rari. Cerințele slujbei îi despărteau acuma neconținut. Fata își dădu seamă cât de stăpânită era de această nouă iubire când simți jalea și dorul care o cuprindeau

îndată ce Mihi nu mai era lângă ea. Dintâiu goni cu mânie gândul că ea, după ce fusese înșelată cum o înșelase Balc, ar putea să mai simtă iubire pentru vre-un bărbat. Dar îndată inima o muștră, fu prinsă de remușcare pentru că asemănase în gând pe Mihi cu Balc. Nu, Mihi nu era un mișel, el nu era în stare să înșele pe nime, inima lui nu știa ce este vicleșugul, el era vrednic de iubire. Cine oare era frumos, viteaz, tare cinstit, mărinimos și învățat ca el? Ea își dădea bine seamă că această iubire nu era, ca cea dintâiu, vre un farmec necurat aruncat asupra ei, o iubire a ochilor, la care s'adăogise mai pe urmă o furie a simțurilor. Nu, chipul lui Mihi într'adevăr îi umplea ochii mai mult chiar de cât îi umpluse chipul lui Balc dar, de astă dată, iubea cu inima, căci inima îi fusese cucerită prin strălucitele însușiri a inimii calde și curate a iubitului, mintea i se simțea stăpânită de mintea lui mai puternică și mai bogată.

O, cu ce fericire mândra fiică a lui Stan s'ar fi făcut roaba lui Mihi! Și nu putea să aibă parte nici o dată de iubirea lui, el măcar nu știa că ea este o femeie.

De multe ori se gândise să-i descopere taina ei, era încredințată că Mihi nu o va trăda, dar Mihi și-ar fi adus aminte de tulburarea de care fusese cuprinsă când auzi că Balc trăiește, ar fi ghicit că ea lovise pe Balc, ar fi fost silită să-i spuie tot și ar fi murit mai bucuros de zece ori decât să mărturisească cuiva și, mai ales lui Mihi rușinea ei. Se hotărî deci să tacă și să-și înghită durerea care se făcea nesuferită, mai cu seamă când vreo glumă a lui Gheorghiu sau a altui slujitor îi dădea a înțelege că Mihi are vre-o legătură de dragoste.

In acest timp frumosul slujitor urma să fie pri-

vit cu ochi dulci de fete și de neveste. Unele din ele, mai îndrăznețe și mai nerușinate, întărite prin nepăsarea lui, îi făcuse prin mijlocitori sau de-a-dreptul, propuneri de iubire care, bine înțeles, fură respinse dar, pe la începutul lui April, Dan descoperi că aprinsese un foc care amenința să-i pricinuiască supărări mari.

Căpitanul lor, Farkaș, avea o soție tânără și de o frumuseță vestită, pe care o temea grozav și o ținea sub privigherea cea mai aspră. Slujitorii, prin firea slujbei lor, erau adesea siliți să vie acasă la Farkaș, chemați pentru a primi poronci sau certări, altă dată pentru a-i da seamă de împlinirea poroncilor date, ori a cere lămuriri sau scutiri de slujbă. Li se păruse la toți că ochii cei negri ai căpitănesei, cum o numeau ei, se făceau neobișnuit de galeși când priveau pe frumosul slujitor și începuse să-l necăjască cu iubirea care o insufle frumuseții Ilona. Dan se mulțămise să deie din umeri fără a răspunde, dar Miha le împuse tăcere deșteptându-i asupra faptului că vorbele lor nesocotite ar putea să vie la urechile lui Farkaș și să pricinuiască tovarășului lor mari neajunsuri. Întâmplarea făcu ca Farkaș să iie acuma pe Dan la ochi pentru buna lui purtare și râvnă la slujbă și să-l întrebuițeze neconținut în fel de fel de însărcinări de încredere. Frumosul slujitor era zilnic în casa căpitanului, adesea de trei și de patru ori pe zi, iar Ilona făcea tot ce putea pentru a-i arăta prin ochi că se usucă de dorul lui și, acum, el nu știa ce să facă ca să piardă trecerea ce o avea la căpitan, trecere care devenise atât de primejdioasă.

Dar furtuna izbucni mai curând decât credea. În fiecare zi un slujitor era de rând la casa căpitanului pe douăzeci și patru de ceasuri, pentru ca Farkaș, la orice întâmplare, să aibă pe cineva

sub mână, spre a-l trimite în oraş cu poronci. Când veni rândul lui Dan, frumoasa Maghiară îndată ce ieşi soţul ei, nu se mai deslipi de lângă slujitor.

Fiind născută în comitatul Biharului, vorbea cât se poate de bine româneşte şi începu să întrebe pe Dan despre trecutul lui, iar Dan îi răspunse pe cât putu mai pe scurt. Apoi Ilona începu să-i povestească viaţa ei : cum era fiica unui magnat sărac şi cum tatăl ei o făcuse cu sila să se căsătorească cu Farkaş, căruia îi datorea bani. Ii zise pe larg cât de nenorocită era cu bărbatul ei care o ţinea veşnic închisă şi o bătea când se întorcea beat acasă, lucru ce i se întâmpla foarte des.

Dan o sfătui să aibă răbdare şi să caute să-şi îmblânzească soţul prin blândeţea şi supunerea ei. Atunci Ilona începu să năcăjească pe frumosul slujitor vorbindu-i de cuceririle şi de nesimţirea lui. Dan s'încercă în zadar să puie capăt convorbirii, dar căpităneasa se ţinea grapă de dânsul şi graiul ochilor ei se făcea din ce în ce mai lămurit. Farkaş se întoarse şi Dan începuse să se liniştească când, de odată, un slujitor al castelanului Cetăţii sosi cu o poroncă.

În urma acelei poronci, Farkaş, chemând pe Dan îi spuse să meargă numaidecât la Mihu să-i spuie să trimită, peste un ceas, două-zeci şi cinci de slujitori pregătiţi cu hrană, pentru ei şi pentru cai, pe trei zile, căci castelanul aflase despre sosirea unei cete de tâlhari între Liov şi Przemysl şi-i poroncea să pornească însuşi pentru prinderea lor.

Când Dan întrebă pe Farkaş dacă îl ie şi pe dânsul, acesta îi răspunse :

— Nu, vei rămânea aice şi-mi vei păzi casa până la întoarcerea mea. Am mai multă încre-

dere în Dumneta decât în ceilalți slujitori, știu că nu-ți plac nici vinul nici femeile.

Raza de bucurie care trecu prin ochii și pe fața Ilonei nu scăpă lui Dan și-l umplu de grijă.

Dar, după plecarea căpitanului, văzând că ea nu i se mai arată, începu să se liniștească. Slujitorul de pază se ținea totdeauna într'o odăiță din rândul de jos al casei locuită de Farkaș și era obiceiul să i se aducă mâncare de la masa căpitanului. În acea seară se aduse lui Dan o cină neobișnuit de bogată și un ulcior de vin vechiu de Tokay, iar slujnica care venise cu mâncarea îi zise că stăpâna dorește să golească acel ulcior întreg în sănătatea ei, mai adăogând că căpităneasa este într'o pornire din cele mai vesele și că a dat învoire tuturor slugilor să meargă să petreacă la o nuntă din vecinătate până în ziuă.

Această veste deșteptă din nou îngrijirile lui Dan, dar slugile plecară, ușile fură încuiete de o femeie de încredere a Ilonei, trecu un ceas, casa se liniști și Dan, obosit, se lungi pe pat și adormi.

Dormea de mai bine de un ceas când fu deșteptat de scârțâitura ușii. Sări de pe pat și, cu ochii plini de somn, văzu pe frumoasa maghiară cu o lumânare în mână. Drept îmbrăcăminte purta, pe umere, prinsă numai de grumaz, peste cămeșa răscroită la piept și scurtă, o manta de lână roșie, împodobită cu fir de jur împrejur, lăsând descoperiți, atât sânul bogat, umerile și brațele strălucitoare de albeață cât și pulpele rotunde, gleznelor gingașe și picioarele mici și strimte, vârâte în papuci roșii, iar părul despletit îi cădea ca un văl negru pe spinare. Spaima se cetea în ochii ei și, cu un glas tremurând și întretăiet, zise lui Dan :

— Am auzit în somn un zgomot în odaia mea de culcare și, uitându-mă sub pat, am văzut umbra unui om ascuns acolo : trebuie să fie vre un

hoț. Slugile mele nu sunt acasă, te rog vină și pune mâna pe el căci te știu îndrăzneț.

Domnica, încă plină de somn, nu-și dădu seamă de lipsa de temeiu a acestei urzeli copilărești și, luându-i lumânarea din mână, sui scara și se îndreptă spre odaia de culcare, cu paloșul gol în mână, iar Ilona se ținea după ei. După ce ajunse în odaie, în zadar căută sub pat, în toate ungherile, prin dulapuri, nu găsi nici urmă de om. Pri-cepu atunce cursa și, punând paloșul în teacă, depuse lumânarea pe masă și se îndreptă spre ușă. Dar Ilona îl apucă, cu brațele de gât și-i zise:

— O, nu te duce, mă tem să rămân singură.

— Nu este nime în odaie, răspunse Domnica, silindu-se să se sloboadă din îmbrătoșarea ei, și, adaoase după o clipă de îndoială, nici n'o fost nime.

Dar Ilona o strinse și mai tare, zicându-i cu un glas plin de patimă:

— Da, nu a fost nime. Ai ghicit că te-am înșelat, că am venit să te atrag aice, dar nu vezi că mor de dorul tău. Trebuie să mă iubești. O! iubește-mă. Uite, adaoase ea, desprinzându-și brațele de la gâtul lui și depărtându-se cu un pas, sunt tânără, sunt frumoasă, sunt vrednică să fiu iubită de tine. Așa că sunt frumoasă? și apucă din nou pe Domnica în brațe.

— Dar, pentru numele lui Dumnezeu, Jupâneasă, zise Domnica, luptându-se ca să se despartă de ea, nu gândești că ai soț, că ești soția căpitanului nostru.

— Nu vorbi de dânsul, zise ea, lipindu-și pieptul de pieptul Domnicăi, el este bătrân și urât, el este bețiv și varvar; mă bate când s'întoarce beat acasă, desmierdările lui îmi stârnesc greața. Tu ești tânăr, tu ești frumos, ești nespus de dulce, aș vrea să te mănânc sărutându-te, și Ilona, zicând

aceste cuvinte, acoperi buzele, fața și ochii Domnicăi cu sărutări arzătoare.

Domnica, cuprinsă de desgust, dar neîndrăznind să-și puie puterea cu dânsa, nu știa cum să iasă din brațele ei, când ușa se deschise de odată cu zgomot și Farkaș intră în odaie. Căpitanul s'întâlnise pe drum cu slujitorii din Przemysl și fiind înștiințat de dânsii că ei lovise pe tâlhari cu câteva ceasuri mai înainte și ucisese sau prinsese pe cei mai mulți din ei, iar că câți mai rămăsese slobozi fugise la niște adăopsturi prin pădurile din vecinătatea Liovului, se întoarse îndată îndărăt.

Ajuns la Liov, dăduse drumul slujitorilor, poroncind unuia din ei să caute numai decât pe Mihu și să-l trimită la dânsul acasă, cu gândul de a-i poronci să încalece în zori de ziuă, cu zece oameni, spre a bate toate pădurile din împrejurime în urmărirea hoților, iar el se îndreptase spre casă. Când ajunse, legă calul de un stâlp ce se afla dinaintea casei, apoi fără a bate în ușă, o deschise cu o cheie ce o avea la dânsul și se duse drept la odaia lui de culcare. Rămase încremenit la priveliștea ce se înfățișă ochilor lui.

La zgomotul făcut de ușă, Ilona întorsese capul; când zări pe Farkaș brațele ei căzură în jos, slobozind pe Domnica din îmbrățișarea în care o ținea: rămase o clipă neclintită, cu ochii măriți de spaimă, apoi, dând un țipet, căzu jos leșinată.

— Mișelule, așa îți îndeplinești însărcinarea ce ți-am dat-o, strigă căpitanul trăgând sabia, tot sângele tău spurcat nu va ajunge ca să spele batjocura ce mi-ai făcut-o, și cuprins de o mânie nebună, se răpezi asupra Domnicăi.

Dar ea îl încunjură sărind de o parte și, dând dosul, fugi pe ușă afară, cu Farkaș după dânsa.

Sprintenă cum era, i-ar fi scăpat ușor din mână dar, în grabă, pași greșit pe o treaptă și căzând veni de a rostogolul pe scară până în sala rândului de jos. Nu apucase să se ridice când căpitanul o ajunsese cu sabia sus. Dar când voi s'o lovească, o mână de fier îi apucă brațul. Mihu fusese întâlnit de slujitorul trimis după el când se întorcea călare de la străjuirea orașului. Auzind poronca căpitanului, venise în fuga calului la casa lui Farkaș și, găsind ușa descuietă, intrase în sală în care ardea o opaiță, tocmai când Domnica se abătuse jos și avuse timpul să oprească lovitura de moarte ce el era să primească de la Ungur.

— Căpitane, pentru Dumnezeu, nu-ți pune mintea cu un copil, zise el.

— În lături, strigă Farkaș, și lovind puternic cu pumnul stâng brațul lui Mihu, îl sili să-i sloboadă brațul drept.

Dar Domnica avuse vreme să se ridice și, scotând sabia, se pusese în apărare. Dar Mihu se puse între ea și Farkaș.

— În lături, mișelule, strigă din nou acesta.

— Orice ți-ar fi greșit, adă-ți aminte că el este numai un copil, zise stegarul cu glas împăciuitor.

— Un copil care mi-a necinstit casa, strigă Ungurul, îi voi lua viața. Dă-te în lături.

— Nu vrei? adaoase el, văzând că Mihu nu se mișcă, na, primește asta pentru îndrăzneala de a te opune mai marelui tău și, orb de mânie, lovi cu putere pe stegar cu latul săbii peste obraz.

La primirea acestei batjocuri, Mihu, cuprins de o furie nespusă, trase și el paloșul.

— Apără-te, strigă el, de acuma numai mort vei scăpa de mine.

— Tâlharilor! V'ați pus doi ca să mă ucideți mișelește, strigă Farkaș, purtându-i mai multe lovituri, vă voi arăta cine sunt eu.

— Dane, să nu te miști că dau și în tine, strigă Mihu, apărându-se de loviturile Ungurului.

Lupta nu ținu mult căci, pe lângă că iscusința lui Mihu în mânuirea paloșului era cu mult mai mare de cât aceea a căpitanului, acesta era atât de orbit de mânie în cât se înjunghie singur în sabia stegarului, al cărui vârf îi intră sub țâța stângă și îi ieși pe la spate.

Ungurul, cu un blăstăm, căzu mort într'un lac de sânge, iar Mihu rămase nemișcat, privindu-l cu fața galbenă ca ceara.

— Iți jur că nu sunt vinovat cu nimic, îi spuse Domnica ai cărei dinți clănțăneau de spaimă, femeia lui...

— Nu este acuma vreme pentru vorbe, zise atuncea Mihu, ștergându-și paloșul de haina mortului și vârându-l iar în teacă. Vinovat sau nevinovat, am fost silit săucid un om și acel om este căpitanul nostru. Dacă vrei să mai trăiești și să nu faci cunoștință cu ștreangul, călare și la fugă! Apoi ieși răpede pe ușă, urmat de Domnica.

— Incalecă pe calul lui Farkaș, zise Mihu și, după ce fură călări, porniră în goana mare spre poarta Haliciului.

Trecură prin ulița în care ședeau și Mihu o întrebă :

— Ai bani asupra ta ?

— Da, răspunse ea, cât am este asupra mea.

— Atuncea să nu ne oprim, dă pinteni.

La poartă străjării, niște Orheieni din celalalt steag românesc, îi opriră.

— Poroncă dela căpitan să mergem cu o carte grabnică la Halici, zise scurt Mihu celui ce era peste Orheieni și poarta se deschise.

XLIII

In care vedem pe Domnica schimbată în Vidra

Goniră câțva pe drumul Haliciului apoi, la o răspântie, Mihi îl părăsi și apucă altul la dreapta.

— Unde mergem ? întrebă Domnica.

— La munți și de acolo în Țara Ungurească, răspunse Mihi.

Goniră, ținându-se tot pe drumuri lăturalnice ; soarele era aproape de prânz când se opriră într'un țišliș, departe de drum. Scoaseră șălele de pe cai, le frecară tot trupul cu frunzi uscate și-i priponiră într'un ochiu de poiană. Apoi Mihi se lungi jos în țihlă și făcu semn lui Dan să vie lângă el. Până atunce nu schimbasese aproape nici un cuvânt.

— Spune-mi ce s'o petrecut, zise el.

Dan, în puține cuvinte, îl puse în cunoștința celor ce se întâmplase în casa lui Farkaș până la venirea lui. Mihi se uită cu ochii mari și zâmbind la tovarăș când auzi cât de nesimțitor el rămăsese la propunerile Ilonei, dar în curând gânduri îngrijitoare îi întunecară privirea.

— Treaba este destul de proastă, zise el, după ce Dan își sfârși povestirea. Din pricina poftelor unei muieri desfrânate am fost silit să ucid pe un bărbat care îmi era căpitan. Farkaș era bețiv și varvar uneori, dar nu i se poate tăgădui că o fost un oștean deplin, viteaz și înțelept. Imi pare rău de fapta ce am făcut-o. Este o nenorocire. In fața ocării primite, nu puteam decât să scot paloșul și să-mi răzbun cinstea, dar și el avea dreptate și, în locul lui, tot ca dânsul făceam și

eu. Și tu, iar nu ești vinovat : singura vinovată este muierea și, după cât mi se pare, ea este aceea ce are să scape mai ușor. Deocamdată stăm destul de prost. Caii noștri sunt foarte buni dar n'avem să-i mai putem goni cum i-am gonit până acum : trebuie să gândim că în celelalte steaguri nu lipesc caii buni. Până acuma trebuie să fie împănate toate cărările cu slujitori trimiși în urmărirea noastră ; Tarnovski, castelanul Liovului, nu este bărbat care să lese să treacă nepedepsită o asemenea faptă. Și în urmărirea noastră n'o trimes el slujitori din steagul nostru, nici măcar din celalalt steag românesc, cu bună seamă că o trimes numai Ruși și Litvani și Rușii cunosc bine locurile pe unde avem să trecem, fiind născuți pe el. În curând ne vor ajunge și cu greu ne vom putea strecura între ei, mai ales cu haina ce o avem pe noi. Trebuie ca la cel dintâiu sat să cumpărăm altele și s'ascundem pe a noastre. Acuma destulă vorbă, avem numai decât nevoie de puțină odihnă și, punând capul pe șea, Mihi închise ochii și adormi, lucru ce veni cu mult mai greu Domnicăi, turburată cum era de împrejurarea grozavă la care se găsisse față dar, în sfârșit, oboseala biruind-o, fu cuprinsă de somn.

Se odihniră până aproape de toacă, când porniră din nou. După ce ieșiră din pădure, ajunseră într'un sat unde cumpărară merinde pentru ei, grăunțe pentru cai pe mai multe zile și câte un rând de straie țărănești aproape noi. Cum ieșiră din sat, se opriră pentru a-și îmbrăca nouile haine și spre marea mirare a lui Mihi, Dan, pentru a se schimba, se depărtă în dosul unor tufe.

— Păstrează zaoa, îi strigă Mihi, dar pune-o sub haină, între scurteică și cămeșă. După ce ascunseră hainele lepădate, își urmară drumul spre munți. Temerile lui Mihi păreau a fi fără temeiu,

căci chiar a patra zi de la fuga lor din Liov, pe la amiază, se aflau aproape de granița ungurească fără să fi văzut măcar urma unui slujitor.

— Pe acest plaiu merge hotarul unguresc, zise Mihi, arătând lui Dan cu mâna vârful unui munte la piciorul căruia ajunsese.

Suișul era greu și înaintau încet din pricina copacilor căzuți și a frunzelor uscate pe care luncău picioarele cailor. În sfârșit, pe la toacă, atinseră plaiul și văzură, desfășurându-se înaintea ochilor lor, toată Ungaria de sus, cu dealurile, pădurile și apele ei răpezi, până la șesul nemărginit al Dunărei.

Fără a mai odihni caii, căutau un drum pentru a se scobori pe partea opusă celei ce o urcase, când auziră un tropot de copite și văzură, venind de departe, în goană, o ceată de călăreți. După îmbrăcămintele cunoscute că erau slujitori ruși.

— Stați, strigă acel ce mergea în fruntea lor.

— Pintenii, Dane, de ți-i dragă viața! zise Mihi și amândoi o luară la fugă.

Dar caii lor, obosiți de suișul greu, nu puteau păstra depărtarea dintre ei și Ruși și aceștia se apropiiau mereu. Câteva săgeți începuse a vâjii la urechile lor, altele îi atinseră, dar rămaseră înfipite în haine neputând străbate zaoa, când zăriră o răspântie și un drum care se scobora spre Ungaria. Siliră caii la o nouă opintire și erau aproape de răspântie când calul Dominicăi căzu jos, lovit de o săgeată în coastă și ea, venind peste capul lui, își lovi pieptul de un copac, rămânând nemișcată. Rușii dădură un țipăt de bucurie, dar Mihi care venea ceva mai în urmă, se plecă și apucă cu o mână tovarășul de brâu, îl ridică de la pământ apoi, așezându-l dinaintea lui, înfipse pintenii în pânțelele calului și dispăru de dinaintea ochilor slujitorilor în dosul unei cotituri ce

facea drumul care mergea peste graniță. Slujitorii, în avântul lor, trecură înainte fără a băga în seamă răspântia și drumul care mergea la vale, spre Ungaria, și goniră înainte pe plaiu.

Mihu, îndată după ce trecuse cotitura, dăduse în răspântie și văzând o desime la stânga, intrase într'însa, iar după ce auzi cum trec slujitorii pe plaiu înainte, ieși iar la drum și îl urmă.

Văzând că calul îi este din cale afară obosit, descălecă și depunând pe Dan leșinat pe pământ, desmierdă dobitocul. îl privi lung, cu ochii umezi, apoi îl duse într'un țihliș des, scoase cuțitul și i-l înfipse în inimă : calul căzu ca trăsnit. Mihu după ce luă de la șea rafturile cu merinde, merse iar la locul unde lăsase pe Dan, îl luă iar în brațe ca pe un copil și, părăsind drumul, o luă în jos prin codru.

Intr'amurg ajunse în vale și se opri pe malul unui pârâu : Dan nu dăduse încă nici un semn de viață. Ingrijat, el începu să-l desbrace ; îi scoase întâiu scurteica, apoi zaoa ce o păstrase sub această haină și rămase încremenit când cămeșa întredeschisă îi arătă un sân de femeie.

Atunce pricepu tulburarea de care fusese cuprins Dan la auzul veștilor aduse de negustorul din Suceava, traiul lui atât de ciudat pentru un tânăr, nepăsarea lui față cu propunerile Ilonei, faptul că se ascunsese de dânsul pentru a-și schimba hainele și o mie de împrejurări care-l mirase în toată vremea de când îi făcuse cunoștința. Dar leșinul ei prelungit îl îngrija din ce în ce mai mult. Merse la pârâu, scoase apă în căciulă, îi udă fața și pieptul, o frecă pe mâni și pe brațe. În sfârșit ea deschise ochii. Văzu pe Mihu înge-nunchiet lângă ea, simți că pieptul îi este gol : spărietă, voi să se scoale, dar fu cuprinsă de amețală și căzu iar pe spate.

— Stăi liniștită, îi zise Mihi, nu te mișca ; cu mila lui Dumnezeu suntem afară de ori ce primedie și Mihi va fi pentru Domnica cu aceeași credință cu care o fost pentru Dan.

Domnica rămase nemișcată, era prea slabă pentru a vorbi și chiar pentru a gândi ; se vedea cuprinsă de o toropeală în potriua căreia n'avea nici puterea nici voința să lupte și în curând adormi.

Mihu îi puse sub cap rafturile ce le luase de la șea, o acoperi cu mantaua lui căci a ei rămăsese pe cal și apoi, înainte de a se culca, adună lemne uscate și făcu un foc zdravăn pe care-l întreținu toată noaptea, sculându-se din când în când spre a-l hrăni.

Când se crăpă de ziuă, el trezi pe Domnica, punându-i mâna pe umăr și scuturând-o ușor :

— Ii ziuă și trebuie să ne punem pe drum. Scoală și vezi dacă poți umbla.

Domnica se sculă fără greutate : partea dreaptă a pieptului îi era încă destul de dureroasă dar, după ce făcu câțiva pași, se încredință că poate umbla. Făcură în tăcere o gustare ușoară cu rămașița merindelor ce le aveau cu ei și porniră înspre Miază-zi, urmând cursul apei.

Mihu urmărise în vreo două rânduri cete de hoți până la granița Ungariei și, având o oareșicare cunoștință a locurilor străbătute de ei, credea că apa ce o urmau era una din obârșiile Tisei. Dar în curând pricepu că se înșelase, lăsându-se în fuga lor mai în spre Apus decât credea căci, pe la prânz, întâlniră pe un vânător purtând haina obișnuită de țărani ruși din Galiția și întrebându-l, în limba lui, cum se numește acel pârău, vânătorul le răspunse că este Unghiul care se aruncă în Tisa. În loc să iasă, cum socotea el, în Comitatul Maramureșului, ieșise în acel al

Unghivarului și calea lor spre Moldova era lungită în chip simțitor. Vânătorul îi învăță drumul spre satul cel mai apropiat, vestindu-i că nu vor putea ajunge într'insul înainte de asfințitul soarelui. După ce se despărțiră de el, mai străbătură o bucată de drum până ce soarele fu aproape de amiază, când căldura și oboseala îi sili să se adăpostească într'o poiană unde curgea un izvor. Merinde nu mai aveau și pentru a-și astâmpăra foamea se văzură siliți să stringă de pe jos jir și să-l mănânce. În drum găsisese într'adevăr mai multe găini și văzuse căprioare la o depărtare destul de mică, dar neavând cu ei nici arc nici săgeți, nu le putură ucide. Nu schimbasese în toată dimineața aproape nici un cuvânt: fiecare din ei se simțea stânjenit în fața celuilalt. În sfârșit Domnica rupse tăcerea întrebând:

— Unde mergem ?

— Cred că calea cea mai teafără pentru noi este de a ne urma drumul, pe jos, până la Unghivar unde, după spusele vânătorului, putem să fim poimâne pe această vreme. Acolo vom cumpăra doi cai și ne vom îndrepta spre Moldova unde vom intra pe la Tulgheș.

— Dar, zise Domnica schimbându-se la față, îndată ce voi trece granița Moldovei sunt în primejdie să fiu cunoscută.

Mihu nu se gândise la această greutate.

— Ai dreptate, zise el după ce rămase câtva timp gânditor, vom intra în țară pe la Oituz ; am la Târgul-Trotușului niște cunoscuți la care te vei putea adăposti. Depărtarea de acolo până la Suceava este mare și nu cred că ai fi în primejdie să fii recunoscută, dar calea ni se va lungi cu mult.

— Nu vreau să te pun în zdruncin din pricina

mea : lasă-mă în Unghivar și urmează-ți calea singur, destul ai tras pentru mine.

— Nu te voiu părăsi decât când te voiu vedea adusă la un adăpost teafăr, răspunse Mihu. Ș'a-poi n'am nici o grabă și puțin îmi pasă s'ajung în țară cu o săptămână mai curând sau mai târziu. Dar în această vreme trebuie să ne gândim la ce te vei face pe viitor.

— Ce viitor poate să mai fie oare pentru mine? zise Domnica, și învinsă de simțirile înăbușite într'însa de atâtea luni, ne mai putând stăpâni dorul de a-și ușura inima împărțășind altuia durerile ei, povesti lui Mihu împrejurările în urma cărora încercase să ucidă pe Balc și fuga ei în Galiția.

Când povestirea fu sfârșită, ea se uită în ochii lui, temându-se să nu descopere într'înșii vre-o privire de despreț pentru dânsa din pricina ușurinții cu care căzuse în brațele lui Balc. Dar el, care o ascultase cu cea mai mare băgare de seamă, îi arătă acuma prin cuvinte calde, ce-i ieșeau din inimă, nu numai compătimire pentru soarta ei nenorocită, dar mânie și despreț pentru mișeasca purtare a lui Balc.

— Balc este un neom, zise el, și este mișel ca orice neom. Am trăit destul în țară pentru a auzi de puterea de vrajă ce este în ochii lui și de care se slujește fără cuget, spre a rușina femeile ce au păcatul să fie destul de frumoase pentru a-i ațâța pofța ; o nenorocit o mulțime de femei cinstite și de fete nevinovate, este o rușine pentru Moldova întregă cu nu s'o găsit încă un bărbat care să răsbune cinstea soții, a surorii sau a fiicei lui batjocurite, ucizând pe acel mișel ca pe o fiară primejdioasă.

Când își reluară calea, Domnica văzu cu bucurie că purtarea lui Mihu cătră dânsa era poate

încă mai prietenoasă și mai blândă decât până atunce și iubirea ei pentru dânsul cresc. A treia zi ajunseră la Unghivar, unde cumpărură doi cai și câte un rând de haine mocănești, apoi se îndreptară spre Oituz, prin Satul Mare, Dăbăca, Târgul Mureșului, Brașov și Kezdi-Vasarhely. Călătoria era lungă : ploi mari umflară râurile, rupseră podurile și desfundară drumurile. Ade-seori erau siliți să se oprească câte trei și patru zile în același loc. Impărțeau noaptea aceiași odaie, de multe ori același pat. Domnica iubea pe Mihiu cu toată puterea inimii, cu toată furia simțurilor. Inima lui Mihiu care se simțise atrasă către ea de un farmec ce nu și-l putea tălmăci când el o credea bărbat, nu putea să rămâie nepăsătoare cătră o fată a cărei soartă fusese atât de nenorocită, care dovedise în împrejurările grele prin care trecuse o fire atât de voinică și, cu toată slăbiciunea de care fusese stăpânită față de Balc, o inimă atât de curată și de cinstită. Iar ochii și simțurile îi fură în curând stăpânite de frumuseța ei minunată.

Dacă Domnica ar fi cerut atunce lui Mihiu s'o iei de soție, nu poate încăpea nici umbră de îndoială că s'ar fi cununat cu ea înaintea preotului celui dintâiu sat românesc prin care ar fi trecut. Dar, pe lângă că era prea orbită de iubire pentru a se gândi mai departe, nici nu-i trecea prin minte că ea, care fusese o uneltă de plăcere în brațele lui Balc, să poată fi soția lui Mihiu, a bărbatului care, în ochii ei, era frumuseța, cinstea, vitejia și mărinimia în ființă.

Era prea însetată de desmierdările lui pentru a pune preț pe ale sale și a le tocmi. Căzu în brațele lui la cea dintâiu cerere ce Mihiu îi făcu. Și după ce o aduse la Târgul-Trotușului, în casa unui negustor sas a cărui cunoștință o făcuse

când era la Landi, cu care Sasul era atât în afaceri de negoț cât și în legături de prietenie, era atât de îmbătat de desmierdările ei și de frumuseța ei fără de samăn, în cât nu se mai putea hotărî s'o părăsească. Povestise Sasului întâmplările din pricina cărora fugise din Liov fără a-i destăinui însă că tovarășul lui era o femeie. În sfârșit se hotărî să se despartă de dânsa pentru a merge la moșul ce-l crescuse, la Părintele Isaia. Apoi, după ce stătu, închis cu el în sihăstrie, câteva zile petrecute în consfătuiri tainice, se întoarse iar la Târgul-Trotușului. Căuta acum un loc singuratec unde să poată ascunde dragostea lui. Auzind că rateșul din Ciortolom, clădit de protopopul catolic din Târgul-Trotușului, cu pășunile de împrejur, era de dat în arendă îl luă îndată pe zece ani, plătind toată chiria înainte. În urmă făcu o nouă călătorie în sus și se întoarse în curând cu o femeie, în vrâstă, ce nu era alta decât Sanda, manca Domnicăi. Mihu o duse la rateș și, după ce cumpără vin și tocmi slugi, plecă din casa Sasului cu Domnica îmbrăcată în haine bărbătești spre Palanca, dar în cale ea se schimbă în haine femeiești și, încunjurând pe Tazlăul-Sărat și Tazlău, o duse la rateș.

Pentru slugi, Domnica era vara lui Mihu, iar Sanda mătușa amândorura. Atunci îi pusese Mihu numele de Vidra, din pricina părului ei care părea de aur roșietic și toți o cunoscuseră de atunci sub acest nume. În toată firea ei se făcuse o schimbare din cele mai însemnate: vânatul, călăria și celelalte îndeletniciri bărbătești, cărora se dăduse, nu-i mai făceau nici o plăcere. Spre marea mirare a lui Mihu și a Sandei, învăța a toarce, a țese, a coase; voi ca hainele purtate de Mihu să fie făcute numai de mâna ei. În sfârșit, iubirea făcuse dintr'însa o femeie și

devenise acuma o femeie încântătoare. Frumuseța ei își atinsese acum desvoltarea deplină; iubirea lui Mihu creștea din zi în zi: o părăsea foarte rar și numai pe puține zile. Vidrei i se părea acuma că fericirea îi este nemărginită și fără sfârșit.

Dar, după o vreme, Mihu începu să fie chemat de călugăr din ce în ce mai des, călătoriile lui se făcură din ce în ce mai lungi. Începu să se vorbească în țară de un viteaz ce singur se poreclise Păunașul Codrilor și care îndrăznise să se puie împotriva puterii lui Vodă. Mihu pusese pe Vidra în cunoștința întregii lucrări a călugărului; însuflețirea ce domnea într'însul era împărtășită și de iubita lui, ea îi dorea izbândă din tot sufletul, atât din dorul de a vedea desrobirea și mărirea neamului ei cât și din ură pentru Balc și Sas. Dar Vidra iubea și acuma, când Mihu lipsea, ea, îndrăzneața, ea, care altă dată visa numai primejdii și vitejii, tremura pentru viața iubitului. Ea nu se amesteca de loc în purtarea rateșului, lăsată cu totul în seama Sandei și nu ieșea din odaie când soseau călătorii, nu vedea pe nime. Dar preotul Stoian fiind una din căpeteniile cetei lui Mihu și fiind cu casa în Patrașcani, în apropiere de rateș, era însărcinat de dânsul să aducă Vidrei vești dela el. Preotul ghicise lesne legăturile dintre ei, am văzut ce scopuri hrănea într'ascuns și, pentru a și le ajunge, începu să ațâțe într'însa patima geloziei. Îi vărsă veninul cu încetul, întâiu începu să șuguiască, zicându-i că-i prea frumoasă pentru a se teme să fie înșelată. Apoi aruncă cuvinte cu îndoit înțeles, fără a numi pe nimeni, dar din care biata femeie putea înțelege că preotul a descoperit că Mihu nu-i mai este cu credință și, în sfârșit, veniră vorbe cu totul neîndoielnice cum erau acelea despre Stanca lui Floareș.

După neizbutirea acelei încercări, Stoian nu se mai arată la rateș vreme de multe săptămâni, dar aflând că căpitanul nu s'a mai întors, se hotărî să-și mai încerce norocul.

Spre marea lui mirare găsi pe Vidra liniștită, căci îi venise de la Neamțu veste că Mihu era plecat cu călugărul într'o lungă călătorie și lămuriri destul de amănunțite asupra chipului cum își întrebuițase vremea până atunci, lămuriri care nu-i lăsară nici urma unei bănuieli. Primi pe preot destul de rece, dar el plecă bucuros, căci aflase că Mihu nu se va întoarce înainte de mai multe luni și vedea deschis câmpul pentru urzile lui. Incepu să deie mai des pe la rateș, dar se păzi să mai vorbească Vidrei de iubire, se făcu că a înțeles cât de zadarnică fusese nădejdea ce o hrănise și, cu încetul, supărarea ei începu să piară. Dar lunile treceau și de la Mihu nu venea nici o veste : grijile și bănuielie începeau s'o chinuiască de iznoavă. Desnădăjduirea începuse s'o stăpânească când întâmplarea aduse pe Anton la rateșul Ciortolomului.

Ea povesti bătrânului întreaga ei viață, fără a-i ascunde nimic și amândoi plânseră asupra nenorocirilor ei.

Când auzi că Anton trebuie să plece de cu noapte la Târgul-Trotușului, Vidra nu voi să-l lese ; îi cerea să părăsească slujba lui Stroici și să vie să-și sfârșească viața lângă dânsa. Bătrânul obținu cu mare greu să fie îngăduit să meargă la Trotuș, spre a îndeplini însărcinarea luată către Părintele Anselm, făgăduind că a doua zi va fi negreșit înapoi. Când se întoarse, găsi pe Vidra cu totul schimbată. Stoian venise din Bacău cu veste că Petrea Cărăbuș chemase pe toate căpeteniile cetei lor, printre care era și Stoian, peste trei zile la un loc anumit, lângă Cetatea

Neamțului. Vidra presupunând că va putea afla la această întâlnire ceva despre Mihu, zise preotului că voiește să meargă și ea. El se bucurase mult la auzul acestei vești neașteptate, nădăjduind că pe drum se va ivi vre-o întâmplare care să folosească scopurilor lui. Dar bucuria și nădejdea îi pieriră la sosirea lui Anton din Târgul-Troțușului, când auzi pe Vidra hotărînd oșteanului că el trebuie să plece a doua zi, cu dânsa, la Neamțu. In ziua următoare, care cădea într'o Sâmbătă, plecară tus trei, mai luând cu ei și un argat al Vidrei pentru a îngriji caii. Noaptea o petrecură la Piatra și Duminecă, pe la amiază, ajungeau la Humulești.

Vidra trase în gazdă la o vădană, numită Ana, pe care o știa de mai de mult. Anton voia numai decât să meargă la Cetate, dar Vidra izbuti să-l înduplece să rămâie încă cu dânsa până a doua zi. Stoian își găsi găzduire la gospodarul care ședea alături de vadană.

Satul era plin de vestea că Balc este la Cetate și că a adus cu el, legată, pe o fată de kneaz, de mare frumuseță, că a voit s'o siluiască în închi-soare, dar că a fost împiedecat de la această faptă de cătră Crijatul cel bătrân.

La auzul acestor vești, Vidra simți redeșteptându-se toată ura ei împotriva lui Balc. Se hotărî îndată să scape din mâinile lui pe nenorocita fată de care voia să-și bată joc. Pentru o clipă uită grijile iubirii sale și scopul pentru care venise la Neamțu.

Chemând pe Anton și pe Stoian de-o parte, le împărtăși hotărîrea ei și le ceru ajutor. Anton i-l făgădui fără multă greutate, căci ura și el pe Balc și inima lui de oștean cinstit privea cu scârbă mișeleștele scopuri ce le hrănea Voevodul asupra fetei. Cu Stoian lucrul fu mai greu:

nu înțelegea de loc ce zor era de a înfrunța pe puternicul Voevod și de a se expune să fie urmăriți și chiar descoperiți de oamenii lui, pentru a scăpa cinstea unei necunoscute care nici nu ceruse ajutorul lor. Numai după multă vorbă și după ce Vidra îi hotărî că dacă nu-l ajută, el nu va mai da cu ochii de dânsa, preotul primi să deie ajutorul lui.

După o sfătuire între ei, se hotărî ca Stoian și Anton să rămâie de-o camdată ascunși în casa unei rude a vadanei la care trăsesse Vidra, iar vadana fu rugată să vestească pe Hans, la Cătate, despre sosirea tinerei femei.

XLIV

In care vedem că Ileana are prieteni, care se mișcă pentru a o scăpa

Acum ne vom întoarce la cele ce se petreceau în Cetatea Neamțului în a doua zi după sosirea lui Balc.

Cavalerul Ulrich, rămas singur în sală după ieșirea lui Balc și a Cavalerului Albrecht, chemă servitorii și le poronci să ieie pe Somossy ca să-l ducă în odaie, să-l desbrace și să-l puie în pat. Apoi fiindu-i cald și simțind că capul îi este cam greu, se scoborî în Curte unde se primblă, încredințându-se tot odată că cei cinci străjari, doi Nemți și trei Români din satele închinat, erau la locurile lor. Apoi negăsind destul aer în Curte, se îndreptă spre o portiță care da în livadă și, spre marea lui mirare, o găsi deschisă. Clătinând din cap la vederea acestei neorândueli, o închise

cu îngrijire, luă cheia la dânsul și intră în livadă, propunându-și să facă lui Conrad Müller, în a cărui seamă era încredințată paza Cetății în acea noapte, o muștrare din cele mai aspre.

Nu făcuse zece pași când, părându-i-se că aude șoapte, se opri pe loc și ascultând cu băgare de seamă, se încredință că ele veneau din dosul unui nuc. Se îndreptă într'acolo, având grijă să nu facă șgomot și, când ajunse lângă copac, văzu la lumina stelelor, două umbre. Deși luna încă nu răsărise, noaptea fiind senină, Ulrich recunoscă pe Hertha, camerista Mariei lângă Conrad Müller care era îmbrăcat în zale, cu coiful pe cap și cu spada la cingătoare. Erau atât de adânciți în convorbirea lor în cât nici nu văzură nici nu auziră pe Cavaler venind; amândoi tresăriră când auziră glasul Cavalerului lângă ei.

— Frumos îți cauți de datorie, Wachtmaistru, zise acel glas. Îți părăsești straja în puterea nopții, lăsând poarta deschisă într'o vreme ca asta, pentru a face dragoste unei ființi deșerte ca Hertha, adăogi el, făcând haz de zăpăceala care cuprinsese pe îndrăgostiți.

— Frumos îți șede ție, Hertho, mai zise Cavalerul, să dai uitării vechile tale legături de iubire cătră mine și să părăsești mustețile mele bălăi pentru mustețile negre ale lui Conrad.

Hertha, fiica unui oștean neamț mort în Cetate, se născuse și crescuse aici. Ulrich de Lindenburg o cunoștea de când era copilă și de atunci făcea frumoasei fetițe o curte din cele mai nevinovate căci, fiind un tânăr cu suflet curat, nici nu-i trecea măcar prin minte să se folosească de împrejurări pentru scopuri necinstite. Glasul cu care vorbea acumă fetei era pe jumătate muștrător, pe jumătate șăgalnic și Hertha, deprinsă a

glumi cu dânsul, după o închinăciune mai adâncă decât se cuvenea, răspuse :

— Să am iertare, Domnule Cavaler, dar mustețile Dumitale cele bălăi și frumoase, fiind prea sus puse pentru mine, m'am văzut silită să-mi aleg altele, la care să pot atinge cu înlesnire.

— Vedeți nerușinata, zise Cavalerul, ea nu numai că nu-și tăgăduiește necredința, dar încă mărturisește că nu poate trăi fără a avea la îndemână vreo păreche de musteți. Ia dă-mi mânil tale.

Hertha îi întinse mânil.

— Ce mâni mici și gingașe, urmă Ulrich, luându-le în mânil lui și netezindu-le, ce dulci de desmierdat sunt ele, nu sunt mâni de slujnică dar mâni de doamnă nobilă. Ce păcat că au un cusur !

— Și ce cusur au ele oare, Domnule Cavaler ? întrebă Hertha retrăgându-și mânil.

— Un cusur mare, fetița mea, răspuse Ulrich cu un glas mai serios ; se primblă în întunericul nopții prin livada Cetății, strinse de mânil unui oștean tânăr, fără a avea inel la vre-un deget. Și șugubăț lucru mai este dragostea ! Adesea s'amestecă dracul în trebile ei pentru a le încurca, nenorocind fetele. Apoi știi că nu numai oamenii au astăzi ochi și urechi, dar și zidurile și copacii și, ceia ce este mai primejdios, se întâmplă să aibă și limbă veninoasă. Frumos ți-ar ședeă dacă v'ar fi văzut altul decât mine și dacă mâne s'ar întâmpla ca Conrad să se întâlnească cu moartea care veșnic ne stă nouă, oștenilor, în cale ?

— Ferească Dumnezeu ! strigă Hertha spărietă.

— Da, ferească Dumnezeu, urmă Cavalerul, nădăjduiesc din inimă că Conrad va trăi ani mulți

și că veți fi fericiți amândoi, dar omul cuminte trebuie să fie pregătit la toate.

— Domnule Cavaler, zise Conrad, de mult iubesc pe Hertha și de mult o rog să primească a-mi fi soție...

— Și astăzi, întrerupse Hertha, l-am chemat aice pentru a-i spune că sunt încredințată, atât de iubirea lui pentru mine cât și de a mea pentru dânsul și că primesc bucuros să-i fiu soție.

— Da, zise Conrad, dar cu ce tocmală.

— Cum, întrebă Cavalerul mirat, tu ai cap să te gândești la tocmală când este vorba să fii a aceluia pe care zici că-l iubești. Și, cu voia ta, putea-voiu eu să aflu la cât anume prețuiești iubirea ta?

— Să spun Cavalerului? întrebă Conrad pe Hertha.

— Ba nu, zise aceasta, mai bine îi spun eu, căci știu bine că din vorbele Dumitale Cavalerul nu va putea să înțeleagă nimic. Domnule Cavaler, zise ea lui Ulrich, am spus lui Conrad că mă voiu cununa cu dânsul îndată după ce fata, adusă aice de Voevodul Balc, va fi scăpată din mâinile lui.

— Bine, zise Cavalerul mirat, dar acesta este un lucru care nu stă în putința lui. Ea este închisă sub pază strașnică și cheia chiei se află în mâinile lui Balc. Și chiar dacă ar izbuti s'o facă scăpată, ar fi cel mai bun mijloc ca să nu-ți fie soț nici odată. Faptul s'ar descoperi ușor și Cavalerul Albrecht l-ar spânzura numaidecât pe vârful turnului, deasupra porții celei mari.

Hertha dădu din umeri.

— Cavalerul nu l-ar mai spânzura, zise ea cu un glas foarte hotărît.

— De unde știi? întrebă Ulrich.

— Domnule Cavaler, zise Hertha, stăpâna mea

mi-a zis în astă seară, pe când o desbrăcam, că ar fi pe veci recunoscătoare dacă vre-unul din oștenii noștri ar avea îndrăzneala să scoată pe sârmana fată din ghiarele acelu neom și a mai adăogat că este încredințată că nu numai Cavalerul nostru ar fi foarte fericit și el dacă s'ar întâmpla una ca asta, dar și că mântuitorul acelei biete ființi ar fi ocrotit de ea. Cunoști pe stăpâna mea și știi că ea nu este în stare să împingă pe cineva oricare ar fi, la pieire și mai ales pe un om de ai noștri.

— Nu mă îndoiesc de stăpâna ta, răspunse Ulrich după ce rămase câțva gânditor, ea pe lângă că-i bună ca un inger, mai e cuminte și cumpănită în vorbe. Dar tare mă îndoiesc de capul tău cel frumușel și zăpăcit, mă tem că vei fi înțeleșorău.

— Urechile mele sunt foarte bune, răspunse Hertha supărată de îndoiala arătată de Cavaler, stăpâna a avut grijă să-mi spuie același lucru cel puțin de zece ori.

— Ascultă Hertha, zise Cavalerul, fapta ce ai propus-o lui Conrad este prea grea și prea primejdioasă pentru ca să fie făptuită numai decât, numai pe spusa ta. Crede-mă că în cât mă privește aș fi prea fericit dacă acea biată fată ar putea să fie mântuită de batjocura care o amenință. Sângele fierbe în mine când mă gândesc că știu că se petrece o asemenea neomenie sub ochii mei și că eu, Cavaler purtând pinteni de aur, jurat să ieu pururea apărarea celui slab și nevinovat, sunt împiedecat de alt jurământ să ridic brațul în apărarea ei. Astăzi, când mișelul de Balc a pus mâna pe paloș, fiindcă Cavalerul Albrecht, n'a vrut să-l lese să intre singur la fată, așteptam cu nerăbdare să-l tragă ca să-i pot vârî spada mea până la mâner în pânțece. Dar mișelul

zărindu-ne, n'a cutezat să scoată fierul din teacă. Inșă, dacă într'adevăr stăpâna ta a zis cuvintele ce ne le-ai spus, nu poate încăpea îndoială că Cavalerul Albrecht cunoaște dorința ei și o încuviințează. Precum ți-am zis, nici un om cuminte nu se va potrivi spuselor tale. Dar dacă stăpâna ta ar spune vorbele ce spui că ți le-a zis, nu cătră mine dar în auzul meu, nu numai că nu ași împiedeca fuga fetei, dar încă aș ajuta-o pe cât îmi va fi cu putință.

— O, ce mulțămită sunt, strigă Hertha, și ce mulțămită va fi stăpâna când îi voi spune vorbele Dumitale. Vei vedea că ea nu va întârzia să vă zică din gura ei ceia ce v'am spus și că nu sunt o ființă atât de lipsită de creieri cum crezi Dumneta.

— Vom vedea, zise Cavalerul, iar acuma să mergem să ne culcăm. Dar crede-mă, nu te mai primbla noaptea cu Conrad până ce nu vei purta inelul lui la deget, și cu toții se întoarseră în Cetate.

A doua zi fiind Duminecă, un preot român veni de dimineață ca să slujească liturghia în sala cea mare a Cetății pentru Maria și pentru Balc, fiind de față cavalerii amândoi și străjării români de rând în acea zi. După săvârșirea ei, Părintele Anselm sluji în capela Cetății liturghia pentru Cavaleri, oștenii nemți și slujitorii unguri veniți cu Balc. Precum Cavalerul Albrecht asculta totdeauna slujba provoslavnică, Maria nu lipsea niciodată de la acea catolică. La sfârșitul slujbei, oștenii ieșiră din capelă iar Maria și ambii cavaleri mai rămaseră într'însa, vorbind cu Părintele Anselm. La ieșirea lor, găsiră dinaintea ușii pe Hans Biedermann cu Conrad Müller și alți șapte sau opt Nemți. Ei se dădură în lături pentru a face loc capelanului, care trecu înainte

spre locuința lui, dar Maria se opri în fața unui oștean pentru a-l întreba dacă soției lui îi este mai bine. După ce ascultă răspunsul oșteanului și-i mai dădu câteva sfaturi asupra chipului cum trebuia s'o caute, întrebă pe Hans dacă are grijă ca fata închisă în temniță să aibă cele de trebuință. Hans răspunzându-i că poroncile ei sunt urmate cu îngrijire, ea zise tare, privind mai ales spre Hans și spre Conrad care stătea alături :

— Ce fericită aș fi dacă s'ar găsi un bărbat îndrăzneț care să scape pe această ființă nevinovată din mânilor nemiloase ale Voevodului. Ar fi o faptă vrednică de un om de inimă, și știu bine că soțul meu, departe de a-l pedepsi, i-ar fi recunoscător și ar căuta prilej să-i arate mulțămirea lui.

Oștenii nu răspunseră nimic și Maria trecu înaintea, dar Ulrich, care venea după dânsa și auzise cuvintele ei, îi zise :

— Suntem cu toții oameni de inimă, Milostivă Doamnă, dorințele Dumitale sunt întotdeauna poronci pentru noi, fii încredințată că acea de azi va fi îndeplinită cu sfințenie și fără întârziere.

Maria mulțămindu-i din ochi, îi întinse mâna pe care cavalerul o sărută, închinându-se asupra ei, apoi o părăsi și se întoarse spre grupul alcătuit de oșteni și, după ce strigă pe Hans Biedermann și pe Conrad Müller, se duse cu ei în odaia lui. Rămaseră sfătuindu-se cu ușile închise mai bine de două ceasuri. Apoi amândoi oștenii ieșiră și se îndreptară spre odăile unde locuiau și în care fusese adăpostiți și slujitorii veniți cu Balc. Li adunară pe toți și-i înștiințară că Cavalerul Ulrich, pentru a sărbători sosirea în Cetate a Voevodului, le-a poroncit să aducă lăutari și să desfunde, la capra podului mișcător, un vas de vin pentru a cinsti pe slujitori. Adăogeau că vor da

de știre în oraș pentru ca să vie fete și neveste în număr mare. Vestea fu primită cu bucurie de toți oștenii și un Neamț fu trimis călare după lăutari.

Tot atunce începură a sosi șoltuzul cu pârgarii târgului, kneji, juzi și preoți din satele învecinate, care ceruse din ajun să fie învoiți a aduce feciorului domnesc închinăciunile lor.

Balc, însoțit de Somossy și de amândoi Cavalerii, îi primi în sala cea mare, se întreținu cu fiecare din ei în parte și-i prezentă lui Somossy care ședea în dreapta lui, mai pintenat, mai cusut cu fir, mai mustecios și mai fudul decât ori-când.

Șoltuzul și pârgarii erau toți Sași, iar acei din kneji și din juzi care venise numai oameni plăcuți stăpânirii. Balc se arătă binevoitor cătră dânșii, le vorbea cu blândeță și întreba pe fiecare, în chip amănunțit, despre familia și despre mersul trebilor lor. Iar Somossy, la închinăciunile lor, de abie răspundea cu o neînsemnată plecare a capului, cinstindu-i pe ici și colea numai cu câte un cuvânt pentru a-i întreba dacă știu ungurește, căci deși știa destul de bine nemțește cât și românește, se făcea că nu înțelege decât ungurește.

Când sosi ceasul prânzului, cei mai însemnați din oaspeți fură reținuți la masă, iar ceilalți se retraseră pe la casele și gazdele lor în oraș. Deși cei rămași erau oameni cu totul plecați stăpânirii, totuși Balc nu se bucură de nici o clipă de liniște în toată vremea prânzului, temându-se ca Somossy, sub stăpânirea beții, să nu scape de iznoavă cuvinte compromițătoare. Dar, de astă dată el se mulțami să-și sature pofta cu mâncările alese de pe masă și să deșerte în tăcere cât mai multe pahare de Nicorești și de Odobești, ajungând în

curând în starea ce-i era obișnuită la sfârșitul mesei.

Când se sculară, ziua fiind deosebit de frumoasă, ieșiră cu toții la poarta Cetății pentru a privi jocurile lumii adunate în urma înștiințării trimise de Cavalerul Ulrich. Petrecerea aceasta era foarte zgomotoasă. Vasul de vin adus din poronca Cavalerului se deșerta văzând cu ochii, slujitorii domnești, prin înfătoșarea lor, arătau că li se făcuse partea leului, căci toți începeau să fie peste seamă de veseli. Veselia lor începuse chiar să deie semne de viață supărăcioasă. Din toate părțile se vedeau fete fugind de ei, lăsându-le în mâni vreun tulpan sau vre-o bucată de mânecă de la cămeșă. Nemții de la Cetate care, din potrivă fusese neobișnuit de cumpătați, se încercau precât le era cu putință, să păzească buna rânduială și să mai domolească sburdălnicia slujitorilor.

După ce privi cât va la jocuri, Balc se întoarce în Cetate cu Cavalerul Albrecht și cu oaspeții, dar Cavalerul Ulrich rămase și făcând semn lui Conrad Müller, se retrase la o parte cu el.

— După cât mi se pare treaba merge bine, zise el oșteanului. Dacă vinul nu va ajunge, pune să mai scoată încă un vas.

— Cred, răspunse Conrad, că acesta va ajunge căci cei mai mulți de abie se mai țin pe picioare. Uite, adaose el, unul a și căzut jos și în zadar se încearcă ai noștri să-l ridice, iată-l că-l duc pe brațe în întru. În curând și ceilalți vor fi în aceeași stare.

— Aflat-ați care din ei va fi de strajă la ușa fetei deseară, după ce va înopta ?

— Da, răspunse Conrad, după socoteala ce am făcut, va veni rândul celui roșcovan care se luptă cu fata cea de lângă capra podului. El este

mai puțin beat decât tovarășii lui, dar am dat înadins mai puțin de băut celor patru ce au să fie de strajă până în seară, pentru ca nu cumva să bage Voievodul de seamă cât sunt de beți și să nu privigheze mai pe urmă singur chipul cum străjuiesc. Dar nu-i slăbim cu băutura până în seară, așa că, când îi va veni rândul lui, îl vom putea sfârși lesne cu un ulcior de vin în care vom pune pe jumătate horilcă.

— Cine din voi merge să scoată pe fată din chilie, tu sau Hans?

— Cheia care se potrivește la ușa ei este la Hans, dar am hotărît să mergem amândoi. El va intra în chilie și va da fetei hainele bărbătești pregătite de Hertha și eu voi sta de pază lângă slujitor. Am rânduit la ușa de din afară pe Fritz Winkelmann, el este om de toată nădejdea. Dar, mai aداuse Conrad, Domnule Cavaler, după părerea mea ar fi bine să punem capăt petrecerei căci ticăloșii aceștia de Unguri încep a se apuca de gâlceavă. Ia privește!

Intr'adevăr, se auzeau țipete însoțite de sudălmi românești, nemțești și ungurești. Lăutarii încetase de a mai cânta și se vedea un ghem mare de oameni, strigând și amenințând, iar în mijlocul ghemului, peste capetele celorlalte se zărea capul lui Hans. Cavalerul și cu Conrad, ducându-se numai de cât să vadă ce se întâmplase găsiră pe un slujitor ungar întins la pământ, fără cunoștință dar cu paloșul în mână și, lângă dansul, un flăcău nalt cât un brad, plin de sânge la față, ținut de doi Nemți, pe când alți trei oșteni de ai Cetății, cu Hans, se pusese între flăcău și mai mulți slujitori care țineau în mână paloșele lor goale. La vederea Cavalerului, ei îi făcură loc și Nemții dădură drumul flăcăului.

— Ce este? întrebă Ulrich pe Hans.

— Slujitorul care zace la pământ a vrut să ducă pe o fată cu deasila în pădure cu dânsul și acest flăcău venind în ajutorul fetei, slujitorul a tras paloșul și a lovit pe tânăr în față, tăindu-l precum se vede. Dar el fiind voinic, i-a tras un pumn zdravăn între ochi și l-a culcat la pământ. Ceilalți slujitori au sărit cu paloșele la flăcău și l-ar fi făcut bucăți dacă n'am fi prins de veste și nu ne-am fi pus între ei.

— Petrecerea a ținut destul. Toți oștenii, atât ai noștri cât și acei ai voevodului să între în Cetate, zise Cavalerul lui Hans. Apoi adăogi, întorcându-se către slujitori :

— Intoarceți-vă în Cetate ; cât a mai rămas din vin vi se aduce în întru și-l veți bea acolo în tihnă.

Ungurii, deși cu o rea voință vădită, se supuseră, neîndrăzind să se puie de pricină cu Ulrich, a cărui înfătoșare hotărîtă și glas poroncitor le impunea. Tovarășul lor fu luat pe brațe de cei doi Nemți și dus în Cetate. Vasul cu vin, pe trei sferturi deșert fu împins de-a rostogolul în curte, iar lumea adunată și lăutarii, se îndreptară spre oraș. Ungurii, văzând că vasul de vin îi urmează în curte, nu întârziară să se mângâie de ocară suferită, punându-se din nou pe băut. Iar Nemții stăteau împrejurul lor, îndemnându-i mereu să beie pe când ei duceau numai din când în când ulcelile lor la gură.

Hans și cu Conrad se sfătuiău între dânșii la oareșicare depărtare de ceilalți, când unul din străjării dela poartă veni să spuie celui dintâiu că un om din Humulești voiește să-i vorbească numaidecât. Hans se duse îndată cu el la poartă, unde găsi pe un țaran cunoscut lui care, luându-l de o parte, îi zise :

— O venit Jupâneasa Vidra în sat la noi, și

m'o trimes să-ți spun ca să vii numai de cât la dânsa, căci are să-ți împărtășească lucruri vajnice. O tras la casa cumetrei mele.

La auzul acestei vești neașteptate, tot sângele pieri din obrazul lui Hans, el se făcu galben ca ceara, inima îi stătu pe loc, rămase câtva fără a putea vorbi. In sfârșit, venindu-și în fire, răspunse omului :

— Intoarce-te înapoi și spune Jupânesei că vin numai de cât, apoi se grăbi să meargă la Cavalerul Ulrich pentru a-i cere voie să părăsească Cetatea pe un ceas.

Căpătă această învoire dela Cavaler cu cea mai mare greutate ,numai după ce îl încredință pe cinstea lui de oștean că se va întoarce înainte de toacă și după ce Conrad luă asupra lui orice răspundere pentru urmările ce ar fi putut să aibă neființa tovarășului.

XLV

In care Hans face pe șiretul

Hans se duse pe la grajd, puse șaua pe cal, și porni în fuga mare spre Humulești. Când ajunse la poarta văduvei, văzu pe iubita lui, atrasă de tropotul calului, stând pe prispă. Sări jos de pe cal și, în două sărituri, se află lângă dânsa.

— Ah ! Vidro, ce surprindere, ce fericire, zise Hans mâncându-i mânilor cu sărutări. Dar oare ce întâmplare te aduce aici ?

— Nu ghicești, răspunse Vidra privindu-l dulce, iar Neamțului i se păru că din ochii ei iesă ni-

ște raze aurite care pătrund până în fundul inimii lui, făcând-o să resimtă o căldură îmbătătoare.

— Nu ghicești pentru ce am venit? mai zise ea odată, și lui Hans i se păru că glasul ei sună mai dulce decât oricând.

— Nu, răspunse el nedumerit.

— Am venit... fiindcă mi-era dor de tine, zise ea încet.

Nebun de bucurie, Hans voi s'o cuprindă și s'o stringă în brațe, dar Vidra, dându-se răpede înapoi, scăpă de îmbrășosarea lui.

— Așa te porți, zise ea amenințându-l cu degetul, drept mulțămire că ți-am vorbit din inimă: vrei să mă faci de râs înaintea satului?

— Iartă-mă, Vidro, zise bietul Hans, bucuria m'a înebunit, nu știam ce fac, te rog iartă-mă.

— Te iert, răspunse Vidra, dar să nu mă mai faci să mă căiesc de încrederea mea în tine, căci altfel te las și plec înapoi, fără a mă mai uita la tine.

Hans jură pe toți sfinții, atât pe cei nemțești cât și pe cei românești, că va privi la dânsa ca la o icoană și Vidra, de tot împlânzită, îi propuse să intre în casă.

— Hans, zise ea după ce se așezară pe o laviță, de când nu te-am mai văzut, neconținut am gândit la cele ce am vorbit noi astă-primăvară dar, înainte de toate, aș dori să știu dacă nu ți-ai schimbat gândul.

— Cum să-mi schimb gândul? întrebă Hans. Eu sunt mai nebun după tine decât oricând; zi și noapte te văd înaintea ochilor mei și mă usuc de dorul tău.

— Atunce de ce n'ai mai dat pe la mine de atât amar de vreme?

— Dar, răspunse el, nu știi că când m'am întors de la tine s'ă întâmplat o nenorocire mare

Din cincisprezece oșteni de ai noștri care se întorceau de peste munți cu soția Cavalerului celui bătrân și au fost loviți fără de veste de Ianoș, hoțul cel vestit, treisprezece au rămas morți și s'au întors numai doi din care, unul, greu rănit. Rămăsesem atât de puțini în Cetate în cât n'a fost cu putință să lipsesc, mai ales că cel rănit era Conrad Müller, ajutorul meu. De abie a trecut luna și s'a întors Cavalerul care, fiind vestit de întâmplare, a zăbăvit peste munți până ce a adunat alți oșteni în locul celor uciși. Și, de la întoarcerea lui, am avut multă treabă cu atâția oameni noi până când i-am deprins cu slujba lor. Mă gândeam acuma să cer o învoire pentru a veni la tine. Dar, adăose el, toate câte ți le spun trebuie să le știi printr'un oștean străin, plecat de aici acum câteva zile, la Târgul-Trotușului, cu cărți pentru părinții de acolo. Oare nu s'a abătut el pe la tine?

— Da, răspunse Vidra, o fost la noi un asemenea om, el însă mi-o părut cam smintit și n'am putut înțelege nimic din vorbele lui. Dar să le lăsăm pe aceste: tu zici că nu ți-ai schimbat gândul?

— Să mă ferească Dumnezeu, zise Hans cu apringere, mai de grabă m'aș lepăda de viață.

— Atunce, zise Vidra, pot să-ți zic că și eu m'am gândit neconținut la tine și că, văzând cât mă iubești, mi-am luat de seamă că cu greu aș putea găsi un bărbat mai frumos, mai viteaz, mai înțelept și mai vrednic de iubirea mea. O început să-mi fie dor de tine, întâiu puțin, apoi mai mult, la urmă mult de tot. N'am putut răbda și am venit întins aici ca să te văd și să-ți spun că, de acum înainte, nu mă vei mai găsi nesimțitoare pentru tine!

Lui Hans nu-i venea să se încreadă în urechile lui.

— Atuncea, zise el, tu primești în sfârșit să fii a mea !

— Da, zise Vidra, m'am hotărît să-ți îndeplinesc dorința.

Și de astă dată, când Hans aruncă brațele împrejurul ei, îl îngădui s'o sărute de mai multe ori.

— O draga mea, comoara mea, strigă el, ce fericiti avem să fim împreună, apoi, după ce o sărută din nou, adaose :

— Nunta o facem îndată.

Iar Vidra, desfăcându-se încetșor din brațele lui, răspunse hotărît :

— Indată nu, dar în curând, dacă vei face ceia ce am de gând să-ți cer.

— O spune-mi, zise el, pentru a grăbi sosirea ceasului care te va da mie cu desăvârșire sunt hotărît să fac orice.

— Chiar dacă ți-aș cere un lucru foarte greu ? mai întrebă Vidra.

— Voiu face orice lucru ce-mi va sta prin putință și se va împăca cu datoria mea de oștean, zise Hans.

— Dar, răspunse Vidra, dacă ar trebui să alegi între mine și ceia ce numești datoria ta de oștean ?

— Atuncea, răspunse cu hotărâre Hans, și pe fața lui se zugrăvi o adâncă mâhnire, m'aș vedea silit, cu cea mai mare durere, să te privesc ca pierdută pentru mine !

Acest răspuns hotărît și neașteptat fu pentru Vidra o surprindere neplăcută : ea rămase în tăcere.

— Dar, urmă Hans, nu pot crede că tu mi-ai cere un lucru care nu s'ar împăca cu jurământul

meu de credință cătră Cavaleri ; spune ce aștepti de la mine și eu îți voi răspunde lămurit dacă pot să-ți îndeplinesc dorința sau nu.

Vidra, văzând că puterea ei asupra Neamțului nu era atât de desăvârșită pe cât o credea, era necăjită dar pe de altă parte, vremea ce o petrecuse printre oșteni, la Liov, o punea în stare să priceapă puterea simțirii căreia se supunea Hans și îi era teamă că, destăinuindu-i scopurile ei, el nu numai să nu-i deie nici un ajutor, dar încă să-și puie toate silințele pentru a zădărnici încercările ce le-ar face în altă parte.

Dar, necunoscând că, câtă vreme fata se află închisă în Cetate, n'are de la cine altul să ceară ajutor pentru a dobândi scăparea ei, iar că din ceasul în care va ieși din zidurile Cetății, Hans nu numai că nu ar mai avea nici o putere spre a-i împiedeca scăparea, dar chiar că datoria lui de oștean nu s'ar mai potrivi încercărilor ce le-ar face Vidra în acest scop, jurământul lui fiind făcut cătră Cavaleri și nu cătră Voevod, se hotărî să-i spuie adevărul.

— Hans, zise ea, voiam să mă ajuți să fac o faptă dreaptă, deși se poate ca ea să nu se împace cu ceia ce numești datoria ta de oștean. Voevodul Balc o furat mișelește pe o fată... presupun că acea fată este o prietenă o... rudă a mea. Știi cine-i Balc, un neom care o nenorocit o mulțime de femei. Vroiam să te rog să mă ajuți să scăp din ghiarele lui pe această nenorocită. Credeam că bărbatul care mă iubește și, adaoase ea cu un glas mai slab, pe care încep a-l iubi și eu, va primi să fie tovarăș cu mine în săvârșirea acestei fapte bune, arătându-se astfel vrednic de iubirea mea. Dar văd că m'am înșălat, el își închipuiește că datoria lui de oștean drept este să ajute pe mișelul care pângărește pe o copilă nevinovată și nu pe

ființa căreia i-a jurat iubire, când acea ființă vroiește să lucreze la scăparea nenorocitei căzută în mâinile lui Balc.

Hans răsuflă lung. La cele dintâiu cuvinte a Vidrei înțelese că ea dorea îndeplinirea unei fapte la care el era hotărît, ce-i era chiar poroncită de unul din mai marii săi, cerută de soția Cavalerului Albrecht, a cărei dorinți erau sfinte pentru toți oștenii Cetății și era încredințat că acea faptă îndrăzneată se îndeplinea cu voia tăcută a Castellanului. Și acuma săvârșirea acestei fapte era mijlocul de a grăbi căsătoria lui cu Vidra! Cuprins de bucurie, fu pe cale s'o întrerupă și să-i destăinuiască întreaga urzeală, dar cele de pe urmă cuvinte ale iubitei îl făcură să-și schimbe gândul. El hotărî s'o lese în necunoștință desăvârșită despre cele ce se petreceau de dimineață la Cetate și să primească s'o ajute la scăparea fetei, chiar în acea seară, dar numai în urma făgăduinții ce ea îi va da că nunta lor se va face a doua zi.

— În țara asta, își zise el, toată lumea umblă numai cu vicleșug și cu meșteșuguri, fiecare ascunde sub o mulțime de nimicuri ceia ce gândește și ceia ce are de gând să facă. De astă dată am să fac și eu ca dânșii, doar este în stare și un cap de Neamț să învărtească meșteșuguri.

— Vidro, zise el, faptul ce mi-l ceri este primejdios și greu. Este primejdios căci pot să fiu descoperit în săvârșirea lui; cheia ușii de la chilia în care este închisă fata se află la Balc: eu am altă cheie care umblă la acea ușă, dar Cavalerii știu că se află la mine și dacă fata ar lipsi, prepusurile ar cădea de a dreptul pe mine. Pot să fiu prins asupra faptului, pot să fiu descoperit după săvârșirea lui. Cavalerul Albrecht este oștean drept dar aspru: dacă s'ar încredința că l-am trădat, căci din partea mea un asemenea fapt nu

s'ar putea numi decât trădare, n'ar trece ziua și leșul meu s'ar legăna în vânt pe turnul de deasupra porții celei mari. E greu de îndeplinit, căci la ușa fetei stă de pază un slujitor de ai Voevodului și numai cu mare nevoie aș putea izbuti să-l depărtez. Mai sunt în primejdie să fiu zărit de slujitorii care umblă prin curte și va trebui poate să scot spada pentru a mă apăra. Dar pentru tine sunt gata să biruiesc toate greutățile și toate primejdiile și chiar să înfrunt necinstea spânzurătoareii. Vidro, sunt gata să-ți îndeplinesc dorința : deseară după ce va înopta îți voi aduce fata teafără : dar numai dacă tu îmi juri în schimb că chiar mâne vei fi soția mea.

Mirarea Vidrei la auzul acestor cuvinte fu mare: ea nu se aștepta de loc ca Hans să consimtă la cererile ei cu atâta ușurință, mai ales după cele rostite de dânsul la începutul convorbirii lor, în privința credinții nestrămutate cu care era hotărât să păstreze jurământul său. Simți că este la mijloc ceva de care nu-și poate da seamă, dar ținea prea mult la izbânda întreprinderii sale pentru a-și pierde vremea căutând să afle de la Hans pricinile schimbării lui atât de neașteptate. În cât privea cererea lui Hans, ca ea să se lege să-i fie soție chiar a doua zi, era prea încredințată că, în clipa în cea de pe urmă, are să fie în stare să iscodească vreun mijloc de scăpare, pentru a mai sta la îndoială să-i facă făgăduința cerută ; se grăbi deci să-i răspundă :

— Văd că într'adevăr mă iubești și că n'ai mințit când mi-ai spus că îți sunt mai scumpă decât orice pe lume. Scapă pe acea nenorocită și chiar mâne voi fi soția ta.

— Eu mă îndatoresc s'o scot din Cetate în astă seară, după ce va înopta, dar aș dori să știu unde va merge ea, cine va îngriji să fie dusă la

casa ei și cine, la nevoie, va apăra-o împotriva oamenilor ce negreșit vor fi trimiși de Balc în urmărirea ei, zise Hans.

— Asta este treaba mea, răspunse Vidra, eu mă îndatoresc că îndată ce-mi vei da-o pe seamă, s'o pornesc sub pază bună la locul ei. Cred că te încrezi în făgăduința mea.

— Da, zise Hans, bucuros că găsește astfel un mijloc să scape de un drum ce putea să fie lung și care îl depărta de lângă Vidra, am toată încrederea în tine, precum și tu poți să te încrezi în mine. De seară, când va înopta, află-te cu acei cărora vrei să le încredințezi fata pe malul Oza-nei, în pâlcul de arini de la moara cea părăsită, drept Cetate. Nu poți rătăci căci un singur pâlc de arini și o singură moară părăsită se află în aceste împrejurimi. Iți voi aduce fata acolo. Și acuma trebuie să plec ca să-mi ieu toate măsurile spre a izbuti. Dar tu, dă o sărutare logodnicului tău ca să lucreze mai cu inimă.

Vidra, cu toată neplăcerea ei, dar pentru a nu lăsa să se răcească cumva râvna Neamțului, îi atinse obrazul cu buzele, mai fiind silită pe urmă să sufere numeroase sărutări din parte-i.

Apoi Hans, binecuvântând norocul neașteptat care dădea peste dânsul, se aruncă pe cal și porni iar la fugă spre Cetate unde, îndată ce descălecă, se duse de-a-dreptul la Cavalerul Ulrich.

— Domnule Cavaler, îi zise el, cred că nu are să mai fie trebuință să plec eu cu fata.

— Și cine va merge în locul tău cu dânsa, zise Cavalerul, căci nu poate fi lăsată singură.

— Am găsit pe o rudă a ei, răspunse Hans, o femeie ce-mi este bine cunoscută și pe care o știu vrednică de toată încrederea. Ea s'a însărcinat să ducă pe fată teafără la casa părinților. Cred că în toate privințele este mai bine ca să rămân aici

căci plecarea mea, odată cu fuga fetei, ar putea să deie loc la bănuieli.

— Se înțelege că ar fi mai bine ca tu să rămâi aici, răspunse Cavalerul ; eu mă hotărâsem la plecarea ta sau la acea a lui Conrad, numai fiindcă nu știam cu cine să trimit pe acea nenorocită, mai ales că până acuma n'am putut afla cine este ea și unde se află casa părinților ei. Dar tu, fără îndoială, trebuie să le știi toate acuma : le-ai aflat cu bună seamă de la ruda ei.

Hans își mușcă buzele de ciudă, aducându-și aminte că, stăpânit numai de dragostea lui pentru Vidra, uitase s'o întrebe măcar de numele fetei și îi era rușine acuma de ușurința lui.

— Mă iartă, Domnule Cavaler, zise el, în bucuria mea de a vedea că se înfățișează un mijloc pentru a ușura întreprinderea noastră, am uitat să-i mai pun alte întrebări, dar pe răspunderea mea o putem încrede acelei femei și, de seară, când îi voi duce-o, voi afla de la dânsa cât și de la fată toate amănuntele trebuitoare.

Cavalerul, având cea mai deplină încredere în Hans, îi răspunse :

— Eu mă las pe nădejdea ta, dar te rog ca înainte de a da cuiva pe această fată pe seamă să te încredințezi bine dacă acea căreia i-o încrezi este în stare s'o ocrotească până ce va ajunge la casa ei. Pentru noi este mult mai nimerit ca ea să fie dusă acolo de alții decât de oamenii noștri, căci oricum, toată împrejurarea este destul de neplăcută și ar putea să ne atragă mai pe urmă destule greutăți. Acum soarele se apropie de asfinție și ar fi bine să mergi ca să iei cu Conrad cele de pe urmă măsuri pentru a închizeșlui izbânda. Indată ce va începe straja în vremea căreia veți scoate pe fată din chilie, vei trimite să mi se deie de știre. Hans se depărtă pentru a ajunge la odăile unde

erau slujitorii. Pe cei mai mulți dintr'inșii îi găsi beți cu desăvârșire ; unii zăceau pe paturile lor de scânduri, cufundați în somnul adânc al beției, alții ședeau pe lavițe cu ulcica în mână, vorbind sau cântând dar neîndrăznind să se scoale de teamă să nu cadă la pământ, cu glasuri întrerupte de sughițuri, iar hotnogul, cu vre-o doi sau trei mai tari de cap, se mișcau prin odăi cu un pas nesigur. Conrad și Nemții ședeau împrejurul lor și-i ademeneau neconținut să beie, zicând că ar fi rușine dacă ar mai rămânea în vas o picătură de vin. Sosirea lui Hans fu un prilej pentru a mai scoate încă vre-o două cofe din butoiul ce părea fără fund, spre a bea cu dânsul în sănătatea lui. Hans deșertă și el vre-o două ulcele, apoi se retrase într'un colț unde rămase în sfătuire cu Conrad.

Amurgise acum bine, se schimbașe atât straja dela poarta cea mare cât și străjării de prin curte și de la zidul inconjurător, când Hans zise hotnogului :

— Este vreme să schimbi străjărul de la poarta temniților ; mi se pare că ai face bine să schimbi și Dumneata pe acel din chilia fetei.

— Da, zise hotnogul, încercându-se în zadar să scoale de pe lavița pe care îl țintuia beția ; e rândul lui Lenghel Aron. Lenghel Aron, strigă el, du-te de ridică pe Boko Istvan de la ușa fetei închise și fii cu privighere bună.

— Indată, răspunse un slujitor gros și spătos, cu părul și mustețile roșcovane, mai puțin beat decât ceilalți, căci doi Nemți îl ținuse neconținut de vorbă.

— Nu mai bea și te du indată, strigă hotnogul răstit, căci altfel ai putea să dormi.

— Lasă, Aroane, îi zise un Neamț, nu mai bea, și te du la treaba ta, voiu avea grijă să-ți aduc mai de-apoi un ulcior plin.

Slujitorul, clătînându-se pe picioare, își luă su-lița și porni spre temniță, însoțit de un Neamț că-ruia Hans îi șoptise câteva cuvinte la ureche, iar în curând sosiră, în locul lor, Neamțul și Ungurul care fusese de strajă până atunce.

După ce trecu un sfert de ceas, Hans și cu Conrad făcură semn aceluia ce făgăduise slujitorului care intrase în strajă să-i ducă vin și oșteanul, luându-și mantaua pe umere, ieși numai decăt. Ei îl urmară în curând, oprindu-se dinaintea polobocului aproape deșert. Peste puțin se auziră pași și un foșnet de rochie prin curte și Hertha, însoțită de oșteanul care ieșise în urma semnului făcut de Hans, se opriră în fața lor.

— Ai adus ulciorul? întrebă Hans pe oștean.

— L'am adus pe jumătate plin cu horilcă tare și pe jumătate cu vin vechiu de Nicorești, zise oșteanul arătând un ulcior de vre-o patru oca.

— Hertha, întrebă Hans, gata sunt hainele?

— Da, zise Hertha, scoțând o legătură de sub manta, cred că-i vor veni.

— Wilhelm, zise Hans oșteanului cu ulciorul, tu știi vorba noastră. Du-te la Ungur și fă-l să beie: stăi lângă el până ce va cădea ca mort. Când s'a dus la strajă era pe jumătate gata, nu cred să poată merge până la jumătatea ulciorului. Când vei vedea că-i în nesimțire, ieși afară și șuieră de două ori de întâiu lung și a doua oară mai scurt. Fritz Winkelmann știe tot și te va lăsa să treci. Tu, Conrad, du-te să dai de știre Cavalerului Ulrich și întoarce-te răpede înapoi.

Oșteanul, fără a mai răspunde, se îndreptă spre temniță cu ulciorul ascuns sub manta și, trecând pe lângă Neamțul de pază la ușa de afară, o împinse, apoi scoborî scările care duceau la chilii și erau luminate de o opaiță prinsă în părete.

— Cine-i? strigă slujitorul.

— Prieten, răspunse Neamțul ungurește. Ți-am făgăduit un ulcior de vin și mă țin de cuvânt, adaoase el apropiindu-se de Ungur.

— Să trăiești, zise slujitorul, sunt pe jumătate mort de sete. Nu știu ce are vinul din această țară, dar pe cât bei mai mult cu atâta îți este mai sete.

— Ia gustă-mi dintr'acesta, zise Neamțul, scoțând ulciorul de sub manta și întinzându-i-l. El, pe lângă acel ce l-ai băut până acuma, este ca un bărbat copt pe lângă un copil crud.

— Minunat, zise Ungurul pocnind din limbă după ce sorbi lung din ulcior, așa înțeleg și eu. Dar nu bei și tu ?

— Cum nu, numai așa vrea să știu de ce am ședea în picioare și nu ne-am pune jos, zise Wilhelm, așternând manta pe pământ și punându-se pe ea, după ce făcu semn slujitorului să ieie loc lângă dânsul. Apoi Neamțul, luând ulciorul, se făcu că soarbe lung din el, dar avu grijă să înghită numai câteva picături.

— Stăi, strigă Ungurul, mai lasă-mi și mie. Și luându-i ulciorul cu amândouă mâinile, începu să beie cu lăcomie.

— Uf ce bun, zise el, oprindu-se ca să răsufle, dar ce tare. Parcă-i foc, și duse iar ulciorul la gură.

— Mai na și Dumitale, zise el pe urmă, înmânând ulciorul lui Wilhelm care se făcu din nou că bea, apoi i-l dădu înapoi, zicând :

— Bun, dar cam slab.

— Ce slab, zise Ungurul împrejurul căruia începuse a juca sala cu ușile chiliilor, cu scară cu tot ; vinul este tare, dar tu ești slab căci ulciorul joacă în mâinile tale.

Numai cu greu izbuti să-l apropie la gură, dar atunce, lipind buzele de el, nu mai lăsă nimic în-

tr'însul, dar fu doborît de puterea cumplită a amestecului și când voi să-l ieie de la gură, l-ar fi scăpat din mână dacă nu l-ar fi apucat Wilhelm.

Ungurul voi să vorbească dar limba nu i se putu învârti în gură și căzu pe spate în nemișcare.

Wilhelm îl privi câtva în tăcere, apoi auzindu-l că horăiește, îl luă de braț și-l scutură cu putere.

— Scoală Aroane, zise el de mai multe ori, scoală că iată hotnogul, dar Aron urmă să horăiască din ce în ce mai tare.

Atunce Wilhelm, sculându-se, trase mantaua de sub slujitor care rămase nemișcat pe pământul gol și, urcând scările, se duse până la ușa de afară unde zise străjerului :

— E gata, apoi șuieră în chipul convenit cu Hans. Trei umbre se văzură apropiindu-se răpede:

— Ei, bine ? întrebă Hans.

— Doarme dus, răspunse Vilhelm, o mie de trâmbiți sunându-i la urechi n'ar fi în stare să-l deștepte.

— Domnului să-i mulțămim, zise Hans oprindu-se în capul scărilor. Hertho, iată cheia ; tu vei intra în chilia fetei și vei face-o să s'imbrace răpede, dar bagă de seamă, n'avem vreme de pierdut, prin urmare stăpânește-ți limba. Conrad și cu Wilhelm vor rămânea lângă Ungur și, la cea mai mică mișcare ce ar face-o, îi vor pune un căluș în gură și-l vor lega de mâini și de picioare. Eu vă aștept aice.

Hertha se coborî pe scară, urmată de Conrad și de Wilhelm și în curând se auzi ușa chiliei deschizându-se pentru a fi închisă din nou.

Hans aștepta plin de grijă, uitându-se le fereștrile sălii celei mari, care străluceau ca niște luceferi în noaptea adâncă. Știa că Balc, cu Cavalerul Albrecht, cu Somossy și cu oaspeții lor pe-

treceau într'însa, așteptând ceasul cinei, dar se tot temea ca nu cumva Balc, în urma vre-unui prepus, să părăsească pe ceilalți pentru a se încredința de chipul cum este păzită prinsa lui. Zăbava Herthei îi părea lungă din cale afară.

— Cu bună seamă că afurisita de gaiță s'a pus la vorbă cu cealaltă. Și eu stau aici ca pe jăratec din pricina lor ! Conrad, adause el tare, plecându-se pe scări, bate în ușă ca să iasă mai iute acele zăpăcite.

XLVI

Bietul Hans

Dar înainte ca Conrad să fi putut ajunge la ușă, aceasta se deschise și din chilie ieși Hertha, însoțită de un flăcăuș care purta pe cap o pălărie de păslă neagră, suman de aba cafenie, ȋtari de lână albă și ciubote.

— Sărmana, zise Hertha lui Conrad, părul îi ajungea până sub genunchi și am fost silit să i-l rătez.

— Nu mai sta la vorbă, pleacă mai curând, zise Conrad, foarte puțin mișcat de jertfirea frumosului păr al Ilenei.

Hertha urcă răpede scările urmată de Ileana și, găsind în capul lor pe Hans, îi zise nemțește :

— Iată fata, apoi adaose românește cătră Ileana:

— Urmează pe acest oștean, el este însărcinat să te scoată din Cetate și să te încredințeze prietenilor Dumitale ; poți avea deplină încredere într'însul. Dumnezeu să-ți ajute !

Ileana, cu totul năucită de toate câte se întâmplau împrejurul ei, pricepea numai că o mână

necunoscută lucra la scăparea ei. Fără a vorbi, îmbrătoșă pe Hertha și o strinse pe inima ei.

— Lăsați desmierdările, zise Hans, n'avem vreme de pierdut cu asemenea fleacuri și, luând-o de braț, se depărătă cu dânsa pe poartă.

Ajunși lângă boltă, lăsă brațul fetei, zicându-i :

— Ține-te de mine.

Porta era încă deschisă și podul mișcător nericat : straja era alcătuită din doi Nemți și patru Români din satele ascultătoare de Cetate.

— Mă duc la Humulești la o cumetrie, și nu mă voiu întoarce decât mâne la amiază, zise Hans străjărilor. In lipsa mea Conrad Müller are privigherea peste străji, fiți cu băgare de seamă.

Oștenii îi doriră petrecere bună, iar Hans păși pe pod urmat de Ileana și începu să șuiere într'un chip nepăsător. Atunce, de la o fereastră din rândul de sus, se auzi glasul Cavalerului Ulrich :

— Petrecere bună, Hans, zicea el, dar cu măsură.

— Mulțămesc, Domnule Cavaler, atât pentru dorință cât și pentru sfat, răspunse oșteanul care îndată ce se văzu dincolo de pod, își grăbi mersul. Scoborîră dealul în tăcere și, când ajunseră în vale, apucară șesul Ozanei în sus, până ce sosiră la o moară părăsită. Trecură vadul pe o scândură și ajunseră la gârlă unde, în fața unui pâlc de arini și de plop, era așezată o punte îngustă.

Indată ce se aflară dincolo de punte, din dosul unui plop bătrân, le ieși Vidra înainte. Trecu pe lângă Hans, făcându-se că nu-l bagă în seamă și se răpezi asupra Ilenei care rămăsese cu vr'o câțiva pași în urmă și, apucând-o în brațe, o strinse la sân zicând :

— Scumpa mea, iubita mea !

Dar tot odată șoptea la urechea fetei :

— Dacă-ți este dragă viața și cinstea și vrei să

ajungi teafără în casa părinților, fă-te că mă cunoști, că-mi ești rudă. Spune-mi : dragă Vidră.

— Dragă Vidră, zise Ileana, devenită cu totul fără voință în urma zăpăcelii pricinuite de atâtea împrejurări.

— Scumpă verișoară, zise Vidra pe același ton, sărutând-o din nou, în chip zgomotos și tot-odată îi șopti de iznoavă :

— Cum te cheamă ?

— Ileana, răspunse fata.

— Dragă Ileană, te credeam pierdută, ce fericită sunt că te văd ieșită din groaznica primejdie în care căzuseși, apoi adăogă din nou, încet :

— Cine ești, de unde ești ? și începu din nou s'o sărute, plecându-și urechea la gura fetei care șopti răpede :

— Sunt fata kneazului Baloș de la Poiana lângă Smirodava.

Vidra știa acum tot ce vroia să știe ; lăsând pe Ileana și îndreptându-se spre Hans care se oprise în loc și privea la dânsule, zise :

— Ți mulțănesc, din inimă că m'ai ajutat să scăp de ocară pe iubita mea vară Ileană. Am aice trei cai și doi oameni de nădejde ; însoțiți de dânsii vară-mea va putea ajunge chiar mâne la casa părintelui ei, kneazul Baloș, de la Poiana lângă Smirodava.

Apoi Vidra dădu un șuier trăgănat, și de-odată ieșiră, de sub frunzișul arinilor, umbrele lui Stoian și a lui Anton. Ei se apropiară aducând după dânsii trei cai, dar se opriră le vre-o zece pași, pe loc Stoian purta haina preoțească și potcapul iar Anton era îmbrăcat țărănește și pusese, peste căciulă, o glugă care-i ascundea fața cu totul.

— Așteaptă-mă puțin aice că am să spun câte-va vorbe Părintelui, zise Vidra, părăsind pe Ileana și îndreptându-se spre Stoian și Anton.

— Aveți să plecați amândoi cu fata, le zise ea cu glas supus când ajunse lângă ei, veți duce-o în dealul Osoiului, în pădure, la locul unde așteaptă argatul meu, Neculai, și veți aștepta până ce voi veni. Dacă aș întârzia mai mult de două ceasuri după sosirea voastră acolo, plecați cu toții acasă și n'aveți grijă de mine, voi ști eu cum să mă descurc. De fată îngrijiiți bine.

— Dar, zise Stoian, n'ar fi mai bine să rămâie numai unul din noi cu fata și celălalt să vie cu Neculai aice, căci cine știe dacă Neamțul te va lăsa să pleci.

N'aveți nicio grijă de mine, răspunse Vidra zâmbind, cel mult peste două ceasuri aveți să mă vedeți lângă voi; treaba mea este să scap de acest prost după ce voi fi scos de la el ceie ce vreau să aflu. Dar oricum ar fi, mai mult de două ceasuri nu mă așteptați în deal și să plecați acasă.

— Fie pe voia Dumitale, zise Stoian, dar ie sama ca nu-cum-va să meargă lucrurile mai greu decât socoți.

Vidra dădu din umere și, luând unul din cai de căpăstru, îl duse Ilenei.

— Am zis tovarășilor mei să nu se apropie de noi pentru ca nici Dumneta nici eu să nu vă puteți cunoaște dacă întâmplarea v'ar mai aduce vre odată față în față, zise cătră Hans Vidra, care pusese lucrurile la cale într'acest chip fiind că se temea ca Neamțul să nu recunoască pe Anton.

— Foarte bine ai făcut, zise Hans, paza bună întrece primejdia rea.

— Acum, zise Vidra Ilenei, trebuie să încaleci și să pleci. Știi a merge călare?

— Știu, răspunse Ileana, dar Dumneta nu vii cu mine? adaoase ea spărietă la gândul că se va găsi singură cu doi bărbați necunoscuți și măh-

nită că frumoasa femeie care îi arăta atâta prietenie o părăsește.

— Poți să ai toată nădejdea în Părinte, răspunse Vidra, apoi luând-o iar în brațe și sărutând-o, îi șopti la ureche :

— Peste câteva ceasuri voi fi lângă Dumneta.

După plecarea Ilenei cu Stoain și cu Anton, Vidra făcu câți-va pași spre malul gârlei, desprinse mantaua, o întinse jos, se așeză pe ea și făcu semn lui Hans să ieie loc lângă dansa.

— Ce frumos te-ai purtat cu mine, ce om de treabă mai ești, Hans, începu ea, punând mâna pe umărul oșteanului ; nu știi ce plăcere mi-ai făcut ! Văd că-ți sunt într'adevăr dragă și că cuvintele de iubire ce mi le spuneai nu erau cuvinte deșerte.

— Nimic pe această lume nu mi-ar părea prea greu pentru a te mulțami, zise Hans punând stăpânire pe mâna Vidrei și începând s'o sărute. Când vom fi căsătoriți vei vedea ce fericită ai să fii și cum ai să găsești în mine un rob vecinic gata să-ți împlinească toate voințele.

— Dar, zise Vidra trăgându-și mâna înapoi, m'ai apucat atât de răpede încât eu, plină de dorul să scap pe acea biată fată din ghiarele lui Balc, n'am mai avut vreme să mă gândesc, ți-am făgăduit că ne vom căsători îndată și...

— Poate că acum te căiești că mi-ai făcut o asemenea făgăduință și nu mai ai de gând s'o ții ? zise Hans cu bănuială.

— Cum să mă căiesc când am venit de așa de departe numai pentru a te înștiința că m'am hotărât să te ieu de soț ? răspunse Vidra. Nu, nu mă căiesc și am deplină nădejde că nu-mi vei da prilej să mă căiesc vreo odată. Voiu fi nevasta Dumitale, dar nu așa de curând cum vrei Dumneta.

— Mi-ai jurat că dacă-ți voiu împlini voința și

voiu scăpa pe ruda Dumitale din mâinile Voevodului în astă seară, te vei căsători mâine cu mine. Eu mi-am pus în joc zilele căci, dacă Cavalerul Albrecht ar afla că eu am săvârșit o asemenea faptă, nimic nu m'ar scăpa de spânzurătoare. Mi-am feștelit cinstea de oștean, am călcat jurământul meu numai pentru ca, cu un ceas mai de grabă, să fii a mea și acuma Dumneta nu vrei să te mai ții de vorbă ! Nu se poate : să știi că nu voiu îngădui să te depărtezi de mine cu un pas până ce nu vei fi soția mea.

— Mă voiu ținea de cuvânt și-ți voi fi soție, zise Vidra, dar peste câte-va zile.

— Chiar mâne, răspuse Hans, hotărît.

— Hans dragă, zise Vidra, silindu-se să vorbească cu un glas blând deși mânia începuse să fiarbă într'însa, ascultă-mă ; lasă-mă să-ți spun pricinile pentru care suntem siliți să amânăm un lucru la care nu țin mai puțin decât ții tu.

Hans tăcu.

— Eu am venit aice, urmă Vidra, numai pentru o zi, am adus numai ce vezi pe mine, n'am măcar schimburi.

— Găsim noi în târg tot ce-ți va trebui, zise Hans ; putem merge de dimineață și-ți poți alege tot ce va fi mai frumos în dugheni, am cu ce plăti.

— Dar eu nu sunt o calică, răspuse Vidra, am zestre frumoasă : lăzi pline cu haine și cu albături. Ce ar zice lumea de mine când ar vedea că îmi cumperi până și cămeși ? Ar zice că m'ai cules de pe drumuri, că sunt leneșă : vrei să fiu de râsul orașului întreg ? Dă-mi răgaz numai săptămâna asta ca să mă duc acasă să vestesc pe mătușa Sanda și să-mi încarc zestrea în care. Sâmbătă seara voiu fi nezmintit în Humulești și Duminecă putem face nunta. Ești om cuminte, Hans,

trebuie să pricepi că nu cer decât un lucru drept, și Vidra puse din nou mâna ei pe umărul Neamțului :

Dar Hans scutură capul :

— Vezi, Vidro, zise el, nebun așa mai fi eu dacă, ținând fericirea în palmă, i-aș da drumul și aș înfrunța primejdia s'o pierd. Nu vei intra în casa mea ca o calică, căci mâine vom face nunta și îndată după săvârșirea ei vom pleca acasă, la Dumneta, ca să-ți iei de acolo lucrurile și să ne întoarcem la Cetate împreună cu ele. Invoire pot să capăt ori-când

— Dar, zise Vidra, crezi Dumneta că te ieu de soț pentru ca să mă închid pe viață în zidurile Cetății și Dumneta să-ți urmezi ca înainte o slujbă atât de sărăcicioasă și de primejdioasă. Nu, slavă Domnului, am destulă avere pentru ca soțul meu să poată să-și fie singur stăpân și ca la locul unde voi sta eu să nu fie alta mai mare decât mine. Ș'apoi vreau să fiu liniștită, să nu fiu silită să tremur neconținut pentru zilele soțului meu, vreau ca el să rămâie numai lângă mine, să nu poată un Cavaler oare-și care să-l trimită în dreapta sau în stânga, ziua sau noaptea, la vreme de vară sau de iarnă, după cum i-ar veni toana.

— Imi este dragă slujba, răspunse Hans și până acuma nu mă gândeam s'o părăsesc, dar dacă așa îți este voia, mă voi supune și voi părăsi steagul Cavalerului Albrecht pentru a sluji numai sub steagul Dumitale. Dar atunci răgazul ce aveai să-l pui căsătoriei noastre este și mai netrebuincios, căci mâine de dimineață mă voi duce la Cavaler și-l voi înștiința că sunt silit să-i părăsesc slujba. Imi pare rău, nu-i vorbă, căci m'am deprins și cu dânsul și cu slujba, dar de acum înainte Dumneta îmi ești singură stăpână. Iar tot mâine, după nuntă, vom pleca acasă la Dumneta și acolo vei

hotări ce vom face și unde ne vom așeza. Dar să știi că nu te părăsesc până ce nu vei fi a mea.

Vidra nu prevăzuse că îndărătnicia lui Hans va fi atât de mare. Incredându-se în puterea ce o avea asupra lui, își închipuise că-i va fi un lucru ușor să scape de el, dar simțea acuma în glasul lui o hotărîre cu care nu fusese deprinsă până atunci. Incepea să fie foarte îngrijată, se căia tare că nu ascultase sfatul ce i-l dăduse Stoian și că, bizuindu-se numai pe dânsa nu primise ca ei să se mai întoarcă pentru a o ajuta să scape de Neamț. Dar știindu-se sprintenă, îi mai rămânea nădejdea că va izbuti să fugă. Însă ca să poată fugi, trebuia mai întâiu să adoarmă bănuielile stărnite în Hans de vorbele ei și, înainte de toate, să vadă dacă nu poate afla dela el ceva despre Mihi, căci doar pentru atâta venise.

Prefacerea era un lucru potrivit ființei Vidrei : stăpânită cum era de patima ei pentru Mihi, numai închipuirea unei desmierdări din partea altui bărbat stârnea într'însa un desgust nemărginit, dar încă să-l desmierde ea ? Cu ce plăcere ar fi ucis pe Neamț în acea clipă. Dar tocmai de dragul lui Mihi trebuia să afle numai decât tot ce se vorbește la Cetate despre el și, mai ales, să scape din cursa în care căzuse sub stăpânirea unui îndemn nesocotit al inimii. Deci luă mâna lui Hans în mâna ei și, netezind-o, îi zise oftând :

— Văd că ai răspuns la toate și că trebuie să mă supun Dumitale, chiar înainte de a-ți fi soție. Bine, ne vom căsători mâne...

De odată glasul i se opri. Mâna ei, desmierdând mâna puternică și aspră a oșteanului dăduse de un inel larg, în care era înfiptă o piatră tăietă în trei fețe, cu vârful ascuțit, pe care Hans îl purta la degetul cel mic. Vidra sări în picioare.

— De unde ai acest inel ? strigă ea, cu glasul schimbat și cuprinsă de un tremur.

— L-am cumpărat dela un slujitor domnesc, răspunse Hans liniștit.

— Minți, zise ea, pipăind inelul pe toate fețele, minți, strigă ea mai tare când, pe una din fețe, simți o creștătură în chip de cruce.

Hans, uimit de mișcarea de care era cuprinsă și închipuindu-și că ea bănuiește că inelul îi vine dela o femeie și este geloasă, desfăcu cu putere mâna lui din mâinile ei, scoase răpede inelul și îl puse în mâna Vidrei, zicând :

— Liniștește-te, Hans îți este credincios, nu vezi că inelul nu este un inel de femeie ?

Vidra cunoștea prea bine inelul, căci ea îl dăruise lui Mihui cu doi ani înainte. Dar faptul că inelul era la degetul lui Hans nu putea să arate decât că fusese luat cu sila dela Mihui și atunci el poate nu mai era în viață sau, ceia-ce era și mai grozav în ochii Vidrei, el îl dăruise sau îl lepădase de bună voie.

— De unde ai acest inel, mai întrebă Vidra cu un glas care se făcea din ce în ce mai răgușit.

— L-am cumpărat dela un slujitor al Voevodului, răspunse Hans, incredințat că mișcarea Vidrei provine dintr'o simțire de gelozie și măgulit în fundul inimii, căci se vedea în această mișcare o dovadă de iubire.

— Și de unde îl avea slujitorul ? mai întrebă Vidra.

— Dela un țăran care se afla cu fata pe care am scos-o din închisoare în urma voinții Dumitale, răspunse Hans.

— Ce țăran ? Cum și când ? întrebă Vidra a cărui viață părea atârnată de buzele Neamțului.

— Fata era însoțită de un țăran care o scăpase din mâna Tătarilor când a întâlnit-o Balc, în

satul Tamaș și, când Balc a vrut s'o sărute, țăranul, îndrăzneț, a întins la pământ pe Voevod dintr'o lovitură de pumn. Atunce au năvălit slujitorii asupra țăranului iar el, scoțând un paloș ascuns în ițari, s'a apărat vitejește și nu îndrăznea nimeni să s'apropie de el când hotnogul l-a trântit la pământ cu arcanul. Când l-au legat, unul din ei i-a luat inelul și mi l-a vândut mie pentru cinci groși.

— Dar țăranul ce s'a făcut ?

— L'au dus la Bacău și l'au dat pe mâna șoluzului ca să-l puie la moarte astăzi în zori de ziuă. Slujitorii spuneau că om nalt, frumos și puternic ca dânsul încă n'au văzut. Nu semăna a țăran ci a voinic de soiu.

Acuma Vidra nu se mai îndoia că acel voinic era Mihui, și că el poate acuma nu mai trăia. Trebuia ca îndată să ajungă într'o fugă la Bacău, să vadă dacă mai trăiește, să facă minuni pentru a-l scăpa și, de va fi murit, să moară și ea pe groapa lui.

Stăteau în picioare și, înainte ca Neamțul să fi putut face o mișcare ca s'o împiedece, își luase avântul și o apucase la fugă, dar piciorul i se prinse într'o buturugă de salcie și căzu jos. Mâna lui Hans fu pe dânsa înainte ca ea să fi putut apuca să se ridice. Se apără ca o fiară și numai după o luptă lungă și după ce Neamțul își puse toate puterile, izbuti s'o stăpânească și s'o aducă la locul unde ei stătuse până atunce, sleită în puteri, dar cu turburarea neputinții în inimă.

Stăruind în credința că purtarea ei era datorită unui avânt de gelozie, Hans, îndată ce își recăpătă sufletul, începu s'o mustre cu blândețe pentru iuțala ei, jurându-i din nou că ea pe nedrept bănuiește credința lui.

Vidra tăcea, puterea fi fusese învinsă, dar dorul

de a fugi pentru a afla cu o clipă mai curând soarta iubitului, rămânea mai viu decât adini-oarea.

Trebuia să scape cu orice chip și, dacă puterea ei nu era îndestulătoare, trebuia să chieме viclenia în ajutorul slăbiciunii sale. Puse mâna la sân pentru a căuta cuțitul ce-l purta neconținut asupra ei, dar, o nenorocire! cuțitul trebuia să fi căzut jos în lupta cu Hans, căci mâna ei nu putu să-l afle. Atuncea, din întâmplare, ochii i se opriră asupra lungului junghier atârnat de brâul lui Hans, în partea stângă. El încetase să vorbească și stătea privind la dânsa. Vidra izbucni într'un plâns cu hohote și se aruncă jos.

— O ce nenorocită, sunt! striga ea mereu printre lacrimi.

Hans se așeză lângă dânsa și începu din nou s'o mângâie și să-i facă jurăminte de credință, iar Vidra cu încetul liniști plânsul și începu să-i ceară noi și cumplite jurăminte că i-a spus adevărul și că inelul nu este dela altă femeie.

Hans, bizuindu-se pe nevinovăția lui și încântat văzând că Vidra ținea atât de mult la credința lui, jură tot ce ea îi ceru, acoperindu-i mâinile cu sărutări și îndrăznind chiar, din când în când, să nemerească cu buzele până în obrajii iubitei. Ea suferea aceste sărutări, mai mult chiar, după o bucată de vreme, Hans simți că cu brațul ei cel stâng înconjură mijlocul lui și că capul Vidrei cade pe umărul lui. Se folosi de această apropiere pentru a-i acoperi fața cu sărutări, iar când ea ridică capul, îl apropie de obrazul lui și-i dădu o lungă sărutare, în vinele lui Hans pătrunse un foc de o cumplită dulceață.

— O Vidro! zise el pierzându-și capul.

Dar atuncea Vidra, stringându-l cu putere, lipi buzele ei de buzele lui și, apăsând pe el, îl făcu să

se răstoarne la pământ, căzând apoi pe sânul lui.

Hans rămase uimit de fericire ; vedea cum raiul i se deschide înaintea ochilor. Sărmanul, rămase în raiu ! Vidra, folosindu-se de turburarea lui ,căutase cu mâna dreaptă și găsisese junghierul. Cu iuțeala fulgerului îl scoase din teacă și, dându-se deodată înspre stânga pentru a descoperi pieptul Neamțului, îi înfipse fierul în inimă până la mâner, pironindu-i trupul pe pământ. Un fior scutură trupul lui Hans, apoi rămase mort cu surâsul pe buze.

Vidra sări în picioare ; era albă ca varul, tot trupul îi tremura, privea leșul Neamțului cu ochii holbați de spaimă. Nu pentru întâia oară ucidea ea dar până atunce ucisese în luptă dreaptă, vitejească, față în față, ochi în ochi. Acuma avea groază și rușine de fapta ei.

Dar gândul lui Mihai mort, sau în primejdie de moarte, nu lăsă în inima ei loc pentru căință.

— Nu se putea alfel, zise ea.

XLVII

Frați călăi

Cu o zi înainte de scăparea Ilenei din cetate, Sâmbătă, pe la toacă, trei oameni stăteau ascunși într'un pâlc de sălcii, pe malul Bârnatului, nu departe de porțile Bacăului.

Unul din ei era vechea noastră cunoștință, Petrea Cărăbuș, cu totul îndreptat de rănile primite în lupta cu Toma Alimoș. Petrea era voinic și sprinten ca totdeauna ; ochii îi erau vioi și ageri

ca altă dată, dar fața lui purta semne vădite de grijă.

Unul din tovarășii lui era un țăran de la munte de vre-o patru-zeci de ani, cu plete castanii și musteți tunse, mai deschise decât părul.

Celălalt era un tânăr de douăzeci și cinci de ani, nalt, uscăcios, oacheș, cu musteți lungi și ră-sucite în sus. Purta un dulman și cioreci de aba verde, cu șireturi negre, ciubote de iuft negru cu pinteni la călcâie iar, pe cap, o pălărie de păslă neagră, cu fundul înalt, împodobită cu șiret negru și cu trei pene de vultur înfipte sub șiret. Era încins cu un brâu de piele neagră, cusut cu flori de argint, de la care atârna un paloș lung și subțire, cu mâner de os alb. El ședea jos lângă Petrea Cărăbuș care ținea în mână un baltag puternic. Țăranul stătea în fața lor, răzămat pe o ghioagă lungă de cinci palme, groasă la capătul de jos cât un cap de om și năstrujită până la jumătate cu cuie de fier, lungi și groase cât niște degete de bărbat.

Tustrei aveau ochii ațintiți asupra unei mori ce se afla dincolo de Bârnat, aproape în fața lor. Păreau că așteaptă ca cineva să iasă dintr'însa.

— Și spui că l-ai văzut intrând în moară? întrebă Petrea pe țăran.

— Cu ochii mei răspunse țăranul. Indată după ce o plecat morarul în târg, o ieșit Ruja afară și o început să șuiere. Numai decât am văzut și pe Ferent Iojă că iese din casă și se duce spre moară. Când s'au întâlnit, au schimbat câteva cuvinte, apoi au intrat amândoi în moară iar eu am alergat să vă dau de știre.

— Nu înțeleg pentru ce nu mai iese, zise tânărul cel oacheș. Morariul trebuie să se întoarcă de-acuma numai decât, căci noaptea vine răpede și ar putea să-i găsească împreună.

Cărăbuș începu să râdă.

— Ce copil mai ești tu, Berilă, zise el. Mihai Șandru este deprins cu asemenea lucruri și nici prin gând nu-i trece să se supere. Știe că dragostea lui Ferentz Ioja pentru nevasta lui aduce bani în casă și l-ar îngădui să desmierde pe Ruja sub ochii lui. Dar aș dori să iasă mai de grabă ca să putem sfârși cu el: multe mai avem de pregătit în astă noapte.

— Uitați-vă, zise atunci țăranul, iată morarul.

Cărăbuș și cu Berilă își îndreptară privirile spre porțile orașului și văzură, pe celălalt mal al pârăului, venind spre moară, un bărbat nalt și zdravăn, îmbrăcat în haine ungurești.

El trecu cântând pe dinaintea locului unde erau ascunși Cărăbuș și cu tovarășii lui.

— Cântă ca să le deie de știre că se 'ntoarce șopti Petrea zâmbind.

Când ajunse la moară, morariul bătu în ușa care se deschise îndată și el intră.

Trecu o jumătate de ceas, noaptea căzuse și Cărăbuș nu-și mai putea stăpâni nerăbdarea.

— Lua-i-ar dracul, zise el printre dinți, sunt în stare să rămâie toată noaptea petrecând împreună.

Dar nu sfârșise bine vorba și se văzu, căci noaptea era senină, cum se deschidea ușa și din moară ieși un bărbat scurt și gros, învălit într'o manta care îi acoperea fața. El se îndreptă răpede spre o punte care se afla la câți-va pași de ei. Cărăbuș se sculă îndată și zise atunce tovarășilor:

— La cărare! lute!

Se strecurară printre sălcii răpede și fără sgomot, iar când ajunseră la cararea din fața puntei, Cărăbuș le șopti:

— Tu, Ioane, rămâi din partea asta și-l lovește cu pumnul în cap, tu, Berilă, dă-te după copacul

din fața lui Ion și cuprinde grumazul Ungurului cu amândouă mâinile, eu rămân lângă Ion și-i voi pune călușul în gură.

Necunoscutul se afla acuma pe punte ; pași nebănuitor peste dânsa și o apucă pe cărare la vale. Dar n'apucase să facă zece pași când primi în cap o lovitură care îl ameți și l-ar fi întins fără îndoială la pământ dacă, în aceeași vreme, nu l-ar fi apucat de grumaz două mâni puternice, stringându-l ca într'o minghinea.

— Nu stringe prea tare că mi-l omori, zise Cărăbuș lui Berilă, vârând tot-o-dată un căluș în gura necunoscutului. Ioane, leagă-i răpede mâinile la spate, urmă el, cot la cot ; așa, bine ! Acuma leagă-i și picioarele, strins, strins de tot, să nu poată mișca. Berilă, dă-i drumul !

Berilă desprinsese mâinile și era vremea să le desprindă, căci necunoscutul căzu la pământ, vânăt la față și cu ochii ieșindu-i afară din cap.

— Oare nu cumva mi l-ai ucis ? întrebă Cărăbuș îngrijat și plecându-se asupra Ungurului spre a-și da seamă dacă mai suflă.

— Să n'ai grijă, zise Berilă, l-am strins numai cât trebuie.

— Acuma, zise Cărăbuș după ce se încredință că necunoscutul trăiește, luați-l în brațe și-l duceți acasă la el.

— Dar oare, zise Berilă, n'ar fi mai bine să-l ducem de-a-dreptul în beciul unde vrei să-l ții închis ?

— Nu, răspunse Cărăbuș, de-o-camdată îl vom duce acasă la dânsul. Dacă l-am ucide aiure, la vremea asta am fi în primejdie să ne întâlnim pe drum cu lume care se întoarce din orașe și să deșteptăm astfel bănuiele. Casa lui este aproape și orice ființă omenească o ocolește cu îngrijire, ținând-o cu drept cuvânt, drept lucru necurat. La

noapte însă îl vom ridica și-l vom duce în beciul cumătrului meu, Țară-Lungă, unde nu-l va putea găsi nici tată-său, dracul.

Berilă și cu Ion ridicară pe necunoscutul de la pământ, cel dintăiu îl luă de cap, celălalt de picioare și ținându-l astfel, urmară pe Cărăbuș care o luase la vale pe cărare.

Ieșiră din pâlcul de răchiți și, văzându-se în câmp deschis, grăbiră pasul spre a ajunge la alt pâlc de copaci care se vedea la o depărtare de cincizeci de pași și, îndată după ce intrară într'însul, se găsiră în fața unei mici clădiri de lemn, acoperită cu șândilă, pe jumătate casă și pe jumătate bordeiu. Se opriră la ușă și întinseră sarcina lor pe pământ.

Cărăbuș împinse ușa care s'aștepta s'o găsească închisă dar, spre mirarea lui, ușa se deschise ca de la sine și el intră în casă. Dar nu apucase să facă un pas când se simți apucat de grumaz și, mirarea răpindu-i puterile, fu trântit la pământ, o povară grea i se puse pe piept, iar la urechile lui răsunară niște cuvinte ungurești, rostite de un glas răgușit și care nu le putu înțelege.

La zgomotul făcut de Petrea când căzu jos, Berilă și cu Ion năvăliră răpede în casă. Nepuținând să vadă nimic, din pricina întunericului, Ion scoase răpede un amnar și o bucată de fitil, scăpără și, când fitilul fu aprins, zăriră pe Petrea întins la pământ iar, pe pieptul lui, ședea un om care-i stringea grumazul cu amândouă mâinile. Acesta, la vederea lui Ion și a lui Berilă, rămase o clipă nemișcat, apoi sări în picioare și se puse în fața lor cu un cuțit în mână. Dar Berilă se răpezi la dânsul, prinse cu dreapta brațul care ținea cuțitul, sucindu-l cu putere, iar cu stânga închisă îi purtă mai multe lovituri în cap.

În aceeași vreme, Ion mai scoase din chimir

o opaiță, o aprinse la liftul aproape stins, o puse iute pe o masă aflată lângă dânsul și se răpezi în ajutorul lui Berilă. Apucă pe potrivnic de grumaz și, amândoi împreună, izbutiră cu înlesnire să-l trântescă la pământ și să-i smulgă cuțitul din mână.

Petrea Cărăbuș avuse acuma vreme să-și revie în fire și să se ridice în picioare; luând opaița de pe masă, se apropie de locul unde tovarășii țineau pe necunoscut în nemișcare, zicând:

— Ia să vedem peste cine, dracul, am dat?

Dar, când lumina căzu asupra feții necunoscutului, ea îi arătă un cap mare, acoperit cu un păr roș ca jăratecul, sub care se vedea o frunte mică și îngustă, niște ochi cenușii, mici, aproape fără gene, un nas scurt, dar strâmb, gros, plin de bube și de păr, o gură cumplit de mare, cu buze groase și vinete deasupra cărora, în loc de musteți, erau înfipte câteva fire de păr, galbene, groase și țapene, o bărbie spână și niște obraji groși și umflați. Cărăbuș se dădu mirat înapoi, iar tovarșii lui scăpară un strigăt de uimire.

— El este, strigară într'un glas, Ferent Iojă!

— Dar, adăogi atunce Petrea, cine să fie oare celalalt?

Intr'o clipală necunoscutul era legat de mâni și de picioare, în așa chip că nu mai putea face nici o mișcare.

— Acuma aduceți pe celalalt, mai zise Cărăbuș.

Când amândoi necunoscuții fură puși unul lângă altul, Petrea și cu tovarășii scăpară tus-trei acelaș strigăt:

— Par'că's frați de gemene!

Și într'adevăr, cu greu s'ar fi putut vedea o asemănare mai umitoare. Acelaș cap, acelaș păr, aceleași trăsături bestiale, acelaș trup, scurt, spă-

tos, aceleași mâni nemăsurat de mari, de late și de groase.

— Cine ești tu? întrebă Petrea pe al doilea necunoscut, căruia nu-i pusese căluș în gură.

Necunoscutul nu răspunse.

Petrea îl mai întrebă a doua oară dar și de astă dată în zadar. Atunce Ion, scoțând din chimir un cuțit, zise :

— Lasă că am eu leac pentru a descleșta limba. Și ingenunchind puse cuțitul pe grumazul străinului.

— Cine ești? întrebă Petrea pentru a treia oară și Ion începu să apese pe cuțit.

Necunoscutul, simțind că vârful fierului îi intra în carne, zise atunce :

— Ferent Antal!

Ion depărtă cuțitul dela grumazul străinului zicându-i :

— Să știi că îndată ce vei amuți, te desmierd din nou cu el.

— Ești frate cu Ferent Iojă? mai întrebă Petrea.

— Frate de gemene.

— De când ești aice?

— De astăzi.

— Unde ai fost până acum?

— În Țara Ungurească, în Țara Leșească, în Țara Rusască și în Moldova.

— Ce căutai pe acolo?

— Pe frate-meu.

— De mult nu-l văzuseși?

— De cinci-spre-zece ani.

— Ce te-o făcut să năvălești asupra mea când am intrat în casă?

— Credeam că este frate-meu.

— Și pentru ce năvăleai asupra fratelui tău cu atâta turbare? întrebă Petrea mirat.

— Fiind că vroiam să-l omor !

— Și pentru ce ?

— De cinci-spre-zece ani îl caut peste tot locul ca să-l văd.

— Dar ce ți-o făcut el ?

— Deslegați-mi întâiu brațele că cumplit le-ați strins, nu pot vorbi de durere și apoi vă voi spune tot. N'aveți de ce vă teme, adaoase el, sunteți trei și picioarele pot să-mi rămâie legate.

Cărăbuș făcu un semn și Ion, plecându-se, deslegă brațele Ungurului, apoi luându-l de mijloc îl răzămă cu spetele de părete.

— Atât eu cât și frate-meu, povesti el, suntem de la Temesvar. Tatăl nostru a fost călăul orașului ; la moartea lui, eu și frate-meu am moștenit această însărcinare, împărțind datoriile și veniturile ei. Vre-o zece ani am trăit în bună înțelegere și fie-care din noi pusese de o parte câte o grămegioară bună de bani. Cearta a început de la o fată, pe care amândoi voiam s'o luăm de soție. Asemănarea între noi este, precum vedeți, uimitoare, mama noastră pentru a ști care este Iojă și care Antal, îi legase lui o cordea albastră la gât și mie una roșie ; mai pe urmă, de oare-ce amândoi eram siliți de meseria noastră să purtăm haine roșii, ne deosebea lumea numai prin deosebirea croielii. Sarolta, fata pe care o îndrăgisem, nu ne deosebea decât prin haine și mult a stat la gânduri până când s'a hotărît pe care să-l aleagă.

— Urită trebuia să mai fie, întrerupse Berilă, și lipsită de pețitori ca să vrea să se uite la niște ciume atât de urâte și dedate la meseria scârboasă de călău.

— Tare te înșeli, răspunse Antal, era frumoasă ca ziua, dar săracă, lipită pământului. Ii plăceau rochiile frumoase, mătășurile, inelurile și brăță-

rile de aur împodobite cu pietre scumpe și nevoia o silea să umble desculță, îmbrăcată în zdrențe și fără altă podoabă decât frumusețea ei. Ca s'o câștigăm, amândoi i-am adus daruri și darurile mele fiind mai frumoase și mai multe decât acele ale lui Iojă, m'a ales pe mine. Mare a fost ciuda lui, dar a ascuns-o și s'a făcut că nu-i pasă : ne-am logodit și am hotărît ziua nunții. Ședeam în aceeași casă și dormeam într'aceiași odaie. În dimineața zilei în care era să se facă căsătoria, eram amândoi îmbrăcați și gata să plecăm la nuntă, când Iojă, scoțând dintr'un dulap o sticlă cu vin de Tokai, adusă de el cu o zi înainte, m'a poftit s'o deșertăm în sănătatea mea și a Saroltei înainte de a ieși. Eu am primit fără bănuială, dar de abie deșertasem al doilea pahar, când m'am simțit cuprins de o amețeală și de o slăbiciune grozavă și m'am văzut silit să mă întind pe pat. Bucuria care o văzui în ochii lui Iojă însă, imi deșteptă bănuielile și mă făcu să înțeleg că vinul era otrăvit. Am vrut să sar de pe pat, să chem lume în ajutor, să mă duc la un vraciu, să mă răsbun asupra ucigașului, dar în zadar ; nu putui să mișc nici măcar un deget de la mâni. Iar el, văzând neputința mea, se apropie de mine și-mi spuse cu un râset de fiară :

— Nu te opinti în zadar : otrava pusă de mine în vin tu pune în neputință de a face cea mai mică mișcare vreme de trei zile. Deși vezi și auzi, trupul tău este ca mort în acest răstimp, să știi că acuma am să te îmbrac cu hainele mele și am să pun pe ale tale : mă voiu duce la nuntă și mă voiu căsători cu Sarolta în locul tău. Celor ce se vor mira de lipsa lui Iojă, le voiu răspunde că el a băut toată noaptea și că acuma este atât de beat încât nu se poate scula din pat. Iar astă noapte să știi că voiu veni cu Sarolta aice, că ne vom

iubi sub ochii tăi, apoi voiu desgropa, atât banii mei cât și pe ai tăi de sub cărămida de lângă vatră și că vom pleca spre țări depărtate. Făcu cum zisese. Imi luă hainele și mă îmbracă cu ale sale fără ca eu să fi putut face cea mai mică opunere, apoi plecă la nuntă. Sunt cincisprezece ani de atunci, prin multe trecut-am, dar nu pot uita cazna acelei zile și mai ales a acelei nopți. Veni seara cu soția lui : cu logodnica, cu iubita mea. Avu îndrăzneala să-i spue în fața mea ceia ce făcuse cu mine și cum se căsătorise cu dânsa în locul meu. Sarolta rămase întâiu mută și spărietă dar, când auzi că are să ieie averea lui și averea mea și are s'o ducă în locuri depărtate, firea ei lacomă se arată în toată uriciunea : uni batjocurile ei cu batjocurile lui. Multe chinuri văzută-am, multe pricinuit-am, dar nici una nu s'a putut apropia, chiar de departe ,de cazna grozavă de care avuiu parte în acea noapte. Avură cruzimea să se desmierde în fața mea : cum nu mi-a plesnit inima și mintea de durere și de turbare nu înțeleg : acuma, după atâția ani, amintirea acelor ceasuri mă înfiorează, mă înnebunește.

Și picături groase de sudoare se văzură curgând pe fața nenorocitului.

— Au desgropat banii adunați de mine galbân cu galbân și luând toate lucrurile de preț aflate în casă, au pornit înainte de ziuă, pe niște cai pregătiți de mai naiante. Două zile și două nopți am mai rămas în aceiași stare de neputință, blăstămându-mi soarta și îndurând chinurile mai multor iaduri. Când, în sfârșit ,mi-am recâștigat puterile, m'am găsit în neputință să urmăresc pe fugari căci ei îmi luase tot și nu aveam nici cu ce cumpăra un cal. Dorul de răsbunare cumplită și grozavă mă ardea : dar a trebuit să vând tot ce aveam și să muncesc pentru ca să pot începe

îndeplinirea ei. Cunoscând acuma ce este chinul, deși mi-ași fi dat viața pentru a putea supune pe frate-meu și pe Sarolta caznelor celor mai îngrozitoare, nu-mi mai fu cu putință să-mi urmez meseria chinuind pe alții, mă lepădaiu de dânsa și căutaiu alte mijloace de câștig.

Dar nime nu voia să întrebuițeze slujbe aceluia ce îndeplinea o sarcină privită de toți ca spurcată. Trecură doi ani până când mă văzui în stare să mă pun pe urma acelor care își bătuse într'atâta joc de mine. Aflasem că ei se îndreptase spre Țara Leșască ; îi căutaiu în Cracovia, în Liov, dădui de urma lor la Halici, de unde plecase cu două luni înainte de venirea mea, după ce Iojă își îndeplinise meseria în acel oraș aproape doi ani. Dar calul îmi pierise și alți doi ani trecură până când putui să plec la Kiov, unde ei se așezase. Dar, la sosirea mea acolo, întâmplarea făcu că să mă întâlnesc față în față cu Sarolta : înainte să fi apucat să pun mâna pe dânsa, ea se pierdu în mulțime și, dând lui Iojă de știre că am sosit, amândoi plecară fără a pierde o clipă. După o zăbavă de câteva luni în Kiov, plecai căutându-i în Vladimir și în Novgorod. În acest de pe urmă oraș aflaiu că Sarolta fusese prinsă de Iojă iubindu-se cu altul și tăietă cu toporul, iar făptuitorul plecase la Moscova. L-am căutat acolo, în Iaroslav, în Hotin, în Orhei, în Suceava, fiind neconținut silit să mă opresc spre a agonisi banii trebuitori pentru traiu și pentru urmarea călătoriei. În Suceava am aflat că el este de trei ani călăul acestui oraș ; îndată ce mi-a fost cu putință am plecat : astăzi la toacă am ajuns în Bacău și, arătându-mi-se locuința lui, într'amurg m'am furișat într'însa după ce am izbutit să deschid ușa. Eram incredințat acuma că ceasul așteptat de atâția ani a sosit în sfârșit. Când am auzit pași, m'am pus la pândă după ușă, gata să

mă arunc asupra lui, să-l dobor la pământ și să-l leg ; ceia ce a urmat știți.

Cărăbuș și Berilă rămaseră câtva în tăcere după isprăvirea acestei povestiri, în sfârșit Cărăbuș zise :

Dacă faptele au fost precum ne spui, apoi ele te-ar îndreptăți să urăști pe frate-tău. Dar să vedem ce știe să spuie și el. Ioane, deslegă brațele celuiilalt și-i scoate călușul din gură.

Ion deslegă brațele lui Iojă, îi ridică partea de sus a trupului și voi să-i sprijine capul de părete dar în zadar, capul și umerii lunecară pe părete și căzură jos. Voi să-i scoată călușul din gură, dar îi fu cu neputință, căci dinții îl stringeau cu o putere de neînvins.

Simțind că obrazul este rece ca ghiata, se uită mai de aproape la fața călăului, își apropie urechea de pieptul lui, apoi se întoarse către tovarăși și zise :

— Ii mort !

Cărăbuș luă în mână opaița și, urmat de Berilă se apropie de călău lângă care îngenunchiă și începu să-l pipăie In curând se încredință că Ion avuse dreptate. Spaima ce resimțise la vederea frăține-său îl ucisese

— Frate-tău o murit, zise Cărăbuș lui Antal, depunând opaița pe masă.

Atunce Ungurul izbucni într'un șir de bocete și de răcnete de turbare, blăstămându-și în limba lui soarta care îi răpea ori ce nădejde să-și poată vedea răzbunarea îndeplinită.

Cei trei Români care înțelegeau ungurește nu-și putură stăpâni greața văzând o ură atât de cumplită.

— Taci, ciumă, îi zise Berilă, nu uita că-ți era frate și că moartea pune sfârșit la toate.

Ungurul tăcu.

— Ce facem acuma cu mortul ? întrebă Berilă, și ce facem cu cel viu ?

— Pe mort îl vom îngropa în beciu ,răspunse Cărăbuș, iar cu cel viu vom face ceia ce aveam de gând să facem cu acel mort.

— Lumea spune că călăul avea mulțime de bani, zise atunci Ion, nu-i va fi cheltuit pe toți cu Ruja lui Mihai Șandru, oare unde să-i fi ascuns ? Ar fi păcat să rămâie pierduți.

— Ori-cât de mulți ar fi și ori-unde ar fi ascunși, zise Cărăbuș, nu ne putem pierde vremea cu căutarea lor.

Antal, la cuvântul : bani ,tresări. Ochiul lui făcură ocolul odăii și se opriră asupra vetrii, rămânând ațintiți asupra ei, măriți, ca atrași de un farmec. Toată înfătoșarea lui era schimbată și Cărăbuș, care-l urmărea cu ochiul, mirat de această schimbare și cuprins de o bănuială, îl întrebă :

— Ce, să fie oare în vatra aceasta ca să privești la dânsa cu atâta încordare.

Ungurul tresări și încetă să privească la vatră, dar numai după oareșicare curgere de vreme întrebă, la rândul său :

— Ce aveți de gând să faceți cu mine ?

— Ai auzit că vom face cu tine ceea ce aveam de gând să facem cu frate-tău, răspunse Cărăbuș.

— Aveți de gând să mă ucideți ? mai întrebă Ungurul cu un tremur în glas.

— S'ar putea întâmpla și una ca asta, răspunse Cărăbuș.

Ungurul tăcu și privirea lui iar se îndreptă asupra vetrei, dar numai pentru o clipală ; apoi zise :

— Dar, dacă mi-ași răscumpăra viața ?

— Cu ce ? întrebă Cărăbuș ?

— Cu aur, cu aur mult ! răspunse Ungurul.

— Unde este acel aur ? întrebă Cărăbuș.

— Asta este treaba mea, răspunse Ungurul.

— Dar când și unde ni-l veți da ? întrebă Cărăbuș.

— Aice și îndată, răspunse Ungurul.

— Cât aur ? mai întrebă Petrea.

— Singur nu știu, dar mult, răspunse Ungurul, tot cât avea Ioja.

— Tu știi unde sunt ascunși banii frăține-tău ?

— Da, știu.

— Și de-ți voiui dărui viața vei spune îndată unde se află acei bani.

— Vă voiui spune îndată.

— Bine, zise Cărăbuș, îți dăruiesc viața dacă ne spui unde sunt banii ; mâne seară vei fi slobod să mergi unde vrei, unde sunt banii ?

— Nu mă înșeli ? întrebă Ungurul cu bănuială. Ce chezășie îmi dai că după ce vei lua banii nu mă vei ucide ?

— Chezășie nu pot și nici nu vreau să-ți dau, răspunse Cărăbuș. Viața ta este în mâinile noastre ; dacă ne spui, ți-am făgăduit să te cruț și se poate întâmpla să mă țin de cuvânt : alegeți.

— Mă voiui încrede în cuvântul vostru, zise Ungurul. De la mijlocul vetrei măsuțați o palmă și trei degete spre pereții din fața sobei, apoi de acolo altă palmă și un deget drept spre pereții din față și săpați : veți da de bani.

Ion puse îndată mâna pe un hârleț, iar Berilă făcu măsurile arătate de Ungur. La a treia lovitură de hârleț, fierul dădu de o piatră. Ion scoase tot pământul de deasupra și de pe împrejurul ei, apoi Berilă, cu un cuțit, ridică piatra și scoase de sub dânsa un săculeț de piele, pe urmă un al doilea, un al treilea și un al patrulea.

— Vedeți că nu m'am lăudat în zadar, zise atunci Antal, mi-am adus aminte că tata, când era pe patul de moarte și a împărțit banii între

noi, ne-a spus că neamul nostru, din tată în fiu și-a păstrat banii într'o bortă, lângă vatră, la despărțările ce vi le-am spus.

Berilă și cu Ion puse săculețele pe masă lângă Cărăbuș, dar voind să ieie unul din ele, Petrea îl scăpă din mână și săculețul căzând jos și deschizându-se, o mulțime de galbeni se împrăștiară pe pământ, lângă Antal. Acesta întinse mâna cu lăcomie și-și umplu pumnul cu ei, apoi uitându-se la dânsii, dădu un țipet :

— Gălbănașii mei, strigă el ungurește, aceștia sunt gălbănașii mei, parte rămași de la tatăl meu, parte strinși unul câte unul de mine. Ii cunosc căci toți au chipul lui Laslău cel Sfânt. Ioică strinșea numai galbeni de ai lui Bela al patrulea. O, gălbănașii mei, când v'am numărat pentru cea de pe urmă oară la Temesvar, acum cinci-spre-zece ani, eram la culmea fericirii, în preziua nunții mele ! O, nu-mi închipuiam că nu vă voi mai vedea atâta vreme, draguții mei, și că când vă voi vedea veți fi pierduți pentru mine pe veci. O dragii ,o frumoșii, o dulcii mei gălbănași și, ducând pumnul plin de galbeni la gură, îi sărută de mai multe ori.

Mișcarea lui era atât de mare și de adâncă în cât Ion și Berilă rămaseră privind la dânsul cu un zâmbet de mirare și de dispreț, iar Cărăbuș stătea gânditor. El rupse cel dintâiu tăcerea :

— Ia spune-mi Antal, întrebă el, drag îți este aurul ?

— O, drag, răspunse Antal urmând a se juca cu galbenii, drag tare și mult am suferit cinci-sprezece ani din pricina lipsei lui.

— Dar ce-ți este mai drag, aurul sau răsunarea ?

— Până acum, răspunse Antal după o clipă de îndoială, credeam că mai dulce este răsunarea,

dar acuma mi se pare că aurul îmi este mai drag. Dar oare, urmă el cu un glas rugător, n'ați putea să-mi lăsați și mie câți-va din acești gălbănași, măcar vre-o jumătate de pumnișor, ca să-i țin ca o amintire a tinereții mele?

— Să vedem, zise Petrea, poate că-ți voi da, dar întâiu să vedem câți sunt. Ii vei număra tu. Dați-i sacii ca să-i numere.

Sacii fură puși lângă Antal și el începu să numere galbenii și să-i facă grămețioare de câte o sută.

— Trei sute și unul !strigă el după ce isprăvi număratul galbenilor din cel dintăiu săculeț, care se împrăstiesc. Tocmai câți aveam când i-am numărat pentru cea de pe urmă oară. Ioă n'a adăugat nici unul, dar nici n'a luat vre unul, aceștia sunt drăguții mei de gălbănași, dintr'înșii să-mi dai câți-va. Dar, mișelul, ce rău i-a ținut, ce plini sunt de murdării : eu îi spălam în fiecare săptămână.

Și-i băgă cu îngrijire, cu cruțare în săculeț, par'că se temea să nu le facă vre un rău, să nu-i betejască umblând mai răpede cu ei, apoi numără pe acei din celelalte trei săculețe și de toți se găsiră peste o mie și patru sute, sumă alcătuită pe acea vreme o avere însemnată .

— Acum, zise Petrea după ce număratul fu isprăvit, ia spune-mi ce mi-ai da tu mie dacă eu ți-aș da, nu numai un pumnișor dintr'înșii, dar toți câți i-ai numărat.

De mirare Ungurul nu răspunse.

— Ce mi-ai da tu mie, mai zise Petrea, dacă ți-aș da toți galbenii ce sunt în aceste săculețe ?

— Glumești ? răspunse Antal.

— Nu glumesc de loc. Răspunde.

— Sufletul meu, răspunse Antal cu hotărîre.

— Prost dar, răspunse Petrea, căci sufletul tău

nu prețuiește nimica, ș'apoi n'ai cum să-l dai căci el este de mult al dracului!

— Alta n'am ce da, răspunse Ungurul mâhnit.

— Ai face oare, tu, ceia ce-ți voiui cere eu? mai întrebă Petrea.

— O, de ar fi în putința mea, ce n'aș face eu pentru atâți galbeni, striga Antal.

— Iți cer să faci numai o faptă bună și dreaptă, zise Petrea.

— Fie ea chiar și nedreaptă, numai în putința mea, îndată ți-aș face-o, răspunse Antal.

— Ascultă, zise Petrea. In temnița din Bacău este închis un prieten al meu, un voinic de frunte: bun, viteaz și drept. El este ursit să moară mâne pe roată, după ce, prin cazne înfricoșate, i se vor fi stors numele tovarășilor și a tăinițelor lui. Frațele tău era menit să-l căznească și să-l omoare. Noi l-am prins și l-am legat, voind să-l închidem într'un loc tainic pentru ca mâne să nu fie cine să căznească pe prietenul meu, căci alt călău nu este în Bacău. Astfel noi am avea vreme să adunăm prietenii noștri apoi, la noaptea viitoare, l-am scoate din temniță cu putere. Dar acuma încep a mă purta cu alt gând și, dacă-mi dai ajutorul tău, prietenul nostru va fi scăpat mâne, chiar de dimineață și galbenii vor fi ai tăi.

— Și cum pot să te ajut?

— Ai putea să iei locul frăține-tău, semeni cu dânsul atât de bine în cât nu te-ar putea cunoaște nime. Obiceiul este că în dimineața zilei în care osânditul urmează să sufere cazna și moartea, călăul să ducă la locul anumit, afară din târg, uneltele de caznă și să le așeze, apoi însoțit de armașul târgului merge la temniță, scoate pe osândit și-l duce într'o căruță sub pază, acolo unde se află așezate uneltele. Călăul are totdeauna cu dânsul trei sau patru ajutoare, iar uneltele

care trebuie să se afle aice, sunt duse într'o căruță, dar frate-tău, fiind sgârцит și plata ajutorilor fiind în sarcina lui, el nu-i ținea cu anul ci tocmea, în ajunul zilei când avea trebuință, doi, trei sau patru oameni cunoscuți de dânsul. Știu bine că până acuma n'o tocmit nici oameni nici căruță pentru mâne și astfel îmi este lesne să pun pe lângă tine patru oameni de încredere ai mei, afară de acel cu căruța. Singura pricină pentru care nu voiam să încerc scăparea prietenului meu pe când era pe drum spre locul caznei, era tocmai faptul că el trebuia să steie încătușat în căruță și păzit de călău cu calfele lui; văzând că norodul sare în ajutorul lui, fără îndoială că l-ar fi omorît pe loc. Dar fiind el înconjurat de oameni gata să-i deie mână de ajutor, puternic și voinic cum este de firea lui, ar fi lucru lesne să-l facem scăpat de n'ar fi pus în fiare. Însă cred că cu ajutorul tău am putea face ca fiarele să cadă la cea dintăiu mișcare a lui.

— Dar cum? întrebă Antal.

— Ai putea, înainte de a-l scoate din temniță, să-i scoți fiarele sub cuvânt că nu sunt bune și n'ai nădejde în ele și să-i pui altele, ce le-ai pregăti de mai nainte, care s'ar putea scoate cu ușurință, și Cărăbuș se opri privind la Antal cu oareși care grijă.

Ungurul, după ce se gândi cât-va, zise:

— Lucrul se poate; pot pregăti aice alte fiare, părănd puternice dar cu nituri slabe, care să se rupă cu puțină opintea. Foc și unelte văd că sunt, adaoase Petrea. De n'ar fi, lesne putea-vom căpăta un rând din oraș.

Ion începu să caute prin ungherele odăii și în curând dădu peste un rând de lanțuri, groase și grele care zăceau la pământ, într'un colț.

— Ia să te vedem, zise Petrea lui Antal, apu-

că-te de fiarele aceste și mi le pregătește ca să le încerc. Ioane, adăogi el, desleagă-i picioarele.

Picioarele îi fură deslegate dar Ungurul se încercă în zadar să se ție îndată pe ele. Legăturile fusese atât de strinse în cât picioarele îi amorțise cu totul și numai după mai multe încercări putu să steie și apoi să umble.

În acel răstimp Ion pusese mangal pe vatră, îi dăduse foc și începuse a sufla din foi, iar Antal luând fiarele, se puse pe lucru și, în mai puțin de jumătate de ceas, el întinse lui Petrea fiarele.

— Uite cât par de tari : ochiul cel mai priceput n'ar putea să găsească nici un cusur în ele și, cu toate aceste, un om de putere mijlocie le poate lepăda numai cu puțină osteneală.

Cărăbuș porunci însă Ungurului să așeze și să potrivească fiarele pe mâinile și pe picioarele lui. După ce fu bătut cel de pe urmă nit, Cărăbuș care stătuse pe scaun în timpul așezărilor lor, se sculă cu greutate, atât de mare era povara acelor lanțuri.

— Calcă cu piciorul drept pe lanțul stâng și zmucește piciorul stâng, zise Antal.

Cărăbuș făcu cum îi era zis și o verigă a lanțului de la piciorul stâng desprinzându-se, lanțul căzu la pământ. În același chip își slobozi și piciorul drept.

— Apucă lanțul dela brațul drept cu mâna stângă și zmucește, zise iar Ungurul, și Cărăbuș își desprinse brațele aproape fără opinteală.

După ce niturile rupte fură înlocuite cu altele, Cărăbuș zise Ungurului :

— Să ne înțelegem bine. Vei rămânea astă noapte aice sub paza tovarășilor mei. Mâne, în zori de ziuă vor veni alți cinci credincioși ai mei, aducând o căruță cu patru boi. Veți pune uneltele de căznă în căruță și cu toții, afară de Berilă

care va veni de-a-dreptul la mine, veți merge fără întârziere în casa șoltuzului. Acolo îi vei spune că acei ce au venit cu tine sunt ajutorii tăi și că aștepti poruncile lui pentru a-ți începe lucrul. Nu încape îndoială că el îți va porunci să începi îndată și-ți va da o carte pentru temnicer spre a-ți preda pe osândit. Vei lua cartea și vei merge la locul de caznă, lângă gura Bârnatului, unde te vor îndrepta oamenii ce vor fi cu tine și acolo vei descărca și vei așeza uneltele. Apoi, lăsând de pază pe unul din tovarăși, vei merge cu ceilalți și cu căruța la temniță. Acolo vei da temnicerului cartea șoltuzului și el îți va scoate în schimb pe osândit din groapă și ți-l va preda. Fără a pierde vreme, începe a striga că lanțurile cu care este el încătușat sunt prea slabe pentru un om așa de voinic și le vei schimba îndată. N'aibi nici o teamă, temnicerul și păzitorii nu te vor împiedeca. Indată ce-i vei fi pus lanțurile cele pregătite, îl vei sui în căruță și veți porni spre locul de caznă. Cu bună seamă că un număr însemnat de slujitori te va urma spre a zădărnici orice încercare de fugă. Acești slujitori vor urma pe lângă căruță împrejurul osânditului. Oamenii mei vor găsi prilej să-l puie în cunoștință de cele pregătite de noi pentru scăparea lui și, mai ales, de slăbiciunea lanțurilor cu care este ferecat. Nu încape îndoială că mulțimea adunată pentru privire are să fie mare și că, de la început, au să se audă strigăte de laudă pentru osândit și de ură pentru acei care vor să-l piardă, iar pe la mijlocul drumului poporul va năvăli asupra slujitorilor. Atunce, dacă prietenul nostru va putea să scăpe lesne de lanțuri, nu mai am grijă pentru el. Scăparea lui va fi un fapt îndeplinit. Vezi prin urmare că partea ce-ți cer s'o iei în încercarea noastră este ușoară. Îți cer numai să-ți păstrezi

sângele rece și să schimbi lanțurile cu care este încărcat prietenul meu. Oamenii ce vor fi cu tine sunt de toată nădejdea, i-am ales pe sprinceană : viteji, puternici și cumiști. Ei vor avea grijă să-ți spuie de mai nainte, care-i șoltuzul, care-i temnicerul, care-i namestnicul lui Vodă, dacă acest de pe urmă s'ar arăta, și îți vor mai numi căpeteniile slujitorilor. Indată ce vei vedea că prietenul nostru o lepădat lanțurile și o pus mâna pe armă, poți să te faci nevăzut, nu cer să-ți primejduiești viața în încăierare. De te vei ținea de tocmla noastră, mâne seară toți galbenii ce se află în aceste săculețe vor fi ai tăi. Toți ,ai înțeles ? Cei de la Laslău ca și cei de la Bela și de la ceilalți Crai.

Ochii lui Antal începură să sticlească.

— Dar bagă bine de seamă, adaose Cărăbuș, să nu umbli cu vicleșug : ai nimeri-o rău ! Oamenii ce te vor încuraja nu te vor lăsa să te depărtezi măcar o clipă din mijlocul lor și la cea mai mică bănuială că nu te porți cinstit, te vor ucide fără milă. Prost ai fi și mult ai pierde dacă ai umbla cu vicleșug, căci chiar presupunând că ai izbuti să scapi de oamenii mei și să dai de știre șoltuzului și namestnicului că voim să facem scăpat pe osândit, ce mulțumire oare ai putea să ai de la ei ?...

— Nu mai purcede, întrerupse Antal, nu mai pierde timpul în vorbe zadarnice, nu sunt un prost să dau un bou pentru un ou. Șoltuzul și namestnicul m'ar mulțami poate cu zece galbeni, mult cu douăzeci, iar Dumneta îmi dai o avere întreagă, îmi faci un dar împărătesc. Te voi sluji cu credință !

Cărăbuș, luând pe Berilă și pe Ion de o parte, se sfătui lung cu dânșii în șoapte, dar fără a pierde pe Ungur din ochi. După ce isprăvi, se

duse la masa pe care se aflau sacii cu galbeni, fi legă împreună cu o curea și, punându-i subsuoară, se îndreptă spre casă. Antal se făcuse mai galbân decât ceara.

— Cum, strigă el, pleci cu banii ?

Cărăbuș zâmbi.

— Da, zise el, fi ieu cu mine. Nu vreau să știu unde se află ca să nu ai poftă să vii să pui mâna pe ei ; ci vreau să știi că fără mine nu ai să-i poți găsi, nu ai să-i poți avea, că numai eu și-i pot da. Adă-ți bine aminte de câte ți-am spus și dacă ai poftă de galbeni, poartă-te întocmai cum te-am povățuit.

Cu aceste cuvinte Cărăbuș ieși pe ușă, lăsând pe Ungur sub paza lui Berilă și a lui Ion.

XLVIII

Nu lăsați, oameni buni !

A doua zi, Duminecă, desdimineată, târgoveții Bacăului, când începură să deschidă dughenile, fură cuprinși de mirare văzând numărul mare de țărani necunoscuți care mișunau pe ulițele orașului. De obicei, din zece țărani care treceau pe uliță în zilele de târg și de sărbătoare, fie-care negustor cunoștea cel puțin șapte sau opt, dar azi de abie dacă cunoștea pe unul dintre douăzeci. Ungurii locuitori ai satelor mărginașe, care alcătuiau totdeauna grosul acelor care veneau să vândă, să cumpere, să petreacă, sau chiar numai să caște gura în oraș, erau astăzi pierduți într'o țărănime, pe cât de numeroasă pe atât de necunoscută, îmbrăcată în toate porturile din țară.

Dar bătătoare la ochi era, mai ales, lipsa aproape desăvârșită de femei: par'că-și dăduse întâlnire în Bacău numai bărbați și încă bărbați zdraveni. Și, spre năcazul negustorilor, ei nu cumpărau nimic și nici nu intrau prin dughene.

— La ce dracul să mai fi venit toți mojiicii aceștia atât de dimineată în orașul nostru dacă n'au ce vinde și nu cumpără nimic, întrebă de pe prag, blanariul Simion pe vecinul său, abageriul Alexe.

— Mai știi, cumetre, răspuse Alexe, nu-mi dau seamă nici eu, adăogând pe urmă: doar să fi venit să privească la cazna Păunașului.

Simion Blanariul se bătu pe frunte.

— Bine zici, vecine, prost mai sunt eu că n'am ghicit-o îndată. Au venit să privească la cazna hoțului. Mila Domnului, de acuma o scăpat lumea de dânsul. Mărfurile străine nu vor mai plăti o vamă îndoită și, ieftinându-se, poate va crește și aleșverișul nostru. Numai de l-ar chinui călăul cum i se cade ca să se îngrozească mojiicimea și să-i piară pofta de haiducie pe viitor.

— Da, zise Alexe abageriul, soarele este sus: călăul trebuie să sosească dacă n'a fi și sosit la temniță, iar noi să mergem și să privim când îl vor scoate. Vânzare tot nu are să fie până ce nu s'a isprăvi cu dânsul.

— Bine ai vorbit, cumetre, zise Simion, te însoțesc bucuros.

Porunci băieților din dugheană să fie cu băgare de seamă și se depărtară împreună spre temniță.

Pe măsură ce s'apropiau, calea era din ce în ce mai ticsită de lume și numai cu greu izbuteau să-și facă drum prin mulțimea țăranilor, strecurându-se printre dânșii iar în drum fața abageriului se întuneca din ce în ce. În sfârșit, cu mare greu, ajunseră până la temniță și s'apropiară de

poartă, unde se adunase mai mulți negustori, Români, Sași și Unguri.

Blanariul și abageriul, fiind fruntași ai breslelor lor, fură întâmpinați prietenește de tovarăși. Unul din ei, un butnar sas, lung și gros, cu părul galbân și cu fața roșcovană, văzând privirea îngrijată a abageriului, îl întrebă :

— De ce ești așa de posomorît, Jupâne Alexe, te doare poate inima de soarta ce-l așteaptă pe hoțul de Păunaș ?

— Ba nu, răspunse Alexe, mă tem să nu ne doară pe toți inima că el nu va avea parte de soartă rea.

— Nu te înțeleg. Ce vrei să spui ? întrebă iar Sasul.

— Ah, Doamne ! Se vede că sunteți orbi, zise abageriul întorcându-se cătră toți negustorii care stăteau cu grămada înaintea porții. Nu v'o cuprins mirarea de numărul mojiștilor necunoscuți care au pătruns în oraș de astă noapte ? Văzut-ați mai multă lume într'o Duminecă în Bacău ? Băgat-ați samă câți dintr'înșii sunt cunoscuți și câți necunoscuți, voi care ați copilărit în acest oraș și în împrejurimile lui.

— Intr'adevăr, răspunse Sasul, văd o mulțime de țărani, aproape toți necunoscuți dar nu înțeleg pentru ce te îngrijești. Ei sunt veniți să privească cazna hoțului vestit...

— Dar, intrerupse Alexe, n'ai văzut că cu toate că-i cald ca în luna lui Cuptor, toată mojiștimea asta păstrează sumanele pe dânsa, par'că ne-am afla în vreme de iarnă. De ai fi venit ca mine, străbătând prin mijlocul lor, zău că ai fi îngrijat căci coastele și coatele Dumitale ar fi simțit ghioage, baltage și paloșe ascunse pe sub sumane.

— Și oare pentru ce să fi venit ei înarmați în oraș? întrebă un meșter ciubotar ungar.

— Pentru ce? zise Alexe, dar în ce lume trăiți? Nu știți voi că Păunașul Codrilor, care pentru Vodă și pentru noi este un dușman și un hoț, de țărănime este privit ca un mântuitor? Nu pot să înțeleg pentru ce namestnicul voiește numai decât ca cazna să se facă în fața norodului. Era mult mai cuminte ca ea să se săvârșească în temniță și numai moartea pe roată să s'întâmples în fața obștii. Tare mă tem că norodul în loc să vadă o priveliște care să-l îngrozească, va avea parte de una care-i va spori îndărătnicia și cuțezanța.

— Dacă este așa, zise butnariul, apoi nu este nici o clipală de pierdut: trebuie să dăm de știre namestnicului și șoltuzului pentru ca ei să ieie măsuri de apărare.

Tocmai atunci se auzi un sgomot mare. Din mulțime izbucniră huidueli, șuierături, strigăte de: călăul! călăul! și deasupra mării de capete, apăru un steag de slujitori călări care-și făcea loc lovind în dreapta și în stânga cu lemnul sulitelor. Mergeau în pasul cailor și, în mijlocul lor, se vedea venind un car cu patru boi în care ședea îmbrăcat în roșu, călăul, având împrejurul său ajutoarele lui, patru oameni nalți și spătoși, îmbrăcați țărănește, iar un al cincilea un băiet mic și sprinten mâna boii.

Când cel dintâiu rând de slujitori ajunse la poarta temniței, aceasta se deschise pentru a lăsa să intre prohodul în curtea care era plină de slujitori pe jos.

— Vezi, zise butnariul lui Alexe, namestnicul nostru s'o îngrijit și o luat măsurile trebuitoare pentru a respinge pe mojici.

Alexe, dădu din umeri.

— Și ce vrei să faci o sută și cinci zeci de slujitori. câți îi are namestnicul, față cu două sau trei mii de oameni hotărâți, zise el.

Căruța cu călăul pătrunsese acum în curte și odată cu cele de pe urmă rânduri de slujitori, intrase și negustorii noștri, iar poarta se închise după dânșii.

În mijlocul ogrăzii, spre mirarea lor, văzură pe însuși namestnicul, înconjurat de căpeteniile slujitorilor și de mai mulți pângari. Fața lui era îngrijată. Cum văzu pe călău îi făcu semn să se deie jos din car și se apropie de dânsul. Când Antal, însoțit de ajutoarele sale, se închină adânc înaintea lui, namestnicul zise :

— Mi se spune că orașul este plin de țărani necunoscuți și înarmați, s'ar putea ca ei să se fi adunat spre a încerca să facă scăpat pe vajnicul hoț osândit să-și ispășască astăzi fără de legile, Dumnealor, și namestnicul arată spre pângari, mă sfătuiesc, unii să nu scot pe osândit afară ci să poroncesc ca cazna să se îndeplinească aice, în ograda temniții ; alții ca fără a-l mai căzni să pun să-i taie capul și să-l arunce mulțimii. Mie însă nu-mi vine să arăt astfel mojmicii că îmi este teamă de dânsa ; vreu ca acest hoț și răsvrățitor să moară în chinurile cele mai grozave, în fața mulțimii, pentru ca mulțimea să vadă de ce soartă au parte acei care se răsvrătesc împotriva lui Vodă. Prin urmare sunt hotărât să-l scot afară din curte și să-l duc la locul unde mor hoții. Dacă prietenii lui vor încerca să-l scape din mâinile noastre, slujitorii mei vor ști să le răspundă după cum se cuvine. Dar, pentru ca să nu fie nici un chip de scăpare pentru el, îți poroncesc și ajutoarelor tale că, la cea dintâiu încercare, ce s'ar face din partea mulțimii, îndată să-l uideți. Aveți cu ce.

Antal, când auzi de sfatul pârgarilor, se îngălbeni, un tremur îl cuprinse și suflarea i se opri. Dacă namestnicul asculta de acest sfat, atunci pierduți erau galbenii, căci din curtea plină de slujitori nici nu era de gândit să poată scăpa osânditul. Când însă auzi de hotărîrea namestnicului, de a scoate pe osândit din ogradă, el răsuflă lung și i se păru că grămada de galbeni scânteiește înaintea ochilor lui.

— Fii fără grijă, stăpâne, zise el, osânditul chiar de ar avea aripi ca să sboare nu ar putea scăpa viu din mâinile noastre. Numai să-mi dai voie să schimb fiarele cu care este încătușat, prin altele care le-am adus cu mine.

— Asta este treaba ta, răspunse namestnicul, numai să știi că dacă cumva hoțul ar scăpa cu viață, tu cu bună seamă că nu vei vedea ziua de mâne.

Namestnicul poronci temnicerului să aducă pe Mihu, din beciul unde era închis în încăperea de deasupra, unde urma ca călăul să-i schimbe fiarele și temnicerul, urmat de călău cu ajutoarele lui, dispăru pe ușa temniții și în curând se auziră lovituri de ciocan.

Negustorii care urmase prohodul călăului se apropiase în acest timp de pârgarii care însoțeau pe namestnic și începuse a schimba cu ei păreri asupra hotărîrii namestnicului. Cei mulți o lăudau : unii proceau că mojiicii nu vor îndrăzni să se miște, alții, ziceau că chiar dacă s'ar mișca, nimic n'ar isprăvi în urma măsurilor luate de namestnic. Numai Alexe Abageriul se arăta tot îngrijat.

— Mai știi ce se poate întâmpla în astfel de învălmășală, zicea el. Călăul și ajutoarele lui au poruncă să ucidă pe osândit la cea dintâi încercare a mulțimii. Dar dacă ei cad uciși de să-

geți, de pietre sau de țăpi înainte de a-l putea ucide? Așa-i că hoțul poate să scape?

— De prea multe te temi, cumetre Axente, ziseră negustorii, mai mulți din ei zâmbind de grijile abageriului.

— Dar dacă călăul este cumpărat de prietenii Păunașului? mai urmă Alexe. Râdeți? N'aveți pentru ce. Știți ca și mine că hoțul, în vremile din urmă, a strins bani cu ghiotura. Ați văzut oameni mari, căpitani și soli, care s'au vândut pe bani și credeți că un călău, un om cu sufletul vândut de mult dracului, ar sta la îndoială ca să se vândă unui hoț pentru un desag de aur?

Dacă aceste cuvinte nu stârniră nici o grijă nouă în negustori, se păru că deșteaptă oareși cari bănuieli în namestnic căci, chemând pe hotnogul slujitorilor, îi porunci să ieie pe lângă dânsul doi oșteni aleși, să se suie în car cu ei, cu osândit și cu călău și, la cel dintăiu semn de prieteșug din partea acestuia din urmă sau a ajutoarelor sale, să-i străpungă cu paloșele, atât pe dânsii cât și pe osândit. Namestnicul de abie isprăvisse vorba când se văzură, ieșind din temniță, temnicerul cu călăul și cu ai săi, ducând în mijlocul lor pe Păunașul Codrilor. Mihiu era galbân, cu barba crescută, slăbit în urma lipsei de aer și de hrană îndestulătoare, plecat sub povara cătușelor, dar fața lui era aproape veselă și ochii mai vioi, mai plini de îndrăzneală de cât ori când. Una din ajutoarele călăului găsisse chip să-i șoptească la ureche cuvintele:

— Lanțurile sunt slabe; prietenii veghiază.

— Vajnic hoțoman! ziseră unii din negustori, privindu-l lung.

— Uite ce fudulie în ochii lui! Par'că n'ar merge la roată, ziseră alții.

— Ce păcat că n'avem să putem auzi mărturi-

sirile ce le va face când va fi căznit, căci slujitorii vor face cerc și vor ținea norodul departe, zise butnarul Sas.

Namestnicul chemă încă odată pe Antal și îl puse în cunoștința nouii măsuri ce luase, poroncind încă odată, în fața hotnogului de slujitori, că la cea dintâi bănuială de vicleșug să puie pe călău și pe oamenii lui sub paloș.

Mihu fu suit în car și lângă dânsul se așezară hotnogul și doi slujitori cu paloșele goale în mână, călăul și două ajutoare de ale sale; neîncăpând mai mulți în car, celelalte două urmară pe jos. Carul era înconjurat de slujitori pedestri, cei călări așezându-se împrejurul lor, în cap și în urma carului, iar namestnicul care încălecase și el, luă loc printre călăreții din urmă.

Poarta deschizându-se, prohodul prinse a ieși. Slujitorii călări îi deschideau drumul prin mulțimea care se dădea la o parte în tăcere. Cu toții așteptau ca carul să iasă la iveală și, când apăru pe poartă, miile de priviri rămaseră pironite pe Mihu. Un : iată-l ! izbucni din mii de piepturi când, în picioare, în mijlocul carului, se văzu chipul mândru al Păunașului. Dar îndată după acest strigăt urmă tăcerea cea mai desăvârșită, ne mai auzindu-se decât copitele cailor lovind în bolovanii de pe drum, scârșitul roților carului și câte un : Ța-ho ! Bourean ! a băietului de lângă boi.

Mihu privea mândru și liniștit marea de capete care aținea ochii asupra lui ; fără îndoială că recunoscuse mulți prieteni și mulți tovarăși, dar fața lui rămase neschimbată și nemișcată.

Prohodul străbătuse vreo două uliți fără ca să se fi ivit cea mai mică împotrivire și namestnicul începea să creadă că temerile lui fusesse fără

temeiu când, la o răspântie, s'auzi de-odată un glas de femeie strigând :

— Nu lăsați oameni buni să se omoare prietenul și ocrotitorul vostru ! Dacă sunteți bărbați, săriți cu toții și-l scăpați. Scăpați pe Păunașul Codrilor ! Scăpați pe sprijinul sărăcimii !

Strigătele ieșeau din gura unei femei frumoase, cu pletele bălai despletite pe umere, care se suise pe taraba unei frângherii.

Namestnicul deschidea gura ca să poruncească slujitorilor să puie mâna pe ea când, de-odată, boii de înaintea de la car o rupseră la fugă, par'că cuprinși de turbare și răsturnând în calea lor pedestrași și călăreți. Băietul care-i mâna vărâse, nebăgat în seamă, o andrea lungă de o palmă în nările unuia dintr'înșii.

Tot odată o ploaie de bolovani căzu asupra slujitorilor și oamenii adunați de amândouă părțile năvăliră asupra lor cu arme ținute până atunce ascunse sub sumane.

În urma zmunciturilor carului, acei ce se aflau într'însul căzură grămadă, unul peste altul, iar cele două ajutoare ale călăului, care nu încăpuse și umblau pe jos pe lângă car, sărise într'însul și, împreună cu ceilalți, mențineau în fund pe hotnog și pe cei doi slujitori ce-l însoțeau. Miheu, care acum se ridicase, izbuti să se mântuie de fiarele ce-i încătușau brațele printr'o singură și puternică zmucitură. Smulgând cu mâinile lanțurile de la picioare, sări jos din car, rupse paloșul din mâna unui slujitor pe care, numai dintr'o lovitură de pumn în cap îl trânti la pământ și, străbătând ca un fulger rândurile oștenilor, dispăru în mulțimea țaranilor.

Chiote de bucurie salutară scăparea Păunașului și mulțimea se năpusti asupra slujitorilor cu o turbare îndoită. Oștenii se apărară vitejește dar

în curând căzură, zdrobiți sub loviturile unor potrivnici de zece ori mai numeroși. Namestnicul, de la începutul luptei, zăcea mort cu capul spintecat în două de o lovitură de baltag, căpitanul de slujitori, cu pieptul străpuns în zece locuri, își dădea sufletul, iar hotnogul rămase mort în car sub cuțitele închipuitelor ajutoare de călău. Câțiva slujitori mai luptau cu vitejia desnădăjduirii, știind bine că pentru dânșii nu era iertare. În curând fură măcelăriți până la cel din urmă. Negustorii fugise care în cotro putuse, unii se încuieseră în casele lor și închisese țărăbile, alții neputând străbate prin ulițele îndesate de țărani, se ascunsese pe unde putuse.

Țărănimea învingătoare și stăpână pe oraș, ne mai văzând înaintea ei dușmani de lovit și împinsă de setea de stricare stârnită de lupta purtată, începu să se arunce asupra dughenilor rămase deschise. În curând Mihu și cu Cărăbuș, cutreierând ulițele, puseră capăt neorânduielilor. Țăranii primiră porunca să se întoarcă la vetrele lor afară de câteva sute care aveau să rămâie până în seară sub povățuirea lui Cărăbuș. Puțin câte puțin ulițele se goliră de străini, dar Bacăul nu-și recăpătă priveliștea obișnuită căci negustorii rămaseră închiși în casele lor.

Orașul fiind fără diregători și fără pază, Mihu care se oprise la casa frumoasei surori a lui Cărăbuș, trimise s'aducă pe șoltuz căci acesta, în vremea luptei, așteptase sosirea osânditului la locul de caznă de la gura Bârnatului, unde plecase călare, pe drumul cel mai scurt. Mihu îi încredință ocârmuirea orașului, sfătuindu-l să umble pe la negustori, din casă în casă, ca să-i îndemne să alcătuiască o strajă pentru păzirea bunei rânduiei și ridicarea morților.

Sasul care înaintea lui Mihu îngenunchiese,

crezând că-i sosise ceasul cel de pe urmă, plecă voios și, pe la prânzul cel mare, o parte din du-gheni erau deschise, iar negustorii cu calfele lor, ajutați de un număr de țărani rânduți de Cărăbuș, începuse să stringă slujitorii morți și să-i ducă la groapa mare ce se săpa pentru dânșii, aproape de biserica catolică, iar trupurile pușnilor țărani morți, fusese ridicate de rude și de cunoscuți și pornite spre satele lor.

Cărăbuș pusese pe Mihu răpede în cunoștință despre toate câte se petrecuse în țară de la plecarea lui. Era acuma să-i povestească chipul în care izbutise să isprăvească scăparea lui, când Mihu, tăindu-i deodată cuvântul, îl întrebă :

— Dar fata care era cu mine nu știi ce s'o făcut și unde o dus-o Balc ?

— O dus-o la Cetatea Neamțului, unde o ține închisă, răspunse Cărăbuș. Știm bine că până acum n'o putut să-i facă nici un rău, căci Crijatul cel bătrân n'o suferit ca mișelul de Voevod să se atingă de dânsa câtă vreme ea se afla sub acoperământul său. Dar mâne, în zori de ziuă, Voevodul urmează să plece, cu bună seamă va lua fata cu dânsul.

— De grabă un cal de călărie, strigă Mihu, până în seară voi fi la Cetate, cu voia lui Dumnezeu și cu ajutorul Părintelui Isaia, cel târziu mâne kneghina va fi scăpată și Balc în lanțuri. După cele ce s'au petrecut astăzi izbucnirea răscoalei nu se mai poate întârzia. Cetatea va fi în mâinile noastre ori când va voi Părintele. Tu, Petre, trimete poronci în toate părțile pentru ca toți credincioșii noștri de mâna întâiu să se pregătească și să se îndrepte spre Cetate unde ne vom aduna cu toții. Mâne seară să fii nesmintit la Cetate. Cred că la noapte Părintele va da poronci și pen-

tru ridicarea obștească. Ah! de aş avea aice pe Trăsnet sau pe Vjelia.

— Trăsnet și Vijelia sunt aice cu Onea, răspunse Cărăbuș, îi țin de o săptămână în grajd la mine; după lunga odihnă ce au avut-o nu cer decât fugă nebună.

Mihu de abie își dădu timp să îmbrace câte ceva din mâncările ce-i fusese puse dinainte de frumoașa gazdă, apoi luându-și ziua bună și de la Stanca și de la Petrea, sări pe Trăsnet care necheză de bucurie la vederea lui și, urmat de Onea, străbătu la treapă orașul iar, odată dincolo de podul Bistriței, porni la fugă spre Cetate. Lăsă satele la o parte, tăind curmeziș peste văi și peste dealuri, pe cărări cunoscute lui.

Făcu întâiul popas la Roznov și al doilea la Ghindăoani unde-l prinse noaptea. Pe la nouă ceasuri după vremea noastră era în Humulești, unde lăsând caii cu Onea, se îndreptă grabnic pe jos înspre sihăstrie.

XLIX

In care vedem că Mihu ie o hotărîre neașteptată

Părintele Isaia și cu Stroici plecase Joi din Tecuciu. Tăind curmeziș peste dealuri, ajunseră de amiază la Răcătău, pe malul Siretului; trecură apa cu luntrea, la Răcăciuni, cu puține ceasuri după Tătarii urmăriți din scurt de către Balc.

În aceeași seară ajungeau în Bacău și petreceau noaptea la Stanca lui Floareș, unde Părintele Isaia s'întâlni cu Cărăbuș care dădu Părintelui seamă amănunțită despre cât se întâmplase în

vremea cât lipsise din țară și, mai cu seamă, despre mersul „vămileor Păunașului“ după cum le zicea poporul. Aceste vămi aduse în acele câteva luni, foloase neobicinuit de mari. Petrea mai arătă Părintelui că vorbele răspândite de oamenii lor prin popor începeau a da roadele cele mai îmbucurătoare și că pretutindeni țărănimea arăta cea mai mare îndârjire în susținerea drepturilor sale când aceste erau călcate de kneji și de diregători.

Părintele se arătă foarte mulțumit de câte auzi de la Cărăbuș și, la rândul lui, îi povesti parte din câte văzuse și isprăvise în vremea călătoriei. Ii mai arăta că lucrul fiind copt, nu mai era nevoie să se amâie izbucnirea răscoalei pe multă vreme și că îndată ce va fi sosit la sihăstrie, este hotărît să scrie lui Bogdan pentru a-l vesti să fie gata de plecare.

A doua zi, Vineri, călătorii noștri plecară din Bacău când se crăpa de ziuă și se îndreptară spre Neamțu prin drumuri lăturalnice, poteci și cărări, lăsând drumul mare de-o parte, mai ales pentru ca nu cumva să întâlnească pe cineva de la Cetate sau din Târgul Neamțului care să recunoască pe Stroici. Acesta trebuia să zăbovească câteva zile la Neamțu spre a-i da timp să se sfătuiască cu Părintele asupra știrilor ce trebuiau să vie acestuia, atât din toate ungherile țării cât și de la Bogdan. Pe urmă, la sosirea lui Mihu, acesta avea să-l ducă la un loc teafăr, unde să poată aștepta izbucnirea răscoalei. Dacă l-ar fi întâlnit acum, pe drum, cineva care-l cunoștea și care ar fi vestit pe Cavaleri despre sosirea lui i-ar fi fost greu, după îngrijirea de care avusese parte acolo, să nu se arăte pe la Cetate, ceia ce Ștefan nu voia cu nici un preț.

Făcură un lung popas în pădurea de sub dea-

lul Balaurului, de unde plecară tocmai pe la toacă, astfel că putură ajunge la sihăstrie în întunericul nopții, nevăzuți de nime. Ștefan fu adăpostit de Părinte într'o despărțitură locuită până atunci de Paisie, care primea puțină lumină printr'o crăpătură făcută cu mult meșteșug în boltă și a cărei îmbrăcăminte se alcătua dintr'o icoană a Maicii Domnului, un pat de scânduri acoperit cu o saltea de paie, o mică masă rotundă și două scaune de lemn alb. Ucenicul își mută locuința într'un fel de bordeiu lângă ușă. Dimineața și amiaza zilei următoare trecuse în deschiderea și cetirea cărților sosite dela Bogdan și din țară, precum și în luare de lămuriri dela Paisie. Bogdan scria că toate măsurile din partea lui sunt luate, că nu numai aproape toți knejii și sătenii locuind în împrejurimile Cuhnei, dar chiar alții, locuind mai departe sunt gata să-l urmeze adăogând că nădăjduiește să intre în Moldova cu o oaste de mai multe mii de oameni. Toate știrile din țară erau, asemenea, așa de îmbucurătoare în cât Părintele și cu Stroici se înțeleșe să hotărască ca răscoala să izbucnească prin mijlocul lunii viitoare, Octomvrie, când oamenii vor fi strins de pe câmp toate bucatele și vor fi adunat toate vitele în târle.

Tocmai când puneau la cale, spre seară, oareși care amănunțimi, iată că intră Paisie cu fața tulburată și le vesti că Onea sosise dela Bacău călare cu vești rele și cerea să vorbească numai decât cu Părintele. Adus în fața lor, Onea care le păru îmbătrânit cu zece ani și al cărui trup întreg era cuprinse de un tremur, le povesti în cuvinte întretăiete, că Păunașul Codrilor fusese prins de Balc cu o zi înainte, în Tamași, aruncat în temnița din Bacău și recunoscut acolo de un Ciangău osândit la moarte, care-și răscumpăruse

viața arătând namestnicului că ține în puterea lui pe dușmanul vestit al Domiei. Mihu fusese judecat chiar în acea noapte de namestnic, ajutat de șoltuz și de pângari și osândit să moară pe roată în dimineața Duminecii următoare, după ce i se vor fi stors, prin cazne, numele tovarășilor și a tainelor lui. Părintele Isaia, la auzul acestor vești neașteptate, rămase ca nimic. Era amenințat să piardă, prin o moarte rușinoasă și plină de chinuri, pe acela care, pe lângă că îl iubea ca pe copilul lui, era unealta cea mai de preț pentru îndeplinirea lucrării de mântuire a neamului începută de el. Dar era prea bărbat și prea stăpân pe simțirile lui pentru a-și îngădui sieși să rămâie multă vreme doborât de simțirile lui.

Revenindu-și răpede în fire, Isaia întrebă pe Onea dacă Mihu fusese căznit în închisoare. Onea îi răspunse că Mihu, îndată ce se văzuse recunoscut, mărturisise că, într'adevăr este Păunașul Codrilor și că îndeplinise toate faptele de care era învinovățit. Namestnicul hotărîse deci ca el să fie căznit numai în fața norodului, pentru ca cauza să fie mai lungă și să îngrozească pe norod mai tare.

— Slava Domnului, puterile lui Mihu sunt neatînse! strigă călugărul și se păru că o stâncă îi este luată de pe piept.

— Nu mă îndoiesc, urmă el, că cu ajutorul lui Cărăbuș va ști să scape de primejdie. Ce măsuri pus-o Petrea la cale pentru mântuirea Căpitanului?

Onea răspunse că Cărăbuș luase măsuri pentru a aduna Duminecă, de cu noapte, mai multe mii de țărani, cu ajutorul cărora nădăjduia să împrăștie pe slujitorii Voevodului, să puie mâna pe namestnic, pe șoltuz și pe pângari și să sloboadă pe Mihu din închisoare.

— Nu mă îndoiesc că va izbuti, zise Părintele care părea acum mai liniștit. Intoarce-te îndată la Bacău Paisie te va duce la Humulești unde îți va da un cal bun și odihnit. Gonește până la Roznov unde vei găsi alt cal la dascălul Gheorghe și, de acolo, zorește de ajunge la Bacău înainte de ziuă. Indată ce vei sosi, spune lui Cărăbuș să nu cruțe nimica. Să verse, de va fi trebuință, pâraie de sânge, să împrăstie nomoluri de bani, dar să scape viața Căpitanului. Să ne trimiteti din ceas în ceas câte un om călare cu vești. Mergi!

Stroici și Paisie își putură da seamă că Părintele era mult mai îngrijat decât voia să arate. El reîncepuse în adevăr cu Ștefan punerea la cale a măsurilor ce urma a se lua în prevederea răscoalei, dar era ușor de văzut că nu dădea mintea lui întregă sfătuirii. Noaptea fu fără somn pentru tus-trei locuitorii sihăstriei; dimineața zilei de Duminecă se întruni la sfânta liturghie, dar după această slujbă ceasurile se făcură din ce în ce mai grele. Cu toată stăpânirea de sine de care se bucurase Isaia, el începu să nu-și mai poată ținea nerăbdarea în frâu. Mai mulți necunoscuți se înfătoșară în cursul dimineții la sihăstrie; voroavele tainice ce le avea cu dânșii și sfătuirile cu Stroici în urma acestor voroave, îl ajutară s'o ducă până la amiază. Dar după prânz ceasurile deveniră nesuferite și Paisie fu trimis înaintea știrilor, la Humulești.

Trecuse de toacă când el se întoarse cu vestea că Păunașul Codrilor a scăpat și este stăpân pe Bacău. Altă veste nu mai sosi până în noapte și Părintele cu Stroici începeau să fie din nou îngrijați. Tocmai când erau să se culce, se auzi bătând în ușă și Mihu însuși intră în peșteră. Inaintând cătră călugăr se plecă ca să-i sărute mâna, dar bătrânul, cuprinzându-i capul cu brațele, îl strinse

cu putere la piept, apoi, fără a-i da drumul îndreptă o rugăciune fierbinte de mulțămire către Cel Atot Puternic. În curând însă își stăpâni bucuria și ceru lui Mihu mai multe amănunte asupra chipului scăpării lui, și-i puse întrebări asupra stării în care lăsase Bacăul. Se bucură mult când auzi că țărani adunați pentru a-l scăpa se împrăștiase și că puterea fusese dată în mâna șoltuzului.

— Luat-ai măsuri, întrebă el, pentru ca Cărăbuș, sora lui, precum și toți acei care s'ar putea vădi că au luat parte la scăparea ta, să părăsească Bacăul și să se adăpostească în locuri terefere până la izbucnirea răscoalei obștești?

— Nu, răspunse Mihu, în gândul meu răscoala de azi dimineață, de la Bacău, nu poate decât să fie urmată îndată de răscoala întregii țări. Am și luat măsuri pentru ca toți acei care țin cu noi să ieie armele și să se îndrepteze spre Cetate.

Fața lui Isaia se întunecă.

— Ai făcut o greșală neiertată care ar putea să zădărnicească întreaga noastră mișcare. Răscoala nu trebuie să izbucnească înainte de o lună și ea nu va izbucni. Paisie !

Ucenicul se grăbi să se înfățișeze.

— Dă îndată de știre lui Dumitru Prisacariu s'aprindă în vârful Oglinzilor, cincisecizeci focuri în chip de cruce, cu unul mai mare în mijloc.

Mihu îngălbeni acuma la rândul lui, căci acest semn voia să zică : încetarea oricărei mișcări până la primirea altei poronci de la Părinte. Și când Paisie voi să iasă spre a îndeplini poronca călugărului, Mihu i se puse înaintea.

— Pentru numele lui Dumnezeu, Părinte, ascultă-mă, zise el. Amânând izbucnirea răscoalei încă pe o lună, dai vreme Voevodului să stringă slujitorii pe care să-i trimită, sub porunca lui

Balc sau al vre unui alt fecior domnesc, în împrejurimile Bacăului, spre a căuta pe acei care au luat parte la scăparea mea, a-i pedepsi și a răsbuna moartea oamenilor domnești uciși azi dimineață. Ți dai samă de jafurile și de fără de legile ce vor avea să le sufere de la oșteni bieții oameni care locuiesc în satele dimprejurul orașului? Nu este o datorie sfântă pentru noi să-i ferim de aceste rele și acum, când începutul este făcut, când toată țara este cu noi, să ne sculăm cu toții și să zdrobim pe Sas și pe ai lui, fără a le mai da vreme să facă noi jafuri și noi schingiuri?

— Sau, răspunse călugărul, să le dăm prilej să strivească, ei, o răscoală încă necoaptă și rău chibzuită, ajutându-i astfel să întărească pentru vecie domnia jafului și a fără de legilor.

— Peste o lună nu vom fi mai gata decât astăzi, zise Mihule.

— Peste o lună, zise Părintele, Bogdan, va fi la hotarul nostru cu zece mii de Maramureșeni; Toma Alimoș și Gheorghită a Șalgăi vor fi avut vreme să-și strângă Bârlădenii și Codrenii. Mergi Paisie!

Dar Mihule urmă să oprească calea ucenicului.

— Balc este în cetate și dacă năvălim astănoapte asupra ei și ne facem stăpâni pe dânsa, putem pune mâna pe el, lipsind astfel pe Sas de brațul cel mai vânjos din oastea lui, de mintea cea mai ageră din sfatul lui.

— Balc este oștean vrednic și om iscusit la minte, lipsa lui ar fi o pagubă mare pentru Voevod, dar mai mare pagubă ar fi pentru noi lipsa ajutorului a atâtor mii de Maramureșeni, de Bârlădeni și de Codreni! În asemenea împrejurări, loviturile nu trebuie să fie răslețe ci să se deie toate de odată, spre a avea mai multă putere. Dă-te în lături și lasă pe Paisie să treacă.

Mihu nu se mișcă de dinaintea ușii.

— Părinte, zise el, în cetate nu este numai Balc, dar într'însa mai este închisă o fată nenorocită și nevinovată. Ea este fiica unuia dintre credincioșii noștri de căpetenie, a kneazului Bałoș de la Poiana, unde am fost găzduiți și unde am avut sfatul cel mare de astă primăvară. Am avut norocul s'o scăp din mâna Tătarilor și, împreună cu dânsa, am căzut în acea a lui Balc, la Tamași. Ea este închisă în temnița Cetății; Balc a vrut s'o pângărească, dar Crijatul cel bătrân n'o suferit ca o asemenea fără de lege să se întâmple în zidurile încredințate păzii lui! Cât se află în Cetate ea este teafără, dar chiar mâne Balc pleacă la Suceava, luând-o cu dânsul.. Părinte, adause el cu glasul tremurând, iubesc pe această fată, m'am logodit cu dânsa. Nu lăsa ca logodnica mea să fie necinstită de Balc! Fie-ți milă de dragostea noastră! Să strângem pe credincioșii ce-i avem în împrejurimi; într'un ceas se pot aduna destui pentru ca să spargem perețele ce desparte hruba săpată de Dumneta în drumul care vine pe sub pământ, din oraș la fântâna din curtea Cetății; până în ziuă putem să fim stăpâni pe dânsa.

— Inainte de a mă gândi la nimicuri, răspunse călugărul cu nerăbdare, trebuie să mă gândesc la mântuirea neamului meu. Nu voi pune în cumpană viitorul lui cu cinstea sau cu viața unei fete, fie ea chiar copila kneazului Bałoș și ibovnica ta. Uiți, adause el cu glas înăsprit, jurământul ce l-ai făcut. Jurat-ai pe sfânta cruce că ai să trăiești numai pentru mântuirea neamului tău, că nu vei urmări alt țel, că nu vei avea altă nădejde până ce nu vei vedea acea mântuire împlinită? Juratu-mi-ai supunere oarbă chiar când îți voi poronci să jertfești viața, poate și prieteni? Slab de înger ești tu, mică este iubirea ta de neam

dacă te îngrozești la gândul că trebuie să-i jertfești o muiere și dacă vrei să primejduiești viitorul unui neam întreg pentru a scăpa pe o singură ființă. Dar dacă patima te orbește pe tine, datoria mea este să veghiez și să nu îngădui ca slăbiciunea ta să nimicească o muncă atât de sfântă. În lături !

Fără a se depărta de la ușă, Mihu căzu în genunchi.

— Părinte, zise el cu mâinile întinse, am jurat precum zici și vreau să-mi țin jurământul cu sfințenie. Dumnezeu știe că-mi pare dulce de ținut, dar, te rog, nu-l face în zadar cruț și nesuferit de dureros. Îți jur că izbânda noastră este mai presus de îndoială și că pricina noastră poate numai să câștige prin darea unei lovituri grabnice și neașteptate.

— Uți, strigă cu glasul răstit călugărul care pierduse acum cu totul nerăbdarea și ai cărui ochi străluceau de mânie, uți că hotărârile să ieu de mine singur și că tu ești numai merit să le îndeplinești ! Să vedem dacă vei îndrăzni să întrebuițezi puterea împotriva mea și, apropiindu-se de Mihu, care, deși în genunchi, multămită staturii sale urieșe, avea umerile la înălțimea umerilor bătrânului mic și sârbed la trup, iar cu capul îl întrecea, îl împinse la o parte.

Mihu, scuturându-se îndată, se dădu în lături.

— Mergi, Paisie, și îndeplinește poruncile mele.

Ucenicul ieși fără ca Mihu să facă nici un semn de împotrivire.

— Părinte, zise el după ce ușa se închise, ai făcut ceia ce ai crezut de datoria Dumitale să faci ; voi face acuma și eu ceia ce inima îmi poroncește să fac, și, închinându-se, ieși pe ușă înainte ca Părintele să mai fi putut zice un cuvânt.

— Nu mă așteptam la asemenea purtare din partea lui Mihiu, zise cătră Stroici călugărul, după ce se primblă câțva prin chilie.

— Iartă-mă, Părinte, dacă cutez și eu să zic că o izbucnire neîntârziată a răscoalei mi se pare mai puțin primejdioasă decât Cuvioșiei Tale. Eu cred că puterile ce le avem la îndemână sunt prea îndestulătoare pentru a ne face stăpâni pe toată Moldova și a sili pe Sas să fugă peste munți sau să se închidă în cetatea Sucevei. Apoi, punând mâna astă noapte sau mâne noapte pe Cetatea Neamțului, am pune mâna și pe Balc, dând astfel lui Sas o lovitură de moarte.

— Așa este, răspunse călugărul, lovitura pentru Sas ar fi cumplită și pentru noi folosul mare dar, odată cu izbucnirea răscoalei, ai noștri ar striga și pe Bogdan ca Domn, căci astfel pus-am la cale cu toții. La auzul unei asemenea vești, Ungurii ar putea poate să taie calea Voievodului, să-l împresoare cu puteri covârșitoare și să-l zdrobească. Și acuma te întreb, bine am sta noi oare atunce? Folosul de a fi pus mâna pe Balc, mare cum ar fi, atârna-va el oare în cumpănă tot atât de greu ca pierderea căpeteniei asupra căreia cu toții ne-am unit? Oare nu este de prevăzut că în clipa în care s'ar afla despre înfrângerea și, poate pieirea lui Bogdan, în inimile multor kneji s'ar naște poftă de Domnie care ar răsleți puterile, mințile și inimile noastre? Imi este oare iertat mie, namestnicului lui Bogdan, mie care în fața lui Dumnezeu am luat asupra-mi o răspundere atât de grozavă, să primejduiesc astfel izbutirea unor scopuri atât de înalte, pregătite cu așa de multă grijă și a căror izbândă este altfel neîndoielnică?

Stroici tăcu, neputând decât să se închine în

fața agerimii de minte și a prevederii călugărului.

— Sunt încredințat, urmă acesta, că nu vor trece multe zile și Mihu însuși va recunoaște câtă dreptate am avut să rămân neînduplecat față cu rugămintele lui.

— Nu te temi, Părinte, zise Stroici, că nepotul Dumitale să nu încerce, singur sau cu câțiva prieteni, să scape pe acea fată din mâinile lui Balc? Cuvintele lui cele de pe urmă ar putea să deie de bănuț...

Aice Stroici fu întrerupt prin intrarea lui Paisie, galbân și fără de suflet.

— Jupânul Mihu s'o dus la Cetate ca să se predeie Criaților, strigă el cu un glas întretăiet.

— De unde știi? întrebă Isaia, îngălbenindu-se la rândul lui.

— El singur, m'o ajuns pe drum după ce o încălecat pe calul pe care-l lăsase la ușa sihastriei și era urmat de Onea. Mi-o zis să vin să-ți spun că se duce la Cetate ca să se predeie Cavalerilor și lui Balc și o adăogit că nădăjduiește că nu-l vei lăsa în mâinile lor. Apoi m'o părăsit și l-am văzut gonind spre Cetate.

Trăsnetul căzând la picioarele lui Isaia n'ar fi putut să aducă în înfătoșarea lui o schimbare mai cumplită.

— Ce nebunie! strigă el desnădăduit. Pentru atâta lucru scăpat-o el de moarte la Bacău? Criații, dacă nu astă noapte, dar mâne dimineață îl vor pune cu bună seamă la caznă ca să afle tovarășii și taințele lui.

Tocmai atunce ușa se deschise și Onea intră. Fața galbănă și privirea rătăcită a credinciosului servitor dădea de prisos a înțelege că vestea adusă de Paisie era adevărată. Totuși Isaia întrebă:

— Ce este?

— Când o ieșit Căpitanul de la Cuvioșia Ta, zise Onea care părea foarte tulburat, o încălecat fără să-mi zică un cuvânt, fără chiar să mă vadă și o pornit la vale în fugă, iar eu l-am urmat. Când o ajuns pe Paisie, l-o oprit și i-o zis niște cuvinte pe care nu le-am auzit, apoi o gonit spre Cetate. L-am auzit strigând, am văzut podul mișcător scoborîndu-se, am văzut pe Căpitan descălecând și trecând podul pe jos, iar când am ajuns la capră, podul se ridicase din nou. Am luat calul Căpitanului și am venit aice la fugă.

Călugărul străbătu chilia frângându-și mânilor și strigând :

— Ce nebunie ! Ce nebunie !

— Și ai de gând să-l părăsești în voia soartei, neîncercând nimic pentru scăparea lui, întrebă Stroici.

Călugărul nu răspunse.

— Nu poți lăsa ca Păunașul Codrilor să fie spânzurat sau să moară pe roată, zise Stroici ; moartea lui ar fi o lovitură nimicitoare pentru pricina noastră, o izbândă mare și neașteptată pentru Voevod.

— Nu, zise Isaia, care părea că a luat o hotărîre, nu voi lăsa ca Mihu să fie ucis de vrăjmași, căci el singur prețuiește cât o oaste întregă. Trebuie să fac pentru Mihu ceia ce nu puteam face pentru fata lui Baloș. Părăsindu-l aș primejdui izbânda noastră mult mai mult decât aș primejdui-o grăbind izbucnirea răscoalei. Chiar astă noapte Cetatea va fi în puterea noastră. Paisie, du-te de dă foc grămezii de cetină din ulmul cel mare care este deasupra sihăstriei și vină de-mi spune ce focuri răspund.

L

Inainte cu Dumnezeu !

Indată ce Paisie aprinse cetina îndesată, unsă cu păcură și aninată într'un ulm urieș, deasupra sihăstriei, se văzură strălucind trei focuri în șir, aprinse de asupra Humuleștilor. Nu trecuse ceasul și soseau, unul câte unul, țărani din Humulești, din Grumăzești, din Blebea și mărginași din Târgul-Neamțului. Toți aveau arme : baltage, mâciuci, ghioage năstrujite, sulii și paloșe. Mulți din ei purtau coifuri de oțel și cămeși de zale, alții aveau, peste cămeși, mintene cu căptușală de cânepă, groasă de două degete. Vre-o douăzeci din ei, oameni mai de seamă, intrară în sihăstrie, iar ceilalți, după ce vorbiră câte un cuvânt cu Paisie care sta la poartă, se făcură nevăzuți prin tufe . Totul se petrecea în cea mai desăvârșită tăcere.

Oamenii care intrase în sihăstrie rămâneau în chilia cea mare, în care intrai de-a-dreptul când pășeai peste pragul ușii. Părintele se afla cu Ștefan în chilia care fusese a lui Paisie și unde ședea acuma kneazul ; oamenii vorbeau între dâșii cu glas supus. Se vede că Paisie ținea socoteală de cei sosiți căci, după câtăva vreme, intră în sihăstrie și merse de bătu la ușa chiliei unde se afla Părintele. Ușa se deschise și Isaia apăru pe prag, având după dânsul pe Ștefan, îmbrăcat în zale și în platoșe de oțel, cu coiful în cap și cu paloșul la brâu.

— Bună seara, oameni buni, zise Isaia celor de

față care se descoperiră și se închinară înaintea lui. După semnul ce vi l-am dat ați priceput că v'am chemat la luptă hotărîtoare. Imprejurări neașteptate mă fac să vă adun mai curînd decît credeam pentru ca să ne ajutați să punem în astă noapte mâna pe cetate.

Oamenii, uimiți, se uitară unul la altul. Mișcarea lor nu scăpă Părintelui care urmă :

— Da, să punem mâna pe Cetate. Am să vă dovedesc îndată că lucrul este mult mai ușor decît se pare. Dar, mai nainte de toate, trebuie să vă dau o veste care are să vă mîhnească. Păunașul Codrilor este în puterea vrășmașilor, el este închis în temnița Cetății.

La auzul acestei vești neașteptate mișcarea fu mare, cu toții strigară :

— Să mergem să-l scoatem ! Să nu-l lăsăm ! Suntem gata la orice pentru a-l scăpa.

— Vom merge și-l vom scoate, urmă Părintele, vă mulțămesc pentru buna voință ce i-o arătați. Dar în Cetate nu este numai Păunașul Codrilor, este și neomul de Balc. Punînd mâna pe Cetate, punem mâna și pe vrăjmașul nostru cel mai vajnic și cel mai primejdios.

— Poruncește părinte, și te vom asculta orbește căci ți-am jurat ascultare, zise atunce Andrei Creangă din Humulești, un țaran voinic, de vre-o cincizeci de ani, cu plete și musteți cărunte și cu doi ochi negri, cumiți și hotărîți.

— Vom scoate pe Păunașul Codrilor din închi-soare cu toată înălțimea zidurilor Cetății, zise altul, un om lung cât o prăjină, slab ca un țâr, spân la față și cu plete bălai deschise, aproape galbene.

— În Cetate se află douăzeci și șase de Nemți și doi Crijați, treizeci de slujitori unguri de ai Voevodului cu Voevodul și cu un hotnog, solul

Voevodului Ardealului cu zece slujitori și straja din sate, alcătuită ca de obicei, din cincizeci de Români de ai noștri. Vra să zică că veți avea de luptat cu cincizeci și șase de oameni peste tot, și voi veți fi peste două sute cincizeci, căci străjarii din sate ne vor da, fără îndoială, ajutor.

— Frate-meu, Ion, este mai mare peste dânșii, zise Creangă, sunt numai săteni de la noi, rude și prieteni, toți oameni prielnici nouă. Cum ne vor zări de pe ziduri se vor da în partea noastră.

— Ar fi deci rușine, urmă Părintele, dacă în asemenea împrejurări, n'ar fâlfâi mâine steagul nostru pe turnul cel mare al Cetății. Mai ales că nouă, zidurile cele înalte nu ne vor putea pune nici o piedică, căci am de gând să vă duc pe sub pământ.

— Vei fi dat de vr'o chioarcă ducând la Cetate, zise Creangă cu bucurie ; bunicul meu, Dumnezeu să-l ierte, spunea că l-au făcut Crijații să lucreze la acea chioarcă cu alți oameni din satul nostru, dar nu-și putuse da samă nici de unde pornea nici unde se sfârșea, că-i ducea la lucru noaptea și cu ochii legați.

— Ai ghicit Andrei, zise călugărul, am dat de un drum sub pământ și printr'însul intra-vom în Cetate. Dar miezul nopții nu mai este departe și, până ce vom ajunge la Cetate, avem de lucru ; afară așteaptă tovarășii noștri, mergeți la ei și le împărtașiți cele ce vi le-am zis. Băgați de seamă să nu se facă sgomot. După ce fiecare din ei va cunoaște pentru ce este chemat, vă veți întoarce aice.

Oamenii ieșiră și se împrăștiară prin tufe. Paisie, în urma unei poronci a călugărului, ieși afară și în curând se întoarse aducând patru cazmale.

— Iți vei lua uneltele și vei veni cu noi, mai

zise Isaia ucenicului, care ieși iarăși pentru a se întoarce cu un fel de geantă de piele.

— Unde sunt scările și luminile mai întrebă călugărul.

Ucenicul scoase de sub patul călugărului o grămadă de opaiți și de facle de coajă de mesteacăn precum și o legătură mare de frânghii.

— Andrei Creangă cu zece oameni va rămânea ca să păzească sihăstria, zise călugărul.

— Cum, tocmai pe mine mă lăsați ? zise Andrei supărat.

— Te las pe Dumneta aice, fiindcă în nime n'am atâta nădejde : te știu tot atât de cuminte pe cât ești de viteaz. Insărcinarea care ți-o încredințez este una de mare încredere. Știindu-te aice, știu că pot avea toată nădejdea că nu mă va lovi nime fără de veste, pe de îndărăt. Dacă cumva dușmanii s'ar ivi și ar voi să între, apără intrarea cu îndârjire și trimite-mi de știre. Uite, noi mergem pe ușa asta, și arată spre una din cele două uși care se vedeau la perețele din întru, acel cel vei trimete să tot meargă înainte, până ce va da de noi. Dar alegeți numai oameni de toată nădejdea și-i oprește afară, la ușa.

Creangă ieși afară.

— Mihai Bululete, zise călugărul către omul cel lung și slab care vorbise după Creangă, rămâi la ușa sihăstriei și privighează intrarea oamenilor după noi, în chioarcă ; când vor fi intrat cu toții, vei veni și Dumneta cu ceata care te ascultă. În chioarcă încap numai câte doi oameni unul lângă altul ; fiecare din voi va fi urmat de oamenii care stau sub ascultarea lui și va trece pragul ușii numai după ce va fi văzut intrând pe cel de pe urmă om al cetei pornite înaintea lui ; fie care ceată să aibă câte o opaiță și trei facle aprinse.

Patru oameni din ceata întâiu vor lua câte una din cazmalele acestea.

Paisie împărți cazmalele, opaițele și faclele și apoi dădu unui țăran legătura cu frânghiile. Isaia deschizând ușa și intrând, cel întâiu, în chioarcă, zise :

— Înainte cu Dumnezeu !

După dânsul intră Ștefan și apoi Paisie, pe care îl urmară țăranii după rânduiala hotărîtă de călugăr.

În curând ajunseră în fundul chioarcei.

— Dați-vă puțin înapoi, poronci călugărul, oprindu-se la vre-o trei pași de păretele care le închidea drumul.

Oamenii se dădură înapoi.

— Doi oameni cu cazmale să treacă înaintea mea și doi cu lumânări să-i urmeze, mai poronci călugărul.

Oamenii care purtau cazmale fiind aproape de călugăr, ei se înfătoșară numai decăt, urmați de altul care purta o faclă aprinsă, iar al doilea om cu facla, care aparținea cetei următoare, își făcea cu greu drum printre tovarășii înghesuiți.

— Acest părete nu are decăt o grosime de șase palme, zise călugărul.

Cei doi oameni cu cazmalele se puseră la lucru, lovind regulat și cu putere, dar prundișul din care era alcătuit păretele fiind peste seamă de vârtos, sudoarea începu în curând să curgă pe fețele lor.

— Să treacă doi oameni la cazmale, poronci atunce călugărul și doi țărani veniră îndată să ieie locul tovarășilor lor.

De patru ori se schimbară lucrătorii până când, în sfârșit, unul din ei dădu un strigăt înăbușit de bucurie : colțul cazmalei lui întâlnise golul.

Borta, întâiu mică, fu răpede mărită, dar numai

când ea fu adusă la măsura rămășiții chioarcei, Isaia dădu poroncă lucrătorilor să înceteze lucrarea lor și poronci ca patru oameni să deie molozul în partea dreaptă a chioarcei celei mari, lucrare anevoioasă și care ținu destul de mult. În sfârșit călugărul trecu înainte și, cârnind la stânga, poronci :

— Urmați-mă !

Chioarca în care se aflau acuma era numai cu puțin mai largă decât cealaltă, dar mai înaltă ; deși avea un suiș foarte simțitor, oamenii o străbăteau mai ușor. De odată însă suișul se făcea din cale afară răpede dar, la capătul aceluși suiș, chioarca se lărgea și alcătuia ca o sală mare. La un cuvânt al călugărului, doi oameni cu fațe înaintară, dinaintea lor se văzu o ușă mică de fier într'un părete de zid. Călugărul și Paisie s'apropiară de această ușă și o cercetară cu cea mai mare băgare de seamă. Balamalele și broasca nu se vedeau, ele fiind pe dinafară ; între ușă și ușorii de piatră nu era nici cel mai mic deșert.

— Are să trebuiască, zise ucenicul, să fac o bortă mare prin care să pot vârî brațul spre a chili balamalele sau limbile broaștei. Mă tem că au să treacă multe ceasuri până ce voiui isprăvi.

Pe fața călugărului se văzu zugrăvită o mare îngrijare.

— Câte ceasuri ? întrebă el.

— Nu știu, răspunse ucenicul, poate două, poate mai multe.

— Atunce, zise călugărul încet cătră Stroici, nu ne-ar rămânea decât să părăsim calea pe care am pornit și să dăm năvală ; izbânda ar fi îndoielnică și s'ar putea cumpăra numai cu prețul a sute de vieți, și de unde știu că, la intrarea noa-

stră în Cetate, vom mai găsi pe Mihu încă în viață.

Pe când călugărul vorbea cu Stroici, un om se apropiase de ușă și o privise cu mare băgare de seamă. Apoi, cu amândouă mâinile, apăsase într'însa de două ori.

— Broasca acestei uși, zise el întorcându-să către părinte, are o singură limbă care se află aici, și arată mijlocul mărginii din dreapta a ușii. Dacă aș avea unelte trebuitoare, m'aș însărcina să taiu limba și să deschid ușa în mai puțin de un ceas.

— Unelte are Paisie, zise Părintele Isaia, cuprins de o nouă nădejde, dar de unde ieșit-ai atât de meșter lăcătuș, Pintilii ?

Pintilii era un om de vre-o treizeci de ani, de stat mijlociu și de făptură sprintenă, cu doi ochi mari, strălucind de vioiciune în fața-i oacheșă și care purta haina mărginașilor din Târgul Neamțului.

— Cât eram rob la Tătari, Cuvioase, răspunse el, căutând printre uneltele din traista de piele a lui Paisie, m'am împrietenit cu alt rob, un lăcătuș genovez, un meșter mare care m'o învățat meșteșugul lui, dar iată ce-mi trebuie, adăose el, scoțând din traistă un sfredel cu șurub și o pilă îngustă. Cu sfredelul am să fac o bortă și am s'o măresc până ce va putea intra pila, iar cu pila voi tăie limba broaștei.

Zicând aceste cuvinte, el se și puse pe treabă.

— Ușa este de lemn la mijloc, zise el după o bucată de vreme, și numai căptușită cu fier pe din năuntru și pe din afară ; uitați-vă, sfredelul o trecut printr'însa. Am să fac acuma altă bortă alătura.

In curând o a doua și o a treia bortă erau

făcute lângă cea dintăiu. La a patra se auzi sfredelul scârțâind.

— Am dat de limba broaștei, zise Pintilii, de acuma trebuie să fac borte deasupra celei dintăiu.

În curând borta fu destul de mare pentru a da intrare pilei cu care începu să lucreze asupra limbei. Aceasta fiind groasă și de oțel bun, pila înainta încet.

Bululete venise de mult și vestise pe călugăr că toți oamenii, afară de cei zece rămași de pază, cu Creangă, la ușa sihăstriei, se aflau în chioarcă. Jumătate dintr'înșii se împinsese în încăperea de lângă ușă, cealaltă se îndesa în urma lor.

Isaia le lămuri atunci că ușa în fața căreia se găsesc dă în fântâna Cetății și se află la o adâncime de cincisprezece stânjâni de la fața pământului.

— Indată ce limba broaștei va fi pilită și înainte ca ușa să se deschidă, faclele vor trebui stinse, însă la oareșicare depărtare de ușă. Un om sprinten și îndrăzneț se va sui sus și va trebui să-și sprijine mâinile și picioarele în deșerturile dintre pietre. El va lua cu dânsul patru scări de frânghie, le va anina de patru belciuge care le va găsi bătute în părete, sub ghizdeiu. Care din voi se crede în stare să îndeplinească această însărcinare ?

— Eu, Cuvioase ! și zece oameni ieșiră din grămadă.

Călugărul îi privi lung.

— Toți sunteți vrednici și toți sunteți de nădejde, dar numai unul singur se poate sui ; voi alege deci pe Mihai Bululete, nu fiindcă-i mai vrednic, dar fiindcă îmi este mai cunoscut.

— Să trăiești, Cuvioase, strigă Bululete cu bucurie.

— Indată ce scările vor fi prinse în belciuge,

se vor sui câte trei oameni pe fiecare din ele ; m'am încredințat că belciugele de la perețele ghizdeiului vor putea să poarte această greutate. Cum se vor fi suit acești doisprezece oameni, se vor sui alți doisprezece și așa înainte până ce nu va mai rămânea nici un om aice. Bine înțeles că cei doisprezece oameni care se vor sui dintăiu trebuie să fie aleși, voinici între voinici ; unul dintr'înșii va fi kneazul Stroici.

Toți încurajară pe călugăr, ridicându-se să fie printre cei doisprezece care aveau să deie și să primească cele dintăiu lovituri pentru mântuirea neamului. Dar călugărul alese cu îngrijire unsprezece bărbați cunoscuți lui, încercați de dânsul, care dăduse dovezi strălucite de vitejie și de sânge rece.

— Lângă ghizdeiul fântânei, zise iar călugărul, se află în fiecare noapte un oștean neamț de pază. Trebuie deci ca atât urcarea lui Bululete și atâr-narea scărilor de frânghie cât și suirea rândului celui întâiu de doisprezece oameni să se facă fără cel mai mic sgomot. Altfel totul s'ar primejdui ; ar trebui ca străjărul să fie ucis sau doborât fără să aibe vreme să strige ajutor. Nu vă mai dau alte povățuiri, veți asculta de poruncile kneazului Stroici.

Atunce unul din cei doisprezece aleși spre a însoți pe Stroici, zise către călugăr :

— O întrebare, Cuvioase. Pe slujitorii domnești îi vom uide fără milă, căci sunt niște ticăloși de la care norodul a avut multe de răbdat. Pe oștenii nemți care se vor pune de pricină vom fi asemine siliți să-i răpunem ; dar cu cei doi Crijați ce să facem ? Ei sunt oameni drepti și au făcut bine la mulți.

— Nu veți face moarte de om zădarnică, zise călugărul, veți căuta să prindeți vii pe cât de

mulți veți putea : Voevod, Crijați, oșteni nemți sau slujitori. Străjării din sate vă vor da mână de ajutor ; ei se așteaptă la vre-o mișcare din partea noastră, căci au văzut focul de deasupra Humuleștilor și mulți din ei știu ce înseamnă acel foc.

— Limba este cu totul tăietă, zise atunce Pintilii, încetând de a mai pili, pot deschide ușa când vei voi.

— Gata ești Bululete ? întrebă călugărul.

— Gata.

— Dar cu ce te-ai înfășurat așa ?

— Cu scările, Cuvioase, răspuse Bululete care își înfășurase împrejurul mijlocului una din scările de frânghie și-și atârname pe spinare celelalte trei făcute, fie-care, ghem.

— Dar nu-ți vor împiedica ele mișcările ? întrebă Stroici.

— N'aibi teamă, răspuse țăranul zâmbind m'aș sui astfel în turnul Cetății.

— Stingeți faclele și aprindeți două opaiți în fund, poronci Părintele.

Apoi după ce poroncile îi fură îndeplinite, el mai poronci :

— Deschideți ușa !

Pintilii deschise ușa și Bululete păși peste pragul ei. Stătu o clipă nemișcat, ascultând ; începu să pipăie în dreapta și în stânga ușii, puse mâna dreaptă în golul dintre două pietre, puse piciorul desculț în golul dintre alte două și se făcu nevăzut. El se suia spre ghizdeiu, iar nici Stroici nici călugărul, care amândoi erau pe pragul ușii, nu auzeau nici un sgomot.

Ascultau, de abiea trăgându-și sufletul și clipele le părea ceasuri când, de o dată, se auzi un bologan desprinzându-se și căzând jos în apă, apoi altul și iar altul. Inimile lor încetară de a mai

bate, dar altă piatră nu mai căzu și nu se mai făcu nici cel mai mic sgomot.

De o dată se auzi un foșnet ușor și Ștefan simți o scară de frânghie căzând pe dânsul.

— A aruncat o scară, zise el către călugăr, apoi șopti celor unsprezece care trebuiau să se suie cu dânsul și așteptau împrejurul lui :

— Fiți gata !

În curând se auzi foșnetul a unei a doua scări, pe urmă a celei de a treia. Așteptau să audă foșnetul celei de a patra când, în loc de aceasta, se auzi sgomot sus, mai multe pietre, desprinzându-se, căzură în fundul puțului și glasul lui Bululete răsună, strigând :

— Trag Neamțul cu mine !

Se auzi sgomotul făcut de o greutate mare care cădea în apă. Rămaseră dintâiu încremeniți, dar Ștefan își veni curând în fire.

— Bululete a căzut în puț, trăgând pe Neamțul de strajă la fântână după dânsul, zise el. Sus nu mai este nime !

Apoi, înainte ca călugărul să fi putut răspunde, strigă :

— După mine ! și începu să se urce pe scara de frânghie.

Alți doi oameni îl urmară pe aceeași scară, ceilalți prinseră cu niște sulii pe celelalte două și se repeziră ca să ajungă sus înaintea kneazului.

LI

Despre primirea lui Mihi în Cetate

După ce dori petrecere bună lui Hans, Cavalerul Ulrich se grăbi să meargă în sala cea mare, unde ceilalți oaspeți se pusese la masa de la care Maria lipsea sub cuvânt că se simțea obosită.

Un kneaz din vecinătate, care luase loc lângă Părintele Anselm, aproape în fața Voevodului, povestea cele văzute și auzite de el când slujea în straja împărătească din Țarigrad. Povestea bine: Balc, Cavalerul Albrecht și Minoritul îl ascultau cu plăcere.

Somossy care ședea între Cavalerul Albrecht și șoltuzul de Neamțu, un Sas, se folosea de împrejurarea că acest de pe urmă știa ungurește pentru a-i istorisi fel de fel de prăpăstii, atât despre vitejiile și bogăția lui cât și despre trecerea și vaza de care se bucura la Curtea Voevodului Ardealului; lauda nu-l împiedeca însă să facă cinste vinului și mâncărilor.

Cavalerul Ulrich, așezându-se lângă Părintele Anselm, îi strinse brațul ca să-i atragă băgarea de seamă și-i șopti la ureche:

— Fata este scăpată.

— Slava Domnului, răspunse Minoritul, știe Milostiva Doamnă?

— Cu bună seamă, Hertha îi va fi spus, răspunse Cavalerul. Dar ce este, Conrad? adăose el zărind, la trei pași de dânsul, pe oștean cu mâna la coif.

— Cu voia Dumitale, Domnule Cavaler, am să-ți zic două vorbe care nu suferă întârziere?

Cavalerul se sculă îndată și urmă pe Conrad până într'un colț al sălii.

— Ce este? întrebă el, așteptându-se să audă că fuga Ilenei a fost descoperită de oamenii Voevodului.

— Domnule Cavaler, Păunașul Codrilor s'a predat nouă.

— Unde? Când? întrebă Cavalerul.

— Chiar acuma, aice, în Cetate. Eram pe turnul deasupra porții celei mari, când el a venit la capra podului călare și, după ce a descălecat, a strigat să se deie podul jos, căci este Păunașul Codrilor și vine să se predeie nouă. Văzând un om singur, am scoborît podul pe care l-am ridicat iar, îndată după ce el l-a trecut. A rămas liniștit la poarta cea mare. Cum am sosit de sus, mi-a dat în mână paloșul lui și mi-o spus că, săturându-se de lotrie, vine să se predeie ca să facem cu el ce voim.

— Ești treaz? întrebă Cavalerul uimit. Nu vi-sezi oare?

— Sunt foarte treaz, Domnule Cavaler, zise Conrad, iar omul care mi s'a predat este într'adevăr Păunașul Codrilor căci, văzând lângă mine pe Gottfried Schuster, singurul din oamenii noștri care a scăpat astă primăvară nerănit din mâinile hoților lui Ianoș, a mers la dânsul, l-a bătut pe umere și i-a spus că se bucură văzându-l sănătos și-l desleagă de jurământul ce făcuse că nu-l va cunoaște nici odată, iar Gottfried i-a recunoscut glasul.

Intăia mișcare a lui Ulrich fu să împărtășească numai decât vestea neașteptată Cavalerului Albrecht. Dar se gândi la vreme că ar fi fost greu să facă pe Cavaler să se scoale de la masă fără a pune și pe Balc în cunoștința faptului. Voevodul, aflând despre predarea Păunașului Codrilor,

ar fi voit să-l vadă, s'ar fi scoborît în curte, acolo și-ar fi dat seamă de starea de beție în care erau hotnogul și acei din slujitorii lui care se mai țineau pe picioare, ar fi mers negreșit la temniță să vadă cum este păzită Ileana și, acolo, ne mai fiind cu puțință să i s'ascundă fuga fetei, ar fi putut să răpadă în urmărirea ei oameni din oraș, chiar în acea noapte.

— Cine din oamenii Voevodului a văzut pe omul care se dă drept Păunașul Codrilor ? întrebă Ulrich pe Conrad.

— Nici unul, zice Conrad. Hotnogul șede în odaie la mine, amețit de tot, de abie se ține pe picioare. Ceilalți sunt prin odăile oamenilor noștri, numai vreo doi-trei se mai pot scula, ceilalți toți sunt întinși pe paturi și de abie dacă se vor trezi la ziuă.

Ulrich se hotărîse acuma să nu puie pe Cavalerul Albrecht în cunoștință despre predarea Păunașului Codrilor înainte de sfârșitul mesei.

— Cine mai era de față afară de Dumneta și de Gottfried ?

— Ion Creangă, căpitanul Românilor care se află astăzi de strajă și încă un om de ai lui, care trăsesese podul mișcător și se scoborîse tocmai atuncea din turn. În urmă au venit Iohann Schmidt și Martin Knauer. Pe dânșii și pe Gottfried i-am lăsat să păzească pe Păunaș.

— Și crezi că nime altul nu știe de sosirea lui ?

— Nu poate să știe nime altul, căci le-am poroncit să ție pe străin în odăița de sub turn și să nu lese pe nime să intre.

— Dă poruncă aspră atât oamenilor noștri cât și celor doi Români să nu scape un singur cuvânt despre această întâmplare. Ține pe străin închis în odăiță și pune la ușă pe cel mai de nădejde din oamenii noștri. Voiu aștepta până la

sfârșitul mesei pentru a pune pe Cavaler în cunoștința faptului. Mergi!

Și Ulrich, părăsind pe oștean care se grăbi să iasă, veni să-și ieie iar locul lângă Părintele Anselm.

— De ce ești gânditor, îl întrebă acesta încet, primit-ai vre-o veste îngrijorătoare?

— Nu, îi șopti Ulrich, am primit o veste neașteptată, dar nu îngrijorătoare. Vei cunoaște-o la sfârșitul mesei.

Kneazul cu povestirile despre Țarigrad știu să păstreze băgarea de seamă a mesenilor ațintită asupra lui vreme de peste două ceasuri, până în clipa în care Balc, sculându-se, pilda lui fu urmată de toți. Ulrich văzu cu bucurie că Balc nu se oprea ca să vorbească cu hotnogul lui de slujitori care se afla la ușă când eși din sală ci, luându-și noapte bună de la gazdă și oaspeți, se retrase deadreptul în odaia lui.

După ce oaspeții rămași în Cetate fură duși de Cavaleri la deosebitele adăposturi ce le fusese pregătite, Ulrich rugă pe Cavalerul Albrecht să-l urmeze din nou până în sală. Trecând pe dinaintea ușii Voevodului, văzură cum slujitorul de pază, deși se sprijinea de perete și de suliță, se căznea să steie drept. Tocmai atunce o slugă a lui Balc ieșea de la stăpânul său.

— S'a culcat Voevodul? întrebă Ulrich.

— Da, Jupâne, s'o culcat, răspunse sluga care mai adaoase: era tare ostenit.

Din pieptul lui Ulrich ieși un suspin de mulțămire.

Când se aflară singuri în sală, Ulrich povesti Cavalerului Albrecht fuga Ilenei și mărturisii partea luată de el în săvârșirea ei.

Cavalerul Albrecht zâmbi.

— Ai făcut ceia ce aș fi făcut și eu în locul

Dumitale, zise el. A fost un noroc că Balc, după masă, nu a trimis după hotnog, căci de l-ar fi văzut beat, cu bună seamă că ar fi mers singur să se încredințeze de chipul în care este păzită prinsa lui. Astfel ea are pentru fugă noaptea întregă și va fi departe când Balc va lua măsuri pentru urmărirea ei. El va înțelege fără îndoială că fuga fetei a fost ajutată de noi. Mirarea lui va fi mare și dacă nu ne-a iubit până acuma, de astăzi înainte are să ne cinstească cu o ură nemărginită. Noroc numai că nu prea are cum să-și răsbune asupra noastră. Dar e târziu, noapte bună. Și bătrânul Cavaler voi să se îndrepte spre ușă.

Dar Ulrich, punându-i-se în cale, îi zise :

— Mai am pentru Dumneta încă o veste, care te va uimi mult mai mult decât cea dintăiu: Păunașul Codrilor este în Cetate.

— Păunașul Codrilor ? In Cetate ! Cum ? Când ? întrebă Cavalerul Albrecht.

Ulrich îi dădu seamă de toate câte i le povestise Conrad, precum și de toate măsurile luate de el. Cavalerul Albrecht însă bănuia că este vre-o greșală la mijloc și că străinul nu poate fi Păunașul Codrilor.

Ulrich chemă atunci pe Conrad care aștepta la ușă și-i poronci să trimită la dâșii pe Gottfried Schuster, oșteanul care, împreună cu Maria și cu Hertha, datorea Păunașului Codrilor scăparea lui din mâinile lui Ianoș.

— Ai văzut bine astă primăvară pe Păunașul Codrilor ? întrebă Cavalerul Albrecht pe oștean, când acesta intră în sală.

— N'am văzut fața lui căci era acoperită cu un văl negru, dar am văzut trupul lui de urieș, portul capului său și i-am auzit glasul, răspunse Gottfried.

După ce tăcu câțva, bătrânul Cavaler urmă :

— Ești încredințat că străinul care a venit în astăseară la Cetate este într'adevăr Păunașul Codrilor ? mai întrebă.

— Nu am cea mai mică îndoială. Cine a văzut odată acel trup și i-a auzit glasul nu le poate uita atât de curând, răspunse oșteanul. Dar mai sunt aice Milostiva Doamnă și Hertha care s'au găsit față cu el și vor ști negreșit să-l recunoască.

Cavalerul Albrecht rămase pe gânduri, o vie îngrijire se zugrăvi pe fața lui.

— Bine ! Poți merge, zise el lui Gottfried după o lungă tăcere, iar după ieșirea oșteanului spuse lui Ulrich :

— Această predare a Păunașului Codrilor mă îngrijește tare. Mi se pare neîndoielnic că ne găsim în fața unui vicleșug. Vorba că se simte sătul de hoție este seacă căci, până astăzi, l-am văzut ieșind totdeauna biruitor din toate câte le-a început. Știm că poporul îl privește ca pe un binefăcător al său și este cu dânsul. Precum ți-am spus mai de mult, eu bănuiesc că sub cuvânt de lotrie se pregătește o mișcare spre a răsturna pe Sas și a scutura jugul unguresc. Mă tem ca sosirea lui în zidurile noastre să nu însemne primejdie mare pentru noi. Dar nu-l voi vedea acuma, ci îl voi cerceta eu singur mâne de dimineață. Avem în Cetate numai douăzeci de oameni pe care putem pune temei. Românii din satele supuse nouă ne vor fi cu credință câtă vreme vom avea de luptat cu dușmani străini de neamul lor, dar departe de a voi să se lupte cu Păunașul Codrilor, vor lua partea lui în potrivea noastră. De unde știu eu că așa zisa lui predare nu este decât un semn că a sosit ceasul în care el a hotărât să răscoale pe străjării noștri români împotriva noastră ? Ei sunt în aceste ziduri cincizeci

și noi suntem numai douăzeci și șapte cu toții. Știu ce vrei să-mi zici, că fiind mai bine înarmați și mai deprinși cu armele, nu avem pentru ce să ne temem de ei; așa ar fi dacă am avea a face numai cu ei, dar dacă, pe când noi ne vom lupta cu dânșii, în Cetate, două sau trei mii de tovarăși de ai lor vor năvăli pe din afară asupra zidurilor noastre, cine oare le va apăra?

Ulrich, dându-și prea bine seama de adevărul cuvintelor bătrânului oștean, nu răspunse. Albrecht urmă:

— Este de datoria noastră, să apărăm cu cea de pe urmă învierșunare această Cetate, încredințată de Craiu virtuții și credinții noastre. Cunoșc vitejia Dumitale și a oștenilor care sunt sub poroncile noastre, știu că veți face tot ce cere cinstea de la un Cavaler deplin și de la oșteni viteji; mă cunoști destul pentru a fi încredințat că știu să-mi îndeplinesc datoria în fața dușmanului, ori care ar fi el. Dar puterile cu care am avea de luptat în împrejurările de față sunt atât de nemărginit de mari de cât ale noastre în cât, dacă prevederile mele s'ar îndeplini, nu putem nădăjdui alt sfârșit de cât o moarte falnică, ostășească. Nu trebuie ca acele împrejurări să ne găsească nepregătiți; paza noastră să fie de acum mai neadormită și mai neconținută decât a fost până azi. Astă noapte voi veghia eu singur până în ziuă, mâne va fi rândul Dumitale.

Dar Ulrich nu voi cu nici un preț să lese pe bătrânul său tovarăș să veghiez în acea noapte, arătându-i grija și neliniștea de care ar fi cuprinsă Maria, trebuința de a o pune în cunoștința faptului întâmplat și a o pregăti la primejdiile viitoare. Cavalerul Albrecht, după o împotrivire destul de vie, primi în sfârșit să lese pe Ulrich

să veghieze, dar numai după o căutare amănunțită a tuturor punctelor de pază.

În fiecare din ele poronci să fie de strajă câte un Neamț și un Român, iar doi Nemți de toată nădejdea avură poroncă să nu se miște de la ușa odăii unde era închis Păunașul Codrilor. La orice încercare făcută de acesta spre a ieși sau a vorbi cu vre-unul din Românii de strajă, trebuiau să-l ucidă fără milă și fără zăbavă. În sfârșit Cavalierul Albrecht, când merse să se culce, spuse lui Ulrich și lui Conrad că este hotărît să nu se desbrace în acea noapte și poronci să-i deie de știre îndată ce s'ar întâmpla ceva îngrijitor.

Înainte de a se retrage, ținu să vadă pe căpitanul Românilor de strajă întrebând unde este, i se răspunse că isprăvise schimbarea străjărilor săi cu puțin înainte de căutarea Cavalerilor și se dusesse să se odihnească pe lângă tovarășii care dormeau grămadă lângă zidul capelei. Cavalierul trimise să-l chieме.

În curând apăru în fața lui un om de vre-o treizeci de ani, de făptură puternică îmbrăcat țărănește și învălit într'un suman. Părea plin de somn, de abie putea să ție ochii deschiși. Spre marea mirare a lui Ulrich și a lui Conrad, Cavalierul nu-l muștră pentru lenea lui, dar se mulțami să-i deie oareși care povețe asupra chipului de străjuire.

— Te miri poate că nu l-am pedepsit pentru că l-am găsit dormind când trebuia să veghieze, dar îți mărturisesc că am simțit oareși care ușurare văzându-l atât de adormit. Faptul că doarme este un semn că nu cugetă la nici un vicleşug. Noapte bună ! și ambii Cavaleri se despărțiră.

LII

In care se va vedea că Ion Creangă nu era adormit

Cavalerul Albrecht se înșela amar : Ion Creangă era un om foarte deștept și, mai ales, nu era adormit de loc. El și fratele său, Andrei, erau de mult bine văzuți de Părintele Isaia care-i pusese în cunoștința celor mai multe din tainele lui. Apoi Ion mai era unul din cetașii cei mai de nădejde ai Păunașului Codrilor : omul lui în Humulești și în împrejurimi. Rămăsese ca trăsnit când privise cum căpitanul lui iubit vine singur să se predeie dușmanilor dar, văzând liniștea lui Mihu, își zise îndată că această predare trebuie să ascundă vre-o lovitură neașteptată. În zadar ochii lui căutase să s'întâlnească cu ochii Păunașului Codrilor, cu nădejdea de a ceti într'înșii deslegarea tainei : Mihu nu se uită măcar o clipă la dânsul. Când Conrad se duse să vestescă pe Cavalerul Ulrich, Ion, în urma poroncii primite, rămăsese de pază la ușa odăiții unde era închis Mihu, cu alt Român și cu un Neamț. Când Conrad se întoarse, el poronci păzitorilor, în numele Cavalerilor, să nu scăpe către nime măcar un singur cuvânt despre sosirea Păunașului Codrilor în Cetate.

Doi Nemți fiind însărcinați de Conrad cu paza lui Mihu, Ion se duse să vadă cum își caută străjării lui de slujbă. Își isprăvisese căutarea pe turnul de-asupra râpei despre Apus când zări, de-asupra Humuleștilor, în dreptul bisericii, trei focuri în șir cu unul mai mare la mijloc.

El știa că aceste focuri însemnau :

— Indată și cu toții la sihăstria Părintelui, lovitură mare astă noapte.

Acuma toate se lămureau pentru Ion Creangă. Părintele era hotărît să apuce Cetatea chiar în acea noapte, spre a putea pune mâna pe Balc ; Păunașul Codrilor venise să se predeie Crijaților spre a se afla în Cetate în ceasul în care năvălirea avea să se întâmple, spre a putea ajuta mai bine pe năvălitori. El, Ion Creangă, mai mare peste străjării români, era dator ca la cel de întâiu semn al lovirii, să năvălească cu oamenii lui asupra Nemților care păzeau pe Căpitanul lui și să-l scoată din închisoare pentru ca Păunașul să se puie în fruntea lor.

Căutarea fiind isprăvită, Ion se duse la locul unde se odihneau tovarășii lui spre a aștepta ceasul când aveau să se schimbe străjării ; se întinse pe pământ și se făcu că doarme. Însă avuse grijă să se culce lângă un cumătru al lui, Stoica Prisacariu, cetaș și el al Păunașului Codrilor.

Stoica dormea dus când simți o mână care-l gâdilea după ureche, pe când altă mână apăsa pe gura lui și auzi glasul lui Ion Creangă șoptindu-i :

— Fă-te că dormi și nu te mișca. Păunașul Codrilor o sosit în Cetate și s'o predat Crijaților, zicând că este sătul de lotrie. Pentru Dumnezeu, șezi binișor, zise el simțind că Stoica vroiește să sară în sus, apoi urmă tot în șoaptă :

— Mai diniorea, făcându-mi căutarea pe turnuri, am văzut în pădure, de-asupra bisericii noastre, trei focuri : două mici, la capete și unul mare, la mijloc. Ști ce însemnă aceste focuri. Se vede că Părintele o hotărît să apuce astă noapte Cetatea ca să poată pune mâna pe neomul de

Balc. Păunașul Codrilor s'o făcut că se predă Crijaților numai pentru a fi aproape de noi și a se pune în fruntea noastră îndată ce ceilalți, de din afară, vor fi început năvala. Noi trebuie să fim gata să-l scoatem de la opreala în care șede, în odăița de strajă de sub turnul cel mare unde este păzit de doi Nemți. Fă bine și spune celor care dorm lângă tine, dar fără sgomot și tot făcându-te că dormi. Spune-le că dacă rândul să străjuiască le va veni înainte ca ai noștri să fi năvălit, să nu cumva să scăpe către Nemții cu care vor fi de strajă măcar un cuvânt despre sosirea Păunașului, căci Crijații mi-au trimes poroncă să nu pomenesc nici o vorbă despre venirea lui.

Nu trecuse un sfert de ceas și toți Români care erau de strajă știau ce se petrecuse și așteptau năvala de din afară pentru a scoate pe Păunașul Codrilor din închisoarea în care se afla.

Ei nu aveau nici o ură împotriva Cavalerilor și a oștenilor Nemți dar toți, unii mai mult, alții mai puțin, erau pregătiți să se lupte în curând pentru răsturnarea lui Sas ; apoi toți urau pe Balc și erau bucuroși să puie mâna pe el.

Când veni vremea să-și schimbe străjării, Ion Creangă chemă pe nume pe acei a căror rând venise și se duse sub turnul cel mare, unde Conrad stringea Nemții care trebuiau să înlocuiască pe tovarășii lor. Schimbarea străjărilor fiind isprăvită, Ion se duse din nou să se culce lângă tovarăși și se făcu că doarme dus, iar acei care își isprăvise rândul și venise ca să se odihnească, aflară de la tovarăși sosirea Păunașului Codrilor și lovirea pregătită.

Când Cavalerul Albrecht trimise să cheme pe Ion Creangă, el se făcu că se trezește cu greu și am văzut că făcuse pe somnorosul atât de bine

în cât izbutise să adoarmă parte din bănuielile bătrânului oștean.

Ca toți locuitorii din împrejurimile Cetății, Ion Creangă știa că este o chioarcă care duce din fântâna Cetății în oraș, dar nu știa de loc că Părintele avea mijlocul să pătrundă în chioarcă și s'o întrebuinteze pentru cucerirea Cetății. El credea că Românii aveau să încerce să năvălească din mai multe părți, atrăgând cea mai mare parte din Nemți pe ziduri, dar că lovitura cea de căpetenie avea să fie dată de Păunașul Codrilor, scos din închisoare de străjării români. Prin urmare mai înainte de toate trebuia ca Păunașul Codrilor să fie scos de la opreala în care se afla. El dăduse, tot prin șoapte, povățuirile trebuitoare pentru ca, la cel dintăiu semn de năvală, douăzeci din oamenii lui, cu dânsul în frunte, să se arunce asupra acelor doi Nemți care păzeau pe Mihu, să-i doboare la pământ, să sfărâme ușa închisorii cu topoarele lor și să scoată pe Păunașul Codrilor dintr'însa.

Un ceas după ce Cavalerul Albrecht părăsise curtea, Cavalerul Ulrich își începu căutarea. Ion Creangă părea acuma încă mai buimac de somn decât îl lăsase Cavalerul.

— Ce dracu, îi zise Ulrich, ai băut împreună cu slujitorii Voevodului de te clatini așa pe picioare? Ia umblă mai drept dacă nu vrei să te pun în fiare și să te țin o săptămână nemâncat în temniță.

Apoi adăogi către sine, liniștit și cu jumătate de glas :

— Și Cavalerul Albrecht se temea că astfel de dobitoci sunt în stare să urzească vicleşuguri în potriva noastră !

LIII

**In care vedem că Români pun mâna pe Cetatea
Neamțului dar nu pe Balc**

Cavalerul Ulrich pusese pe Fritz Winkelmann de strajă la fântână. Dacă Ion Creangă se prefăcea că este somnoros, apoi Fritz era somnoros cu tot dinadinsul. De oarece știa bine ungurește fusese din acei însărcinați să îndemne pe slujitorii lui Balc să beie cât mai mult. Deși era de felul său om cumpătat și avuse grijă să aducă de multe ori ulcica la gură fără a bea dintr'însa, nu-i fusese cu putință să îndemne pe Unguri să-și golească ulciorul fără a deșărta și el din când în când pe a lui. Fusese trezit numai cu greu dintr'un somn adânc pentru a-și face rândul; acum capul îl durea iar picioarele i se păreau de plumb. La începutul străjii se plimbasese pe dinaintea fântânei, făcând câte douăzeci și cinci de pași înainte și douăzeci și cinci înapoi, dar după o bucată de vreme, simțindu-se cumplit de obosit, se așeză pe marginea ghizdeiului și își răsămă capul pe mâinile încrucișate asupra sulii.

Noaptea era senină, luna nu apăruse încă; liniștea cea mai desăvârșită domnea pretutindeni. Oșteanul care se lupta greu cu somnul, fu în sfârșit învins de el și ațipi, dar numai pentru puțină vreme. Sgomotul unor bolovani care se deslipeau de pereții fântânei și cădeau în apă îl trezi. Intr'o clipă Fritz fu în picioare, cu sulia în cumpănire și cu privirea ațintită spre fântână. Luna răsărise în toată strălucirea și, la lumina ei, se vedeau nu numai toate amănunțimile ghiz-

deiului dar și începutul păreților. La început urechile lui nu auziră nici un sgomot, se părea că totul reintrase în deplină tăcere. Cu încetul însă i se păru că aude ca un foșnet, apoi scârțitura făcută de o verigă asupra unui cârlig de fier, apoi iar un foșnet și iar o scârțitură. Oșteanul făcu un pas spre fântână, și i se păru că, sub ghizdeiu, în fața lui, vede ceva alb mișcându-se.

Fără a mai sta la gânduri, îndreptă într'acolo o puternică lovitură de suliță. Sulița lovi în ceva care nu era nici piatră, nici lemn și în care fierul intră, dar, când voi să-l scoată, nu numai că nu putu, dar simți o puternică smucitură care îl făcu să-și piardă cumpătul și să cadă peste cap în fântână.

Când Fritz sărise în picioare, spada lui se lovide cu putere de ghizdeiul fântânei. La auzul acestui sgomot, Ion Creangă, care acum aștepta din clipă în clipă semnul năvălirii, se ridică pe un cot. Văzu pe Neamț lovind cu sulița în fântână apoi, spre marea lui mirare, îl văzu dispărând într'însa, cu capul înainte. Ion sări în picioare : la un șuier ușor din gura lui, toți Românii se sculară cu arma în mână, gata să se răpadă.

Fără a zice un cuvânt, Ion arătă cu mâna spre fântână. Neamțul de strajă lipsea, dar nimic nu se vedea ; nimic nu se auzea : liniștea era desăvârșită.

Oamenii începuse să creadă că Ion visase când, de odată, se văzu ieșind din fântână, de asupra ghizdeiului, un braț acoperit cu zale, urmat de un coif lucitor, apoi ieșiră două umere și un piept înzăuat și un oștean zări în curte, scoțând paloșul din teacă. Doi țărani înarmați cu baltage îl urmară numai decât și unul din ei dădu strigătul cucuveicii.

— Ai noștri ! zise Ion Creangă. Voi, cei aleși de

mine urmați-mă, și se răpezi spre poarta de sub turnul cel mare, dând țipetul cucuveicii și urmat de douăzeci de străjări; ceilalți se îndreptară spre acei ieșiți din fântână.

Ștefan, îndată cum pusese piciorul în Curte, se uitase de jur împrejur. Văzu pe Creangă alergând spre poartă cu străjării și, când auzi strigătul cucuveicii pornind din mijlocul lor, înțelese că ei sunt tovarăși de luptă. Ceilalți străjări se apropiase acum de el și Stoica Prisacariu dădu din nou strigătul cucuveicii. Ștefan se uită răpede înapoi, din fântână ieșise până atunci vre-o cincisprezece oameni iar capetele și umerile altora apăreau neconținut.

Dar străjării nemți care se aflau pe turnul cel mare și pe cel dinspre Apus zăriră adunătura de la fântână și strigară :

— La arme ! Dușmanul este în Cetate.

Insă de abie ieșise aceste cuvinte din gura lor și amândoi cădeau cu capul zdrobit sub loviturile străjărului român care se afla pe lângă fiecare din ei. Străjării de pe celelalte turnuri și posturi nu putură să apuce să strige căci fiecare avea de luptat cu tovarășul său român care se năpustise asupra lui. Din toate părțile se auzea acuma sgomot de arme.

— Dumneta vei sta în curte, vei aduna oamenii noștri și te vei împotrivi la acei dușmani care ar voi să se ieie după mine, zise Stroici lui Prisacariu, eu ieu cu mine zece oameni de ai noștri și străjării câți au rămas și mă duc să pun mâna pe Balc, și zicând aceste cuvinte se răpezi la scara care ducea la odăile locuite de Cavalerul Albrecht, unde știa că se adăpostesc oaspeții.

Cavalerul Ulrich, care se scobora din turnul cel mare cu Conrad, auzise sgomot și strigăte în curte

și venea în grabă, blăstămând scara îngustă care se învârtea neconținut.

Când ajunse jos, sub turn, cei doi străjări nemți erau de mult doborâți la pământ și legați, iar ușa odăiții sbura în țândări sub loviturile de topor ale Românilor. Cavalerul și Conrad, răpezindu-se asupra lor cu spada ridicată, ei se dădură înapoi, dar înainte ca cei doi oșteni să fi putut purta o singură lovitură, erau apucați pe la spate, trântiți la pământ și legați burduf.

Tot atunce o chingă de fer care ținea pe din întru dulapul alcătuind ușa odăii unde era închis Mihă, se desprinsese sub loviturile înviersunate ce-i erau purtate și căzu jos; Românii încetară de a mai lovi și, în ușa, apărură chipul Păunașului Codrilor. Un chiot de bucurie îl primi.

— Căpitane, îi zise Ion Creangă apropiindu-se de el, ai noștrii au pătruns în Cetate prin fântâna din curte. Pe Crijatul cel tânăr și pe trei Nemți îi ținem legați aice, sub poartă.

— Dați-mi un paloș căci sunt fără arme, zise Mihă.

Un țăran îi întinse un paloș lung și lat.

— Zece oameni rămân aice cu Ion Creangă pentru a păzi poarta, poronci atunci Păunașul Codrilor, ceilalți mă urmează, și se răpezi spre curte.

O găsi plină de Români, căci mai toți oamenii Părintelui Isaia ieșise din chioarcă. Oștenii nemți care ieșise din odăi pe jumătate îmbrăcați, fuseseră, la ieșirea lor în curte, striviți sub un număr înzecit de dușmani, trântiți la pământ și legați. Numai vre-o doi, mai ageri, izbutiră să întrebuinteze armele și să rănească pe trei sau patru Români. Dintre aceștia însă nici unul nu dăduse în Nemți, mulțămindu-se să-i aducă la neputință.

Dar vre-o trei sau patru Unguri mai puțin beți

de cât ceilalți, alergând spre locuința lui Balc, de abie apucase să facă trei pași în curte și căzură măcelăriți sub loviturile Românilor.

— La odăile Nemților, acolo sunt acuma slujitorii domnești, se auzi din mai multe părți.

Tocmai atunce Mihi ieșea de sub poartă, îndreptându-se cu pași răpezi spre mijlocul curții; Stoica Prisacariu îl zări și-i ieși înainte.

— Să trăiești, Căpitane! Mă bucur că te văd scăpat, îi zise el.

— Ce stați aici? răspunse Păunașul Codrilor. La locuința lui Balc! Trebuie să punem numai decât mâna pe dânsul. Cetatea întreagă nu face pentru noi cât ar face prinderea lui Balc.

— Intr'acolo s'o dus kneazul Stroici cu vr'o cincizeci de oameni, zise unul din Români. Noi, până acuma, am legat șasesprezece Nemți.

— Dacă kneazul Stroici urmărește pe Balc, cu atâția oameni, zise Mihi, sunt liniștit, el va ști să puie mâna pe dânsul. Trimete câte zece oameni la fiecare din scările care duc în rândul de sus, să nu lese pe nime să iasă, iar Dumneta rămâi în curte. Zece oameni să vie cu mine în închisori să scăpăm dintr'insele pe nenorociții care zac acolo, și Mihi porni spre temniță.

După fuga Ilenei nu mai fusese pus nici unul din oștenii Cetății de strajă la închisoare, unde nu se mai afla nimeni închis. Mihi nu găsi în sală decât pe slujitorul ungar, Lengyel Aron, lungit pe pământ și horăind cât patru. Unii din tovarășii lui Mihi, ridicau armele asupra lui, dar Păunașul Codrului le strigă cu un glas amenințător:

— Nu vă este rușine să ucideți un om care doarme; să nu care cumva să-i faceți ceva. Treziți-l.

Dar oamenii se căzniră în zadar să trezască pe

Ungur ; el, la toate încercările lor răspundea numai prin horcăituri. Mihu se duse la ușile tuturor chiliilor și bătu într'însele, zicând cu glas tare :

— Românii au pus stăpânire pe Cetate ; Balc este în puterea lor Eu slobod pe acei care zac în închisoare. Cei închiși să bată la ușă.

Dar în zadar, nimeni nu-i răspundea căci nimeni nu era închis.

— Mergeți de-mi aduceți aice pe unul din oștenii nemți, poronci Mihu în sfârșit.

În curând doi oameni veniră, aducând pe un Neamț a cărui brațe erau legate după spate. Era Gottfried Schuster : Mihu îl recunoscă îndată.

— Noi ne cunoaștem mai de mult, zise el Neamțului, iar întâlnirea noastră de astă primăvară o fost spre binele Dumitale.

— Așa este, răspunse Gottfried, care ca aproape toți oștenii din cetate vorbea bine românește.

— Atunce, zise Mihu, la rândul Dumitale fă-mi și mie un bine. Spune-mi unde stă închisă fata pe care o adus-o Balc cu dânsul în această Cetate ?

— Nu este închisă nicăiure, răspunse Gottfried, căci o fugit sunt acuma câteva ceasuri.

Trăsnetul dacă ar fi căzut asupra lui Mihu nu l-ar fi uimit mai mult decât cuvintele pe care le auzi de la oștean.

— Unde ? Cum ? întrebă el.

— La fuga ei, zise atunce Gottfried, am fost părtași cu toții, ca să împlinim dorința stăpânei noastre, a soției Cavalerului Albrecht. Încotro o apucat nu este la cunoștința mea. Știu numai că a fost dusă afară din Cetate din poronca Cavalerului Ulrich de cătră Hans Biedermann, care este Wachtmaistrul nostru.

În zadar Mihu îi mai puse întrebări, Gottfried

nu putu să-i mai deie nici o lămurire în privința Ilenei. În urma încredințării că nime nu se află închis în temnițele Cetății, Mihu ieși iar în curte. Aice găsi pe Stroici vorbind cu Părintele Isaia care venise și el în urma oamenilor, pe scările de frânghie atârinate de cătră Bululete.

Călugărul, cum pusese piciorul în curtea Cetății, întrebuse de Mihu și i se răspunse că Păunașul Codrilor este slobod și teafăr. Dar când îl văzu, fața lui se înveseli. Mihu, cum îl zări, se duse să-i sărute mâna iar bătrânul, fără a zice un cuvânt, îi luă capul între amândouă mâinile și îl sărută de mai multe ori pe obraji și pe frunte.

— Da, zise atunce Stroici, tocmai povesteam Părintelui că când ne-am suit pe scara care duce la odăile Cavalerului Albrecht, am găsit ușa de la rândul de sus închisă. Am dat-o jos dar cu mare greutate și cu multă pierdere de vreme căci era foarte grea și legată cu șine groase de fier, închisă prin o broască puternică și prin doi drugi groși de fier, încrucișați pe din dos. Am căutat peste tot locul, dar n'am găsit nici pe Cavalerul Albrecht nici pe Balc nici pe solul unguresc. Trebuie să fie ascunși în vre-o tainiță sau să fi fugit prin vre-o ieșire cunoscută numai Cavalerului.

— În asemenea împrejurare, zise Mihu, trebuie să încălecăm numai decât și să ne punem în urmărirea lor, cai sunt destui în Cetate. Dar pe Balc trebuie să punem numai decât mâna, căci altfel nimica n'am făcut. Cetatea era doară și așa a noastră, de vreme ce Părintele cunoștea chioarca și făcuse alta de la sihăstrie până la dânsa.

— Da, zise Părintele, Balc trebuiește urmărit numai decât: prinderea lui singură poate cum-păni paguba pricinuită scopurilor noastre prin această lovitură pripită.

Mihu plecă capul la auzul acestor cuvinte.

— Dacă, urmă călugărul, Balc este ascuns în vre-o tainiță, el nu va putea scăpa, căci vom face pază bună, iar foamea și setea îl vor sili să iasă. Mai rău ar fi pentru noi dacă ar fi acuma afară din zidurile Cetății. De aceia grăbiți să vă puneți în urmărirea lui.

Mihu spuse câteva cuvinte lui Ion Creangă care dispăru, urmat de vre-o câți-va oameni.

— Câți Nemți au căzut? întrebă Stroici

— Morți sunt numai doi, răspuse Stoica Prisăcariu; erau de strajă pe turnuri și au fost uciși de oamenii noștri care păzau în tovărășie cu dânșii. Alți patru sunt răniți însă numai unul greu și șapte-spre-zece sunt teferi, dar legați cobză.

— Eu știam că numărul lor era de douăzeci și cinci, unde sunt ceilalți doi?

— Unul o fost învoit aseară de Crijatul cel tânăr să se ducă până la Humulești, celalalt nu știu unde poate să se afle.

— Dar slujitorii veniți cu Voevodul și cu solul unguresc?

— Vreo patru trăiesc, legați și ei, ceilalți sunt acuma departe.

— Cum? întrebă Stroici, au fugit?

— Leșurile lor se află aice, răspuse Stoica liniștit, dar sufletele lor trebuie să fi ajuns acuma în iad.

Tocmai atunce apăru Ion Creangă și oamenii care îl întovărășise, aducând cu dânșii un număr mare de cai înșăuați.

— Cincizeci și doi de cai găsit-am în grajduri, zise el, și toți sunt buni, mai cu samă acești doi care-i țin eu de frâu.

Fără a mai pierde vreme, Mihu și cu Stroici încălecară pe caii care-i ținea Ion Creangă, iar

ceilalți fură luați de acei din Români care erau cunoscuți de călăreți mai buni și erau mai bine înarmați. Poarta cea mare fu deschisă, podul lăsat în jos, iar la capra călăreții se împărțiră în două cete, unii, cu Mihu, apucară la dreapta iar ceilalți, cu Ștefan, spre Târgul-Neamțului. Vreo treizeci de oameni pe jos îi urmară în curând și se îndreptară la deal, pentru a căuta pe fugari în pădurile de de-asupra Cetății.

LIV

O fată de oștean

De abie se închisese poarta Cetății când Părintele Isaia poronci :

— Pintilii să ieie douăzeci de oameni cu facle și să vie cu mine, ca să căutăm cu de amănuntul dacă nu cumva vom găsi ascunzătoarea lui Balc.

Călugărul își aduse aminte că auzise odată vorbindu-se că, în sala cea mare, este o ușă ascunsă, deschizându-se cu meșteșug și în dosul căreia ajungeai într'un fel de săliță, lăsată în ziduri și care ducea sub Cetate, la o tainiță. Vroia să s'încearcă să găsească acea ușă și, cu ajutorul lui Pintilii, s'o deschidă.

Ajuns în sala cea mare unde totul fusese răscolit de oamenii care intrase într'însa cu Stroici, pipăi și bătu în zadar în fiecare palmă de perete : nicăiure nu auzi sunând a deșert. Pintilii căută cu tot de-amănuntul, dar nu putu să găsească cea mai mică crăpătură care să-l fi pus pe urma unei deschizături.

Se făcuse acuma ziuă : faclele fură stinse.

— Care din voi, întrebă călugărul, a luat parte la întâia căutare făcută în aceste odăi de kneazul Stroici.

— Noi, Părinte, ziseră vr'o patru țărani.

— Căutat-au kneazul cu de amănuntul în toate odăile, întrebă Isaia. Răspunde tu, Neculai Vleja, că te știi om deștept.

— O căutat cu de-amănuntul în toate odăile afară de acea în care doarme Crijatul cel bătrân și unde se afla Jupâneasa lui.

— Și de ce n'o căutat el și acolo?

— Când era să intrăm, o ieșit afară slujnica Jupânesei și o spus kneazului să nu intre în zadar, căci în odaie nu se află nici unul din acei pe care-i căutăm, dar numai Jupâneasa desbrăcată.

— Și kneazul Stroici s'o mulțămît numai cu atâta încredințare? mai întrebă călugărul zâmbind.

— Da, n'o mai stăruit să intre și ne-o chiebat în altă parte, lăsând înaintea ușii un om de pază ca să nu cumva să încerce să intre niscai-va de ai noștri.

— Mie mi se cade să fiu mai bănuitor de cât kneazul Stroici, zise Părintele Isaia îndreptându-se spre ușă. Urmați-mă.

La ușa Mariei se afla într'adevăr de strajă un Român zdravăn, răzămat pe un baltag urieș. Când văzu pe călugăr apropiindu-se, se dădu în lături. Isaia bătu în ușă, aceasta se deschise și Hertha ieși afară.

— Vreu să vorbesc cu stăpână-ta, zise călugărul și, împingând-o în lături, intră în odaie.

Pentru acele vremuri și date fiind împrejurările în care se afla atunce aceste țări, odaia de culcare a Cavalerului Albrecht era îmbrăcată cu mare bogăție.

Patul era de lemn de nuc nelustruit, dar împodobit cu numeroase săpături alcătuint izvoade frumoase. De la verigile baldachinului, asemenea de lemn de nuc săpat, atârnav niște scoarțe de mare frumuseță. Alte scoarțe acopereau pereții albi și podelile de scânduri late de brad. Două dulapuri mari, de lemn de nuc săpat, o masă acoperită cu o învalitoare de pânză de in, cu dungi și ciucuri de aur, pe care se vedea o mică oglindă prinsă într'o ramă de argint, două jilțuri mari, tot de lemn de nuc săpat, căptușite cu perine de catifea verde, trei scaune cu trei picioare și mai multe vase de argint și de alamă alcătuiu îmbrăcămintea.

Pe unul din jilțuri stătea Maria ; se vedea că rochia albă ce o purta fusese aruncată în grabă pe dânsa, iar părul bălan îi atârna pe umere. În celălalt jilț ședea Părintele Anselm. Amândoi se sculară când zăriră pe Isaia.

— Mă iartă, Jupâneasă, zise el, dar vrâsta făcându-mă mai bănuitor decât kneazul Stroici, este de datoria mea să caut dacă nu cumva se găsește aice vr'o ascunzătoare în care să fie ascuns Voevodul.

— Puterea este în mâinile Cuvioșiei Tale, Părinte, poți face ce vrei, dar această căutare va fi în zadar, aice nu este nici ascunzătoare nici ascuns.

La un semn al lui Isaia, oamenii care îl urmau începură să caute în toate părțile, sub pat, în dulapuri, după ele. Pereții fură pipăiți cu cea mai mare îngrijire, dar nu se găsi urmă de ascunzătoare.

— Te rog, Jupâneasă, să mă urmezi până la sala cea mare, zise Isaia Mariei după isprăvirea căutării și părăsi odaia, urmat de soția Cavalerului și de mai mulți oameni.

Pe prag călugărul se întoarse și, văzând că Anselm urmează pe Maria, îi zise cu asprime :

— Dumneta nu te vei mișca din această odaie fără de voia mea, apoi își urmă drumul spre sală.

Se opri în mijlocul ei și făcu doi pași spre Maria, care văzându-l că stă, stătu și ea.

— Jupâneasă, zise el, ești Româncă și Româncă de neam bun și vestit. Ai luat de soț pe un străin ; el o fost pentru Dumneta ca un părinte iar Dumneta i-ai fost soție credincioasă, cu toate că în cale întâlnești ispite mari. Ești bună și milostivă ; poporul de pe împrejurul acestei cetăți te binecuvântează căci nenumărate sunt bunătățile ce le-ai revărsat asupra lui. Inima Dumitale de Româncă nu poate vedea suflet de Român îndurerat fără a arde de dorul să-i alini durerea. Și îndurătoare la durerea celui mai neînsemnat din țărani acestor văi, ea nu poate să rămâie nepăsătoare la durerea obștii celei mari din care ai ieșit : nu mă îndoiesc că ea simte, odată cu noi toți, durerile care amărăsc traiul neamului nostru. Astăzi, Jupâneasă, poți face Românimii un bine pentru care binecuvântat în veci va fi numele Dumitale. Cunoști impilările, jafurile și fără-delegile Voevodului Sas ; știi că sprijinul de căpetenie al lui Sas este fiul lui, Balc ; știi că neomenia, lăcomia și desfrânarea lui Sas sunt nimicuri pe lângă patimile fiului său. Cunoști nemulțămirea care fierbe în țara întreagă. Pentru a o mântui de năpasta ocârmuirii lui Sas, pentru a scutura jugul greu al Ungurilor, pentru întemeierea pe aceste locuri a unei Domnii în care Românul să nu cunoască pe alt stăpân decât pe sine, pentru îndrumarea neamului nostru pe calea fâlii și a măririi, răsculatu-ne-am și pus-am noi mâna pe Cetate. De astăzi începem războiul sfânt împotriva lui Sas și împotriva Ungurilor și, cu

vrerea Domnului, izbânda va încununa opintelile noastre. Românii au cucerit Cetatea în care poroncea până acum soțul Dumitale, dar mărinimoși ca totdeauna, ei au cruțat pe tovarășul Cavalerului și pe oștenii lui, numai doi din ei și-au pierdut viața. Dar scopul nostru nu era numai să apucăm Cetatea : voiam mai presus de tot, să punem mâna pe Balc. Și Balc nu este în Cetate, el lipsește împreună cu soțul Dumitale și cu solul unguresc. Și eu vin să te rog, în numele neamului din care ai ieșit, să ne arăți unde este ascuns Balc. Știu că îl disprețuești ca pe un neom, ca pe un mișel. Sunt gata să jur pe sfânta cruce că nu se va atinge de un păr al capului soțului d-tale și că va fi slobod să plece cu Dumneta, cu tovarășul, cu oștenii și cu tot avutul lui, încotro va găsi cu cale. Gândește-te că prin mine auzi rugămintea unui neam întreg.

Văzând că călugărul a tăcut și că așteaptă răspunsul ei, Maria, care ascultase cuvântul lui cu ochii ațintiți la pământ, răspunse, uitându-se drept la dânsul :

— Nu știu unde se află acuma Balc.

— Dar, răpunse Isaia cu privirea ațintită asupra ochilor ei, știi pe unde a fugit.

Maria tresări și plecă ochii fără a răspunde. Călugărul scoase din sân crucea de abanos de care nu se despărțea nici odată :

— Jură pe această cruce că nu știi pe unde o fugit soțul Dumitale, cu Balc și cu solul unguresc.

Maria nu răspunse, ea se făcu și mai galbână.

— Tăcerea dumitale este o mărturisire, zise călugărul : firea Dumitale dreaptă și cinstită nu cunoaște minciuna și fuge de întrebuintarea ei. Spune-mi, fiico, pe unde o fugit Balc, și călugărul luă în mâinile lui una din mâinile Mariei.

Dar Maria își trase mâna înapoi și, ridicând ochii spre el, răspunse :

— Părinte, sunt Româncă și sunt mândră de neamul din care m'am născut .Nu vreau ca, din pricina mea, el să primească vr'o pată de necinste. Nu știu să mint. Știu pe unde o fugit soțul meu cu Balc și cu solul unguresc. Dar, luând de soț pe Cavalerul Albrecht, i-am jurat credință în sfânta biserică și preotul, binecuvântându-mă, mi-o spus că de acum am părăsit tată și mamă pentru a-l urma pe el. Credința cătră soțul de care mi-am legat soarta o voi păstra întregă, el o fost bine-făcătorul și mântuitorul meu, voi ști să mă arăt vrednică de dânsul.

— Dar, zise călugărul ,eu nu-ți cer să te arăți necredincioasă cătră el, mă jur că el nu va avea nici un rău de la noi, te rog numai să ne ajuți să punem mâna pe dușmanul nostru cel mai primejdios și cel mai înverșunat, pe Balc. Știu bine că soțul Dumitale îl urăște și-l disprețuiește.

— Balc de când o intrat în Cetate o fost oaspele soțului meu ; soțul meu era răspunzător de zilele lui, avea datoria să-l scape de primejdia ce o înfruntase fiind că se afla în cetatea unde poroncea el. Cavalerul Albrecht și-o împlinit datoria făcându-l scăpat, nu eu îi voi trăda spunându-vă pe unde au fugit ; o trădare din partea mea l-ar necinsti pe soțul meu ; de la mine nu veți afla nimic.

— Vom afla, strigă atunce călugărul cu mânie, sau îți vei plăti încăpățânarea cu viața și cu viețile oștenilor ce-i avem în mâinile noastre.

— Imi pare rău, zise Maria liniștită, că am numai o singură viață de jertfit pentru păstrarea neatinsă a cinstei Cavalerului Albrecht. Sunt încredințată că Cavalerul Ulrich și oștenii noștri, a căror menire a fost să înfrunte moartea în fie-

care zi, nu vor voi nici odată să datorască viața unei trădări care ar necinsti pe căpetenia lor.

— Atunce veți muri ! strigă Isaia. Pintilii ! Vină încoace.

Pintilii se apropie de călugăr.

— Scoate paloșul ! poronci Isaia.

Pintilii scoase din teacă un paloș lung și lat.

La vederea fierului lucitor, Maria nu se înspăimântă de loc. Nici un mușchiu nu tresări pe fața ei, albă ca varul dar peste seamă de dulce și frumoasă. Privirea ochilor ei celor negri se făcu strălucitoare ; ridică capul cu mândrie și mâna ei albă netezi fierul amenințător.

— Sunt, zise ea cu un glas puternic, cea de pe urmă odraslă a unui lung șir de oșteni, bărbați care prin paloș au trăit, prin paloș au murit. M'am trezit cu paloșul lângă leagănul meu, am trăit pe lângă bărbați nedespărțiți de dânsul. Frumoase sunt fulgerile care iesă dintr'însul, plăcut îmi este zăngănitul lui ! Nu mă tem de sărutarea lui cea rece dar curată. Dacă acel în slujba căruia te afli, acela care o dat pe fiul său pentru ispășirea păcatelor omenirii, te îngăduie să ucizi pe o femeie a cărei vină este de a fi cu credință cătră soțul ei, poroncește să mi se deie lovitura de moarte ! Voiu ști s'o primesc cum se cade s'o primească o fată de oștean.

La auzul acestor cuvinte, la vederea unei atare vitejii unită cu atâta frumuseță și atâta gingășie, Pintilii svârli paloșul în fundul sălii și, îngenunchind dinaintea lui Isaia, îi zise :

— Afurisit să fie acel ce se va atinge de un singur fir de păr din capul ei. Pedepsește-mă pe mine, Părinte, căci nenumărate sunt păcatele mele, dar cruț-o pe dânsa că-i sfântă.

Iar toți oamenii de față se grămădiră împrejurul lor strigând :

— Cruțare pentru dânsa, ea este o sfântă.

Isaia nu avuse, la început gândul să facă vre un rău Mariei, dar fusese cuprins de patimă și de mânia, văzând că, din pricina încăpățânării ei, Balc îi scăpa și se lăsase târit la amenințări de care se căia acuma amar. Văzând că tânăra femeie nu numai că nu se spăriese dar, prin vitejia ce arătase, ieșea învingătoare din încercare iar el învins, rușinat și cu vaza știrbită în fața unor oameni deprinși până atunci să-l asculte orbește, nu știa cum să iasă din încurcătura în care se afla, când pași grăbiți se auziră și Ion Creangă, intrând în sală, se îndreptă răpede spre Călugăr.

— Balc și cu solul unguresc, însoțiți de doi slujitori domnești au scăpat, zise el. Prin căi necunoscute au fost duși în herghelia Crijaților, la capătul de sus al Dealului Cetății. Neamțul care îngrijește de herghelie le-o dat patru cai fugari care trebuie să fi fost înșăuați gata, căci lângă casa lui am dat de niște oameni din Humulești care scoborau de pe Pleșul și acești oameni ne-au zis că s'au întâlnit cu dânsii, chiar în vârful dealului și i-au lăsat gonind spre Suceava. Oamenii au cunoscut bine atât pe Balc cât și caii pe care călăreau. Căpitanul îi urmărește cu treizeci de oameni; eu și alți câțiva de ai noștri ne-am întors cu kneazul Stroici. Pe Crijatul cel bătrân nu l-o văzut nime.

Isaia făcu un semn de desnădăjduire și, urmat de toți Românii, părăsi sala. Când Maria se văzu singură, căzu în genunchi, nu spre a mulțami lui Dumnezeu fiind-că-i cruțase zilele, dar spre a îndrepta cătră el o rugăciune fierbinte, cerându-i să păstreze tefere viața și cinstea soțului ei.

LV

Un cavaler

Când Cavalerul Albrecht, părăsind în curtea Cetății pe tovarășul său, se retrase în odaia lui de dormit, găsisse pe Maria culcată dar încă trează și îngrijată din pricina întârzierii lui.

Cavalerul o puse pe scurt în cunoștința predării Păunașului Codrilor și, deprins să nu aibă taine pentru dânsa, crezu nimerit să nu-i ascundă bănuielile lui. Maria nu se îngrozise de loc la gândul că ea și soțul ei trebuiau să fie gata s'înfrunte noui primejdii ; se deprinsese să trăiască în mijlocul lor. Dar vestea despre predarea Păunașului Codrilor o turbură adânc. Amintind Cavalerului Albrecht că datorește viața și cinstea așa numitului lotru, întrebă pe soțul ei dacă nu s'ar putea găsi un mijloc de scăpare pentru dânsul.

Cavalerul scutură capul.

— Am închis ochii asupra mijloacelor întrebunțate pentru a face scăpată pe biata fată adusă aice de Balc. Ea era însă o ființă nevinovată, a cărei singură vină era de a fi stârnit, prin frumusețea ei, poftete nelegiuite ale lui Balc. Îngăduind scăparea ei nu făceam nici o pagubă Craiului căruia i-am jurat credință. Păunașul Codrilor însă este un lotru numai pentru oamenii care nu cunosc împrejurările și judecă cu ușurință : într'adevăr, el este un dușman al Craiului, un om primejdios, care caută să răscoale poporul de aice împotriva Crăiei ungurești. Este lucru bătător la ochi că mulți kneji și cea mai mare parte din țărani sunt cu dânsul, gata să se răscoale asupra

mișelului de Sas și să încerce a scutura jugul unguresc. Eu sunt pus aice ca să sprijin stăpânirea Craiului peste această țară. Dacă întâmplarea a făcut ca unul din cei mai aprigi și mai primejdioși dușmani ai Craiului să încapă în puterea mea, trădător aș fi dacă i-aș da drumul. Nu, pe Păunașul Codrilor îl voi păzi cu îngrijire până ce-mi va veni deslegare de la Curte ce să fac cu el.

— Cel puțin, zise Maria, nu-l vei da pe mâna lui Sas ?

— Nu, zise Cavalerul, nu-l voiu preda lui Sas, cel puțin până ce nu voiu primi de la Curte poroncă să i-l predau ; el fiind dușmanul Craiului, Craiul va hotărî de cine să fie judecat. Această hotărîre nu va putea sosi înainte de trei sau patru luni ; va trebui prin urmare să steie închis aice până la sosirea ei.

La auzul acestor cuvinte, Maria simți că i se ie o povară grea de pe piept. Trei sau patru luni erau vreme îndelungată și cine știe ce se putea întâmpla în decursul lor.

— Însă, urmă Cavalerul după o tăcere, tare mă tem că, până atunce, să nu fim noi cei închiși și Păunașul Codrilor cel tare și mare. Dar, adaoase el, eu stau de vorbă împiedecându-te să dormi ; trebuie să fii cumplit de obosită. Nu, eu nu mă voiu culca astă noapte, dar mă voiu odihni în acest jilț.

Și, așezându-se într'un jilț, cu toată îngrijirea de care era cuprins, nu întârzie să ațipească. Odihna lui fu scurtă. Strigătele străjărilor de pe turnuri și sgomotul din curte îl făcu să sară în sus.

— Imbracă-te îndată, strigă el Mariei, eu mă duc să văd ce este.

Ieșind în sală și apropiindu-se de o fereastră

deschisă, văzu curtea plină de țărani, o învălmășală cumplită și o ceată mare de oameni înarmați alergând spre scara care ducea la locuința lui. Cavalerul pricepu tot : printr'o săritură fu la ușa scării care rămânea totdeauna deschisă ,o închise, întoarse cheia și împinse zăvorul. Nu era prea timpuriu căci de abie întorsese cheia când loviturile dușmanilor se auziră într'însa. Cavalerul prinse de grabă drugii care o închideau pe dinăuntru, și se răpezi la odaia în care dormea Balc. Voevodul aruncase hainele pe dânsul și un slujitor îl încingea acuma cu paloșul.

— O mulțime de țărani năvălesc din toate părțile, au pătruns în Cetate prin o chioarcă care duce din oraș în fântână. Orice încercare de apărare este zadarnică, trebuie să-ți scapi viața ; urmează-mă și, zicând aceste cuvinte, Cavalerul se îndreptă răpede, urmat de Balc și de slujitor, spre sala cea mare. Aice fură ajunși de alt slujitor și de Somossy, în cioreci și ciubote, dar fără atila și fără pălărie.

— Alergați de închideți ușa din fund, strigă Cavalerul slujitorilor. Cu cheia, mai strigă el. Acuma așezați drugii răpede !

Era vreme, căci năvălitorii izbeau acuma cu putere în ușă. Cavalerul Albrecht se apropie atunce de colțul despre odăile lui a zidului din afară și, după ce îl pipăi, împinse cu putere într'însul. Zidul se deschise numai decât și se văzu o deschidere prin care putea trece un om.

— Intrați răpede și scoboriți scara, zise Cavalerul, eu rămân cel de pe urmă pentru a închide ușa.

Balc dispăru prin deschiderea din zid și Somossy îl urmă. Cavalerul Albrecht care se uita neconținut înspre ușa rămasă deschisă, văzu de odată pe Maria intrând în sală și înaintând spre

el. Alergă la dânsa și îmbrătoșând-o, îi zise răpede.

— Duc pe Voevod și pe sol la herghelie unde se găsesc tot-de-auna șase cai că șălele pe dânșii și mă întorc numai decât. Nu aiți nici o teamă, dușmanii nu-ți vor face ție nici un rău. Numai te rog, întoarce-te în odaia ta ca să nu te găsească aice : ușa asta, arătând spre ușa care fusese închisă de slujitor, are să cadă în curând.

O strinse încă odată la piept, apoi dispăru și el în deschizătura din zid care se închise îndată după dânsul.

Ajunsese în curând pe Balc și pe ceilalți care-l așteptau în josul scării lungi, înguste și întoarse ce o scoborîse. Pătrunse până în zidul înaintea căruia se oprise Voevodul, pipăi din nou cu mâna, apoi oprind-o în loc, dădu o smucitură puternică. Zidul se deschise îndată și aice și cu toții intrară într'o chioarcă în care un om înalt putea merge în voie.

— Răpede, zise Cavalerul, trecând înaintea celorlalți, n'avem vreme de pierdut ; ne aflăm acuma sub Cetate, această chioarcă duce la casa păzitorului de la herghelia noastră.

După un sfert de ceas și mai bine de mers care semăna mai mult cu o alergătură, Cavalerul se opri înaintea altui zid, care sub împinsătura lui se deschise ca și celelalte două.

— Suntem în pivnița herghelegiului meu, zise Cavalerul, după ce zidul se închise. Urmați-mă !

Urcară după dânsul o scară cu trepte de lemn și se opriră în fața unei uși.

— Matias ! Matias ! strigă Cavalerul, bătând cu mânerul spedei în ușă.

Se auziră pași, ușa se deschise și pe pragul ei apăru un Neamț ,lung cât toată lumea, slab ca

un băț, cu musteți lungi, albe ca zăpada, care ținea un fanar în mână.

— Poronciți, Domnule Cavaler! zise el.

— Indată la cai, zise Cavalerul, nu avem măcar o clipă de pierdut. Țăranii s'au răscolat și au pus mâna pe Cetate; aceștia sunt Balc, fiul lui Sas și solul Voevodului Ardealului, cu doi slujitori domnești, pe care trebuie să-i scăpăm de urgia răscolăților. Adă îndată caii.

Fără a răspunde un cuvânt, Matias strigă nemțește cuiva în locuința lui, să vie la grajd și despăru cu fanarul, iar Cavalerul păși peste prag urmat de tovarăși. Ei se găseau acuma într'o odaie mică dar curată, unde locuia Matias cu ai săi. Nemțoaica încă desbrăcată, aprinsese în grabă, acum o opaiță.

Fugarii n'aură vreme să schimbe multe cuvinte, căci în curând s'auziră caii venind. Ei ieșiră atunce pe prispă și găsiră pe herghelegiu, cu un băiet al lui, care țineau cinci cai având șălele pe dânșii. Balc, Somossy și cei doi slujitori se grăbiră s'incalece.

— Nu vii și Dumneta? întrebă Balc pe Cavaler.

— Nu, răspunse acesta, mă întorc la oșteni și la soția mea. Băietul lui Matias vă va fi călăuză până în valea Șomuzului, caii sunt foarte buni. Mergeți cu bine.

— Domnule Cavaler, zise atunce Balc, îți datoresc viața, fii încredințat că atât părintele meu cât și Craiul vor avea cunoștință de frumoasa Dumitale purtare. Să ne vedem sănătoși, și, cu aceste cuvinte dădu pinteni calului.

După ce sgomotul făcut de copitele cailor nu se mai auzi, Cavalerul Albrecht schimbă câteva cuvinte cu Matias, apoi plecă spre Cetate pe drumul pe care venise. Inșă când ajunse în fundul

chioarcei, răzorul care deschidea zidul nu voi să joace : vreme de un ceas se căzni în zadar. Era să-l lese și să se întoarcă la casa lui Matias când, fără ca să fi făcut alte încercări decât acea pe care o făcuse neconținut de la început și fără a apăsa în alt loc, lepedele se urni. Cavalerul se grăbi să suie scara strimță și sucită care, de subt temeliile Cetății, ducea în sala cea mare. Când ajunsese în vârful ei, se opri și începu să pipăie perețele la înălțimea feței lui până ce atinse un fel de mănunchiu ; apăsa pe el cu amândouă mâinile și începu să tragă. O bucată de perete, lată de trei palme și naltă de un stânjăn lunecă spre scară fără sgomot căci era pusă pe roțiți care umblau pe două șini. Această bucată de perete deslipindu-se, lăsase un gol în care Cavalerul se grăbi să intre. În acel gol erau trei trepte, pe care el le sui tus-trele : la înălțimea feței lui era o scobitură alcătuiind masca unui om. Această scobitură pe din afară, adică pe partea din sală a peretelui alcătuiia capul Mântuitorului răstignit pe cruce, săpat în piatră ,iar trupul și crucea alcătuiiau ca un fel de învăliș în care intra partea de zid ce fusese deslipită de Cavaler. Două borte prin care trecea lumina zilei arătau unde erau ochii, alte două, mai mici, plecau din urechi. Cavalerul Albrecht, punând fața lui în acea mască, putu prin bortele ochilor să vadă toată sala, iar prin acele de la urechi, fiind foarte cu meșteșug făcute, piezișe, mai late în partea sălii decât în partea de din dos, putea să audă cel mai mic sgomot făcut în sală.

Cum puse ochii pe bortă, tresări. În sală se afla Maria, soția lui, cu un oștean străin, fără coif, dar îmbrăcat în zale, cu paloșul la brâu și pinteni de aur la călcâie. Amândoi stăteau în picioare lângă ușa care ducea la odăile ei. Oșteanul

se afla chiar în prag și părea că voiește s'o împiedece să părăsească sala.

Ea vorbea tocmai atunce și glasul îi era su-părat.

— De ce nu vreau să stau la vorbă cu Dumneta? zicea ea. Pentru că ești un trădător viclean! Folosindu-te de cunoștința Cetății dobândită în vremea în care ai fost căutat de noi într'însa și scăpat de moarte, ai adus în zidurile ei pe dușmanii Craiului căruia i-ai jurat credință! O! s'ar cădea să ți se sfărâme pintenii de aur ce, spre rușinea cavalerimii, îi porți la călcâie. Nu vreau să aud un cuvânt din gura Dumitale cea vicleană. Dă-te la o parte și lasă-mă să trec!

Dar oșteanul nu se mișcă din loc.

— Și eu nu te voi lăsa să pleci până ce nu vei auzi tot ce am de zis.

Maria se lăsă pe un scaun și, ascunzându-și fața în mâni, începu să plângă.

— Nu sunt un trădător, zise Stroici, sunt un oștean care își împlinește datoria. Acum îți pot destăinui că sunt deslegat de orice jurământ de credință către Craiul unguresc și că am jurat credință altuia, unui Voevod din neamul nostru, care este pe cale să mântuie această țară de ocârmuirea blăstămată a lui Sas și s'o facă neatârnată de Crăia ungurească. Când am fost lovit de hoții lui Ianoș și lăsat ca mort în pădure, veneam, trimis de Domnul meu, spre a-i fi namestnic în această țară și a lucra în numele lui la desrobirea neamului meu. Vina mea fost-a oare dacă am căzut rănit aproape de moarte și dacă Dumneta, cunoscându-mă, m'ai adus în această Cetate pe când eram în nesimțire și m'ai scăpat de moarte prin îngrijirea Dumitale și acele ale preotului papistaș? Vinovat aș fi dacă aș fi încercat prin vicleșug să mă furișez în zidurile stăpânite de

Crijați. Sau oare, fiindcă m'ați căutat, dator eram să părăsesc datoria sfântă de care eram legat prin fire și prin jurământ? Dar trebuie să știi că de la datoria mea cătră acei care m'au ridicat dintre morți și m'au căutat până ce m'au făcut iar sănătos, eu n'am fugit. Am cerut și mi s'a încuviințat ca viața tuturor acelor care apărau această Cetate să fie, pe cât cu putință, cruțată, ca cinstea și averea lor să rămâie neatinsă. Și dacă m'ai văzut printre rândurile năvălitorilor, această împrejurare este datorită în mare parte dorului de a împiedica prin ființa mea orice cruzime zadarnică orice batjocură de care ar putea fi atinși acei la care ții. Iar de cunoștința mea de cetate întru nimic nu ne-am folosit, căci alții, mai vrednici decât mine, cunoșteau de mult o chioarcă ce duce la fântâna din curtea Cetății și prin care am pătruns în zidurile ei. Și acuma, hotărăște dacă mi se cuvin poreclele de trădător și de viclean, dacă tot ești de părere că sunt nevrednic de pintenii de aur ce-i port la călcâie și dacă se cade ca ei să fie sfărâmați?

Maria nu răspunse; ea urmă să plângă, dar lacrimile ei erau acuma lacrimi de mulțămire căci vedea că logodnicul ei de altă dată, pe care îl iubise atâta și pe care îl iubea și astăzi, nu era ființa vicleană ce, pentru o clipă, își închi-puise că este.

Ștefan înțelese ce se petrecea într'însa. Se apropiă de ea și se încercă, dar în zadar, să-i desprindă binișor mâinile de pe față.

— Mario, zise el, cu un glas rugător, oare n'ai să-mi zici nicio vorbă bună? Uitat-ai cu desăvârșire trecutul? oare în inima ta nu mai stă ascunsă nici o urmă de dragoste? Mario! Eu sunt Ștefan, logodnicul tău, acel care a știut să deștepte iubirea în sânul tău de fecioară, acel pe

care îl aleseseși pentru a-ți fi tovarăș pe viață și în a cărui inimă icoana ta n'a fost ștearsă nici măcar o clipă! O, Mario, numai o vorbă bună, numai un cuvânt pornit din inima ta!

Maria se ridică în picioare și se uită țintă în ochii lui.

— Ștefan Stroici, zise ea cu un glas care tremura deși se vedeau silințele ce și le da pentru a-l face hotărît, de ce te încerci în zadar să deștepți un trecut care trebuie să fie îngropat pe vecie? Cavaleresc este să mă faci cu de-a sila să ascult vorbele tale când soarta m'o dat în mâna voastră? Mărinimos este să-ți întrebuițezi izbânda pentru a sili pe soția altui om care poartă piteni de aur să asculte vorbele de dragoste ce, dacă odinioară am împărțășit-o, s'o făcut nelegiuită când eu mi-am dat credința altuia? Află încă odată că zadarnice îți sunt încercările și că voiu ține cu sfințenie credința jurată soțului care m'o mântuit de o soartă îngrozitoare! Incă odată, dacă ești vrednic de pitenii ce-i porți, dă-te în lături și lasă-mă să trec!

— Ah, strigă Ștefan cu desnădăjduire, moartă este iubirea ta! și, dându-se în lături, o lăsă să treacă.

Mai rămase câteva clipe lângă prag, privind după dânsa până ce dispăru în odaia ei, apoi, plecând capul, părăsi și el sala prin ușa opusă.

Nu avuse vreme să se depărteze mult, când perețele de lângă chipul Mântuitorului răstignit se deschise fără a face sgomot și se închise iar asupra Cavalerului Albrecht.

El nu pierduse un cuvânt din cuvintele schimbate de Maria cu Ștefan; pricepuse tot și ochii îi erau acuma plini de lacrimi.

— Biata copilă! zise el cătră sine cu jumătate de glas. Cât trebuie să fi suferit de când știe că

frumosul ei logodnic trăiește, iar ea trebuie să-și piardă tinerețile lângă un ghiuj bătrân și gârbovit ca mine! O! voiu ști să fac ca chinul ei să nu se mai prelungească vreme îndelungată! Ii voiu răsplăti cei patru ani de fericire fără seamăn, neașteptată, ce mi i-a dat, voiu ști să părăsesc această lume la vreme pentru ca ea să poată avea încă mulți ani de fericire pe lângă acel ales încă din tinerețe.

Se auzeau acuma pași venind spre sală și în curând intrară pe ușă Părintele Isaia, cu Stroici și cu Mihu. La vederea Cavalerului se opriră pe loc. Dar Albrecht înaintă spre dânșii și, desprinzând spada, o întinse lui Stroici, zicând românește :

— Sunt Cavalerul Albrecht de Wolkenstein căruia Craiul Ungariei i-a încredințat paza acestei cetăți. Oștenii mei sunt uciși sau în mâinile voastre, nu-mi mai rămâne decât să mă predau și eu. Fiind că am a face cu un bărbat care poartă pinteni de aur, nădăjduesc că el se va purta față de mine și de ai mei după obiceiurile cavaleriești și că va încuviința răscumpărarea noastră.

— Sunt kneazul Ștefan Stroici, namestnicul Voevodului Bogdan în Moldova, răspunse Ștefan Stroici. Port pinteni de aur și știu cum să mă port față de un Cavaler viteaz, învins de o soartă potrivnică. Nu primesc răscumpărarea, dar vă voiu lăsa, pe Dumneta și pe soția Dumitale, pe celălalt Cavaler, pe oștenii voștri și pe capelanul vostru să plecați chiar de astăzi în Țara Ungurească, cu armele și cu tot avutul vostru mișcător, vite și lucruri de tot soiul. Iar spada păstreaz-o, nime nu va ști s'o mânuiască mai bine de cât Dumneta.

— Și ce ne ceri în schimb? întrebă Cavalerul cu bănuială.

— Cuvântul Dumitale că vreme de șase luni nu veți purta armele împotriva lui Bogdan și a oamenilor săi...

— Și arătarea tainiții prin care ai făcut pe Bal scăpat, întrerupse călugărul.

— Voevodul a scăpat? întrebă Cavalerul.

— Da, zise Stroici, Păunașul Codrilor, voinicul care este de față, l-a urmărit până la un loc și iar s'a întors înapoi, căci s'a încredințat că caii lui nu vor putea să ajungă caii fugarilor.

Cavalerul zâmbi.

— Caii fugarilor sunt cei mai buni ce-i am. Ei totdeauna stau înșeuati noaptea întreagă spre a fi gata în asemenea împrejurări. Ne vom lega să nu purtăm armele împotriva voastră vreme de trei luni și vă voi arăta tainița prin care a scăpat Voevodul, dar sunt dator, mai nainte de toate, să mulțămesc Păunașului Codrilor pentru binele ce l-a făcut astă primăvară soției mele. Este acuma vreme să-i mărturisesc că, dacă mult l-am urmărit, nu l-am privit nici odată ca pe un lotru și, dimpotrivă, demult bănuiesc că el este un oștean care se luptă pentru un scop mare. Dă-mi voie să-ți string mâna.

Nimic nu putea să fie pentru Mihi mai măgulitor decât cuvintele acestui bărbat, cunoscut tuturor nu numai ca oștean viteaz și priceput, dar ca o adevărată icoană a cinstei; el strinse mâna care-i era întinsă cu o adevărată evlavie.

De amiază Cavalerii amândoi, cu Maria, cu Părintele Ambrosie, cu oștenii și cu parte din slugi, plecară călare spre Țara Ungurească. Treizeci de oameni de ai Păunașului Codrilor, cu Ioan Creangă în frunte, îi însoțeau; vitele și lucrurile lor aveau să plece a doua zi sub paza altor Români. Pe turnul cel mare al Cetății fâlfâia acuma, în locul steagului unguresc, banderiuul Voevodului Bogdan.

LVI

In care Vidra află lucruri care o nemulțămesc

După ce ucisese pe Hans, Vidra alergase într'o fugă spre Humulești. Inima îi era sfâșietă atât de groaza sfârșitului cumplit care amenința pe Mihu cât și de durerea ce-i pricinuia necredința lui, căci nu se îndoia măcar o clipă că țăranul care însoțea pe Ileana, când o întâlnise Balc, era Păunașul Codrilor. Ce căuta el în tovărășia ei? Era vederat că ea era aceea care-i furase iubirea lui Mihu. Era hotărîtă să se răzbune în chip grozav asupra ei dar, mai nainte de toate, Mihu trebuia scăpat, dacă mai era vreme să-l scape. Ce departe-i părea Bacăul! Ea nu mai alerga, sbura sărind peste gârle și peste șanțuri.

Dar de odată, piciorul ei călcă în deșert și ea veni peste cap, într'un șanț adânc de la marginea satului. Capul i se lovi cu atâta putere de o piatră în cât leșină. După mai bine de două ceasuri, răceala nopții de Septemvrie o aduse iar în simțiri. Voi să se scoale, dar o durere cumplită la piciorul stâng o sili să se puie jos. Iși pipăi piciorul, nu era rupt dar scrintit, nu-i era cu puțință să se ție pe dânsul. Atuncea de odată își aduse aminte de primejdia în care se afla Mihu, de necredința lui, de uciderea lui Hans.

Se ridică din nou hotărîtă, răzămându-se numai pe piciorul drept. De mers în pădure la dealul Osoiului nici nu era de gândit; trebuia să meargă la gazda ei din Humulești, să ieie un cal bun cu o călăuză și să plece spre Bacău. La câțiva pași se zărea o îngrăditură de pari împrejmuind casa

din marginea satului. Se târi pe brânci până la acea îngrăditură, iar odată ajunsă acolo, se sprijini pe dânsa, apoi prin sărituri, dar mai mult cu ajutorul mâinilor, își făcu încet drumul spre casa vădanei. Nu îndrăznea să strige pentru a cere ajutor, căci avea prea puțini cunoscuți în sat și se temea să nu fie oprită, întrebată și poate apucată a doua zi pentru moartea lui Hans. Căinii lătrau cu învierșunare la dânsa, mai ales când trecea pe dinaintea porților, de mai multe ori fu silită să se apere cu pietre, tremura ca nu cumva să iasă vre-un om din ogradă spre a-și da seamă de sgomotul cumplit făcut de câni.

Trecuse de mieză noapte cu vreo două ceasuri când ajunse la poarta Anicăi. Voi să intre, dar câinii din ogradă se răpeziră la dânsa. Simțind că puterile o părăsesc, strigă de trei ori cu putere :

— Lele Anică !

Femeia, care dormea pe prispă, se sculă îndată și strigă :

— Cine mă strigă ?

— Eu, Vidra, nu pot intra din pricina cănilor.

Anica, mirată de venirea Vidrei care își luase ziua bună dela dânsa la aprinsul lumânărilor, sări de pe prispă, goni câinii și veni să deschidă porțița.

— Mi-am scrintit piciorul, zise Vidra, nu pot merge de fel.

Anica, care era voinică, o luă de sub suoară și, jumătate purtând-o, jumătate trăgând-o izbuti s'o aducă acasă. Aice însă voința cumplită care susținuse pe Vidra până atunce o părăsi și ea căzu leșinată pe pat.

Când își reveni în fire, soarele umplea de lumină odaia în care se afla. Era desbrăcată și legată la cap ; lângă dânsa văzu pe Anica și încă

pe o femeie bătrână. Făcu o mișcare ca să se scoale, dar femeile n'o lăsară.

— Nu te mișca, zise Anica, iaca lelea Dochîța care-i meșteră, ți-o tras piciorul cât erai leșinată, l-o pus la loc și l-o înfășurat frumos. Trei zile de vei rămânea liniștită, vei fi cu totul îndreptată și...

— Trei zile! strigă Vidra cu durere, și eu nu pot sta trei ceasuri.

— Dar cum vrei să mergi, așa singură, într'o zi ca asta, când toate drumurile și toate colnicile sunt pline de oameni care pleacă la războiu asupra lui Vodă? zise Dochîța care părea o femeie bună la gură.

Vidra se uită la ea uimită.

— Dumneta nu știi, zise Anica, că astă noapte Părintele Isaia și cu Păunașul Codrilor au apucat Cetatea Neamțului și au chemat pe toți Românii să se scoale și să scape țara de Vodă și de Unguri.

— Cum, zise Vidra amețită, înaintea ochilor căreia începea să joace toată odaia, Păunașul Codrilor este la Cetate?

— Da, răspuse Dochîța grăbindu-se să apuce cuvântul înaintea Anicăi. Acuma se știu toate. Păunașul Codrilor era cu fata cea frumoasă când o întâlnit pe Balc. Ea este ibovnica lui. O fată de kneaz. Altă ibovnică a lui, căreia îi zice Stanca, o răscult norodul ieri dimineață la Bacău și l-o scos din închisoare. Cum s'o văzut slobod, Păunașul Codrilor o venit de-a dreptul aice, la moșu-său, la sihastrul Isaia și amândoi s'o sfătuit cum să scoată pe ibovnica voinicului din mâinile lui Balc. Și Părintele Isaia o strins oameni de la noi și din satele de împrejur și au intrat în Cetate printr'o chioarcă care o săpat-o Părintele cu uce-nicul lui, cu Paisie, numai cu unghiile, de la sihăstrie și până la fântâna Cetății. Ci-că pe Nemți și pe slujitorii domnești i-au tăiet pe toți, dar n'au

putut să puie mâna pe Balc care o ieșit prin altă chioarcă, cu Crijatul cel bătrân și o fugit în cotro nu se știe și nici pe fata cea frumoasă n'au mai găsit-o în Cetate. Se zice că ar fi fugit aseară cu un oștean din Cetate și că pe oștean l-au găsit mort, cu un junghier în inimă, lângă moara cea părăsită de sub Cetate, dar fata nu-i nicăiure.

Aice Dochița tăcu pentru a-și trage sufletul. Anica, folosindu-se de prilej, luă îndată cuvântul.

— Păunașul Codrilor, care o iubește la nebunie, nu mai are odihnă, o trimes peste douăzeci de oameni în căutarea fetei, juruind o sută de zloți acelu care ar găsi-o.

Anica urmă să vorbească înainte dar Vidra n'o mai asculta; ea auzise destul, auzise prea mult. Vestea că Mihi era teafăr, mântuise inima și mintea ei de grija cumplită care le chinuia. N'avuse vreme să se bucure de acea veste cum se cădea, căci îndată i se dăduse cealaltă, vestea despre iubirea lui Mihi pentru Ileana, apoi vestea că scăpase de moarte la Bacău numai prin ajutorul unei alte ibovnice. Dar ea nu era femeie să sufere ca altele să răpească inima aceluia pe care îl iubea peste tot. Era hotărîtă să se răzbune cumplit: ibovnica lui Mihi era doar în puterea ei; nu se îndoia că Stoian, văzând că ea nu vine, apucase drumul Ciortolomului. Era hotărîtă să tocmească chiar în acea seară un car pentru a pleca acasă și, odată ajunsă acolo, avea ea cum să arate acelei nerușinate la ce trebuie să se aștepte fetele care fură ibovnicii altora.

Dar, înainte de toate, trebuia să vadă pe Mihi. Trebuia să-l audă mințindu-i, zicându-i că o iubește numai pe ea, că alta frumoasă ca dânsa nu este, ș'apoi să-l facă de rușine, dovedindu-i că minte, că este fără credință. Era incredințată că de va putea să steie numai câteva ceasuri sin-

gură cu el, va ști să-și recâștige toată puterea asupra lui.

Însă pentru a-l vedea, trebuia să fie pregătită și să-i apară frumoasă. Intrerupând pe Anica care încă nu isprăvisese povestirea celor ce se petreceau la Cetate, o rugă să caute în straiile ei o mică oglindă, lucru de mare preț pe acea vreme, un dar al lui Mihu, dar care îl purta neconținut în brâu. Oglinda, care fusese pusă bine de către femei când ele o desbrăcase, i se aduse. Privindu-se într'însa, văzu cu bucurie că obrazul ei nu purta nici o urmă din căderea cumplită din acea noapte. Odată tulpanul care-i stringea tâmplele scos și părul pieptănat, fața ei nu putea decât să fie iar frumoasă; obrații, ce-i adevărat, nu erau rumeni, împrejurul ochilor să vedea ca un cerc vânăt, dar paloarea îi ședea bine și ochii ei păreau acuma și mai mari decât erau.

Rugă pe femei să-i deie de spălat și s'o ajute să se pieptene, lucru la care ele consimțiră bucuroși. Nu trecuse ceasul și Vidra pieptănată, cu părul vârat într'o basma de mătăasă roșie, odor păstrat de Anica în ladă din vremea tinerețelor, îmbrăcată cu cămeșa cea mai frumoasă ce femeile o putuse găsi în sat și cu fota ei curățită cu îngrijire, ședea pe pat, răzămată pe perine, cu o velință pe picioare, mai frumoasă decât ori când. Nu mai simțea durere nici la cap nici la picioare, era plină de hotărîre și de nădejde.

Era pe la prânzul cel mare când Vidra rugă pe Anica să-i găsească vre-un om sprinten pe care să-l poată trimite la Cetate. Femeia, după o lungă căutare în tot satul, putu să găsească numai pe un flăcăuș de vre-o patrusprezece ani, barbații toți, tineri și bătrâni, fiind duși la Cetate.

Vidra, silită să se mulțamească și cu flăcăușul, îi dădu în mână un inel și-i zise să meargă la

Cetate, să caute acolo pe Păunașul Codrilor, să-l ieie la o parte și să-i deie inelul, zicându-i că îl trimite o jupâneasă ce se află la vădana Anica din Humulești și care-l roagă să vie numai decât s'o vadă.

Auzind că este trimis la Păunașul Codrilor, flăcăuașul cam stătu la îndoială. Nu se temea că voinicul îi va face vre-un rău, căci știa el că este prietenul sărăcimii și că se arătase în tot-de-a-una blând către cei mici, dar se temea că nu-l vor lăsa cei de pe împrejurul Păunașului să vorbească cu dânsul și, pe de altă parte, mare era dorul flăcăuașului să poată vedea și el fața acelu voinic, despre care auzise atâtea. Dar Vidra izbuti în sfârșit să-l îmbărbăteze; ea era atât de frumoasă și-i surâdea atât de plăcut: flăcăuașul plecă.

Mai bine de două ceasuri trecuse și băietul nu se întorsese; Vidra începea să fie îngrijită, temându-se ca Miha să nu fi plecat cumva de la Cetate, când s'auzi un trópot de copite care se opri la poartă.

— El este, o venit îndată! își zise Vidra fericită.

Anica se grăbise să iasă înaintea noului venit și să-l aducă în odaie dar, în locul lui Miha, pe prag apăru Onea. Vidra simți că o stâncă grea i se lasă pe piept.

— Dorim sănătate, Jupâneasă! zise Onea oprindu-se la ușă. Căpitanul nu poate veni, căci la Cetate s'au adunat knejii și juzii de pe împrejur, cu mulțime de popor și se ține sfat mare. Iar la noapte trebuie să plece în sus pentru ca să taie lui Vodă drumurile spre Țara Ungurească și spre Bacău. Dar m'o trimes pe mine să-ți dau înapoi inelul ce i l-o adus băietul ce i l-ai trimes și să te rog să te întorci numai decât acasă, unde va veni și el îndată ce-i va fi cu putință.

Mihu nu avea vreme s'o vadă ! Și de la Cetate până la casa vădanei putea să vie călare într'o clipă ! Ce-i mai trebuia altă dovadă că Mihu n'o mai iubește. Și își aducea aminte că, numai cu un an înainte, Mihu străbătuse călare și fără a se opri mai mult decât vremea trebuitoare pentru a se arunca pe alt cal, la Suceava și la Piatra, tot drumul de la Siret până la Ciortolom, numai spre a petrece două ceasuri cu dânsa și s'întorsese înapoi cu aceiași grabă ! Și acuma nu putea să-i jertfească un ceas !

Mândria, rușinea de a-și trăda necazul înaintea unei slugi, o făcu să se stăpânească. Ceru lui Onea să-i povestească cu amănunțime cum cuce-rișe Românii Cetatea și credinciosul lui Mihu îi zise tot ce știa, îndreptând astfel întru câțva po-vestirea ce-i făcuse cele două femei. Vidra află că Păunașul Codrilor se dusesse să se predeie Cri-jaților în urma unei sfezi cu Părintele Isaia și că numai în urma acestei întâmplări Părintele se hotărîse să puie mâna pe Cetate. Dar Onea nu știa pentru ce căpitanul lui se certase cu moșu-său. El îi mai povesti despre mărimumia arătată de Stroici cătră Crijați, lăsându-i slobozi să plece cu oamenii și cu tot avutul lor.

Vidra îi ceru să-i spuie întâmplările de care avuse parte în vremea călătoriei lor și Onea îi povesti întâlnirea neașteptată cu Toma Alimoș, căderea lui Manea Fărtatul din copac, lupta cu Tătarii, moartea Șalgăi și cele ce se petrecuse la Bârlad.

Văzând că Onea nu-i vorbește de Ileana, începu să-l întrebe cine era frumoasa fată adusă de Balc la Cetate și prin ce întâmplare ea se afla în to-vărășia Păunașului Codrilor, dar Onea nu știa nimic în această privință sau, dacă știa ceva, nu voi să-i spuie nimica. El păstră aceeași tăcere

asupra părții luată de Stanca lui Floareș în răscoala din Bacău, căreia Mihu îi datora viața.

Povestirile lui Onea ținuse mai bine de două ceasuri; el ceru în sfârșit Vidrei voie să s'întoarcă la Cetate. Dar ea voi să facă încă o încercare asupra lui Mihu.

— Spune Căpitanului din partea mea, îi zise ea, că mi-am scrintit piciorul și că nu mă pot mișca din pat, altfel ași fi venit singură să-l văd la Cetate. Am să-i aduc la cunoștință lucruri vajnice, care nu rabdă nici o întârziere și care nu-l ating pe dânsul sau pe mine, dar stau în legătură cu toată lucrarea Părintelui. Spune-i că îl rog să se răpadă numai decât până la mine pe puțină vreme, altfel răspunderea nenorocirilor ce s'ar putea întâmpla va cădea asupra lui.

Onea îi făgădui că Mihu va fi pus în cunoștința cuvintelor ei și, luându-și ziua bună plecă. Vidra așteptă până în seară, cuprinsă de o nerăbdare și de o grijă care o chinuiau cu atât mai mult cu cât era silită să le ascundă gazdei și celeilalte femei.

Cu puțin înainte de aprinsul lumânărilor, câinii începură a lătra și se auziră pași în curte; inima Vidrei începu să bată cu putere dar, pe prag, iarăși nu apăru Mihu ci Onea cu Paisie.

— Căpitanului nu-i este cu putință să vie aice, dar iată că o trimes cu mine pe ucenicul Părintelui Isaia, pe fratele Paisie, ca să-i zici lui lucrurile ce le ai de zis. Părintele Isaia și Căpitanul n'au taine pentru fratele Paisie, poți să-i spui orice.

De astă dată Vidra nu mai putu să se stăpânească: nepăsarea ce i-o arăta Mihu era din cale afară jignitoare.

— Spune Căpitanului tău, zise ea lui Onea cu un glas răgușit de mânie și ridicându-se de pe

perine, că eu sunt deprinsă să vorbesc cu stăpânii și nu cu slugile. Il voiu face să se căiască amar pentru purtarea ce o are față de mine. Ieșiți afară amândoi !

Onea și cu Paisie, uimiți și spărieți de mânia în care o vedeau, se grăbiră să iasă și în curând s'auzi tropotul cailor lor depărtându-se.

Vidra, nebună de mânie, era acuma hotărîtă să plece și, spre a ajunge cu un ceas mai degrabă în Ciortolom pentru a se răzbuna asupra acelei pe care o privea ca pricina nenorocirii sale, zise vădanei să-i găsească numai decât, chiar în cea seară, un car cu cai buni care s'o ducă acasă. În zadar îi spuse vădana că va fi greu să găsească un om care să vrea să se puie pe drum într'o zi ca aceia și la un ceas atât de înaintat. Vidra o sili să plece numai decât în căutarea unui car și se arătă gata să plătească ori cât s'ar cere. Mai făgădui vădanei că-i va da o mulțămire de care va ține minte dacă se întoarce cu carul.

Trecu un ceas și jumătate, un ceas și jumătate de chin și de turbare pentru Vidra ; în sfârșit Anica apăru și o vesti că carul cu patru cai buni este la poartă.

Mulțămirea ce o primi vădana era domnească ; în toată viața ei nu văzuse biata femeie atâția bani. Umplu carul cu fân, cu scoarțe și cu perini ; Vidra putea să călătorească astfel o lună întregă fără a se simți ostenită. Pe lângă omul a căruia erau carul și caii, un gospodar cunoscut și cam rudă cu Anica, mai merse cu ei, ca să deie ajutor pe drum și la orice întâmplare, un nepot al vădanei, flăcău cuminte și voinic cât un brad.

Drumurile erau din cale afară de rele pe acea vreme și carele grele : două nopți și două zile trecură până ce ajunseră în vârful Ciortolomului și popasurile făcute fusese din cale afară de scurte,

iar caii de loc cruțați. Două nopți și două zile Vidra clocise turbarea și răzbunarea ei și tot nu știa încă care va fi acea răsbunare. Nu se hotărîse bine încă ce pedeapsă să deie fetei. S'oucidă, era o pedeapsă prea lină. S'o muncească prin cazne îngrozitoare ? S'o ungă pe obraz cu var nestins și s'o trimită astfel lui Mihiu ? Dar avea vreme să se mai gândească și să aleagă în tihnă răsbunarea cea mai aleasă, fără a se grăbi. Bine că ținea pe Ileana în puterea ei : de loc nu-i părea rău acum că ucisese pe Hans, căci altfel cum ar fi putut să puie mâna pe fată ?

LVII

Stoian face o negustorie

Precum fusese înțeleși cu Vidra, Stoian și Anton duseră pe Ileana, în treapădul cailor, până în dealul Osoiului, unde aștepta lângă un foc de uscături, Neculai, Argatul Vidrei, cu doi cai împiedecați lângă el. Anton ajută pe Ileana să descalece și, așternându-i mantaua lui lângă foc, o pofti să șadă.

Biata fată, încă cuprinsă de tremur și amețită, ascultă de sfatul bătrânului oștean spre a cărui față cinstită se simțea atrasă. Stoian se așează dincolo de foc, în fața Ilenei, astfel că fața fiecăruia din ei era luminată de foc.

Această priveliște însă stârni fi inimile fiecăruia simțiri cu totul deosebite. Stoian rămase uimit de frumusețea fetei care, nedeprișă cu pălăria grea de păslă, o scoase și rămăsese cu capul gol. Ileana dimpotrivă înăbuși cu greu un

țipet de spaimă când ochii ei căzură asupra feței sălbatece a preotului. Stoian nu luă ochii de pe dânsa, iar ea îi lăsă pe ai ei în jos, spre a nu-i mai vedea.

Trecură cele două ceasuri și Vidra nu veni ; mai lăsară să treacă încă unul, apoi văzând că ea nu se mai întoarce, Anton și cu Stoian hotărîră să plece. Nici unul din ei nu așteptase sosirea Vidrei cu dorul cu care o aștepta Ileana, căci mare era groaza ei de Stoian. Simțea că are un sprijin în Anton, dar mult mai teafără s'ar fi simțit dacă cu ei ar fi venit tânăra femeie care o îmbrățișase cu atâta dragoste.

Vidra pusese la cale cu dâșii să înconjure drumurile bătute și să urmeze cărările de prin păduri spre a îngreua orice urmărire din partea lui Balc. Neculai, argatul Vidrei, era de loc din Crăcăoani și cunoștea cât se poate de bine toate potecile, atât acele dintre Ozană și Bistrița cât și acele dintre Bistrița și Tăzlău. El îi duse toată noaptea, fără a sta măcar o clipă la îndoială la vre una din numeroasele răspântii. Se urcară pe un picior în culmea dintre Ozană și Cracău, de aice tăieră curmeziș peste văile Cracăului Alb și a Cracăului Negru, străbătură cu anevoie, mai mult pe jos, parte din dealurile dintre Cracău și Bistrița și se lăsară în pârăul Cuejdiului pe care îl urmară până la un loc, apoi apucând pe un picior, în dreapta, ajunseră în vârful Prihodiștei, puțin după răsăritul soarelui. Aice poposiră într'un ochiu de poiană înconjurat de tufe dese, pe fața dealului.

Ileana nu mai putea de oboseală ; Anton îi făcu la o parte un pat alcătuit din niște cergi, îi puse o șea în loc de perină și biata fată, întinzându-se pe dânsul, nu întârziă să adoarmă.

Anton și cu Neculai se grăbiră să urmeze pilda.

ei dar Stoian, care nu simțea nici o oboseală, se hotărî să meargă până la Piatra ca să cumpere merinde și să vadă dacă n'au sosit încă călăreții trimiși de Voevod în urmărirea Vidrei. Făgădui că se va întoarce pe la toacă.

Anton dormi dus până la prânzul cel mare. Când se trezi, Neculai horăia de răsunau tufele; îl sili să se scoale și îl trimise să aducă apă în două căldări pe care le scoase din desagi, iar el se duse să vadă ce făcea Ileana și o găsi dormind pe coasta pe care o culcase. Apoi bătrânul oștean strinse uscături, aprinse focul, scoase dintr'un desag un capac de aramă și o coadă de fier, potrive coada la capac și pe urmă scoase din alt desag zece ouă și o bucată de unt. Când sosi Neculai cu apa, Anton se spală pe mâni și pe obraz, apoi păși, cu cea mai mare băgare de seamă, la pregătirea unui scrob, acel fel de bucate în pregătirea căruia orice Francez adevărat se mândrește că este meșter. În curând scrobul era bătut gata și focul pârâia vesel. Anton trimise acum pe Neculai să ducă cai la apă, încredințându-l că masa va fi gata la întoarcerea lui. Apoi, luând o căldare cu apă, se duse la Ileana și o scutură ușor de umăr. Fata, spărietă, sări în sus uitându-se cu groază împrejurul ei.

— Liniștește-te, kneghină, îi zise Anton zâmbind, nu este nici un dușman în apropiere, numai un oștean bătrân, dar încă în stare să te apere împotriva ori cui. Scoală-te, căci soarele este aproape de amiază, iată apă curată ca să te speli pe mâni și pe obraz și un pieptene ca să-ți netezești părul; grăbește căci mă duc să pun pe foc un scrob minunat, cum să mănâncă numai în țara mea. Scrobul este bun cât este cald, când s'a răcit nu mai plătește nimica, și Anton se în-

toarse la foc de unde strigă în curând că mâncarea este gata și masa pusă.

Ileana, când veni lângă el, găsi capacul în care se afla un scrob gros, fraged și aurit, așezat pe un șervet curat și având din partea stângă un hărzob de pastrăvi afumați, iar în cea dreaptă un cosciug de brânză.

— Poftim la masă ! zise Anton, făcând Ilenei semn să se așeze pe un poclad de șea și tăindu-i o bucată de pâne, numai să ne ierți dacă nu te putem sluji în blide multe ca acasă : aice este cam ca la răsboiu.

Ileana măncă din toate și cu o poftă care făcea vechiului oștean cea mai vederată plăcere. Ceia ce rămăsese de la dânsa fu împărțit între Anton și Neculai, iar când din mâncări nu mai văzu altă urmă decât pieile și capetele păstrăvilor, Anton mai scoase din desagii, care păreau fără fund, o ploscă de lemn și un pahar de argint.

— Această ploscă, zise el, vine din fundul Litvaniei, am luat-o de la un kneaz litvan pe care l-am ucis în luptă cinstită. Paharul mi-a fost dăruit de starețul unei mănăstiri de pe Rin, căruia am avut prilejul să-i scap viața, iar vinul din ploscă este bosioc de la Odobești. Mă prind că ai văzut mai puțini ani decât el, și umplând paharul, îl dădu fetei care, deși nedeprinsă să beie vin, îl deșertă cu plăcere.

Anton, după ce-și strinse toate lucrurile frumos în desagi, zise Ilenei :

— Până la întoarcerea popei mai avem încă vreo patru ceasuri. Te sfătuiesc să te întorci la culcuș și să te încerci să mai tragi un somn, căci iar avem să fim pe drumuri noaptea întreagă.

Fata ascultă de sfat și merse să s'întindă la umbră pe crengile care-i slujeau drept pat, dar în zadar se căzni s'adoarmă ; somnul nu mai voi să

s'apropie de ea. Toate întâmplările groaznice în mijlocul cărora trăise vreme de cinci zile și mai bine îi treceau neconținut dinaintea ochilor, ca un vis rău care apăsă asupra pieptului ei, îi lua sufletul și o ținea scaldată în niște sudori reci. Apăsarea, groaza și neliniștea dispăreau numai când își amintea ceasurile petrecute cu Miheu, de când se trezise din somn, în peșteră și până în clipa nenorocită în care se întâlnise cu Balc. Viața ei dinainte, traiul ei liniștit la țară lângă părintele ei, îi păreau lucruri dintr'un trecut depărtat de tot. Cu atât mai apropiate i se arătau însă cele petrecute de la întâlnirea cu Balc încoace. Trupul întreg îi era cuprins de un fior de groază: nici robia la Tătari nu-i părea atât de înspăimântătoare ca aflarea ei în puterea Voevodului. Și iarăși icoana lui Miheu, trecându-i dinaintea ochilor, îi liniștea tulburarea. O, ce dulci fusese clipele petrecute cu dânsul în pădure! Sărutarea pusă pe piciorul ei o ardea ș'acuma sub ciubota cea grea care-l acoperea! Ce cântec de dragoste îi cântase! Ce fericire de a fi iubită de dânsul! Ce făcea el acuma? Și iar o apuca fiori de groază, și iar pierdea sufletul, iar era cuprinsă de sudori reci când se gândea că Miheu era închis, era poate în acea clipă supus la chinuri grozave și că ea poate nu-l va mai vedea.

Glasul lui Stoian izgoni aceste vedenii de dinaintea ochilor ei.

— Vești minunate! strigă el de departe. M'am întors răpede ca să vi le dau. Țărănimea din împrejurimile Bacăului s'o răsculat ieri dimineață când duceau pe Păunașul Codrilor la caznă și l-o scos din mâinile oamenilor domnești, măcelărindu-i pe toți. Astă noapte Părintele Isaia o pus mâna pe Cetatea Neamțului: o prins pe amândoi Crijații, dar Balc o scăpat. Un călăreț de ai Pă-

rintelui o sosit în Piatra astăzi, la prânzul cel mare și, în urma poronçilor aduse de dânsul, popa Gheorghe de la biserica cea mare o răsculat poporul care o ucis pe namestnicul Dărmănescu și pe șoltuzul Șoarec, o măcelărit și o izgonit pe slujitorii domnești și o făcut pe Cremene șoltuz. Ci-că toate satele au pornit astă noapte spre Neamțu ; iată pentru ce am văzut noi, din culmea Bălțăteștilor, atâtea focuri, și Stoian se opri pentru a trage suflet.

La auzul acestor vești neașteptate, Anton și cu Neculai își făcură cruce, unul, fiind catolic, de la stânga la dreapta, iar celalalt, drept credincios, de la dreapta la stânga. Dar pentru Ileana se deschisese porțile raiului ! Din toată povestirea lui Stoian ea auzise, ea înțelesese un singur lucru ; Mihu era scăpat ! În acea clipă Stoian îi păru frumos !

— De acuma, urmă acesta, nu mai avem nevoie să umblăm prin păduri, putem să ne folosim de drumul mare, căci Balc este fugar și nu mai are nici o putere ca să ne urmărească, nu mai avem pentru ce să ne ascundem. M'am gândit că nu mai este nici o trebuință ca kneghina să mai poarte straie bărbătești, cu care nu este deprinsă și am adus un negustor cu haine femeiești din care să poată alege.

Și văzând că Anton și Neculai se uită în spre dânsul mirați căci nu vedeau pe nimeni lângă el, Stoian urmă râzând :

— Aveți puțină răbdare. Negustorul deși mai subțire decât mine, nu este deprins să se suie pe dealuri și o rămas cam în urmă, dar iată-l.

Și se văzu atunce ieșind dint tufe o ființă naltă și slabă. Fața-i sârbădă, avea un nas lung și co-roietic, o gură mare, cu buze groase, niște ochi mici și vioi, o barbă lungă roșcovană, amestecată

cu fire albe și lângă fiecare din urechile lungi și late, spânzura câte un lung zulf, întors în chip de șurub.

Purta o scufie de postav galbăn, un lung halat de aceiași culoare, cu dungi încrucișate, verzi și roșii, un brâu negru de lână și ciubote. În spina ducea o legătură.

Neculai care de când era nu văzuse asemenea arătare, se cruci din nou, dar Anton care trăise ani îndelungați în țările nemțești și leșești, zise, îndată cum zări pe noul venit :

— Un Jidov !

— Mângâie-te, Ițic, iată-te ajuns, zise Stoian când puse ochii pe dânsul.

Jidovul se trânti jos ; era fără suflet și sudoarea curgea șivoaie de pe fruntea lui.

— Zău, pre legi a mele, zise el după ce se șterse pe obraz de mai multe ori cu o petică ce o scoase din sân, dacă nu ar fi fost pentru Dumneta, Părinte, m'ași fi întors la Chiatră de o mie de ori. Și pentru un chiștig de nimichi să mă chinuiesc eu așa !

— Lasă, lasă, că până la urmă îmi vei mulțami că te-am adus aici, zise Părintele. Dar ia adă marfa ceia încoace ca să poată alege kneghina.

Ileana, bucuroasă să schimbe hainele bărbătești în care nu-i era de loc îndemână, ieșise din tufele unde era culcată Ițic care se sculase de jos și s'apropiese de foc, rămase înmărmurit când o zări.

— Pre legi a meli ! strigă el și era să mai adaoge ceva dar, dând cu ochii de Stoian care se uita crunt la dânsul, tăcu și duse legătura la picioarele Ilenei, ținând ochii ațintiți asupra ei.

— Da deschide legătura, ce stai ca un prost ? strigă Stoian cu glasul răstit.

Jidovul deslegă legătura.

— Jupâneasa să aleagă, zise el, am adus și straie de kneghină și straie de țărancă.

Ileana alese o cămeșe de in cu cusături albastre la mânecă și la guler, o fustă de in albă, o fotă de lână albastră cu dungi roșii, o păreche de bete la fel cu fota, o bontă de aba albastră cu flori roșii, o păreche de cisme femeiești galbene care veneau până deasupra gleznelor și o basma roșie de pus pe cap. Era să ieie aceste lucruri și să le ducă în tufe când își aduse aminte că nu are nici un ban asupra ei.

— Dar, zise ea, eu n'am cu ce să plătesc straiile.

— Tu te îngriji, kneghină, zise Stoian, noi avem bani și poroncă de la Jupâneasa Vidra să îngrijim de toate trebuințele Dumitale. Te vei socoti pe umă cu dânsa.

În vremea în care Ileana își schimba hainele în tufe, Anton și cu Stoian se sfătuiau asupra chipului în care urma să se facă rămășița călătoriei. Stoian era de părere să meargă cu toții la Piatra, să măie în acel oraș, să tocmească un car cu cai și să s'întoarcă în Ciortolom pe drumul mare, oprindu-se în noaptea viitoare la Bacău.

Dar Anton nu s'împăca de loc cu acest chip de a călători. Ei pusese la cale cu Vidra ca călătoria să se facă noaptea, prin păduri, încunjurând orașele și drumurile mari. O urmărire din partea lui Balc nu mai era de temut într'adevăr, dar, în schimb, călătoria ziua, pe drumul mare, cu o fată atât de frumoasă, era lucru primejdios într'o vreme de răscoală, când pe drumuri umblau nu numai țărani răsculați dar și tâlhari. Francezul zise lui Stoian că el este hotărît să nu călătorească decât noaptea și că nu va lăsa fata pe mâna altora. Ne voind să înceapă o ceartă a cărui sfârșit

nu se putea prevedea, preotul fu silit să se plece voinții lui Anton.

Când Ileana apăru în haine femeiești, același strigăt de uimire ieși din piepturile celor patru bărbați de față. Nici unul din ei nu văzuse încă atâta frumuseță și atâta gingășie. Jidovul mai cu seamă rămase cu gura căscată.

Târgul pentru haine fu făcut de Stoian cu Ițic și Jidovul pregătindu-se să plece, rugă pe Stoian să vie cu dânsul până în șesul Bistriței, căci se temea să nu nemerească drumul. Stoian însă se hotărî să meargă până în Piatra spre a vedea dacă nu cumva sosește și Vidra acolo și ca să mai audă vești despre răscoală. De astă dată își luă calul cu dânsul și spuse lui Anton că, la căderea nopții, le va ieși înainte la vadul Bistriței din fața dealului Prihodiștei.

Mirat ar fi fost Anton dacă ar fi auzit voroava care urmă între popă și Jidov, îndată ce ei se depărtară îndestul pentru a nu avea nevoie să se teamă că vor fi auziți.

— Ei, măi Jidane, îți place? întrebă Stoian. Te mai căiești că te-am făcut să te cațari pe munți?

— Di când trăiesc, n'am văzut așa minuni, răspunse Ițic.

— Și cât îmi dai pe dânsa, mai întrebă popa.

— O sută de zloți, răspunse Jidovul fără a se uita la tovarășul său.

— Șuguiеști, zise Stoian, o fată ca asta dusă Sultanului face cel puțin două mii de zloți.

— Eu ași fi bucuros să prind pe dânsa o mie, răspunse — jidovul, dar câte cheltuieli am să am eu până ce voi vedea-o la Brusa și cât trebuie să mai împărțesc cu alții.

— Fără de trei sute de zloți te poți șterge pe bot, zise Stoian, nu ți-o dau.

— Atunce poți s'o ții, zise Ițic, după ce am de

înfruntat o mulțime de primejdii nu mai pot să și păgubesc.

— Bine, răspunse Stoian cu nepăsare, mâne voiu lăsa fata pe sama Franțuzului ca s'o ducă în Ciortolom, și eu mă voiu răpezi la Bacău ca să vorbesc cu prietenul meu, cu Panaite Argirofil ; cred că el îmi va da prețul ce-l cer.

Pomenirea numelui lui Argirofil displăcu lui Ițic.

— Dar ce zor ai să intri în tocmală cu el ; el este numai un Grec șiret și parșiv care te va înșăla cu bună seamă. Ce, numai dichit să-ți dau prețul care-l ceri ? Vei lua o sută cincizeci de zloți și pace !

— Trei sute de zloți, nu las niciun ban mai jos. La urma urmei ași ști să mă duc și eu cu dânsa s'o vând Turcilor. Doară nu am nevoie s'o duc chiar la Brusa, oamenii Sultanului vin până la Mangalia după fete frumoase.

— Ei, să zicem două sute de zloți, dar mai mult zic și zău că nu pot să dau.

— Ia nu mai vorbi prostii, zise Stoian. Acuma mi-aduc aminte că am la Mesembria pe un prieten frânc care o trimes multe fete de preț la Turci, plătind pe ele tot prețuri mari, câte patru și cinci sute de zloți, celor cari i le-au adus și nici una dintr'insele nu făcea cât acea pe care ai văzut-o.

Se vede că Stoian cunoștea bine negustoria de fete care se făcea în toate țările dimprejurul Mării Negre, de când Turcii pusesese stăpânire pe Asia Mică și știa care sunt locurile unde această marfă se desfăcea mai cu ușurință, căci Ițic zise :

— Bine, să-ți dau trei sute de zloți, dar Dumneta să mi-o aduci la Bacău.

— Ba nu, zise Stoian, să vii Dumneta s'o iei pe samă la Borzești. De acolo mai poți pleca prin

Adjud, deadreptul la mare. Eu ți-aș da-o și în astă seară, aice, dacă mi-ai da vr'o cincizeci de zloți pentru plata oamenilor cari mi-ar ajuta s'o scot din mânilor Franțuzului.

— Nu, zise Ițic, nu se poate, că nici nu am unde s'o țin închisă aice în Chiatră, și nici nu sunt pregătit să plec îndată cu dânsa.

— Atunce când vii la Borzești s'o iei? întrebă popa.

— Astăzi avem Luni, zise Ițic, îmi vor trebui cel puțin cinci zile ca să fac pregătirile. Să mă aștepți Dumînica viitoare, voi pleca din Chiatră Sâmbătă după aprinsul lumânărilor.

— Bine, zise Stoian, dar îmi vei da o arvonă de o sută de zloți?

— Nu dau nici o arvonă, zise Ițic, plătesc toți banii pe șin le predarea mărfii.

— Dacă nu-mi dai o sută de zloți arvonă, n'am făcut nimic și prin urmare voi intra în vorbă cu Panaite Argirofil; iar de nu, voi pleca singur cu dânsa la Mesembria sau la Mangalia.

Ițic ținea mult la târgul făcut și nădăjduia să tragă folos mare din vânzarea Ilenei căci, după o scurtă tăcere zise :

— Fie după voia Dumitale, vină la mine și-ți voi da o sută de zloți. Dar ce mă fac eu dacă nu vei putea scoate pe fată din mâna acelei femei care zici că o scăpat-o din mâna lui Balc?

Stoian râse cu hohot.

— Știi bine că ai de a face cu un om care o împlinit lucruri mai grele. Dacă vrei îți vând și pe Vidra. Cât îmi dai pe dânsa? Ea este de o frumuseță minunată.

— Așa am auzit, zise Ițic, dar n'am ce face cu dânsa, nu-i destul de tânără: numai fetele mari se caută la Turci.

— Ba, zise Stoian, de ar vedea-o Turcii, zău că

ar plăti bani buni pe dânsa, numai mă tem că ar bate pe acel ce ar cumpăra-o, chiar de ar fi el însuși Sultanul.

Când ajunseră în Piatra, Ițic numără lui Stoian o sută de zloți, iar acesta, după ce strinse bine banii în chimir, își luă ziua bună de la Jidov și se duse la o crâșmă ca să se răcorească și să afle noutăți. Însă peste cele ce auzise de dimineață nu mai află nimic. Ceva înainte de asfințitul soarelui plecă și la căderea nopții găsi pe tovarășii lui de drum așteptându-l pe malul stâng al Bistriței.

Apa era mică, o trecură prin vad și apucară la vale, pe malul drept, până la gura pârăului Calu. De aici trecură peste dealurile Balanului și a Cuiului, încunjurară satul Bărleștii și dădură în Valea Nechidului apoi în pârăul Rașilei pe care îl urmară până la vărsarea lui în Tazlău și o luară pe urmă la vale, pe Tazlău. Când se crăpa de ziuă erau în dreptul Scorțenilor; aici părăsiră valea, apucară costișul și poposiră în pădure, între Scorțeni și Nadișa. Călătorii fiind foarte trudiți, somnul lor ținu până după amiază; Anton avu de muncă până izbuti să trezească pe Stoian. Acesta cumpărase la Piatra merindele trebuitoare, din care Anton le pregăti un prânz foarte gustos. Pe la toacă își reluară drumul spre rateșul Ciortolomului.

În vremea ce o petrecuse pe dealul Pihodiștei după plecarea lui Stoian, Ileana care se simțea atrasă de firea deschisă a lui Anton, se apropiase de dânsul și-i pusese mai multe întrebări în privința Vidrei. Anton se grăbi să-i spuie că ea este o femeie de neam mare, care căzuse la mare nenorocire și nevoie din pricina nelegiuitului de Balc; că de la o vreme, trăia retrasă în rateșul din Ciortolom, dar că acuma, după învingerea și

izgonirea desăvârșită a lui Sas, un lucru despre care nimeni nu se mai putea îndoi, Vidra va redobândi cu bună seamă marea avere părintească răpită de Voevod. El mai spuse fetei că Vidra este frumoasă ca o zină, bună și darnică, că el o cunoaște de când era copilă și este hotărît să părăsească pe stăpânul pe care-l slujește acuma pentru a rămânea în slujba Vidrei până la moartea lui. Și Ileana era plină de nerăbdare să s'întâlnească cu acea femeie tânără, bună și frumoasă care nu se îndoia că-i va fi prietenă și o va trimite fără zăbavă la tatăl ei. Caii lor fiind trudiți de calea lungă și grea ce o făcuse, mergeau încet, ajunseră deci la rateș numai cu două ceasuri după aprinsul lumânărilor.

Vidra nu sosise dar, în urma celor spuse de Stoian și de Anton, Sanda primi pe Ileana cu mare dragoste, o găzdui în odaia lui Mihu și îi dădu toate îngrijirile ce se cuveneau unei fete de starea ei. A doua zi trecu pentru Ileana întregă în așteptarea Vidrei.

Stoian plecase de dimineață la Borzești, zicând că trebuie să vadă ce-i face poporarii și Ilenei îi păru bine când află că a scăpat pentru câțeva vreme de fața lui urâcioasă. Dar simți o mâhnire vie când, de amiază, văzu că Anton voia să-și ieie ziua bună de la dânsa. Întrebându-l unde merge, bunul oștean îi răspunse că, în urma întâlnirii lui cu Vidra, părăsise slujba stăpânului său fără a-i da de veste și că acel stăpân fiind cavaler viteaz și drept, se duce să-l caute spre a-i cere iertare și a-i spune că nu mai poate sta în slujba lui, de vreme ce a găsit pe copila care o credea moartă a unui vechiu stăpân. Făgădui însă că se va întoarce îndată ce va fi împlinit aceia ce privea ca o datorie sfântă.

Noaptea venind fără ca să o aducă pe Vidra,

Ileana se culcase și adormise de mai bine de un ceas, când fu trezită din somn prin deschiderea cu sgomot a ușii odăii ei. Ridicându-se pe un cot, plină de somn, zări, în fața ei, cu o faclă în mână, o femeie tânără pe a cărei față, de o frumuseță uimitoare, se vedeau semnele unei mâni cumplite. Sanda o urma.

— Cum ai putut, strigă ea, să adăpostești pe această nemernică aice; ea este o ființă blăstămată, o hoată care mi-a furat lucrul cel mai de preț ce-l aveam. Ie-o îndată și o închide în una din chiliile de peste drum, numai decât, acum.

De abie se dădu Ilenei vreme să arunce straietele pe dânsa, și fără a o îngădui să vorbească, bătrâna o luă, străbătu sala cea mare din mijlocul rateșului în care se vedea acum, în fund, un singur car și o închise într'una din chiliuțele în care se adăposteau călătorii de rând și unde se găsea un pat de scânduri acoperit cu o rogojină, o masă șchioapă și un scăuiș cu trei picioare. Fata căzu pe pat uimită, crezând că visează sau că este vr'o greșală la mijloc. Ii părea rău că tânăra femeie n'o lăsa să vorbească, căci nu se îndoia că de ar fi putut să spuie un cuvânt, totul s'ar fi lămurit și n'ar fi avut parte de batjocura ce i se făcuse. Biata fată! Ea nu știa ce o așteaptă din partea acelei tinere și frumoase femei, chiar în acea noapte.

LVIII

**In care vedem un domn fugar și o femeie
fără milă**

Balc și cu tovarășii lui se urcară pe o potecă îngustă până în vârful Pleșului, la Bacău. De aici apucară la dreapta, peste vărfurile Petrișului, a Arșiții și a Târziei, se scoborîră în pârăul cu același nume, și urmară o scursură până în vârful Dealului Groșilor. De acolo, luând o altă scursură, se scoborîră în pârăul Dadișa, urcară dealul Boroaii, dădură în șes și, pe la prânzul cel mic, se aflau pe malul drept al Moldovei, la deal de satul Boroaia. În drumul lor nu întâlnise țipenie de om. Dădură un ceas de odihnă cailor, trecură apa care era mică și de amiază, erau la Baia.

Acest oraș era aproape cu desăvârșire locuit de Sași, cu totul plecați cătră Voevod. Fugarii traseră la șoltuz care era bine cunoscut și bine văzut de Balc.

Acesta, în puține cuvinte, punându-l în cunoștința celor întâmplați, șoltuzul îi răspunse că de cu seară se văzuse câte trei focuri aprinse pe fiecare din dealurile mai însemnate de prin împrejurimi și că primise, din zori de ziuă, veste cum că mai toți țărani din satele învecinate se înarmase și părăsise satele lor, îndreptându-se spre Neamțul. După părerea lui, același fapt trebuia să se întâmple și spre Suceava, era deci primejdios pentru Balc să facă drumul la acel oraș fără a fi însoțit de o putere îndestulătoare spre a ține în depărtare cetele de țărani.

În urma unei scurte consfătuiri, se hotărî ca o

sută de Sași din Baia să se înarmeze numai decât și să încalece ; cincizeci aveau să însoțească pe Balc la Suceava, iar cinci zeci să scoată pe Somossy, prin munți, până în apropiere de Bistrița. În cele două ceasuri care fură trebuitoare pentru adunarea și înarmarea târgoveților, Balc și cu Somossy avură vreme să guste ceva mâncare și să se sfătuiască asupra lămuririlor ce avea să le deie Somossy la sosirea lui în Cluj, unde se afla atuncea Vice-Voevodul Ardealului. Lumânările nu erau încă aprinse când Balc sosi în Suceava.

Găsi pe Sas și pe toți acei care stăteau împrejurul lui foarte îngrijați ; din toate părțile le sosise vești cum că țărani s'au înarmat și au plecat spre Neamțu, în urma unor focuri ce se văzuse arzând pe toate înălțimile. Veștile ce le aducea Balc nu surprinseseră deci pe bătrânul Voevod peste măsură. Ei, după ce se sfătuiră împreună, trimiseră poronci la toți credincioșii lor de la țară ca să ieie armele, să-și adune oamenii și să vie cât mai curând la Suceava. Cei din împrejurimile Bacăului și a Pietrei fură însă înștiințați să meargă cu oamenii lor și să se puie sub poroncile namestnicilor acestor târguri, care primiră poroncă să apere acele orașe până cea de pe urmă picătură de sânge. Orașenii din Suceava primiră chiar în acea noapte poroncă să fie gata pentru orice întâmplare.

Grija lui Balc era mare, toată puterea Domnească nu trecea de o mie trei sute de slujitori, din care numai nouă sute erau da față în Suceava.

În acea noapte, cu toată oboseala, nu dormi mai de loc. Veștile rele începură să curgă a doua zi de la revărsatul zorilor. Sosiră întâiu câțiva slujitori scăpați din măcelul de la Bacău, care povestiră răscoala țaranilor din împrejurimile

acelui oraş şi scăparea Păunaşului Codrilor. Pe drum, ei găsisse toată ţara în picioare, mai ales în părţile de sus : scăpase cu greu din urgia răsculaţilor. Însă nu toţi, căci mai mulţi dintr'înşii fusese ucişi.

În curând sosiră kneji şi juzi cu veste că ţărani din satele lor se răsculasese, le arseseră casele şi ucisese slugile lor cele mai credincioase. Spre amiază se văzură venind mai mulţi din cei trimişi de cu seara cu poronci prin ţară : nu putuse să răsbată, căci pe drumuri şi pe poteci se aţineau ţărani care măcelăreau orice om domnesc le ieşea în cale. Din veştile primite în cursul serii, Sas şi cu Balc pricepură că ţara întreagă este răsculată şi vine asupra lor. Mic era ajutorul la care se puteau aştepta de la susţinătorii lor ; acei care veneau erau sau singuri sau întovărăşiţi numai de câte două sau trei slugi. Nu era de gândit să se deie piept cu duşmanul. Două căi numai le rămăneau deschise : să se închidă în Cetatea Sucevei şi să aştepte într'înşa ajutor de la Craiul Ungariei sau să se retragă peste munţi. Bătrânul Sas şi fiii săi vitregi voiau să aleagă pe cea dintâi, dar Balc se rosti cu hotărîre pentru cea de a doua.

El le arătă că dacă s'închid în cetate şi ajutorul Craiului întârzie vreme îndelungată, foamea îi poate sili să se predeie şi, atunce, n'au de aşteptat de la ura duşmanilor lor decât o moarte ruşinoasă. Pe când, dacă părăseşte ţara, pot prin stăruinţele lor, să grăbească sosirea oştilor ungureşti însărcinate să aducă din nou pe Sas în scaun. După o lungă chibzuire plecarea fu hotărîtă.

În zori de ziuă tot neamul lui Vodă, cu slugile lui şi cu lucrurile de preţ, porniră. Sas călătorea într'un car cu opt cai, urmat de alte care în care se aflau soţiile feciorilor domneşti şi copiii lor.

Erau însoțiți de cinci sute de slujitori unguri, toți călări, două sute de Ruși, asemenea călări și două sute de Nemți pedestri, înarmați cu spezi și cu suliți lungi. Cu knezii și juzii care urmau pe Vodă, erau v'ro două sute de slugi înarmate.

Dar răsculații primise veste despre plecarea lui Vadă sau o ghicise. În ziua dintăiu găsiră drumul slobod: făcură popasul de seară în Câmpulung unde ajunsese noaptea târziu. Însă a doua zi strajele domnești, în fruntea cărora mergea Tatar, unul din fiii vitregi ai Voevodului, dădură, în valea Putnei, peste cete mari de răsculați și fură puse pe fugă. Dar Balc cu Rușii și cu Nemții după o luptă înviersunată, în care dădu din nou dovezi de cea mai strălucită viteză, izbuti să curețe strămtoarea de dușmani. Carele ne mai putând înainta, Sas, femeile și copii fură puși pe cai și urmară astfel drumul înainte. Dar de abie trecuse când Românii năvăliră din nou, duși de astă dată de Păunașul Codrilor. Acea năvală fu oprită de Nemții Voevodului care stăteau neclățiți ca niște stânci, sub o ploaie de săgeți și de bolovani. Balc, văzând că dușmanii se retrag, poronci Nemților să năvălească asupra lor, punându-se în frunte. Românii se dădură întâiu înapoi dinaintea acestei vijelii, dar Mihi izbuti să-i facă să steie și Nemții fură, la rândul lor, siliți să îndărăpteze. În învălmășala cumplită care urmă, Mihi se întâlni cu Balc. Voevodul îndreptă spre Capul Păunașului Codrilor o cumplită lovitură de paloș dar fierul lui întâlni fierul potrivnicului și lunecă pe dânsul. Iute ca fulgerul, paloșul lui Mihi se abătu pe umărul drept al Voevodului și, fără de platoșele de oțel care-l acopereau, ar fi desprins bratul de trunchiu. Greu rănit, Balc dădu un strigăt de durere și ar fi căzut de pe cal dacă nu l-ar fi susținut un Rus.

Tot în clipa aceea, calul lui Mihi cădea jos, cu pântecul străpuns de sulița unui Neamț. Pe când Românii se răpezeau și scoteau pe Căpitanul lor de sub cal, rândurile Nemților se deschideau spre a lăsa să treacă Voevodul rănit și acei care-l susțineau pe cal.

Mihu încălecuse pe alt cal și ducea pe ai lui la o nouă năvală. Nemții se retraseră pas cu pas, până în fundul strâmătorii și aice se apărară ceasuri întregi cu îndârjire. O parte din Români, încunjurând strâmtoarea, ajunse deasupra lor și făcu să curgă pe slujitori o ploaie de pietre și de săgeți. Văzând că au rămas numai jumătate din câți erau de dimineață, se predară în urma făgăduinții dată de Mihi că viața le va fi cruțată. Dar jertfa lor nu fusese zadarnică: Voevodul era acuma pe șesul Bistriței. Păunașul Codrilor nu-l mai putea ajunge, iar a doua zi Sas mânea la Rodna. Țara era mântuită de el și de fiii lui.

Mihu rămase în acea noapte pe locul luptei spre a îngriji pe răniți și a îngropa pe morți. A doua zi plecă cu câțiva călăreți spre Suceava apucând, de la Pojorita, pe valea Moldovei. Seara mase în Baia. De oarece toată țărâtimea care-l însoțise, un număr de peste două mii, trebuia să ajungă pe a doua zi în Baia, chemă pe șoltuz la preotul român, unde trăsese în gazdă și-i poronci să pregătească merindele trebuitoare pentru oamenii ce erau să vie precum și adăposturi pentru răniți. Reaua voință vădită ce i-o arătă șoltuzul făcu pe Mihi să se hotărască să rămâie și a doua zi în Baia, spre a priveghea însuși împlinirea poroncilor lui. Dar, a doua zi, șoltuzul care auzise despre învingerea și fuga lui Sas, avuse vreme să se gândească și să priceapă că, arătându-se dârj față de Românii învingători, departe de a câștiga ceva, putea pierde mult, se arătă acuma plecat

și gata să îndeplinească toate câte le cerea Mihu. Acesta văzând că ființa lui nu mai este de trebuință în Baia și dorind să se întâlnească cât mai curând cu Stroici și cu Părintele Isaia care se aflau în Suceava, plecă pe la două după amiază spre acel oraș.

Mai mulți din oamenii pe care-i trimisese în căutarea Ilenei îl găsisese în Baia și-i adusese veste că nu putuse să deie de urma ei. Mihu, în culmea desnădăjduirii, era hotărât să plece singur în căutarea iubitei, dar nu-i era cu putință s'o facă înainte de a fi dat seama de ceia ce făcuse lui Stroici și Părintelui și de a se fi sfătuit cu dânșii asupra măsurilor ce erau de luat pentru viitor.

Găsi pe călugăr și pe Stroici cât se poate de mulțămiiți de mersul împrejurărilor : erau cu desăvârșire stăpâni pe țară.

Toți knejii și juzii mai însemnați din Moldova sosise în Suceava și cu toții juraseră credință lui Bogdan. Acei care până atunce ținuse cu Sas, se lepădase de el sau fugise cu Curtea Domnească. Negustorimea română din Piatra, Rădăuți și Siret, ajutată de țărani marginași, izgonise pe namestnicii lui Sas pentru a pune ocârmuitori aleși din rândurile ei și cu totul câștigați lui Bogdan. La Bacău, șoltuzul Meyer se retrăsese de bună voie cu toți pargarii, iar în locul lor fusese ales Alexa Abageriul cu doisprezece pargari români.

Isaia și cu Stroici alcătuisese un sfat în care intrară cei doisprezece kneji mai de frunte din țară și menit să poarte toate trebile ocârmuirii. În gândul călugărului, Baloș era menit să fie pus în fruntea acestui sfat dar, în urmă, să văzu silit să-l înlocuiască prin altul căci bătrânul kneaz, când s'întoarse la Poiana, găsind casa lui arsă și pe Ileana răpită de Tătari, fusese lovit de dambla și nu mai putuse să se scoale din pat.

Dar grija lor de căpetenie fusese alcătuirea unei oștiri stătătoare, înarmarea țărănimii și împărțirea ei în cete, cu căpetenii încercate în treburile războiului și de încredere, spre a răspinge încercările ce, fără îndoială, erau să fie făcute de Unguri spre a aduce din nou, cu putere, pe Sas și pe ai lui pe scaun. Și acuma banii adunați de Isaia fură de un folos neprețuit. Dintr'înșii se hotărîră lefi pentru treizeci de steaguri de călăreți și tot atâtea de pedestrași care urmau să fie ținute sub steag până la izbânda desăvârșită, să se cumpere cai și să se împrăstie bani la toți fierarii din țară pentru făurire de paloșe, sulii, baltage, vârfuri de săgeți, de coifuri, platoșe și scuturi.

Ei mai hotărîse ca din ceata lui Mihă să alcătuiască o ceată aleasă, cuprinzând cinci sute de călăreți și o mie de arcași pedestri, a căror însărcinare era să străjuiască neconținut înaintea oștirii românești. Petrea Cărăbuș, care sosise în ajun, se și apucase de alegerea lor și de punerea la cale a tuturor amănuntelor. Vestea că Petrea se află în Suceava bucură pe Mihă, căci el era cunoscut de vrednic atât părintelui cât și lui Ștefan și-i era prin urmare mai ușor să plece pe vr'o câteva zile.

A doua zi Mihă ieșise din Cetate pe la prânzul cel mare, cu Petrea Cărăbuș spre a merge să vadă o herghelie de cai care erau de vânzare de vale, sub bisericuța Măriuții. Când ajunse la capra podului despre biserică, unul din strajă îi zise :

— Căpitane, iată un flăcău care chiar acum o picat și voiește să vorbească cu Dumneta. Nu i-am dat drumul căci te-am văzut venind spre noi, și arată spre un flăcău voinic, de vr'o douăzeci de ani, care sta lângă dânsul cu pălăria în mână.

— Ce treabă ai cu mine, băiete, îl întrebă Mihu cu blândeță.

— Dumneta ești Păunașul Codrilor? întrebă flăcăul cu oareși-care sfială.

— Da, zise Mihu zâmbind, eu sunt Păunașul Codrilor. Ai să-i zici ceva?

Flăcăul tuși și zise:

— Ceia ce am să-ți spun nu se cade să fie auzit de alții.

Mihu făcu un semn. Petrea și cu Străjărul se dădură la o parte.

— Eu, zise atuncea flăcăul, sunt Gheorghe al lui Ghiță sin Iftimie Creangă din Humulești. Lunea trecută, un moș al meu, Nichifor Vlaja și cu mine, am luat de la Vădana Anica Bunduc pe o jupâneasă cu piciorul scrintit, căreia Vădana îi zicea Vidra și am dus-o cu carul cu patru cai la un rateș care se află în Ciortolom, nu departe de satul Capăta, de asupra Trotușului. Jupâneasa era frumoasă dar hursuză rău: cât o ținut călătoria noastră, două zile și două nopți, n'am auzit zece cuvinte din gura ei.

Mihu crezând că flăcăul este trimis de Vidra, fața i se posomorî și făcu un semn de nerăbdare.

— Spune ce ai de spus în puține cuvinte, zise el scurt flăcăului, căci n'am vreme de pierdut ascultând povești lungi.

Flăcăul fără a părea mișcat de întrerupere, urmă:

— După ce am ajuns la rateș, noaptea târziu, am îngrijit de cai și le-am dat drumul la păscut; am mâncat și ne-am culcat, moșul meu afară, pe prispă și eu în car. În rateș nu erau alți călători decât noi. Carul nostru rămăsese tras chiar lângă poartă. Poate să fi fost miezul nopții când m'am trezit, așa, fără nici o pricină. Mă chinuiam ca să adorm iar când, într'una din chiliuțele în care

se adăpostesc călătorii, am auzit sgomot de glasuri, lovituri și plânsete ; mi s'o părut că cunosc glasul jupânesei Vidra. M'am dat binișor jos, m'am apropiat de locul din care pornea vuetul și atunci am auzit cât se poate de lămurit glasul Jupânesei, certând pe cineva cu mânie, lovituri și bocete. Vuetul pornea de la chiliuța de pe urmă, cea despre grajduri, prin crăpătura ușii se vedea lumină. Când m'am apropiat mai tare, am văzut lumină și în perețele despre grajd. M'am lipit de acel părete care este de bârne, tencuite și văruite pe din întru și pe din afară, dar se vede că într'un loc perețele fusese lovit de coarna unui bou, căci tencuiala căzuse și pe din întru și pe din afară, iar o bârnă fusese ridicată, așa că punând ochiul la borta din care ieșea lumina puteai să vezi tot ce se petrece în chilie. Am văzut pe Jupâneasa Vidra în picioare, cu un biciu în mână, stând înaintea unei fete care ședea tupilată pe colțul unui pat și lovind-o din când în când cu biciul. Fata gemea și plângea ; fața fiindu-i acoperită cu mânilor nu puteam s'o văd. La ușa chiliei sta în picioare o femeie bătrână, cu brațele încrucișate ; auzeam orice cuvânt zicea Jupâneasa Vidra. Ea muștra pe fată pentru că-i furase inima Păunașului Codrilor și umbla prin păduri singură cu dânsul, și acuma flăcăul se opri și se uită în ochii lui Mihu.

Acesta se făcuse alb ca varul, un tremur îi apucase tot trupul lui de urieș dar, stăpânindu-se, zise băietului cu un glas înădușit :

— Urmează.

— După fiecare muștrare croia fetei vr'o câteva cu biciul și o nemerea când pe cap, când pe umere, când pe brațe ; biata fată nu zicea nimica dar plângea și gemea când loviturile erau mai puternice. Iți era mai mare milă ! Și Jupâneasa

nu s'ar mai fi săturat să bată pe fată până în ziuă de n'ar fi fost femeia cea bătrână, care se apropie de dânsa și-i zise să nu se tulbure atâta și să meargă să se culce că doar mai are vreme să bată pe acea nevrednică și în nopțile următoare. Jupâneasa o mai dat fetei vr'o câteva bice, apoi o ieșit cu bătrâna după ce o închis ușa cu cheia. Și după ce o ieșit, trecând o bucată de vreme, am văzut fața fetei, căci o ridicat ochii și mânila la cer și a strigat :

— Dumnezeule, fie-ți milă de mine și mă stringe de pe acest pământ.

Când am văzut fața ei, am crezut că văd fața Maicii celei Prea Curate, atât era de frumoasă ! Inșă n'am putut s'o privesc mult, căci bătrâna s'o întors, o deschis ușa și o luat o lumânare pe care o uitase aprinsă pe meșișoară. Apoi, luând pe fată de braț, o silit-o s'o urmeze în altă chilie, mai depărtată, având grija, înainte de a ieși, să stingă lumânarea din acea în care fata fusese închisă. De ar fi rămas acolo, m'ași fi încercat să vorbesc cu dânsa prin borta din părete ; m'ași fi încercat să gădesc chiar chilia unde era închisă acuma, dar în întuneric era greu și mă temeam să fac zgomot și acei din rateș m'ar fi putut aude. M'am dus iar să mă culc, dar n'am mai închis ochii. Am plecat Joi, când se crăpa de ziua și cum ne-am depărtat de rateș, am și spus moșului meu ce am văzut și ce am auzit. Iar el, după ce s'o gândit, o deshămat pe prăști-nașul cel mai iute de la căruță, mi-o dat un zlot din cinci care-i primise de la Jupâneasă și mi-o spus să nu cruț nici calul nici banii ,să dau de Dumneta și să-ți povestesc toată întâmplarea. Am mers zi și noapte, am schimbat calul de patru ori și mai adiniorea am sosit aice.

Mihu chemă pe Cărăbuș care, grăbindu-se să

s'apropie de căpitanul său, se spăimântă când îi văzu fața.

— Pentru numele lui Dumnezeu, Căpitane, ce ai auzit de ești atât de galbăn la față?

— Alege șase din oamenii noștri cei mai de nădejde, cu caii cei mai buni, zise Mihiu fără a răspunde la întrebarea lui, găsește un al șaptelea cal pentru acest flăcău, spune lui Onea să puie șălile pe caii mei, iar peste un sfert de ceas totul să fie gata și să se afle aice.

— Poți să te întorci cu mine în Ciortolom? mai întrebă Mihiu pe flăcău.

— Cum nu, răspunse acesta, sunt gata ori-când.

— Bine, așteaptă-mă aice, și Păunașul Codrilor se îndreptă răpede cătră cetate, unde găsinde pe Părintele Isaia stând de vorbă cu mai mulți kneji, îl rugă să-l urmeze într'altă odaie. Nu se știe ce vorbe fură schimbate între ei, dar nu trecuse sfertul de ceas hotărît lui Cărăbuș pentru îndeplinirea poroncilor primite și Mihiu era la capra podului. Oamenii și caii îl așteptau. Fără a zice un cuvânt sări pe cal și se îndreptă spre Baia, urmat de Onea și de ceilalți.

LIX

In care negustoria lui Stoian se face rea.

Povestirea ce o făcuse Gheorghe lui Mihiu era foarte adevărată. Ileana ațipise pe patul de scânduri în chilie când ușa se deschise și Vidra, ținând un biciu cu șfară lungă și cu mânerul scurt în mână, intră urmată de Sanda care ducea o lumânare. Când fata, trezită de lumină, sări în

sus, Vidra începu prin a-i da fel de fel de porecle urâte, o învinovăți că este ibovnica Păunașului Codrilor și că i-a furat ei, Vidrei, inima lui.

— Nu este adevărat, strigă Ileana, nu sunt ibovnica Păunașului Codrilor, sunt logodnica lui, nu i-am furat inima, el de bună voia lui m'o ales !

Atâta-i trebui ! Biciul din mâna Vidrei se ridică sus și cureaua împletită arse dureros umărul fetei care căzu pe pat acoperindu-și fața. Loviturile de biciu urmară vreme de aproape un sfert de ceas, întrerupte numai prin ocări, batjocuri și amenințări. Povestirea flăcăului Gheorghe ne-a arătat cum, la urmă, Ileana fusese dusă de Sanda în altă chilie, acea în care fusese bătută părăndu-se Vidrei că ar putea să deie fetei prilej de scăpare.

Vidra dormi puțin în acea noapte, năcăjită de dorința să găsească pentru Ileana o pedeapsă de soi. Auzise povestiri despre multe fapte crude, cunoștea din auzite multe chipuri de caznă care astăzi ar face să steie vâlvoiul părul celui mai nesimțitor din noi, dar păcatul era că toate chinurile despre care își aducea aminte erau cumplite și nu știa cum să se hotărăscă și pe care să-l aleagă pentru a-și astâmpăra patima de răsbunare. Apoi se gândi că nu avea doară nici o grabă, putea s'aștepte, să mai întrebe, să afle ceva necunoscut, cu totul deosebit ; cu bună seamă că popa Stoian era în stare să-i deie, în această privință, un sfat cât de bun. Adormi cu hotărîrea să trimită des de dimineață după preot.

Se trezi târziu și cea dintăiu veste ce-i aduse Sanda fu că părintele Stoian sosise și își trecea de urât deșertând ulcioare de vin vechiu în crâșmă. Vidra se îmbracă răpede și trimise după Stoian.

Toată mândria ei pierise în fața mâniei ce o

simțea văzându-se părăsită pentru alta și a dorului cumplit de răsbunare de care era muncită. Cu tot desprețul nemărginit ce-l avea pentru preot, îi povesti necredința lui Mihu și-i ceru s'o ajute să găsească o răsbunare vrednică de batjocura ce-i era făcută, înșirându-i pe acele care-i păreau mai de seamă.

Stoian îngălbeni la auzul acestui pomelnic. Ce se făceau cele două sute de zloți care mai trebuiau să-i vie de la Ițic dacă Ileana era ucisă sau slutilă? Și, mai ales, ce se făceau poftetele lui? Căci el era hotărît să puie mâna pe cei două sute de zloți ai lui Ițic, dar să-i deie pe Ileana numai spre a o răpi în aceeași noapte, cu ajutorul unei cete de netrebnci supuși poroncilor lui și mai era hotărît că, după ce se va sătura de frumusețea ei, s'o ducă el singur la mare ca s'o vândă Turcilor. Trebuia deci numai decât să deie gândurilor Vidrei altă îndreptare. Creierul lui Stoian era ager în alcătuire de țesături: Vidra nu isprăvisc cu înșirarea chinurilor la care putea fi supusă Ileana și Stoian știa cum trebuie s'o apuce ca s'o aducă acolo unde voia.

— Jupâneasă Vidră, zise el când ea tăcu, iartă-mă dacă-ți zic că apuci pe o cale cu totul greșită.

Vidra se uită la dânsul, mirată și supărată.

— In zadar încrunți sprincenile, te afli pe o cale greșită. Mi-ai spus la început că ești părăsită, lucru care de fel nu mă miră, căci știi că eu m'am încercat de astă iarnă să-ți deschid ochii și Dumneta te-ai supărat. Dar ceia ce mă miră este că îmi ceri un sfat spre a te răsbuna pe față și te căznești să alegi chinul cel mai grozav pentru a o pedepsi pe dânsa iar nu te gândești măcar o clipă să pedepsești pe acel care te-o părăsit. Această împrejurare mă face să bănuiesc

că dacă el nu te mai iubește, Dumneta tot îl iubești.

Vidra care până atunce se uita țintă în fața popei lăsă ochii în jos.

— Vezi că am ghicit, urmă Stoian, Dumneta urmezi a te usca după dânsul. Jupâneasă Vidra, eu ți-am mai spus că prăpădești bunătate de dragoste după un om care nu-i vrednic de dânsa ; stăruiesc și acuma în părerea mea, dar văd că păcatul Dumitale este fără leac și că toate câte ți se vor întâmpla nu te vor scoate din rătăcirea în care te afli. Dar dacă nu poți să te lepezi de acea iubire, de ce te apuci să mai mărești prăpastia care este astăzi între Dumneta și Păunașul Codrilor ?

Vidra se uită mirată la dânsul.

— Dumneta nu vrei să ucizi fata cu care se iubește Căpitanul fiindcă moartea ar pune prea de grabă capăt suferințelor ei : văd că te porți mai mult cu gândul s'o slujești, să faci dintr'însa un lucru de groază, de la care orice bărbat să-și întoarcă privirile cu greață : vrei s'o vadă Căpitanul în asemenea stare. Oare crezi Dumneta că o asemenea faptă ar mai deștepta într'însul dragostea de altă dată ? Eu, după cât îl cunosc, cred că astfel ai putea numai să stârnești în sânul lui mânia și ura. Poate să ai norocul să scapi teafără din furtună, dar cu bună samă că nu l-ai mai vedea cât ai trăi. Nu, altfel trebuie să urmezi dacă vrei să te răzbuni și să ai sorți să-l mai vezi odată lângă Dumneta. Trebuie ca fata să piară din țară fără ca Căpitanul să poată bănuși că o pierit prin faptul Dumitale și, pe de altă parte, trebuie să știi că soarta ei este atât de amară încât să fii pe deplin răsbunată.

— Nu înțeleg ce vrei să spui, zise Vidra.

— Ai să înțelegi îndată, răspunse Stoian. Fata

trebuie dată pe mâna Turcilor ca să slujească poftelor lor, iar Căpitanul să nu poată bănuî nici odată că Dumitale se datorește pieirea ei din țară.

Vidra deschise ochii mari și găsi că priceput om este Stoian. Să facă din potrivnica ei, din acea care cutezasă să se lege cu Miheu pe viață, o unealtă de plăcere a păgânilor, iată o răsbunare la care nu se gândise.

— Ai dreptate, zise ea după ce rămase câțva pe gânduri, răsbunare mai bună nu se poate închipui. Numai ea trebuie să știe că de la mine i se trage.

— Ea poate să știe, zise Stoian, dar Păunașul Codrilor, nu.

— Și cine aș putea eu oare găsi ca s'o vândă păgânilor, mai întrebă Vidra.

— Cred, zise Stoian, că ți-aș putea da pe cineva care să se însărcineze să te slujească, bine înțeles în schimbul unei simbrii, căci lucrul este primejdios și cere cheltuieli însemnate.

— O, zise Vidra, nu m'aș uita de loc la bani, chiar de ar trebui să dau o sută sau două de zloți.

— Poate că va trebui ceva mai mult, zise Stoian, dar să vedem. Omul despre care ți-am vorbit, este un Jidov.

— Un Jidov, zise Vidra cu desgust, să vorbești Dumneta cu dânsul, eu nici nu vreau să-l văd. Îți voiu încredința Dumitale banii și fata și Dumneta vei face cu Jidovul ce voiești.

— Bine, zise Stoian, te voiu sluji cum dorești. Pentru ca Căpitanul să nu poată bănuî nimica, fata va trebui să fie furată de aice, dar înainte de toate trebuie să vorbesc cu Jidovul. Cred că Duminecă dimineața mă voiu întâlni cu dânsul și spre seară îți voiu putea aduce răspunsul.

— Așa de târziu ! zise Vidra, nu s'ar putea oare să-l aduci mai de vreme ?

— Nu, răspunse Stoian, el șede tocmai la Piatra și trebuie să trimit după dânsul chiar azi. M'aș fi dus singur, dar nu pot lipsi de-acasă căci mâne am o înmormântare și poimâne un botez. Voiu veni însă să te văd în fiecare zi. Dar, adaoșe el, Jupâneasă Vidră, pune să îngrijească de fată și n'o mai bate, căci de va vedea-o Ițic slabă și plină de vânătăi, îți va cere îndoit sau întreit pentru a te scăpa de dânsa și poate chiar că n'a mai voi s'o ieie.

Vidra îi făgădui că va da poruncă Sandei să îngrijască de fată și că nu va mai intra în chilia ei până în ceasul când va putea să-i facă parte de soarta care o așteaptă.

— Incă un lucru, zise Stoian înainte de a o părăsi; poți s'o ții în chilia în care se află câtă vreme nu este nici un călător în rateș dar, dacă ar veni cineva, bine ai face s'o muți în pivniță.

Zilele de Vineri și de Sâmbătă îi părură lungi, era nerăbdătoare să-și vadă răsbunarea îndeplinită. Ii se părea că dacă potrivnica ei s'ar depărta de dânsa și mai ales de Mișu, i-ar veni mai ușor să dobândească din nou dragostea lui.

Era hotărîtă să părăsească locul singuratec în care trăia și să se ție de acuma totdeauna în apropiere de acel pe care îl iubea. Pe Ileana n'o vedea nimeni decât Sanda care, de două ori pe zi, îi ducea mâncare. O găsea plângând necontenit; la întrebările ei, fata nu răspundea, mâncările rămâneau neatinse. Sanda nu ascunsese Vidrei teama ce are că fata să nu înnebunească sau să moară de foame, iar Vidra dădu din umere fără a răspunde.

Stoian veni în fiecare seară și, prin vorbele lui meșteșugite, știu să câștige încrederea Vidrei, s'o facă și mai hotărîtă să se desfacă de Ileana în chipul propus de el. Călători nu cădeau de loc,

căci nimeni nu îndrăznea să umble pe drumuri în urma izbucnirii răscoalei. În noaptea de Sâmbătă spre Duminecă se deslănțui o furtună cumplită, însoțită de un adevărat potop. Când se trezi Vidra, auzi că apele venise mari și se îngriji temându-se ca Stoian să nu poată trece Trotușul, iar Jidoțul să fie oprit de Bistrița. Dar, pe la toacă, văzu pe popa sosind. El îi aducea veste că Ițic trecuse Bistrița înainte de ploaie și trimisese un om călare ca să-i spuie că la aprinsul lumânărilor îl va aștepta la Piscul Fântâniții, la jumătate de cale între rateș și Răcăciuni, dar că din trei sute de zloți nu lasă niciun ban. Stoian îi mai spuse că, spre a depărta orice prepus, nefiind nici un călător la rateș, trebuia ca, sub deosebite cuvinte, să se depărteze pe un ceas cu cele două slujnici și cei doi argați. Sanda, în care putea să aibă deplină încredere, putea să rămâie. El, Stoian, avea s'o lege frumos de mâni și de picioare, să ieie fata pe cal și s'o ducă la locul unde îl aștepta Ițic. Iar, la întoarcerea Vidrei, Sanda avea să povestească că îndată după plecarea Vidrei năvălise în rateș zece oameni înarmați care, după ce o legase burduf, stricase ușa de la chilie și răpise fata care era închisă într'insa. Dar, înainte de a pleca, trebuia ca Vidra să-i numere cei trei sute de zloți ce avea să-i deie lui Ițic.

Vidra dădu banii numai decât și Stoian, văzând marea ușurință cu care îi căpătase, se căi că nu-i ceruse mai mult. Preotul plecă îndreptându-se spre Trotuș, dar se opri îndată ce intră în pădure. Argații fură trimiși călări, unul la Ruși, pentru a aduce niște pânză țesută de o femeie de acolo pentru Vidra și despre care primise veste că era gata, iar celălalt tocmai la Corbu, la o vie cumpărată de Vidra cu câteva luni înainte, spre

a-i aduce must dulce. Ii fu și mai ușor să de-
părteze fetele : avea, la vreo trei bătați de arc
de rateș, o văcărie unde mergea des cu slujnicele
ca să privească la mulsul vacilor : le trimise îna-
inte, poroncindu-le s'o aștepte. Indată ce se văzu
singură, chemă pe Sanda și o puse în cunoștința
celor ce avea să se întâmple, precum și de ceia
ce aștepta de la dânsa, apoi intră în chilia Ilenei.

Fata, când o zări, se spărie, temându-se că are
s'o bată din nou sau poate s'o chinuiască și mai
rău ; ea se tupi în colțul cel mai depărtat al în-
căperii.

— Am venit, zise Vidra, să-mi ieu ziua bună
de la tine. Bucură-te, căci ai să pleci îndată și ai
să pleci departe, foarte departe de mine. După
răul ce mi l-ai făcut, alta te-ar fi ucis în chinuri :
eu te las să trăiești. Și, fiind-că-ți place să ai
ibovnic m'am îngrijit să nu fii lipsită nici odată
de acest bine. Vei pleca în astă-seară spre Țara
Turcească ca să ții pe păgâni de urât. Când te
vei afla în brațele lor să-ți aduci aminte că da-
torești acea fericire Vidrei, aceleia căreia i-ai furat
ibovnicul !

Biata Ileana asculta această cuvântare înmăr-
murită și cu ochii holbați de spaimă. Multe din
vorbele Vidrei rămâneau neînțelese pentru ea, dar
pricepea că Vidra, femeia care se lăuda că altă
dată fusese iubită de Mihui, îi pregătise o soartă
grozavă și rușinoasă, printre păgâni. Fără a aș-
tepta vre-un răspuns de la Ileana, Vidra ieși și
închise ușa cu cheia după dânsa.

Ileana nu avu mult de așteptat pentru a vedea
împlinindu-se amenințările Vidrei. De odată se
auziră lovituri puternice în ușa chilii. La a treia
sau la a patra. scândurile care alcătuiau ușa se
desprinseră și în odaie intră Stoian care, fără a
zice un cuvânt, înaintă asupra fetei, îi aruncă o

velință grea pe cap, o luă în brațe, o duse afară și, încălecând pe calul care-l aștepta la poartă, porni în fuga mare spre Răcăciuni, ținând cu mâna dreaptă pe fata culcată de-a-curmezișul oblâncului șălei. Când ajunse în vârful Fântâniții, înoptase bine. Stoian opri calul. Se auzi un șuier ușor la care Stoian răspunse în acelaș chip. Dintre copaci ieși o umbră.

— Cine-i ? strigă Stoian.

— Cine să fie ? Eu, Ițic, răspunse Jidovul care se apropie răpede de Stoian.

Acesta sări de pe cal cu fata în brațe și scoase velința care-i acoperea capul.

— Iată fata, zise Stoian, apoi adăogi : dar cum ? Ești singur ?

— Ba nu, zise Ițic zâmbind și șuierând de două ori.

Opt umbre ieșiră dintre copaci și veniră spre dânșii. Erau oameni zdraveni, înarmați cu paloșe și ghioage. Stoian se strimbă, credea că Jidanul ar fi venit cu tovarăși mai puțini și nu atât de zdraveni. Avea și el opt oameni ascunși de asupra obârșiei pârâului Vărăriei, ceva mai de vale, dar prevedea că lupta în loc de a fi ușoară are să fie crâncenă.

— Unde sunt banii ? întrebă el pe Ițic.

— Iată-i, zise acesta scoțând o pungă.

Stoian luă punga, lăsă pe Ileana, scoase un capăt de lumânare din sân, îl aprinse, făcu semn lui Ițic să se puie jos, se așeză lângă dânșul, puse lumânarea între genunchi și numără galbenii unul câte unul.

— Două sute, zise el sculându-se și stingând lumânarea, nu lipsește nici unul ; fata este a Dumitale.

— Să plecăm, zise Ițic sculându-se cătră oamenii lui, avem o bucată bună de drum până la

Răcăciuni și trebuie să fim la Cozmești înainte de ziuă. Rămâi sănătos, Părinte.

— Am de gând să vin cu voi până la Răcăciuni, zise Stoian; am ceva treabă la preotul de acolo care îmi este cumnat, mă primești ca tovarăș de drum?

Lui Ițic, bănuitor ca ori care Jidan, nu-i prea venea la socoteală această însoțire a popei dar, bizuindu-se pe cei opt tovarășii care-i adusesese cu dânsul și neavând cum să-l împiedece să vie, răspunse:

— Cum nu, sunt prea bucuros.

Ițic zise câteva cuvinte unuia din oamenii lui care luă pe Ileana în brațe. Nemâncată de patru zile, îngrozită și amețită de loviturile cumplite ale soartei, nenorocita era acuma fără nici o voință: ea nu făcea nici o împotrivire.

— Să mergem, zise Ițic și o luară la vale.

Stoian mergea lângă Jidov, ducând calul de frâu; omul care purta pe Ileana și alți trei din tovarășii lui Ițic mergeau înainte, ceilalți patru veneau în urmă.

Când ajunse în curmătura de deasupra pârâului Vărăriei, niște umbre ieșiră fără de veste dintr'un hârtop prin care trecea drumul și tăbărîră, cu securi și ghioage, pe cei patru oameni ai Jidanului care mergeau înainte.

Cel care purta pe Ileana căzu jos, cel dintăiu, cu capul spart. Stoian, lăsând calul, dădu lui Ițic în obraz un pumn atât de puternic încât Jidovul căzu jos, amețit, cu jumătate din dinți scoși din gură, apoi scoțând de sub haină o ghioagă năstrujită, preotul se năpusti asupra celor patru oameni care veneau în urmă. Invălmășeala era cumplită, loviturile curgeau și codrul răsuna de sudălmi și de blăstămuri. Patru din oamenii lui Ițic erau doborâți la pământ, ceilalți patru, încun-

jurați de un număr aproape îndoit de dușmani, căutau loc ca s'o rupă de fugă, când s'auzi un tropot de copite și un glas care acoperi tot sgomotul luptei, strigă :

— Ce bătălie este acolo ? Stați că vă liniștim noi !

La auzul acestui glas, Ileana care ieșise în marginea drumului, strigă :

— Ajutor, scăpați-mă !

— O femeie strigă ajutor, zise acelaș glas care vorbise, pe dânșii măi !

Și călăreții, cu paloșul sus, se răpeziră asupra lui Stoian și a oamenilor lui. Acei din tovarășii Jidovului care mai rămăsese în picioare se făcură nevăzuți. Dar Stoian, văzând că călăreții nu sunt mulți, strigă :

— Nu vă lăsați măi, sunt puțini, dați de tot, și preotul, cu ghioaga ridicată, se năpusti asupra călărețului care mergea în frunte și care, precum a ghicit cititorul fără îndoială, nu era altul decât Mihu. El neputând trece Bistrița la Bacău, trecuse pe malul stâng al Siretului care nu venise așa de mare, la Radomirești, îl urmase până în dreptul Răcăciunilor, unde trecuse pe malul drept, pe podul umblător care se afla acolo.

Intr'o clipală Stoian zăcea la pământ cu capul spart de paloșul lui Mihu și acesta se răpezi înainte asupra celorlalți. Paloșul Păunașului Codrilor mai lovi de două ori și doi din tovarășii popei căzură ; din cei rămași, doi fură greu răniți de acei care urmau pe Mihu, unul fu prins de Onea, ceilalți izbutiră să fugă.

— Dar oare unde-i femeia care striga ajutor ? întrebă Mihu când văzu că nu le mai stă nimeni împotriva.

— Iat-o, zise Gheorghe, sărind de pe cal și arătând, ceva mai la vale de dânșii, o umbră care

sta neclintită și tremurând în marginea drumului. Nu era lună dar cerul era senin și se vedea bine.

— Maică Prea Curată, strigă flăcăul care s'apro-piese de umbră, ea este fata pe care am văzut-o în rateș,

Intr'o săritură Mihu fu lângă dânsa. Da! ea era, Ileana!

— Pentru numele lui Dumnezeu, strigă el, apu-când-o în brațe, cum de ai ajuns aici?

Dar fata nu răspunse nimica ci rămase leșinată în brațele lui. Mihu o întinse pe iarbă și îi frecă mânilor; unul din oamenii lui aduse în pălărie, din pârău, apă cu care se scăldară tamplele Ileenii. Cu încetul ea își reveni în fire și deschise ochii. Zări pe Mihu în genunchi înaintea ei.

— Dumnezeu mi-o ascultat rugăciunea, zise ea încet și iar închise ochii.

Spre a nu obosi pe cetitori cu amănuntele, mă voiu mulțami să spun că, după un ceas, Ileana și cu Mihu erau în acelaș loc dar, cu încetul, fata povestise iubitelui ei tot ce i se întâmplase de când soarta îi despărțise până în acea seară.

Intru'ntăiu Mihu voia s'o ducă înapoi la rateș și, față cu dânsa, să deie Vidrei o răsplată cuvenită pentru purtarea ei neomenoasă. Dar Ileana îl rugă atât de mult să n'o mai puie în fața acelei femei, încât Mihu se hotărî să s'întoarcă la Răcă-ciuni, să măie într'acea noapte acolo și a doua zi să ducă pe Ileana la Poiană, la părintele ei.

Inainte de a pleca însă voi să vadă pe omul pe care îl prinsese tovarășii lui și se duse la locul unde stăteau, la vr'o zece stânjani mai sus de dânsul și de Ileana. Spre marea lui mirare, în loc de un prins, i se aduseră doi: al doilea fiind Ițic care, după o bucată de vreme se trezise de ame-teala pricinuită de pumnul lui Stoian. Celălalt era un țaran din Borzești, argat al lui Stoian,

care povesti că stăpânul său îi făgăduise lui și altor șapte oameni din sat câte un zlot pentru a sta la pândă în acel loc, până ce va trece el cu un Jidov și alți oameni, ducând cu ei o fată. Trebuiau să năvălească asupra lor, să-i puie pe fugă și pe fată s'o ducă chiar în acea noapte la Borzești la casa popei. Ei făcuse cum le fusese poroncit și erau să iasă biruitori din luptă când sosirea neașteptată a lui Mihu schimbăse fața lucrurilor.

Apoi Mihu întrebând pe Jidov ce căuta el acolo, acesta îi mărturisi toată împrejurarea. Căutându-se în hainele lui Stoian care nu murise încă dar care era gata să-și deie sufletul, se găsiră cinci sute de zloți.

Mihu poronci tovarășilor lui să și-i împartă, apoi zise lui Onea :

— Eu voiu pleca spre Răcăciuni cu kneghina, cu Gheorghe și cu Andrei Ursu. Tu, vei rămânea aice cu Neculai Roșu și cu Ștefan Clopoțel. Indată ce mă voiu fi depărtat, vei lua pe Jidov și-l vei spânzura de acest crac de stejar, și arată spre un stejar gros lângă dâșii, din trunchiul căruia, ieșea un crac puternic, trecând de-a-curmezișul peste drum.

Jidovul se prăbuși la pământ fără glas.

— Acestui mișel îi vei trage, adăogi Mihu arătând pe argatul lui Stoian, o sută de bice și-i vei da drumul. Apoi trimite pe Neculai și pe Ștefan la Răcăciuni, unde mă vor găsi la dascălul Mihăiță și tu, te vei duce la rateș, la jupâneasa Vidra. De va fi dormind, vei trezi-o din somn și-i vei povesti tot ce s'o întâmplat aice. Apoi îi vei zice : Căpitanul voia să vie la rateș cu kneghina ca să te pedepsească cum ți se cade pentru cruzimea ce ai arătat-o kneghinei. Dar kneghina l-o făcut să te ierte și el te-o iertat, dar îți trimite răspuns

prin mine că nici odată nu te va mai vedea, fiindcă te-ai purtat mișelește și că, dacă vei cuteza să te apropii de dânsul sau de kneghină, va pune să te bată cu biciul. Ai înțeles?

— Am înțeles, Căpitane, zise Onea.

— Ia mai zi odată ca să văd de ai priceput? zise Mihiu.

Onea rosti din cuvânt în cuvânt vorbele ce le zisese Mihiu.

— Bine, zise Mihiu, văd că ai înșeles. După ce îi vei fi spus acele cuvinte, te vei întoarce de-a-dreptul la Suceava, unde mă vei găsi. Noi, să plecăm adăose el către Gheorghe și cătră Andrei.

Ileana fu pusă pe calul lui Stoian și tus-patru se îndreptară la pas spre Răcăciuni.

— Adevărat o vorbit acea femeie când mi-o spus că ai iubit-o? întrebă, după o bucată de vreme Ileana, care mergea lângă Mihiu.

— Adevărat o vorbit, răspuse Mihiu, am iubit-o mult dar n'o mai iubesc de mult.

— Dar când m'ai cunoscut pe mine, o mai iubeai? mai întrebă Ileana.

— Nu, zise Mihiu, n'o mai iubeam.

— Atunce, purcese fata, nu i-am furat eu iubirea ta?

— Nu i-ai furat nimica, răspuse Mihiu, nu ți-am zis că n'o mai iubeam?

— Dar oare, mai întrebă Ileana, nu mi se va întâmpla și mie că, de la o bucată de vreme, nu mă vei mai iubi.

Las pe cetitor să ghicească ce răspuns dădu Mihiu acestei întrebări.

LX

Bogdan intră în Moldova

Un om de încredere al Părintelui Isaia, de loc din Bistrița, plecase la Cuhnia cu vești despre izbucnirea răscoalei un ceas după ce Românii puseseră stăpânire pe Cetatea Neamțului. El avea poroncă să călătorească zi și noapte și să nu cruțe banii pentru a întâlni pe Voevod cu o clipă mai curând. Miercuri pe înserate era în Cuhnia.

Veștile călugărului găsiră pe Bogdan numai pe jumătate pregătit. El se înțelese cu mare parte din knejii maramureșeni ca, de Simedriu, să-și stringă Românii și turmele și să treacă peste munți câteva zile după izbucnirea răscoalei împotriva lui Sas. Knejii înțeleși cu Bogdan se îndreptaseră de altă parte că țărani din satele lor erau gata să-i urmeze, dar era nevoie de câteva săptămâni pentru a stringe pâinea de pe câmp și a aduna turmele de vite din care mare parte erau împrăștiate prin pășunile munților. Mulți din țărani încă nu aveau arme, iar alții aveau împrăștiate în toată Transilvania și în parte din Ungaria, rude plecate pentru dobânda lor, care erau să se întorcă de Simedriu și fără de care le venea greu să plece.

Totuși Voevodul trimise chiar în noaptea în care sosise trimisul călugărului în toate părțile călăreți cerând knejilor să fie gata a-l urma în zece zile și atrăgându-le băgarea de seamă asupra împrejurării că, mult peste două zile, Vice-Voevodul Transilvaniei va afla că Românii din Moldova s'au răscolat și l-au ridicat pe dânsul Domn în locul

lui Sas. Dacă întârziiau, dădeau Vice-Voevodului vreme să trimită în Maramureș oști spre a împiedeca orice mișcare din partea lor.

Din toate părțile primi răspuns că dacă Bogdan nu va prelungi termenul plecării, numărul băjănarilor va fi foarte scăzut și Voevodul se văzu silit să le prelungească sorocul până la jumătatea lui Octomvrie.

Dar de abie apucase să trimită acest al doilea rând de cărți când, de la un prieten ce-l avea la Curtea Vice-Voevodului Transilvaniei, primi vestea că în urma sosirii la Cluj a lui Somossy cu amănunte asupra răscoalei, Ungurii luase măsuri pentru grabnica adunare a unei oști de zece mii de călăreți care trebuiau să plece de sârg în Maramureș spre a înăbuși ori ce încercare de răscoală. I se făcea tot-odată cunoscut că Vice-Voevodul se înțeleșese cu fișpanul de Maramureș și că în locul lui fusese numit Voevod al Românilor din acel Comitat, vărul său, Ion, fiul lui Iuga de la Giulești. Pe de altă parte, Bogdan află că la Cluj încă înainte de sosirea lui Somossy se destăinuise Ungurilor că vărul său avea de gând să ridice pe Români din Maramureș spre a întemeia în Moldova o Domnie de sine stătătoare.

Țăranii din satele lui trierasese pânea și adusesese vitele de la pășuni, în sate. Femeile, copiii, bătrânii și neputincioșii, cu bucatele și cu vitele, fură îndată porniți spre Moldova. Imprejurul lui Bogdan rămaseră slugile lui și toți acei țărani care puteau să poarte arme, peste tot vr'o două mii de oameni.

Ion, îndată ce primi însărcinarea de Voevod, se grăbise să trimită la toți knezii Comitatului oameni de ai lui, spre a-i sfătui să rămâie pe loc și să nu urmeze pe Bogdan în urmărirea unor scopuri nebunești. El le arăta oastea ungurească

gata să intre în Comitat și să pustiască satele acelor care se arătau potrivnici Coroanei ungurești. Sfaturile lui prindeau pe lângă mulți și Bogdan pe fiecare zi auzea de părăsirea cutărui sau cutărui kneaz. Spre a curma această mișcare, el căzu fără de veste asupra satelor lui Ion, Giulești și Nireș și le pustii cu desăvârșire, apoi străbătu tot Comitatul îngrozind pe protivnicii lui și pe acei care-l părăsise, îmbărbătând pe acei mai tari de înger care-i rămăsese credincioși. Când își făcu retragerea spre Cuhnia, era urmat de cinci mii de oșteni în loc de două cu care plecase, iar după oaste veneau o mulțime de care încărcate cu femei, copii, bătrâni, cu pojijii de tot soiul și urmate de turme nenumărate. La gura Tarașului îl loviră străjile oastei Vice-Voevodului care venea la Cluj. Însă Bogdan nu numai le puse pe fugă dar le urmări până dincolo de Hust unde dădu de grosul Ungurilor. De la Hust până la Marmaroș Siget el îndărăptă pas cu pas, întorcându-se când dușmanul se făcea prea îndrăzneț pentru a se răpezi cu furie asupra lui. La Marmaroș Siget se întări în unghiul dintre Tisa și Iza și ținu pe Unguri patru zile în loc deși oastea lor era acuma întreit mai mare decât cea a Românilor.

În această vreme mulțimea băjenarilor avuse vreme să intre în Moldova cu avutul lor. În noaptea zilei a patra, Bogdan începu să străbată calea spre Moldova, împărțindu-și oastea în două cete din care cea mai mare urmă valea Vișăului iar cea mai mică, cu dânsul, pe cea a Izei. Ungurii îl urmăriră dar cu molăciune. La Moisești amândouă cetele se întâlniră și-și urmară drumul lor pe Vișău străbătură pasul Știolului, acoperit cu omăt și scoborîră în valea Bistriței. La mijlocul lui Octomvrie intrau în Moldova pe la Gârla

Babei. Bogdan avea acum la dânsul peste patru mii de oșteni, cei mai mulți pedestri, pe soția sa, Maria și pe fiul lor, Lațcu, care era atunci un băiețel de zece ani. Ungurii nu-i mai urmăriseră de la Moisești.

La Gârla Babei îi ieșiră înainte Părintele Isaia cu Stroici și cu întreg sfatul țării, cu knejii și juzii cei mai de seamă și cu două mii de oșteni călări.

Părintele Isaia primi pe Bogdan cu crucea și cu evanghelia în mână, iar Stroici și cu boierii plecară genunchii când Bogdan descălecă; în aceeași zi îl recunoscură cu toții de Domn al Moldovei și-i jurară credință.

Bogdan dădu oștenilor săi o zi de odihnă la Gârla Babei, apoi plecă la Suceava unde se adunase mulțime de popor ca să-l primească.

A doua zi după sosire, trimise de știre în toată țara că dijmele nelegiuite, înființate de Sas erau desființate și că, pe viitor, avea să se ieie de stăpânire numai una, ca în trecut. Se făcu asemenea cunoscut că toate dările nelegiuite și angăriile cu care knejii și juzii împilau pe săteni erau desființate și că de acum înainte, sătenii nu aveau nimica de dat peste obiceiul cel strămoșesc.

Părintele Isaia și Stroici slobozise pe o mulțime de nenorociți care zăceau pe nedrept în beciurile Cetății Sucevei. Acuma Bogdan poronci ca toate averile răpite de Sas să se întoarcă aceluia de la care fusese luate dacă aceștia erau în viață, iar dacă erau morți, rudelor lor.

Diregătorii numiți de Bogdan fură tot oameni aleși dintre knejii cei mai cinstiți, care dăduse iubirea lor de dreptate. Poronci strașnice fură trimise juzilor pe la sate ca să judece pe oameni drept și să nu-i mai jefuiască cu cereri de plo-

coane. Knejilor maramureşeni care venise cu dansul, le hărăzi locuri din pustiu de care erau foarte multe mai ales în partea de sus a ţării.

Oastea înfiinţată de Isaia şi de Stroici fu mărită cu cete de Maramureşeni. Această oaste era bine înzestrată cu arme şi avea căpitani şi hotnogi vrednici ; cei mulţi din ei slujise prin oşti străine şi cunoşteau bine rânduielile oştenesţi.

Dar nici Bogdan nici Părintele Isaia nu uitase că ajungerea în scaunul Moldovei nu era singurul ţel la care trebuiau să ajungă. Ei nu scăpase din vedere nici măcar pentru o clipă, pe celălalt ţel, cu mult mai mare şi mai falnic : unirea tuturor ţărilor dintre munţi, Nistru şi Mare într'o singură şi puternică Domnie. În cursul iernii trimişi de la Hotin şi de la Iaşi venise la Suceava ca să se închine lui Bogdan şi să-l roage să primească a le fi Domn şi lor. De la Codreni venise Căpitanul Băncilă iar de la Lăpuşneni Bibire, pentru a încheia cu Bogdan legătura prin care şi unii şi alţii se îndatorau să deie ajutor desăvârşit şi grabnic aceluia asupra căruia ar veni vre-un duşman străin, ori care ar fi .În asemenea împrejurare povăţuirea oştirilor era să fie a lui Bogdan, ceilalţi legându-se să-l recunoască de Căpitan mai mare. Gheorghişă nu venise cu ei, căci el pregătea tocmai atunce o năvălire împotriva Tătarilor.

De la Bârlad sosise veştile cele mai îmbucurătoare. Tărziul şi cu Coţofană nici nu se arătase la alegeri : Toma Alimoş, cu Ploscan şi ai săi fuseseră aleşi, cel dintâi Voevod şi cel de al doilea şoltuz, cu învoirea tuturor celor de faţă. Se adeverise pe deplin că Basarab nu voia să puie nici o piedică înfiinţării unei domnii puternice în Moldova.

Toma Alimoş bănuia că Tărziul şi cu Coţofană se dăduse acuma în partea Ungurilor, dar lucrarea

lor fiind făcută cu mare taină, nu putuse să-și sprijine bănuielile pe fapte. De ajutorul Bârlădenilor Bogdan nu se mai putea îndoi.

Venise acuma vara și toată lumea avea de furcă cu strinsul, căci roadă ca în acel an rar se mai văzuse.

De-o-dată se auzi veste că craiul Lajos s'o întors din Italia și vine cu oaste nenumărată asupra Moldovei, pentru ca să gonească pe Bogdan și să aducă în locul lui pe Balc, căci Sas murise în Bistrița la începutul iernii.

Înainte ca Domnia să fi avut vreme să-l cheme la arme, poporul întreg fu în picioare. Săriră cu toții, cu mic cu mare, ca să apere moșia strămoșască care, de când era ocârmuită cu dreptate, le părea și mai dulce decât până atunci și să păstreze acel bun neprețuit: un Domn vrednic, drept și cu durere de țară.

Răpegiunea cu care Ungurii năvăliră asupra Moldovei fu uimitoare. De abie se auzise veste despre întoarcerea Craiului și despre pregătirile lui, de abie avuse Bogdan vreme să-și adune oștile și să trimită scrisori cerând ajutoare de la Români de pe împrejurimi, când se auzi, în aceeași zi, că străjile ungurești s'au ciocnit cu cetele lui Mihai la Gârla Babei, că o oștire se apropie de trecătoarea Prisăcanilor, iar alta stă la Brețcu, gata să năvălească pe Oituz.

LXI

Cavalerul Căinții

Când Mihu duse pe Ileana de la Răcăciuni la Poiană, el avu grijă, pe drum, s'o pregătească la jalnica prîveliște care s'înfătoșă înaintea ochilor ei. Intr'o casă țărănească, una din cele puține cruțate de foc, ea găsi pe tatăl ei în neputință de a mișca nici mână nici picior ; kneazul numai cu mare greu izbutea să rostească crâmpenie de cuvinte. Mare fu jalea Ilenei, căci ea iubea mult pe părintele ei ; nu mai avu decît o singură grijă, o singură dorință : să-i îndulcească pe cât îi era cu putință zilele cele de pe urmă, să-i aline suferințele și să înconjure cu iubire patul lui de durere.

În asemenea împrejurări nu era de gîndit la săvârșirea căsătoriei : Mihu trebui să se hotărască s'aștepte ca cerul să facă o minune sau ca kneazul să-și deie sfârșitul. Trebui să se mulțamească cu privirea iubitei și să-și desmierde urechile cu auzul glasului ei.

Prin îngrijirile vatmanului, curtea kneazului fu acoperită de cu toamnă și se gătiră câteva odăi în care bolnavul putu să se mute. În primăvară însă, atît casa cu încăperile lor de pe împrejur cât și satul își luase înfătoșarea de odinioară, numai starea kneazului rămăsese neschimbată.

Mare fu spaima Ilenei cînd văzu pe Mihu sosind într'o seară, pe neașteptate și vestind-o că a venit numai un ceas, s'o îmbrătoșeze și să plece pe urmă la graniță, spre a da piept cu furtuna care se deslănțuia asupra țării. Cu o

groază nespusă și cu un dor nemărginit ascultă ea, după plecarea lui, tropotul din ce în ce mai slab al copitelor calului său.

Mihu avu cinstea să poarte cea dintăiu luptă pentru apărarea Moldovei. Două mii de prăștinași și de arcași din Dalmația trecuse Bistrița din sus de Gârla Babei, spre a apuca pe Români în coaste. Niște ciobani români din Maramureș alergară și dădură de veste lui Mihu care se afla la Gârla Babei cu vr'o două mii de oameni. Luând o mie cu dânsul, el aținu calea Dalmațianilor și, lovindu-i fără de veste, îi nimici cu desăvârșire. A doua zi sosi însuși Bogdan cu zece mii de oameni. Șase mii păzeau la Măgura Calului unde din poronca lui Mihu se făcuse niște adevărate cetăți, alcătuite din copaci tăieți. Ștefan Stroici cu alți zece mii de oșteni era trimis la Prisăcani spre apărarea trecătoarei de acolo și a văii Bistriței, iar Oituzul era păzit de două mii de oameni domnești și de țărani strinși de pe Oituz, Trotuș și Tazlăe.

În fața oștii lui Bogdan se afla însuși Craiul cu peste patruzeci de mii de oameni; douăzeci de mii de Unguri veneau împotriva lui Stroici, alți zece mii năvăleau pe la Brețcu.

Încercările Ungurilor să pătrundă în partea de sus a văii Bistriței rămaseră dintăiu zadarnice și fură respinse cu pierderi, atât la Gârla Babei cât și la Măgura Calului. Odată cu aceste izbânzi sosi vestea neașteptată că oastea ungurească care pătrunsesse în valea Oituzului fusese lovită de Români fără veste, sub Măgheruș și că puțini din năvălitori izbutise să scape. Inimile Românilor creșcură.

Dar chiar a doua zi veni știrea că mai multe mii de Unguri trecuse prin munții Maramureșului și erau gata să se scoboare în valea Moldovei; tot

odată se află că alte cete de Unguri pătrunseser în țară prin pâraul Neagra, între munții Călimanul și Pietrele Roșii.

Amândouă aripile Moldovenilor fiind astfel încunjurate, numai o retragere grabnică putu să scape de nimicire oastea lui Bogdan. În câteva ceasuri ea se afla strinsă întreagă în valea Moldovei, la Pojorita. Dar numai o zi stătu aice. Ungurii folosindu-se de împrejurarea că numărul lor întrecea cu mult pe acel al Românilor, încercase din nou să taie retragerea lui Bogdan. Domnul fu silit să îndărăpțeze din nou. Se opri la Cornul Luncii unde se dădu o luptă cumplită și Ungurii, la rândul lor, fură siliți să deie înapoi. Bogdan primi aice două vești rele: Stroici după o apărare înverșunată, văzând și el aripile lui încunjurate, fusese silit să bată în retragere spre Piatra, iar ajutorul Ieșenilor și a Hotinenilor nu se mai putea aștepta. Craiul Cazimir al Lehie, în urma îndemnului nepotului său, Lajos, trimisese asupra lor o oaste spre a-i supune și ei aveau nevoie de toate puterile lor pentru a se apăra.

Invingerea lui Stroici silea pe Bogdan să se scoboare în jos pentru a se întruni cu puterile namestnicului său și a ține pe loc oștile ungurești până la sosirea ajutoarelor din Bârlad și din Codru. Trimise deci poroncă lui Stroici să se retragă înspre Bacău, pornind înainte câteva sute de oameni sub povățuirea unui oștean vrednic, care să ridice întărituri și să sape șanțuri pe tapșanul deasupra Săuceștilor și pe șesurile care de la acest tapșan se întindeau spre Siret și spre Bistrița. Apoi Domnul se îndreptă cu toată oastea spre Mirodava, însărcinând cu acoperirea retragerii pe Miheu cu trei mii de oameni, pe jumătate călări și pe jumătate pedestri.

În ziua aceasta nu se dădu nici o luptă, căci

Ungurii prinsese de veste târziu că Românii se dau înapoi ; numai în spre seară străjile lor se arătară în depărtare.

Mihu își opri cetele pe la asfințitul soarelui în dreptul Ciumuleștilor ; ele tăbăriră pe amândouă malurile Moldovei, iar otacul lui Mihu era așezat pe malul stâng, lângă capra podului umblător.

Soarele asfințise când se auzi o trâmbiță sunând dincolo de Moldova și se văzu, venind spre pod, la pas, o ceată de zece călăreți, încunjurați de vr'o treizeci de Moldoveni. Când ajunseră la malul apei, unul din călăreți descălecă și, însoțit de trei Români, trecu cu șaica pe malul stâng, iar ajuns acolo, se îndreptă spre Mihu care se afla cu Petrea Cărăbuș și aștepta să i se aducă mâncarea.

Noul venit purta un coif a cărui vizieră închisă lăsa să i se zărească numai ochii și nasul prin un fel de gratie și o cămeșă de zale acoperită pe piept, pe umere și pe brațe, cu platoșe de oțel și strinsă la cingătoare cu o curea groasă de piele, împodobită cu scoici de oțel. Partea de dinainte a coapselor, genunchii, fluierile și picioarele erau asemenea acoperite cu platoșe de oțel ; la cingătoare era prinsă, în partea stângă, o spadă lungă și lată, cu mânerul în chip de cruce, cu teacă de oțel, iar în partea dreaptă spânzură un junghier, lung de două palme. La trei pași de Mihu, Românii oprindu-se, se opri și noul venit.

— Ce este ? întrebă Mihu, și cine-i oșteanul pe care îl văd cu voi ?

— Căpitane, răspunse unul din Români ; mai diniorea eram împrejurul focului când am văzut venind pe drum, despre Neamțu, acești zece călăreți. Ne-am pus de-a-curmezișul și le-am strigat să steie și să spuie cine sunt. Dintre dânșii o ieșit acest om și mi-o vorbit într'o limbă străină dar

din cuvintele : Căpitan Mihi, care le rostea ne-
 contenit, numai decât am înțeles că ne cere să-l
 aducem la Dumneta, ceia ce am și făcut.

— Cine sunteți, zise atunci Mihi străinului,
 și ce voți cu mine ?

Dar străinul îi răspunse rusește :

— Dumneta ești căpitanul Mihi ?

Mihu, care, în vremea cât stătuse la Liov, învă-
 țase bine atât rusește cât și leșește, răspunse în
 aceeași limbă :

— Da, eu sunt, da Dumneta cine ești ?

— Eu sunt Măhnitul, sluga credincioasă a Ca-
 valerului Căinții care așteaptă pe celălalt mal.

— Și cine este Cavalerul Căinții, de unde vine
 el și ce voiește cu mine ? întrebă Mihi mirat.

— Stăpânul meu, Cavalerul Căinții, este un
 tânăr leah de mare neam, care mergând în Țara
 Franțuzească a cucerit acolo slavă mare de răs-
 boaie și a dobândit astfel pintenii de aur de la
 Craiul franțuzesc... Dar dușmanul omenirii împin-
 gându-l, el, într'o clipă de rătăcire, a avut ne-
 norocirea să jicnească adânc tocmai pe aceea pe
 care o iubea peste tot. Rătăcirea lui însă n'a ținut
 mult : recunoscându-și vina a venit la dânsa și
 i-a cerut iertare. Dar ea n'a vrut să-l ierte până
 ce stăpânul meu nu-i va fi dovedit căința lui prin
 fapte. Atunce el s'a legat că va străbate toate
 țările creștine, câte se întind din Țara Franțuea-
 scă până la păgâni și că în fiecare țară va face câte
 o izbândă mare, apărând pe cel slab și drept împotriva
 celui tare și nedrept. Apoi întorcându-se
 de la hotarul păgânilor pe alt drum, va urma în
 vremea întoarcerii la fel ca la ducere, până ce
 va ajunge iar lângă iubita lui. În acest răstimp
 el s'a jurat să nu destăinuiească numele său nimă-
 nui, luând pe acel de : Cavaler al Căinții și să
 nu schimbe măcar un cuvânt cu nimeni decât cu

mine fără neapărată trebuință și, mai ales, să nu arăte fața lui nimănui. Jumătate din jurământ este împlinit, am ajuns de astă primăvară la hotarul păgânilor și acum ne întoarcem înapoi în Țara Franțuzească. Auzind că Craiul unguresc a pornit cu oaste mare asupra voastră, spre a scoate pe Domnul vostru, Bogdan, care este lăudat de toți ca vrednic și drept și a pune în locul lui pe altul, cunoscut prin fără de legile lui, stăpânul meu s'a hotărât să vă aducă ajutorul brațului său. El a întrebat pretutindenii care din fruntașii moldoveni este mai slăvit prin faptele lui de vitejie și de pretutindenii și s'a răspuns că mulți viteji numără țara Moldovei printre fii săi, dar că cel mai viteaz dintre toți vitejii ești Dumneta. Și încredințându-se stăpânul meu că într'adevăr așa este cum vorbește lumea, iată că a venit drept la Dumneta și, el oprit fiind de jurământul său să vorbească cu Dumneta, m'a trimis pe mine să-ți zic așa : Căpitane Mihule, primești Dumneta oare ca de acum înainte și până la sfârșitul acestui războiu, Cavalerul Căinții să-și așeze cortul la otacul Dumitale și să fie tovarăș cu Dumneta în lupta dreaptă ce o porți spre a-ți feri neamul și țara de rușine și de nedreptate ?

Mihu ascultase mirat această lungă cuvântare. Din spusele lui Landi, din acele ale soției acestuia și din cărțile care le cetise la el, avea cunoștință de jurămintele făcute altă dată de cătră cavalerii din Apus, pentru a ispăși vre-un păcat sau spre a mișca inima iubitei, dar credea că asemenea întâmplări sunt lucruri ale trecutului, care nu se mai văd. Povestirea străinului găsi răsunset în simțirile lui cavalerești și în starea inimii lui. Dar își zicea că dacă păcatul l-ar fi împins să greșască Ilenei, o pedeapsă ca aceea ce și-o impusese Ca-

valerul Căinții i-ar fi părut lui prea mică. Deci fără a sta la îndoială, el răspunse Măhnitului :

— Du-te și spune Cavalerului Căinții că primesc cu bucurie ca el să-și așeze cortul la otacul meu și că voi fi mândru să lupt pentru o pricină sfântă lângă un viteaz ca el. L-aș pofti la masa noastră oștenească, dar jurământul lui neiertându-i să-și arate fața, greu ar putea să mănânce având pe cap coiful închis.

Măhnitul se închină și ducându-se la șaică, trecu iar dincolo. În curând, Cavalerul Căinții cu Măhnitul, cu opt călăreți înarmați și cu doi cai purtând pojijia, se aflară pe malul stâng al Moldovei. Cavalerul Căinții încă nu descălecuse. El era îmbrăcat în fier de la cap până la picioare. Purta un coif împodobit cu pene de păun văpsite în negru, la care se vedea o singură deschizătură, în curmezișul lui, la înălțimea ochilor. La cingătoare îi atrâna o spadă lungă în partea stângă, un junghier în cea dreaptă ; brațul drept trecea prin cureaua unui scut de oțel în trei muchii, pe care se vedea zugrăvit un păun negru pe un câmp de argint. La călcăii lui se vedeau pinteni de aur. Calul, mare și puternic, era acoperit cu platoșe de oțel pe frunte, pe gât, pe șăle și pe piept. De oblâncul de dinainte a șălii era atârnat un buzdugan greu, pene de păun văpsite în negru împodobeau șaua. Cei opt călăreți care urmau erau tot oameni zdraveni, acoperiți cu zale și înarmați cu spezi, junghiere, buzdugane și suliiți. Unul din ei ținea în mână suliița Cavalerului, lungă și grea, având la vârf o flamură roșie care era cusută pe un câmp negru.

Cavalerul se opri la câțiva pași de Mihu, se dădu jos de pe cal, înaintând spre el, și-i întinse mâna fără însă a scoate, după obicei, mânușa de oțel care o acoperea. Mihu, fără a se mira

de această împrejurare, o strinse voinicește. Apoi străinul se închină ușor și se întoarse spre oamenii lui. El era un om de statură mijlocie și de făptură sprintenă, fierul care-l acoperea nu-i îngreua mersul de loc.

— Mă mir, Căpitane, că te-ai cam grăbit primindu-l lângă noi, zise Petrea Cărăbuș care înțelegea și el bine rusește și ascultase toată cuvântarea Măhnitului, cine știe cine-i el, și care sunt scopurile lui? Mie nu-mi prea sună adevărată povestea care ne-o făcut-o acel Rus.

— Nu-ți sună adevărată fiindcă nu cunoști bine obiceiurile Apusului, unde asemenea jurăminte erau altă dată lucruri obișnuite, zise Miheu. Dacă ne-au mințit și se poartă cu scopuri viclene, împrejurarea că-i avem lângă noi ne face supraveghierea mai ușoară. Ș'apoi ce primejdie pot fi zece oameni în mijlocul unei oștiri întregi? La cel mai mic semn de vicleșug îi putem face fărâmi.

Petrea Cărăbuș nu mai răspunse nimica și amândoi tovarășii se puseră la masă.

În această vreme, oamenii cei străini întinsese un cort rotund și încăpător, sub care se retrase Cavalerul Căinții. Apoi Măhnitul cu ceilalți care, după limba care o vorbeau, se cunoșteau a fi Ruși, cu toții aprinsese un foc și începuse să pregătească mâncarea.

Românii avură în curând prilej să se încredințeze că Măhnitul vorbise numai adevărul când lăudase vitejia stăpânului său. Tabăra fu trezită în mijlocul nopții prin sunete de trâmbiți: călărimea ungurească năvălea de pe valea Șomuzului. Otacul întreg fu în picioare într'o clipă și arcașii lui Miheu ținură năvălitorii în loc. În curând călărimea moldovenească, cu Miheu în frunte, trecea Șomuzul și cădea în coasta Ungurilor: învâl-

mășala fu cumplită. Mihu se văzu înconjurat, fără veste, de dușmani. Paloșul lui, tăind și împungând în toate părțile, izbuti o bucată de vreme să facă un gol împrejurul lui ; de la o vreme însă brațul lui începuse a osteni și cercul dușmanilor se tot strângea când, de o dată, în rândurile lor se văzu, la lumina lunei, deschizându-se o uliță și în acea uliță apăru Cavalerul Căinții care își îndrepta calul numai cu genunchii, iar cu brațele amândouă învărtea cumplita-i spadă și cu fiecare lovitură culca câte un dușman la pământ. După dânsul venea Măhnitul cu Rușii, urmați de oștenii lui Mihu. Ungurii o luară la fugă.

— Mulțămesc, Domnule Cavaler, zise Mihu pe rusește străinului care-și oprise calul. M'ai făcut datornicul Dumitale, cred că în curând voi avea prilej să-mi plătesc datoria, și-i strinse mâna cu căldură.

Străinul însă s'închină fără a răspunde. Năvala Ungurilor fiind respinsă, Românii s'intoarseră în tabără și cei mai mulți din ei își urmară somnul intrerupt.

În zori de ziuă, când se pregăteau de culcare, sosi de la vale, de la otacul domnesc, o veste îmbucurătoare. Toma Alimoș făcea cunoscut că este gata să plece cu oastea Bârlădenilor și așteaptă din zi în zi sosirea lui Gheorghită cu Codrenii, ca să vie împreună. Bogdan îi trimise răspuns să se îndrepte spre Bacău.

Grosul oastei ajunse a doua zi în dreptul Bacăului și, pe tăpșanul Săuceștilor, se întruni cu Stroici care mai dispunea de opt mii de oameni. A treia zi sosi și Mihu ; el fusese silit în aceste trei zile să oprească de cinci ori năvala Ungurilor și pierduse jumătate din oștenii lui. Cavalerul Căinții luase parte la toate luptele și uimise

pe toți oștenii prin îndrăzneala lui și prin iscusința cu care mânuia armele.

În dimineața zilei după întrunirea tuturor oștilor, sosi din Bârlad, de la Ploscan, o veste îngrozitoare: Toma Alimoș căzuse sub cuțitul lui Manea Fărtatul. Folosindu-se de această împrejurare, Târziul și cu Coțofan trăsese poporul în partea Ungurilor și erau gata să plece să ație calea Codrenilor, spre a-i împiedeca să vie în ajutorul lui Bogdan.

LXII

Bătălia dela Săucești

Primejdia în care se aflau Moldovenii era mare. Oastea ungurească de pe Bistrița le închidea această vale cu desăvârșire, iar Bacăul căzuse prin trădarea negustorilor sași și unguri; străjile oastei care venea cu Craiul tăbărau în fața cetii lui Mihai. La spinare era Siretul venit mare, din mal în mal, în urma unei ruperi de nouă la obârșia lui și, pentru a trece pe malul stâng, era un singur pod, la Holt, îngust și slab, amenințat să fie luat de apă în fiecare ceas.

Un sfat la care luă parte toate căpeteniile oștirii fu ținut în grabă, în cortul lui Bogdan.

Domnul le propuse să se lepede de domnie și să se retragă singur dincolo de Siret, pentru ca țara să se poată închina mai ușor Craiului și să ceară cruțare de la mărinimia lui. Însă la această propunere strigară cu toții, într'un glas, că sunt hotărâți să trăiască ca pribegi în țări străine sau să moară bărbătește, cu arma în mână, apărând

pe Domnul pe care l-au ales, dar că nici odată nu vor mai pleca capul sub jugul unguresc sau vor recunoaște Domnia lui Balc.

Părintele Isaia, care se afla și el în tabără, rosti un cuvânt în care zicea că țara și Bogdan alcătuiesc o singură ființă ce nu poate fi despărțită, că într'adevăr în grea cumpănă se afla oastea, dar că văzuse oștiri ieșind, prin vitejia lor și ajutorul Atot Puternicului, din împrejurări și mai grele. Călugărul mai adăogi că veștile primite de la Bârlad sunau într'adevăr că Târziul voiește să împiedece venirea într'ajutorul lor a Codrenilor, dar nimic nu îndreptățește presupunerea că această încercare avea să fie încununată de izbândă. Credința lui era că Codrenii, cu vitejia lor cunoscută, deprinși să asculte orbește de poroncile căpitanilor lor, nu puteau decât să iasă biruitori dintr'o luptă cu Bârlădenii desbinați și duși la luptă de Târziul, care nu făcuse încă nici o ispravă ca Voevod și era urât de mare parte dintr'înșii. Codrenii puteau să sosească în ajutorul lor din ceas în ceas.

Cuvintele Părintelui Isaia redeșteptară nădejdea în inimile celor mai mulți : hotărîrea de a lupta cu învierșunare, până la moarte, fu luată cu primirea tuturor. Se hotărî ca dușmanul să fie hărțuit neconținut despre Bacău și Bistrița, spre a-l sili să ție în acea parte toată oastea venită pe Bistrița. Dar puterea Moldovenilor trebuia mai ales să fie îndreptată asupra aripii stângi a Ungurilor, unde se afla însuși Craiul, pentru a nu-i lăsa să pătrundă în valea Bistriței ci a-i sili să îndărăpțeze până pe Moldova în sus, pentru a-și păstra slobod drumul spre Smirodava și Iași.

În acea zi avură loc numai câteva mici hărțuiri pe valea Bistriței ; Ungurii își adunau puterile, iar Moldovenii lucrau la întăririle începute de

Stroici pe dealul Săuceștilor și pe amândouă șesurile : la Spineni și la Arămești. A două zi însă, Ungurii năvăliră din toate părțile înainte de ziuă : era vădit că voiau să grămădească pe Români în colțul dinspre Siret și Bistrița și să-i arunce în apă sau să-i silească să se închine. Lupta fu mai ales crâncenă pe tăpșanul Săuceștilor și la Spineni, unde ținu până în seară. Românii în acea zi pierdură oameni mulți, dar nu dădură înapoi nici cu un palmac.

Lupta reîncepu în dimineța următoare, cu toate că o ploaie cumplită începuse să cadă de cu noapte. Strunile de la arcurile Moldovenilor udându-se, minunații lor arcași nu le mai fură de nici un ajutor. Văzând că întăriturile de la Spineni vor fi pierdute în cursul zilei, Bogdan puse să se săpe în grabă un nou șanț, mai la vale, între Săucești și Costei și îl umplu cu care răsturnate. La toacă Românii erau siliți să se retragă de la Spineni la această nouă întăritură.

Mihu apăra tăpșanul Săuceștilor împotriva lui Balc și izbuti să răspingă toate năvălirile dușmanului. Cavalerul Căinții arată și aice o vitejie fără seamăn, el era veșnic în frunte, se expunea cu o nepăsare uimitoare la loviturile dușmanului, dar rămânea neatins, viața lui părea ocrotită de un farmec.

Pe Bistrița, întăriturile de la Șerbănești, cuce-rite de Unguri la amiază, erau recucerite de Stroici înainte de toacă. Ploaia care curgea acuma șivoaie și întunericul puseră în sfârșit capăt luptei.

Ea reîncepu în ziuă. Cerul se răsbunase. Toată puterea ungurească se năpusti asupra tăpșanului Săuceștilor ; o năvală urmă celeilalte, cetele obo-site fiind neconținut schimbate prin altele proaspete. Pe la amiază Moldovenii, a căror puteri erau sleite, se văzură siliți să deie înapoi sub puterea

atât de copleșitoare a dușmanului. Pas cu pas îndărăptară, întâiu până în muchia dealului, apoi se scoborîră până în șes. Aice Mihu izbuti să alcătuiască o ceată de vr'o trei mii de oameni înarmați cu sulii și având stoluri de arcași în dreapta și în stânga. Ei opriră astfel înaintarea Ungurilor mai bine de două ceasuri. Căldura era grozavă, iar oamenii nemâncați și nebăuți de dimineață. De la o bucată de vreme însă, nu mai putură împiedeca înaintarea dușmanului și prinseră iar a se da încet înapoi.

Bătălia era pierdută, lui Bogdan nu-i mai rămânea altă ușă de scăpare decât fuga pe malul stâng al Siretului, pe podul de la Holt. Mai mulți din sfetnicii lui îl rugau să nu mai piardă o clipă și să treacă podul înainte ca grămădirea fugarilor pe dânsul să-l puie în primejdie.

De o dată, despre Săcueni se auziră niște trâmbiți sunând: Românii și Ungurii încetară lupta pentru o clipă și se uitară în spre locul de unde veneau sunetele.

O oaste de călăreți se scobora pe coastă și venea spre Siret; razele soarelui aproape de asfințit căzând asupra miilor de coifuri și de sulii, le făcea să semene cu un șuvoiu de foc. Un urieș strigăt de bucurie ieși din piepturile Ungurilor.

— Bârlădenii, Bârlădenii cu Târziul.

Căci într'adevăr se puteau cunoaște acuma steagurile Bârlădenilor și oștirile ungurești fusese vestite de Târziul că el vine cu ajutor înaintea Craiului.

Orice nădejde pieri din inimile Românilor, dar acele inimi erau prea îndârjite pentru a se muia în fața pieirii și a face ca brațele lor să lovească în dușman cu mai puțină putere.

— Să murim cu răscumpărare! fu strigătul care se auzi în toată oastea.

Românii se repeziră cu turbare asupra vrăjmașilor și lupta reîncepu, mai crâncenă. Kneazul Radomir, care era de pază la pod, luă grabnic măsuri spre a-l apăra împotriva noului dușman ce se ivea pe malul stâng.

Dar noi sunete de trâmbiți se auziră, tot de peste Siret, dar de astă dată, din jos despre Buhociu și se văzu ieșind din pârăul Sârbului și înaintând în treapăd pe șesul Siretului, altă oaste, tot călăreață. Mai la vale sute de ciobace se vedeau trecând apa cu oamenii într'însele.

— Codrenii, Codrenii, fu strigătul de bucurie care ieși din piepturile Românilor ce se aflau aproape de mal și acoperi sgomotul luptei. Se puteau vedea, fâlfâind mândre în vânt, steagurile voinicilor din Kigheciu. În fruntea lor mergea un călăreț purtând pe cap un coif de argint suflat cu aur, încununat cu o pajură, iar pe piept un panțir, tot de argint. Era Gheorghită a Șalgăi.

Cum ajunse la malul Siretului tulbure și mânios, scoase paloșul, îl ridică deasupra capului și rosti o poroncă scurtă care răsună ca un bucium peste trootul miilor de copite și peste sgomotul undelor. Călăreții se înșirară în rânduri de câte o sută și Gheorghită, punându-se în dreapta celui dintâiu, ridică pentru a doua oară paloșul deasupra capului, și dădu pinteni calului care sări în apă; oastea întregă urmă pe căpitanul ei.

Puterea Siretului fu învinsă de puterea întrunită a miilor de oameni și de cai: un șivoiu viu trecu peste șivoiul de apă, pe celălalt mal rândurile se tocmiră din nou pentru năvală. Radomir alergă la Gheorghită în fuga calului.

— Pentru Dumnezeu, strigă el, de ce n'ai rămas dincolo? Ai fi putut să ații calea Bârlădenilor și să-i oprești pe loc.

— Să așin calea Bârlădenilor, întrebă Gheorghită mirat, dar pentru ce ?

— Ca să nu cadă Târziul în spatele noastre, răspunse Radomir care nu mai putea de năcaz.

— O, zise Gheorghită, văd că veștile ajung încet pe aice. Târziul este acuma fugar peste Dunăre, iar în fruntea Bârlădenilor merge Toma Alimoș, voinicul voinicilor și cel mai credincios prieten al Domnului vostru.

— Cum ? Toma Alimoș... începu Radomir.

— Toma Alimoș, deși rănit cu cuțitul unui ucigaș, trăiește și iată-l că trece apa cum am trecut-o și noi, zise Gheorghită arătând Siretul negru de oameni și de cai în fața Costeiului, dar nu este vreme de vorbă acuma. Înainte ! La treapăd.

Și cei șase mii de călăreți codreni înaintea căroră mergea Gheorghită, se îndreptară înspre locul unde Mihu și ceata lui erau aproape încunjurați de mulțimea Ungurilor, dar cârnind ceva mai la stânga. Iar, când ajunse la două sute de stânjâni de dușmani, dădu semnul năvălii.

Ungurii văzuse noul dușman care venea împotriva lor și luase măsuri pentru a-i ținea piept, dar avântul grozav al Codrenilor răsturnă, călcă în picioarele cailor tot ce întâlnește; într-o clipă ajunseră până sub tapșan. Tot ce rămăsese în picioare din cetele opuse lor o rupsesse de fugă. Sub tapșan Gheorghită și Bibire năvăliră asupra Ungurilor care se luptau cu Mihu. Strânși între doi dușmani, ei se apărară bărbătește, dar fură măcelăriți aproape până la unul.

Codrenii pedestrii, în număr de două mii, trecuse Siretul în ciobace aduse de ei în spinare și ajunsesse răpede la întăritura care tăia șesul la Arămești și unde poronca Stroici. Acesta, la sosirea ajutorului neașteptat, ieși din întăriri și

se răpezii cu Codrenii și cu oamenii lui asupra dușmanilor. Aceștia văzând, după o luptă scurtă, că tovarășii lor pleacă în risipă pe tapșan, pierdură inima și o luară asemenea la sănătoasa. Românii erau învingători la aripa dreaptă și la mijloc.

La aripa stângă însă Ungurii luptau cu îndârjire. Toma Alimoș, îndată ce ieși din Siret, își tocmi rândurile călărimii spre a cădea în coasta dușmanilor. Dar ei avuse vreme să se pregătească pentru a întâmpina acea lovire. Șase mii de călăreți din cetele Curții Craiești, cu steagul cel mare al Crăiei, care nu intrase în luptă până atunci, fuseser aduși în treapădul cel mare și amenințau să ieie pe Bârlădeni în coastă. Toma Alimoș se văzu deci nevoit să oprească pe loc avântul oștenilor săi, să-și schimbe întocmirea și să-i ducă asupra acelei călărimi care se apropia răpede. Bătrânul Voevod, drept pe calul lui, dar galbăn la față și slăbit la trup, se ținea la treizeci de stânjani înaintea oștenilor și din toți câți îl urmau nici unul nu se îndoia că-i duce la izbândă. Când depărtarea dintre amândouă călărimile scăzu la vre-o trei sute de stânjani, Toma Alimoș ridică paloșul, trâmbițele sunară și caii o luară la goană; Ungurii veneau cu aceeași iuțeală. Groaznică fu ciocnirea, cumplită învălmășeala. Atunci coada cetelor bârlădene se văzu cârnind de o dată spre dreapta pentru a lovi, ca o vijelie de oțel, în coasta Ungurilor. Ei se clătinară apoi, dând dosul și o luară la fugă pe șesul Siretului. Bârlădenii îi urmăriră până dincolo de Peletuci unde Ungurii, dând de niște cete de arcași ai lui Toma Alimoș care trecuse Siretul pe șăici și care începură să împroaște în ei cu săgeți, se risipiră în toate părțile. Bârlădenii se luau după dânșii când Voevodul, poroncind să sune adunarea, rândurile se

întocmiră din nou. Steagul cel mare al Curții rămăsese în mâinile Românilor.

Pogan și alți kneji care erau de față, văzând suferința scrisă pe fața lui Toma, cu toate opiniile lui de a se arăta nepăsător, îl rugară să ieie ceva odihnă, izbânda neputând să mai fie îndoielnică. Dar Voevodul nu voi s'asculte nimica.

— O izbândă este desăvârșită, zise el, numai când dușmanul este pus pe fugă pretutindeni. Ungurii mai țin încă tăpșanul din fața noastră, și Voevodul arată spre Săucești, care se întinde în oastea noastră ca un cuiu, trebuie să-i gonim de pe acel tăpșan și numai atunci putea-vom să ne gândim la odihnă. Ziua de astăzi este hotărîtoare pentru mărirea neamului românesc, s'o ducem la bun sfârșit. Și Voevodul poronci arcașilor să înainteze asupra înălțimilor, urmând cu călărimea după dânșii.

Năvala Bârlădenilor și fugărirea călărimii ungurești silise pe Ungurii care țineau întăriturile dintre Costei și Săucești să le părăsească și să se retragă pe tăpșan, deasupra acestui de pe urmă sat. Toată oastea ungurească era strânsă aici: Craiul se retrăsese mai în urmă, pe dealul numit al Podului.

Ungurii nu putură să mai susție năvala dată din toate părțile de către Români; ei părăsiră tăpșanul, parte se retrase pe dealul Podului, iar ceilalți, năpustindu-se asupra cetelor lui Stroici, izbutiră să-și deschidă un drum pe valea Bistriței. Românii oboșiți nu-i urmăriră și încetară de a mai năvăli asupra dealului Podului. Noaptea căzuse cu totul, dar era lună și se vedea ca ziua.

Mihu se întâlnise la sfârșitul bătăliei cu Gheorghită și cu Bibire. Acum tus-trei descălecuse și Gheorghită îi povestea întâmplările din Bârlad când Onea, venind din șes, aduse stăpânului său

veste că Cavalerul Albrecht este greu rănit și doarește să-i vorbească.

Mihu, însoțit de cei doi prieteni, se duse îndată la locul unde zăcea bătrânul oștean, chiar sub priporul care ducea la deal. Cavalerul căruia o lovitură de suliță îi străpunsese mațele, zăcea lângă niște tufe, capul îi era așezat pe o manta învălătucită, lângă dânsul se vedeau, în genunchi, Cavalerul Ulrich și Conrad Müller, amândoi fără arme; împrejurul lor un cerc de arcași români îi priveau în tăcere.

Când Ulrich văzu că Mihu se apropie, el se plecă asupra feței rănitului și-i zise câteva cuvinte nemțești. Bătrânul Cavaler încercându-se în zadar să ridice capul, Conrad se așeză binișor lângă dânsul și-i ridică capul pe genunchii lui.

Mihu îngenunchiă lângă Crijat.

— Sunt rănit de moarte, zise acesta pe românește cu un glas stins, mai pot trăi puține clipe. Te-am chemat fiindcă, din toți dușmanii noștri, te țin ca cel mai viteaz și cel mai mărinimos. Te rog să zici din partea mea kneazului Ștefan Stroici că am însărcinat pe prietenul nostru, Cavalerul Ulrich, să spuie iubitei mele soții, Mariei, că cea de pe urmă a mea dorință este ca ea să se căsătorească cât mai curând cu kneazul Stroici, cu care a fost altă dată logodită; spune kneazului că am credința că el va ști s'o facă fericită. Glasul Cavalerului se făcuse atât de slab în cât, pentru a-i pricepe cuvintele cele de pe urmă, Mihu se văzu silit să-și lipească urechea de buzele lui.

Păunașul Codrilor îi făgădui că va îndeplini cu sfințenie însărcinarea ce i-o dăduse și rosti câteva cuvinte de mângâiere.

Crijatul scutură capul.

— Moartea mea este aceea care am dorit-o în toată viața mea, zise el; mor cum trebuie să

moară un aștean și un Cavaler. Dumnezeu să-mi fie milostiv.

Și peste puțin își dădu sufletul.

Cavalerul Ulrich închise plângând ochii vechiului său tovarăș, apoi zise o scurtă rugăciune care fu ascultată de Români cu capetele descoperite.

Mihu poronci să se caute numai decât prin împrejurimi un preot catolic ca să vie a doua zi să ieie trupul Cavalerului și să-l ducă spre astrucare la o biserică de legea lui. Aflând de la arcașii de față că Cavalerul Ulrich se predase lor, le poronci să înapoiască armele și calul atât lui cât și lui Conrad și le hotărî că sunt slobozi să meargă ori unde vor voi, dacă se leagă prin jurământ că nu vor mai purta armele împotriva lui Bogdan. Amândoi primiră bucuros și făcură jurământul cerut de Mihu. Rămaseră însă pe loc pentru a păzi trupul Cavalerului Albrecht și a fi față la înmormântarea lui.

Mihu luându-și noaptea bună de la Ulrich, încălecă cu prietenii lui și se îndreptă spre satul Săucești, unde era otacul lui Bogdan. Când ajungea în sat, un aprod domnesc, călare, îi ținu calea :

— Căpitane, te caut de două ceasuri. Voevodul Bârlădenilor, Toma Alimoș, trage să moară. El dorește să te vadă numai decât ; s'au trimis oameni în toate părțile ca să te găsească și să te aducă la dânsul. Măria Sa Vodă este cu el, la casa preotului din sat.

Crud loviți de această veste cumplită și neașteptată, tustrei tinerii urmară în tăcere pe aprod înspre biserică din Săucești.

LXIII

Moartea unui voinic

De la Simedriu Toma Alimoș era, pentru a șaptesprezecea oară, ales Voevod al oștirilor bârlădene, iar Ploscan șoltuz al târgului. Toți părgarii erau oameni de ai lor și în sfatul cel mare al țării asemenea nu erau decât prieteni ai Voevodului și de ai șoltuzului. Târziul nici nu se arătase la alegeri iar Coțofană dusese o luptă numai de ochii lumii.

Târziul trăia retras la țară ; în cursul iernii luă de soție pe Florica Vișin. Nunta se făcu la Vișinești, nuntă pentru care venise lume puțină, prietenii lui Târziul din Bârlad și câțiva Ieșeni ; din Lăupșna prea puțini iar din Codru nimica. Se vorbea că mireasa foarte se supăraseră când văzuse că căsătoria ei atrage lume atât de puțină și că luna de miere a noului soț nu fusese cu totul lipsită de amărăciune.

În primăvară, Târziul venind cu soția lui în Bârlad, târgoveți văzură cu mare mirare pe Manea Fărtatul printre slugile kneazului. De atunci el veni adesea în târg pentru treburile Târziului. Mirarea însă se schimbă în supărare când, după câteva săptămâni, se auzi întâiu că Mitrana lui Ploscan se făcuse nevăzută și, apoi, că ea era la Târzii și fusese furată de Manea cu voia ei. El avuse chiar îndrăzneala să-i trimită lui Ploscan răspuns că Mitrana este acum ibovnica lui și că se va căsători cu ea numai dacă-i va da o zestre de zece mii de zloți. Ploscan era să înebunească de supărare și răspunse că Mitrana, părăsind casa

părintească pentru a se face ibovnica unui ticălos și a unui înșelător ca Manea, rupsesse ori-ce legătură între el și dânsa și, de acuma, era moartă pentru dânsul. Dar Manea de atunci se ferea să vie în Bârlad.

Tot cam pe acea vreme se svoni că Târziul și cu Coțofană s'au dat în partea Ungurilor, că ei scriu și primesc cărți de peste munți și că la Târzii se string din când în când cei câțiva kneji datornici și prieteni Târziului, cu puținii negustori care mai țineau cu Coțofană. Se mai svonea că Manea Fărtatul venea din când în când în Bârlad noaptea pe furiș și stringea la un han de mâna a patra negustorași mici, meseriași și calfe. Se mai zicea că la aceste adunări se împărțesc bani, galbeni ungurești cu chipul Craiului Laslău. Dar aceste lucruri nu se prea băgau în seamă căci obștia era cu Voevodul și cu Șoltuzul orașului și apoi dăduse Dumnezeu un an minunat, cu roadă multă de tot soiul și cei de la țară aveau treabă destulă cu strinsul iar negustorii aveau grijă să aducă marfă multă, căci știau că țărănimea avea să aibă bani la iarnă și să-și aducă aminte că are nevoi multe și de tot soiul.

Când Toma Alimoș, la începutul lui August, primi veste că Craiul Lajoș vine cu oaste asupra Moldovei, ca să gonească pe Bogdan și să puie pe Balc în scaun, el adună îndată sfatul cel mare. Sfatul hotărî într'un glas ca poporul bârlădean să deie ajutor Domnului Moldovei, a cărui pricină este acea a întregii Româniimi. Toate drumurile fură împănate de Voevod cu călăreți trimiși să cheme pe kneji și pe popor la arme, hotărîndu-le că până într'o săptămână să se adune cu toții pe șesul dimprejurul orașului, pentru a primi steaguri și a li se orându-i de cătră Voevod căpitani, hotnogi și stegari.

Iar knejii și poporul, la auzul acestor vești, lăsară strânsul și treierul pe seama moșnegilor, a femeilor și a copiilor și se grăbiră să urmeze voioși chemarea Voevodului iubit care-i dusesese de atâtea ori la izbândă. Nu trecuse săptămâna și se strinsese pe malul Bârladului o tabără mândră de Români verzi și voioși, cei mai mulți călări, purtând paloșe și suliți, iar ceilalți pedestri, înarmați cu arcuri, cu suliți și baltage. S'împărțise steaguri, să rânduise căpitani, hotnogi și stegari și la căutarea ce o făcuse Voevodul, se aflase de față șase mii de călăreți, călări pe cai buni, tot unul și unul și trei mii de oșteni pedestri. Nu venise însă nici Târziul nici prietenii lui și din negustori lipseau acei cunoscuți ca ținându-se de Coțofană.

De la Gheorghită venise veste că sosește cel mult peste trei zile și roagă pe Voevod să nu plece fără dânsul. Iar Toma răpezise chiar atunce spre tabăra lui Bogdan doi călăreți ca să-i deie de știre că sosește în curând cu Gheorghită.

În seara zilei când se făcuse căutarea, după asfințitul soarelui, Voevodul se întorcea în târg, la gazdă, la Ploscan, însoțit numai de doi oameni ai lui. Era călare pe un armăsar tânăr, pe care îl învăța acuma și avea în mână un harapnic lung. Treceau pe o uliță mai îngustă când, dintr'o crâșmă, ieșiră mai mulți meseriași beți, care văzându-l începură să șuiere numindu-l :

— Călău al Bârladului.

Voevodul uimit, dădu pinteni calului, îi croi cu harapnicul și bețivii o luară la fugă. Dar când era s'ajungă înaintea ușii crâșmei din care ei ieșise, iată că deodată iesă din casă și se răpede la dânsul Manea Fărtatul, ținând în mână un lung junghier pe care îl înfige în pântecul Voevodului și apoi o ie la fugă.

Toma Alimoș se clătină și de nu s'ar fi apucat cu mâna de șea, ar fi căzut jos, dar slăbiciunea lui ținu numai o clipă. Oamenii care îl urmau scosese paloșul din teacă și se răpezi la dânsul ca să-l susție, dar nu putură să-l ajungă, căci el dăduse pintoni calului și, luându-se după Manea, în curând îl ajunse. Ucigașul voi să se deie în lături dar urieșul care-i urmărea toate mișcărilor, izbuti să puie mâna stângă pe el. Apoi ridicându-l cu dreapta de brâu, îl întoarse odată de-asupra capului și-l asvârli împotriva unui zid, cu atâta putere în cât țeasta capului îi fu sfărâmată și bucăți din creierii lui rămaseră lipite pe zid. Voevodul în urma acestei opinteli, căzu jos de pe cal, fără cunoștință.

Fu luat în brațe de cele două slugi și dus în casa lui Ploscan care era în apropiere și cei mai buni vraci ai Bârladului fură chemați în grabă. Printre dâșii era un Venețian, așezat de mai mulți ani în Bârlad, meșter mare în meseria lui. El scoase junghierul rămas înfipt în Voevod și cu toții cercetară rana. Era lungă și se afla tocmai sub cingătoare. Vracii erau de părere că mațele nu sunt atinse și că rănitul va scăpa cu zile. Rana fu spălată și cusută și vraciul venețian rămase lângă patul Voevodului care, spre mijlocul nopții, își reveni în fire, ceru să i se deie de băut, iar după ce deșărtă cu lăcomie paharul ce i se aduse, dormi adânc. Nu avea fierbințeală de loc și Venețianul spuse lui Ploscan că răspunde de viața Voevodului.

Din târg venise știri îngrijitoare. Indată cum se aflase că Voevodul este rănit de moarte, mai multe cete de oameni, alcătuite din meseriași, calfe și mulți venetici străini : Greci, Bulgari și Ruși, duși de oameni de ai Târziului și de ai lui

Cotofană, pusese stăpânire pe oraș și închisese porțile.

Ploscan strânsese în casă, pe lângă slugile și calfele lui, care se ridicau la aproape cincizeci, vr'o două sute de negustori și de meseriași voynici, pe credința cărora putea să se bizuie. Toți fură înarmați și stătură gata să răspingă orice năvălire din partea potrivnicilor. Despre dimineață se răspândi vestea, care pe urmă se dovedi că nu este adevărată, că oastea strânsă împrejurul orașului se dăduse de partea Târziului și se pregătea de plecare spre a aținea calea Codrenilor. Atunce Ploscan făgădui o mulțămire mare aceluia care ar izbuti să se strecoare peste ziduri și, luând un cal de la un grajd ce-l avea afară din oraș, să meargă să ducă lui Bogdan veste despre cele întâmplate.

Se și găsi o calfă de fierar care se îndatori să ajungă la Suceava într'o zi și o noapte dacă i se dădeau bani destui spre a schimba caii îndată ce ar obosi. Ploscan îi puse la îndemână toate mijloacele trebuitoare și am văzut că fierarul îndrăzneț se ținuse de cuvânt. În graba lui însă nu se gândi să s'abată pe la tabără, unde ar fi văzut că lucrurile stăteau cu totul altfel de cât se auzise.

Oștenii strânși în tabără văzuse cu uimire că porțile se închid și că nime nu este îngăduit să intre în oraș. De dimineață se răspândi vestea că orașenii s'au răsculat și au ucis pe Toma Alimoș. Căpitanii și hotnogii se adunară îndată și hotărâră să trimită trei dintr'înșii în oraș spre a vedea ce se petrece și dacă într'adevăr Voevodul căzuse.

Cei trei trimiși fură trei kneji, tustrei prieteni credincioși al lui Toma Alimoș și oameni cu mintea întreagă.

Se încuviință intrarea lor în oraș, dar păzitorii nevoind să-i lese să meargă la gazda lui Toma

Alimoș și stăruind spre a-i duce la Târziul, cei trei trimiși ai oștirii se hotărîră să s'întoarcă înapoi. În această vreme se prinsese mai mulți oameni care, prin ademeniri și daruri, s'începu să câștige pe oștenii de rînd ; ei fură puși în fiare.

Toți căpitani și hotnogii adunându-se din nou, hotărîră să deie năvală porților și să intre cu putere în târg. Un căpitan fu trimis la poarta cea mare și strigă păzitorilor că dacă până de amiază nu vor lăsa slobodă intrarea, oastea va da năvală în târg.

Târziul văzând că încercările lui pe lângă oșteni nu se prind și aflând că Toma Alimoș trăiește și este pe cale de însănătoșire, se hotărî să depărteze cea de pe urmă piedică din calea lui. Strângând la o mie de oameni împrejurul lui, încercă să pătrundă cu de-a-sila în casa lui Ploscan. Dar cei închiși în ograda șoltuzului o apărare cu atâta îndârjire în cât voinicii Târziului, după trei năvăliri zadarnice, o luară la sănătoasa. În această vreme negustorii fruntași, care la auzul faptei din ajun se închisese în casele lor, începură a merge pe din dos, de la unul la altul și a se sfătui între ei. Din aceste sfătuirii ieși hotărîrea ca să se înarmeze și să vie în ajutorul lui Ploscan. Când oamenii Târziului o luară la fugă, dădură peste mai bine de o mie de negustori cu arme, cu calfele lor, care îndată cum îi zăriră căzură asupra lor cu paloșe și cu baltage. Acea strânsură se risipi în curând în toate părțile, iar negustorii, parte alergară la șoltuz iar parte merșeră de deschiseră porțile. Târziul se făcuse nevăzut. Numai a doua zi se auzi că șezuse până seara ascuns în pivnița unui negustor și că în vremea nopții izbutise să se strecoare afară din oraș, îndreptându-se spre Dunăre. Cotofană fusese prins când se pregătea să fugă și pus la opreală.

Toma Alimoș se trezise din somn după amiază și, simțindu-se bine de tot, stăruia să se scoale din pat cu toată împotrivirea vraciului. Tot ce se putu dobândi de la dânsul fu numai făgăduința că va rămânea în casă. Fu pus în cunoștința celor întâmplăte și toți căpitanii și hotnogii veniră să-l vadă și să se bucure cu dânsul de minunata lui scăpare. Seara se culcă foarte obosit și vraciul stăruia mult pe lângă dânsul pentru ca în zilele următoare să nu părăsească patul.

Sfatul care se adunase în acea seară hotărî ca Coțofană să steie închis câtă vreme se va socoti că este de cuviință. Veneticii care luară parte la răscoală fură snopiți în bătai și goniți afară din oraș, dar meseriașii și negustorii amestecați în răscoală scăpară cu pedepse ușoare.

Toma Alimoș deși se simțise bine și voios, rămase în pat a doua zi până după amiază, însă când află că se aud trâmbițele Codrenilor și se văd steagurile lor, nu mai fu cu puțință lui Ploscan și vraciului să-l ție măcar în casă. Incălecă și ieși înaintea lui Gheorghe și a lui Bibire, căci Băncilă fusese silit de boală să rămâie acasă. Codrenii cu Lăpușnenii la un loc, alcătuiau o oaste de șase mii de arcași pedestri.

Cu un ceas mai târziu sosi un trimes al lui Bogdan care aduse veste despre retragerea Românilor pe Moldova și pe Bistrița și cerea ca Bârlădenii și Codrenii să grăbească plecarea lor spre a se împreuna cu Domnul în Bacău. Plecarea fu hotărîită pentru a doua zi. Cu toate stăruințele puse pe lângă el, Toma Alimoș nu voi nici într'un chip să rămâie în Bârlad și să lese ca Bogdan să povățuiască oastea în locul lui. În zadar îi spusese vraciul că va plăti îndrăzneala lui cu viața.

— Ceasul de față este hotărîitor pentru neamul

nostru, răspunse liniștit Voevodul, trebuie să fiu la locul meu.

Plecarea se făcu chiar în acea noapte. Bârlădenii apucară pe Tutova, urmând-o până în fundul său, iar de acolo pe la Plopana, străbătură dealurile dintre Bârlad și Siret și ajunseră pe la toacă în Săcuieni. Toma Alimoș fu veșnic călare și în fruntea oastei, dar toți băgase de seamă cum îngălbenea din ceas în ceas.

Gheorghită și cu Bibire urmase calea Bârlădului până la gura Zeletinului și urmase apoi valea acestui pârâu până la Colonești. De aici străbătură cu anevoie dealurile înalte și văile adânci care-i despărțeau de Siret. Mersul lor era îngreuiet prin mulțimea ciobacelor luate de pedestrime pentru trecerea Siretului. Am văzut cât de folositoare fusese această îngrijire.

Toma Alimoș avuse fericirea să vadă oastea ungurească pornind în risipă pe tăpșanul Săuceștilor, dar atunce durerile cumplite care-l chinuiau de două zile și despre care nu zisese nici un cuvânt nimănui, îl învinseră, puterile îl părăsiră și Voevodul Bârlădenilor căzu de pe cal fără cunoștință.

Oștenii lui îl ridicară și îl duseră în brațe în casa preotului din Săucești. Din întâmplare steagul cel mare al Curții Crăiești, cucerit de Bârlădeni, fusese adus acolo și întins pe pat iar Voevodul culcat pe dânsul.

Bogdan și cu Părintele Isaia, îndată ce fusese vestiți, se grăbiră să vie, aducând cu ei doi vraci. Îngrijirile acestora izbutiră să trezească pe Voevod din leșin dar ei, de la început, spusese Domnului că nu era nici o nădejde de scăpare și că moartea voinicului era foarte apropiată.

Când Voevodul deschise ochii, văzu fața lui Bogdan plecată asupra lui. Un zâmbet îi înveseli

obrazul galbăn ca ceara și ochii lui stinși reîncepură a străluci.

— Să trăiești, Măria Ta! zise el cu un glas destul de puternic.

— Fără de ajutorul Dumitale mică ar fi acuma Măria mea, zise Bogdan, stringând mâna rănitului.

— Izbânda de astăzi, zise acesta, pune temelie trainică și desăvârșită atât Măriei Tale cât și Măriei neamului românesc.

— Dar, adaoase el, ași dori să vie de față căpitanii mei cei mai de seamă și îndreptându-și ochii cătră Părintele Isaia, Păunașul Codrilor.

I se răspunse că cea mai mare parte din căpitanii așteptau în tindă sau pe prispă și că după Păunașul Codrilor se va trimite în târg. Când căpeteniile Bârlădenilor intrară în odaie, Voevodul făcu semn călugărului să-i ridice capul, apoi după ce i se împlini cererea și-i se așezaseră mai multe perine sub cap și sub umeri, vorbi cu un glas deslușit și încă puternic :

— Frați boieri din țara Bârladului și tovarăși de luptă. Izbânda noastră de astăzi este hotărîtoare pentru Românie, ea ne dă dovadă că stă în putința Românilor de aice, când ei sunt uniți, să trăiască prin ei însuși și să înfrunte ori când puterea ungurească. Dar pierind unirea, pierе și puterea noastră. Lajos, învins astăzi, va porni în curând asupra noastră cu îndoită urgie și dacă puterile noastre vor fi atunce răslețe, se va vedea sfârșitul neamului românesc, iar de vor fi unite izbânda din ncu va încununa steagurile noastre.

Glasul Voevodului slăbise, tăcu câtva, apoi urmă din nou.

— Moartea s'apropie răpede de mine, de astă dată ea mă va birui. Nu-mi pare rău căci am parte de sfârșitul cel mai frumos ce și-l poate dori un oștean : mor într'o zi de izbândă mare.

Dar aş voi ca acolo unde plec, la veşnicile lăcaşuri, să duc cu mine credinţa că neamul meu rămas pe acest pământ este în stare, prin unirea lui, să ţie piept ori-cărui duşman ce ar cuteza să vie asupra-i. Fraţi boieri din Ţara Bârladului, tovarăşi vechi de arme, copii ai celor căzuţi în luptă împrejurul meu, faceţi ca bătrânul vostru Voevod să moară liniştit ! scoateţi paloşele şi juraţi pe ele că recunoaşteţi de Mare Căpitan al vostru pe Bogdan, Domnul Moldovei. Juraţi că, la chemarea lui, veţi alerga de ori unde vă veţi afla şi că veţi da poroncilor lui oşteneşti aceiaşi ascultare care aţi dat-o acelor primite de la mine.

Toate paloşele sburară în sus, apoi se întinseră de-asupra căpătâiului voinicului, alcătuiind o boltă strălucitoare de oţel, la vederea căriea ochii Voevodului, pe jumătate păinjiniţi, învieră din nou. Şi kneazul Pogan rosti cu glasul mişcat, dar puternic :

— Pe Dumnezeu, pe paloşe, pe cinste, jurăm că recunoaştem pe Jupân Bogdan, Domnul Moldovei, de Căpitan mai mare al nostru ; jurăm că vom alerga sub steag la cea dintâi chemare a lui, jurăm că vom îndeplini cu sfinţenie, ca oşteni deplini, toate poroncile lui oşteneşti.

Şi când Pogan tăcu, un glas cât un tunet, alcătuit din glasurile tuturor căpitanilor de faţă răspunse :

— Jurăm !

Toma Alimoş ridică braţul :

— După cum veţi ţine acest jurământ, aşă să vă ajute Dumnezeu.

Apoi braţul îi căzu şi Voevodul rămase fără glas şi fără mişcare. Cei de faţă crezură că îşi dăduse sfârşitul ; mulţi din ei, oşteni bătrâni, cu musteţi albe ca zăpada, trecuţi prin sute de lupte şi mii de primejdii, plângeau. Dar vracii zisese

că-i numai cuprins de slăbiciune în urma lungului cuvânt ce-l ținuse și că sfârșitul, deși este foarte aproape, încă n'a sosit.

Intr'adevăr, după puțină vreme Voevodul își reveni în fire. Făcu cu ochii semn Părintelui Isaia care se apropie de el.

— Spovăduiește-mă, zise el.

Călugărul făcu un semn și toți cei de față ieșiră, Bogdan cel dintăiu. Spovăduirea fu scurtă : în curând Părintele Isaia îi chemă pe toți în casă.

— Să știți, le zise Toma Alimoș. că neavând nici copii nici rude. las toate satele și toate turmele mele Păunașului Codrilor. Părintele Isaia îi va spune voința mea, dar numai după ce voi muri. Când vă veți întoarce acasă veți fi martori că astfel a fost voința mea.

Văzând că Mihi nu mai vine, Bogdan poronci să se mai trimită oameni în căutarea lui. Voevodul începuse să aiureze, călugărul rugă pe căpitani să părăsească odaia.

În sfârșit se auzi un tropot de copite care se opri la poartă, pași răpezi se apropiară și Mihi intră în odaie urmat de Gheorghită și de Bibire. Călugărul îi făcu semn să s'apropie de pat. Păunașul Codrilor îngenunchiă lângă rănit care deschise ochii, îl privi lung și recunoscându-l, își reveni în fire.

— Te-am chemat, zise el cu un glas slab și întretăiet, fiindcă am de îndeplinit o datorie și..... să-ți fac o rugăminte. În tinerețe am făcut..... cătră mama Dumitale..... o nedreptate. Sunt de atunce douăzeci și șase de ani..... rău căitu-m'am de atunce și până în ziua de astăzi. Sunt acuma pe moarte..... te rog iartă nedreptatea ce am făcut-o mamei Dumitale care era un înger. Și în semn de iertare ... făgăduiește-mi față cu..... Domnul și cu Părintele că îndată ce-mi voi fi dat

sufletul îmi vei închide ochii cu mâna Dumitale, și Voevodul tăcu.

— Orice vei fi greșit mamei, iertat să fii de mine, căci încredințat sunt că ea te-a iertat de atunce, zise Mihiu : îți voi închide ochii cu mâna mea.

— Dumnezeu să-ți deie viață lungă, cinstită și spornică pentru binele Domnului și a neamului nostru, rosti Toma Alimoș adunându-și cele de pe urmă puteri.

Apoi un sughiț îl cuprinse și în curând își dădu sufletul. Bogdan, Părintele Isaia, Gheorghită, Bibire, Mihiu, vracii și preotul satului plângeau cu toții, iar Mihiu închise ochii mortului și, plecându-se, îi sărută mâna.

Era miezul nopții când Călugărul cu Mihiu, cu Gheorghită, cu Bibire și cu mai mulți oșteni părăsi odaia unde zăceau rămășițele aceluia care fusese odinioară Toma Alimoș, păzite de preot și de patru slujitori cu sulite în mână. Bogdan se retrăsese mai nainte sub cortul lui, așezat într-o livadă din apropierea bisericii.

Tinerii duceau pe călugăr la gazda ce i se pregătise. Trecuse dinaintea unei ogrăzi mari, în care se vedea adunată lume multă și unde ardeau patru focuri, când auziră un glas chemând :

— Cuvioase, Doamne !

— Ce este, zise călugărul întorcându-se îndărăt, cine mă chiamă ?

— Eu, Cuvioase, Petre a lui Șerban din Ghindăoani, rsăpunse un tânăr voinic care se luase după ei. Tatăl meu zace aice, rănit de moarte, cu pieptul deschis de o lovitură de sulită. Auzind că ai trecut dinaintea acestei porți, mi-o cerut să te rog să vii să-i dai binecuvântare și deslegare de păcate. Părintele se grăbi să intre în ogradă, urmat de tovarășii lui. Intins pe niște cergi, zăcea

Șerban plin de sânge, cu moartea scrisă pe față și în ochi.

— Mulțămesc că ai venit, Părinte, zise el cu un glas slab. Fă-ți o milă și-mi dă deslegare de păcate, căci n'am putere să mă mărturisesc.

Călugărul, îngenunchiând lângă el, îi împlini cererea și după ce-1 zise câteva cuvinte de mângâiere, voi să se ridice, dar Șerban puse mâna lui înghețată pe mâna lui Isaia.

— Părinte, zise el, în lupta de astăzi am căzut eu și cu patru feciori ai mei, alți doi sunt răniți greu. Dar mie îmi pare rău numai de un lucru, că nu am încă zece vieți și douăzeci de feciori de jertfit pentru mântuirea și slava neamului meu. Ca mine mulți alții perdut-au astăzi viață și rude. Noi țărani ne-am îndeplinit cu sfințenie jurământul care l-am făcut lui Bogdan, căutați și Dumneavoastră de vă țineți jurământul ce ni l-ați făcut nouă.

Părintele Isaia îl încredință că Bogdan va urma calea pe care o apucase și că poporul nu va avea să se căiască de jertfele făcute spre a-l ținea în scaun. Apoi bine-cuvântând din nou pe rănit, ieși din ogradă și-și urmă drumul spre gazdă.

În aceeași noapte Bogdan era trezit din somn de slugile sale : un oștean venise cu vești din sus și cerea să fie adus înaintea lui. Domnul poronci să fie lăsat să intre. Era Iacșa, vătămanul de Turia. Venea într'o întinsoare, tocmai de la Nistru, cu știre că oastea leșească, lovită de Români în codrii Șepenișului, fusese biruită și împrăștiată.

LXIV

Ispășire

Când se crăpă de ziuă Românii în zadar căutară cu ochii pe potrivnici : nu se mai vedea urmă de Unguri, nici pe Dealul Podului nici pe șesul Bistriței. Grosul lor, cu Craiul, începuse la miezul nopții să se retragă pe șes, lăsând străji puternice pe dealurile de pe malul stâng spre a nu fi loviți de Români în coaste. Înainte de ziuă, perdeaua care făcuse față oștilor lui Bogdan se retrase și Lăpușnenii, cu Bibire, fură trimiși să urmărească pe dușman și să-l hărțuiască.

Bogdan, după ce luă măsurile trebuitoare pentru căutarea răniților și îngroparea miilor de morți, stătu de față la înmormântarea lui Toma Alimoș în biserica de la Săucești, cu toate căpeteniile oștirii. De abie se sfârșise slujba când veni răspuns de la Bibire că, la Gărleni, o dat de Unguri care-i stau împotrivă cu îndârjire și că fără pedestrime nu are ce să le facă. Bogdan încălecă îndată și oastea întregă se puse în mișcare pe șesul Bistriței. Mergeau întâiu Bârlădenii, stând sub povățuirea bătrânului Pogan, pe care Bogdan îl făcuse namestnic al său peste ei ; apoi urmau oastea lui Stroici și pe urmă cea care venise din sus, cu Bogdan. Gheorghită cu Codrenii și Mihu cu cetele lui, scăzute vai ! la jumătate, aveau poroncă să urmeze dealurile de pe malul stâng, spre a împedeca călărimea dușmanului să hărțuiască coastele oștirii.

Ungurii se retrăgeau dar încet ; câte odată ce-

tele lor se opreau pe loc și, făcând împrejur, năvăleau cu turbare asupra Românilor.

În ziua aceea Româniii tăbăriră între Costișa și Căndești, pe amândouă malurile Bistriței ; Ungurii erau la o depărtare de o mie cinci sute de stânjani cel mult.

În ziua următoare dușmanii îndărăptară până la Piatra ; în spre seară Româniii s'încercară să pătrundă în oraș, dar fură răspinși cu pierderi mari. Acele din cetele ungurești care alcătuiau aripa dreaptă a oștirii Craiului, în număr de vr'o opt mii de călăreți și care fusese tăietate de valea Bistriței, fură risipite în dealurile dintre Bistrița și Moldovă și urmăriți de Gheorghiuță cu parte din oștenii lui, hotărâți să-i stârpească până la cel de pe urmă.

Cavalerul Căinții, în aceste două zile, dăduse din nou dovezi de cea mai strălucită vitejie, el era veșnic alături de Miheu și se vâra în învălmășala cea mai cumplită.

A treia zi după bătălia de la Săucești se auzi că Bacăul se predase căpitanului lăsat de Bogdan ca să-l împresoare și că Mayer, cu alți zece Sași și Unguri, plătise trădarea lor cu capul.

Câteva mii de Unguri ținură Piatra până în spre seară, dând astfel vreme Craiului și grosului oștirii să se depărteze. Bogdan intră în oraș pe la asfințitul soarelui.

Miheu a cărui cete luase o parte însemnată la luptele din acea zi, se întoarse la vreme cu Cărăbuș și cu Cavalerul Căinții la Roznov, unde tăbărise în noaptea trecută. Corturile lor erau așezate pe malul Cracăului, acel al Cavalerului fiind la oareși-care depărtare de acele ale lui Miheu și a lui Cărăbuș, care fusese părăsite de Unguri în drum cu două zile înainte.

Inoptase și ei isprăveau cina afară, înaintea cor-

turilor, când li se dădu de știre că un flăcău cere să fie adus înaintea Păunașului Codrilor, având să-i împărtășească lucruri de seamă. Mihu poroncind să-l aducă. în curând văzură înaintea lor un băiet de vr'o șaptesprezece ani, cu o față plăcută, îmbrăcat în port țărănesc.

Intrebat ce voiește, el răspunse :

— Mă numesc Axinte Flutur și sunt de loc din Buhalnița. Când au trecut Ungurii pe la noi, mergând în spre Bacău, m'o luat cu mai mulți băieți din sat pentru a mâna carele cu boi care duceau merindele lor. Se purtau urât cu noi ,ne băteau cumplit, și ne dădeau mâncare puțină de tot. Când am ajuns în dreptul Bacăului, am fugit peste noapte și, după ce am rătăcit pe dealuri și prin păduri, am avut norocul aseară să nemeresc la Preotul din Dănești.

— La Părintele Ioniță, zise Mihu, îl cunosc bine. Ai nemerit la un preot foarte de ispravă.

— Dumnezeu să-i deie sănătate, zise băietul, că m'o primit și m'o hrănit ca pe copilul lui. Din tot satul numai el rămăsese acasă, bărbații sunt duși la oaste, iar moșnegii cu femeile și cu copiii au umplut codrul de pe malul drept al Bistriței. Atât eram de trudit în cât am dormit de aseară, de când o înoptat, până astăzi după amiază. După ce m'am trezit, am vrut să ies din căsoaia în care dormeam, dar n'am putut, căci ușa era închisă cu cheia și o trebuit să am răbdare, s'aștept să vie Părintele să-mi deschidă. Dar auzind în ogradă sgomot, zăngănit de paloșe și de pinteni și glasuri vorbind pe ungurește, am înțeles c'au venit Ungurii în sat și că părintele m'o închis pentru ca ei să nu mă găsească și să nu-mi facă vre-un rău. În căsoaia în care mă aflam era brânză bună și pită și un ulcior cu apă rece, astfel că aveam cu ce să-mi astâmpăr foamea și setea. De la o bucată

de vreme făcându-se liniște, Părintele o și venit la mine și mi-o spus să stau liniștit unde mă aflu, căci la dânsul au venit niște oameni răi și numai cu mare nevoie o scăpat de ei și o dat la o casă pustie din apropiere. Mi-o mai spus că de mi-a mai fi foame, să mănânc din brânză și din pită până mă voiu sătura și iar s'o dus, închizând ușa cu cheia. Stat-am cât am stat când iată că aud glasul Părintelui vorbind cu alt om.

— Și l-ai văzut bine? zicea Părintele.

— Cum să nu-l fi văzut, dacă o trecut la o palmă de mine.

— Il cunoști bine, știi că el este Păunașul Co-drilor?

— Da cum să nu-l cunosc, Părinte, nu l-am văzut amândoi de atâtea ori.

— Și spui că are de gând să măie în Roznov?

— Am văzut cum i se pregătea mâncarea și am văzut trei corturi întinse.

— Măi Stane, ie calul meu, trage o fugă până la Roznov și spune Păunașului pe cine avem aice.

— Nu pot, Părinte, m'am jurat că voi fi la noapte la Părintele Vasile, la Jirov și mai am o bucată de drum zdravănă. Ce nu mergi singur?

— Dacă aș pleca de aice ei ar bănuși ceva și ar pleca și ei. Dar ce grabă mare ai să vezi pe părintele Vasile încă în astă seară?

— Preuteasa trage de moarte în pădure, la Calul și trebuie să-l aduc mâne dimineață. Sărut mâna Părinte, rămâi sănătos.

— Mergi sănătos, Stane. Doamne, tare sunt năcăjit să-i țin în palme și să nu pot da de știre celor care ar putea să puie mâna pe ei și astă noapte au să plece, și Părintele ofta greu.

Mihu și Cărăbuș, care la începutul povestirii flăcăului dăduse semne de nerăbdare, ascultau acum cu o băgare de seamă vădită.

— Atuncea, urmă flăcăul, mi-am zis că doară se putea să merg eu la Roznov să fac treaba dorită de Părinte, și am început a bate în ușă. Părintele o intrat numai decât la mine și i-am spus că sunt gata să merg la Roznov, să duc Păunașului Codrilor veștile ce care m'ar. însărcina. Părintele tare s'o bucurat, o mers de o pus șaua pe cal și mi-o arătat pe unde să ies din sat, fără ca să fiu văzut, care este drumul ducând la Roznov și mi-o spus să-ți zic așa :

— Părintele Ioniță de la Dănești dă de știre Păunașului Codrilor că într'o casă din satul Dănești, care acuma este pustiu, stă ascuns de astă noapte Balc, fiul lui Sas, fostul Domn al Moldovei cu șase oșteni Unguri ; iar alți doi oșteni păzesc pe deal, deasupra bisericii. Păunașul Codrilor să trimită numai decât oameni voinici ca să-l prindă, dar să se grăbească, căci la miezul nopții Balc pleacă negreșit. Și Părintele mi-o arătat casa în care stă ascuns Balc, dâmbul pe care păzesc doi oșteni ai lui și drumul pe care trebuie să vie oamenii Păunașului Codrilor, spre a nu fi văzuți de cei doi pândari. După ce mi-o dat Părintele bunecuvântare, am încălecat și am venit într'o fugă.

Indată ce flăcăușul încetă să vorbească, Mihu strigă :

— Onea să puie șălele pe doi cai și zece oameni să fie gata să mă însoțească.

— Cum, îi zise Petrea, vrei să mergi acolo numai cu zece oameni ?

— Doisprezece cu mine și cu Onea, răspunse Mihu, nu ți se par destui pentru a pune mâna pe opt ?

— Dar dacă este vre-un vicleșug la mijloc ? Dacă sunt oameni mai mulți ascunși în sat ?

Mihu dădu din umere, dar flăcăușul care nu se mișcase din loc și auzise vorbele lor, zise atuncea :

— Cu voia Dumneavoastră boieri ! Am auzit bine zăngănit de arme când eram închis în poiată, dar mi-aș pune capul că nu erau mai mult de șase sau șapte oameni, căci de ar fi fost mai mulți aș fi auzit zgomot mai mare.

— Uită-te în ochii lui, zise Mihiu la urechea lui Petrea, și vezi dacă el vorbește alt ceva decât adevărul.

Dar Cărăbuș urmă să stăruiască ca Mihiu să ieie cel puțin o sută de oameni cu dânsul. Pentru a liniști pe credinciosul lui tovarăș, Mihiu consimți să ieie cincizeci de oșteni, zicând că s'ar face de râs luând mai mulți. Tot odată poronci ca copitele cailor să fie învălitate în petece ca să nu s'audă sgomotul lor. Cavalerul căinții auzind zarvă și mișcare, trimisese pe Măhnitul să întrebe ce se petrece și când Mihiu era gata să încalece, se trezi cu Cavalerul Căinții înarmat și călare, urmat de Măhnitul și de patru oameni de ai lui. Iar Măhnitul îi spuse că stăpânul auzind de plecarea lui Mihiu și găsind noaptea frumoasă pentru o primblare, s'a hotărît să-l însoțească. Mihiu dădu din umere și după ce încălecă și băietul trimis de preotul Ioniță, plecară cu toții.

Străbătură la treapăd parte din șesul Cracăului ; apoi părăsindu-l, încunjurară valea Rusului, se suiră în Dealul Dăneștilor de unde călăuza lor le arătă casa preotului și, în apropiere, alta mai mare, în care era adăpostit Balc.

Amândouă aceste case erau în marginea satului; la fundul gardurilor lor începea imașul acoperit cu tufe, care s'întindea până pe dealul unde se aflau. Mihiu trimise doisprezece oameni să s'înșire de-a-lungul gardurilor, spre a nu lăsa pe nimeni să scăpe din grădini pe imaș. Mai trimise câte zece oameni pe jos, să s'înșire, câte un rând, de-a-lungul gardului preotului și de-a-lungul gardului

celeilalte case din capătul de la imaș, până la ulița satului unde dădeau porțile lor. Lăsă trei voinici pentru paza cailor, și urmat de ceilalți cincisprezece, de Cavalerul Căinții, de Măhnitul, de Onea și de cei patru Ruși ai Cavalerului, se îndreptă fără nici un sgomot spre ulița satului, de-a-lungul gardului preotului. Când ajunse în dreptul porții, Axinte care mergea înainte scăpă un țipet de spaimă.

În ogradă, la câțiva pași de ei, era înfipt în pământ un par, lung de doi stânjani și pe acel par se afla tras în țapă Preotul Ioniță.

La strigătul de spaimă a lui Axinte răspunseră strigătele de mânie ale lui MiHu și a oștenilor dar, înainte ca ei să fi avut vreme să schimbe măcar o vorbă, se auziră strigăte sălbatece și, din toate livezile de pe împrejur, năvăliră asupra lor sute de Unguri. MiHu fiind înaintea tovarășilor săi, ei se năpustiră mai ales asupra lui. Cei din-tăiu care se apropiară de el căzură în curând, doborâți la pământ de paloșul lui, care știu să facă împrejurii un gol în care nimic nu intra fără a simți tăișul sau vârful lui. Dar un dușman, târându-se nevăzut pe brânci, ajunse sub calul voinicului și-i vârâ o țăpușă în pân-tece. Calul se răsturnă pe coasta dreaptă lângă gardul preotului, prinzând sub povara lui piciorul întreg al lui MiHu, până la coapsă.

Dușmanii se răpeziră asupra-i cu paloșele și ghioagele ridicate ca să-l lovească dar, cu toată răpegiunea lor, Cavalerul Căinții fusese mai iute decât ei. El sărise de pe cal și se așezase înaintea lui MiHu, învărtind spada lungă și lată al cărei mâner îl ținea cu amândouă mâinile: cei mai îndrăzneți din năvălitori căzură sub loviturile ei.

Măhnitul și cu cei patru Ruși își făcuse drum până la dânsul și, mânuind și ei spezile lor cu o

agerime cumplită, golul se făcu înaintea acestor șase oameni căptușiți cu fier; nu mai îndrăznea nimeni să s'apropie de ei, ceilalți Români zăceau morți sau răniți, puțini scăpară prin fugă. Mihu făcea încercări zadarnice ca să scoată piciorul de sub cal și dinții lui scrâșneau de turbare văzându-se adus la asemenea neputință.

Dar, la strigătele de mânie și de ocară a căpeteniilor lor, Ungurii se tocmise în două cete alcătuită fiecare în chip de măciucă năstrujită cu suliți. Ei se aruncară din două părți asupra celor șase îndrăzneți, rămași în picioare ca niște stâlpi de fier. Loviturile lor cumplite secereau pe Unguri care năvăleau în frunte dar, la urmă, striviți sub număr, Cavalerul Căinții și slugile lui fură doborâți la pământ. Un strigăt de bucurie izbucni din piepturile învingătorilor. Dar scurtă fu această bucurie.

În fierbințeala luptei nimeni nu auzise un tropot de copite care se apropia; strigătul de izbândă nu pierise încă, când s'auzi un glas răsunător strigând:

— Iată Ungurii! Pe dânșii, băieți, dați de tot!

Și Cărăbuș cu cinci sute de oșteni călări se răpezi ca fulgerul asupra Ungurilor care se credeau biruitori. Credinciosul tovarăș al lui Mihu, îndată ce văzuse pe Căpitanul lui depărtându-se cu mica ceată care îl întovărășea, poronci la cinci sute de oameni s'încalece și plecase cu ei spre Dănești, având grijă să nu ajungă pe ceilalți. Ajuns aproape de sat, aflase de la un fugar ce se petrecea și venea în fuga mare.

Impotrivirea Ungurilor surprinși fu slabă, după cea dintăiu ciocnire o luară la fugă în toate părțile, umplând pădurile și dealurile, urmăriți de Români care măcelăreau fără milă pe toți acei pe care puneau ochii. Cărăbuș cu un număr de oșteni urmărise pe Unguri numai până în marginea sa-

tului, apoi descălecuse și aprinzând niște facle, căuta pe Mihu între morți și răniți când se auzi glasul lui chemând pe Petrea.

Mihu prins sub cal și strins de gard, urmărise toată lupta fără ca să-i scape nimica din ceia ce se petrecea. Văzuse pe Cavalerul Căinții, lovit de mai multe sulii, clătinându-se pe picioare și pieptul îi fusese stâlcit prin căderea peste dânsul a acestui trup învălit în fier, auzise strigătul de izbândă al Ungurilor și văzuse năvala lui Petrea : pricepu că biruința era a Românilor. Nu mai făcu nici o încercare pentru a se ridica, dar așteptă cu răbdare întoarcerea tovarășilor. Cum văzu faclele, strigă pe Petrea care se grăbi să vie la el și-l scoase de sub cal.

Mihu se temea să nu-i fie piciorul rupt. Dar își dădu seamă că este numai stâlcit tare și că, deși cu greu, poate umbla.

— Ridicați pe Cavaler, fură întâiele cuvinte ce le rosti, el mi-o scăpat viața, oprind pe dușmani să mă ucidă când calul s'o răsturnat peste mine.

Cavalerul fu ridicat și lungit pe iarba de lângă gard ; sub cap i se puse o manta, el nu se mișca de loc.

— Scoateți-i coiful răpede, poate că mai trăiește.

Cărăbuș ingenunchiă, desprinse curelile care prindeau coiful, îl scoase din capul rănitului cu îngrijire și, la lumina faclelor, Mihu rămase înmărmurit când ochii lui dădură de fața Vidrei.

Fața era albă ca varul, ochii închiși, părul tăiet de la umere, dar astfel ea era mai frumoasă decât odinioară.

Ea era deci Cavalerul Căinții, ei îi datora Mihu viața. Păunașul Codrilor căzu în genunchi lângă trupul nemișcat al fostei lui iubite. În acea clipă ea deschise ochii, întâlni privirea lui Mihu în care jalea lupta cu uimirea, zâmbi, apoi cu un glas slab și întretăiet zise :

— Mihule !... In sfârșit ne vedem iarăși ! M'am purtat rău..... cu acea fată..... iartă-mă că am ispășit..... nu mi se cade desprețul tău..... Mult te-am iubit... Sunt fericită că... mor pentru tine... Nu mă uita de tot... Fii fericit...

Voia să mai vorbească, dar un fior o scutură, o spumă amestecată cu sânge îi acoperi buzele, dădu ochii peste cap și s'înțâpeni : își dăduse sufletul.

Mihu îi închise ochii și plecându-se, o sărută pe frunte. Pieptul ei era străpuns de opt lovituri de sulia.

Onea și cu Măhnitul fură găsiți sub câte un morman de leșuri ungurești, erau răniți dar nu de moarte. Când se scoase trupul Măhnitului mai mulți din oamenii de față, de loc din Humulești și din Târgul Neamțului, recunoscuro pe Anton și spuseră lui Mihiu că el fusese sluga kneazului Stroici. Niște oșteni scoaseră acuma de sub un pod, sub care șezuse ascuns în toată vremea luptei, pe Axinte, flăcăuașul care fusese trimis de preot la Mihiu. Tremura ca varga și nu era în stare să rostească nici un cuvânt.

Petrea Cărăbuș bănuia că băietul fusese de rea credință și plătit de Unguri pentru a aduce pe Mihiu într'o adevărată capcană ; îi și făgădui că la ziuă, îl va spânzura de cel mai înalt copac din livada preotului. Dar unul din puștii Unguri prinși și lăsați în viață de Români lămuri împrejurările.

In noaptea de înainte venise în sat, după ce ră-tăcise o zi întreagă prin dealuri, nu Balc, dar frate său, Costea, care semănându-i mult, fusese luat de preot drept Balc. El era într'adevăr însoțit de opt tovarăși, din care punea pe doi la pândă pe dâmbul de asupra bisericii. Ei, de acolo, văzuse pe preot cum pusese șaua pe cal, după ce vorbise cu băietul pe care-l trimisese și-l petrecuse până

lângă poarta lui. Unul din acești doi pândari alergă la Costea și-l vesti că sunt trădați de preot care a trimis un călăreț să deie Românilor de știre că sunt Unguri ascunși în sat. Costea se pregătea să fugă, când în sat intrară două până la trei sute de Unguri care scăpase de urmărirea lui Gheorghită șezând ascunși în codri și rătăceau acuma fără a ști încotro s'apuce, iar căpeteniile lor erau prieteni cu Costea. Costea văzând că-i vine ajutor, hotărîse să-și răsbune pe preot și îl trăsese în țapă. Trimise pe Cracău în jos doi călăreți spre a le da de știre dacă vor vedea că vin dușmanii. Aceștia văzând ceata lui Mihi care, când ajunse aproape de dâșii, cârni pe dealul Troiții, venise săl deie de știre că vin Românii dar că sunt puțini. Atuncea se hotărîse să-i aștepte stând supuși prin livezi, să cadă asupra lor când vor fi intrat în sat și să-i măcelărească până la cel de pe urmă. Am văzut cum prevederea lui Cărbuș zădărnicește scopurile lor.

LXV

In care se vede sfârșitul acestei povestiri

Mihu nu părăsi Dăneștii până ce nu văzu pe Vidra înmormântată creștinește lângă biserica din acel sat. Din pricina căderii lui sub cal putea să se ție călare numai cu greu. Fu dus cu carul la Piatra unde rămase până la întoarcerea lui Bogdan în acel oraș, după desăvârșita izgonire din țară a oștirilor craiului Lajos. Cu vr'o două zile înainte de sosirea Voevodului, primi vestea că kneazul Baloș murise cu două săptămâni înainte și fusese astrucat în biserica din Poiană, lângă strămoșii lui. Ileana rămase acuma singură pe lume, nu

mai era nici un temei care putea să întârzie căsătoria ei cu Mihu. Ea avu loc în Poiană ; nuni fură Domnul și Doamna Moldovei, iar Părintele Isaia, preotul care îi binecuvântă. N'am nevoie să mai spun că Gheorghită, Bibire, Stroici și Petrea Cărăbuș se aflau de față, cu o mulțime de kneji și de oșteni. Din foștii cetași ai Păunașului Codrilor, rămași în viață, nu lipsi niciunul.

Mihu și cu Ileana trăiră împreună ferici până la adânci bătrânețe și avură norocul să vadă ridicându-se din copiii lor, oșteni viteji și înțelepți, neveste frumoase și vrednice. Mihu luă parte cu slavă la toate războaiele purtate de Bogdan împotriva Craiului Lajos, care neconținut năvălea asupra Moldovei și neconținut se întorcea înapoi cu rușine și cu pagubă. După moartea lui Lațcu, își legă soarta cu aceea a Mușăteștilor ; mai ales silințelor sale datora Petrea Mușat recunoașterea lui de Domn de către Bârlădeni.

Cavalerul Ulrich ținu cuvântul dat Cavalerului Albrecht și aduse Mariei cea de pe urmă dorință a bunului și cistitului oștean, care îi fusese mai mult tată decât soț. Insoțită de Ulrich, de Conrad Müller și de credincioasa Hertha, ea reveni în Moldova în vara care urmă după întâmplările povestite mai sus. Nunta ei cu Stroici se făcu în Suceava : nuni fură iar Bogdan cu Doamna lui. Și ei se bucurară de o fericire îndelungată și văzură pe copii lor mari. După moartea lui Lațcu, Ștefan nu primise Domnia Litvanului Iurg Coriatovici, ca și Mihu el se dădu în partea Mușăteștilor și găsi pe câmul de luptă o moarte de căpitan viteaz. Maria, văduvă pentru a doua oară, se călugări și fu cea dintâi stăriță a mănăstirii Hodornicului. Hertha se căsătorise cu Conrad Müller, amândoi rămaseră în slujba lui Ștefan și a Mariei până la moartea lor.

Anton se întoarse la fostul lui stăpân. Ajuns la adânci bătrânețe, el mai învătă pe copiii lui Stroici cum să mânuiască sulita și paloșul. Gheorghită se căsătorii după câțiva ani cu frumoasa fată a kneazului Pogan. Credincios cătră Bogdan cât ținu Domnia acestuia, păstră aceiași credință cătră Lațcu : luptă cu Mușăteștii împotriva lui Jurg. Rănit de moarte într'o luptă cu Tătarii, pe care după o năvălire în țară îi urmărise peste Nistru, făcu pe Codreni să-i jure că vor recunoaște pe Domnul Moldovei, care era atunci Roman Mușat, de stăpânitor al lor. Bibire muri burlac : în toată viața fu tovarășul nedespărțit al lui Gheorghită, atât în războaie cât și în vreme de pace. Când Codrenii se închinară lui Roman, el făcu pe Lăpușneni să urmeze această pildă.

Petrea Cărăbuș găsi o moarte cinsteșă dar foarte timpurie în cursul celui de al doilea războiu purtat de Craiul Lajos cu Bogdan. Sora lui, Stanca, muri în călugărie.

Kneazul Târziul izbuti să ademenească pe Bârlădeni să-l ierte și să îngăduie întoarcerea lui în țară. Dar frumoasa Florica îi otrăvi traiul : el muri în curând de damba. Limbile rele ziceau că dambalau venise în urma descoperirii ce făcuse că Florica îl înșeală. După moartea kneazului ea se căsătorii cu vatmanul lui care o bătu până la moartea ei.

Dacă voiu adăogi că Ploscan muri în vremea lui Lațcu fiind tot șoltuz al Bârladului și lăsând toată averea lui Mihiu, căci Mitrana murise nebună puțin după moartea lui Manea, cred că nu-mi va mai rămânea decât să-mi ieu ziua bună de lă cetitor, mulțumindu-i pentru răbdarea și bunăvoința cu care a ascultat această lungă povestire.

CUPRINSUL

	Pag.
32. Au dat Tătarii!	7
33. Din gura lupului	11
34. Peștera	22
35. Opincile de coajă de mesteacăn	33
36. O întâlnire nenorocită	41
37. In care Balc se înțelege cu alt mișel, dar se ceartă cu un om de inimă	53
38. In care aflăm cine era Vidra	72
39. In care se vede cât este de primejdios pentru o fată ca să vâneze singură	80
40. Răzbunare și fugă	90
41. Slujitorii români al Craiului Cazimir	99
42. Frumosul slujitor	107
43. In care vedem pe Domnica schimbată în Vidra	120
44. In care vedem că Ileana are prieteni, care se mișcă pentru a o scăpa	132
45. In care Hans face pe șiretul	143
46. Bietul Hans!	156
47. Frați călăi	167
48. Nu vă lăsați, oameni buni!	188
49. In care vedem că Mihui ia o hotărâre neaștep- tată	199
50. Inainte cu Dumnezeu!	211
51. Despre primirea lui Mihui în Cetate	222
52. In care se va vedea că Ion Creangă nu era adormit	230

	Pag.
53. In care vedem că Românii pun mâna de Cetate, dar nu pe Balc	234
54. O fată de oștean	242
55. Un cavaler !	250
56. In care Vidra află lucruri care o nemulțămesc	261
57. Stoian face o negustorie	270
58. In care vedem un domn fugar și o femeie fără milă	284
59. In care negustoria lui Stoian se face rea	294
60. Bogdan intră în Moldova	308
61. Cavalerul Căinții	314
62. Bătălia dela Sănțești	323
63. Moartea unui voinic	333
64. Ispășire	346
64. In care se vede sfârșitul acestei povestiri	356

VERIFICAT
2007

VERIFICAT
2017

VERIFICAT
1987

BIBLIOTECA
Centrală
Universitară
București